هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

58

سالّی/ 2010 – بەرگی پەنجاو هەشت

چاپی یەکەم/ سالّی 2010

پێڕیست

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (8)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2010/5/11 ل5

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (9)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2010/5/12 ل 89

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (10)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2010/5/17 ل 123

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (11) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2010/5/18 ل 151

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (12) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2010/5/19 ل 187

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (13) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2010/5/24 ل 213

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (14) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – شەممە 2010/5/29 ل 255

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (10) ی نائاسایی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2010/6/8 ل

263

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (15) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – یەك شەممە 2010/6/20 ل 323

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (16) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دووشەممە 2010/6/21 ل 407

9- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای وەزارەتی دارایی و ئابووری لە هەرێمی کوردستان.
10- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو لە هەرێمی کوردستان.
11- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای وەزارەتی بازرگانی و پیشەسازی لە هەرێمی کوردستان.
12- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای هەموار کردنی یەکەمی یاسای یەکێتی ژووری بازرگانی پیشەسازی لە هەرێمی کوردستان ژمارە (14)ی ساڵی 1993.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان، دانیشتنەکەمان دەکەینەوە، خولی سێیەمی هەڵبژاردن، ساڵی یەکەم، خولی گرێدانی دووەم، ژمارەی دانیشتن (15)، رۆژی دانیشتن 2010/6/20، بەرنامەی کار:
بەپێی حوکمەکانی بڕگەی (1)ی ماددەی (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموار کراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان – عێراق، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاریدا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە (15)ی ئاسایی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆ، رۆژی یەك شەممە رێکەوتی 2010/6/20دا بەم شێوەیە بێت:

1- خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژە یاسای دەستەی نەزاهەی گشتی لە هەرێمی کوردستان.
2- خوێندنەوەی یەکەمی پێشنیاری درێژە پێدان بە کارپێکردنی یاسای بەرەنگاربوونەوەی تیرۆر ژمارە (3)ی ساڵی 2006 لە هەرێمی کوردستان.
3- خوێندنەوەی یەکەمی پێشنیاری یاسای کار پێکردن بە یاسای پاراستنی بەکاربەر ژمارە (1)ی ساڵی 2010 لە هەرێمی کوردستان.
4- ڕەوانە کردنی حیساباتی خیتامی حکومەتی هەرێمی کوردستان بۆ لیژنەی پسپۆڕ.
5- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆە یاسای دەستەی پشکنین و کۆنترۆڵی جۆری لە هەرێمی کوردستان.
6- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پێشنیاری پرۆژە یاسای داواکاری گشتی لە هەرێمی کوردستان.
7- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پێشنیاری پرۆژە یاسای نەهێشتنی لەشفرۆشی لە هەرێمی کوردستان.
8- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پێشنیاری پرۆژە یاسای بەرەنگاربوونەوەی ماددە هۆشبەرەکان لە هەرێمی کوردستان.
9- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای وەزارەتی دارایی و ئابووری لە هەرێمی کوردستان.
10- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو لە هەرێمی کوردستان.

هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پڕۆتۆکۆڵەکان

66

سالّی/ 2011 – بەرگی شەست و شەش

چاپی یەکەم/ سالّی 2011

پێڕیست

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (6) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2011/4/12 ل 5

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (7) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2011/4/18 ل 67

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (9)ی نائاسایی خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2011/4/19 ل

149

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (8) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2011/4/25 ل 209

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (9) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2011/4/26 ل 319

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (10) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2011/4/27 ل 397

منیش پشتگیری سۆزان خان دەکەم، چونکە ئەو مەسەلەیە زۆر موهیمە، لەبەر دوو سەبەب، یەکەمیان/ ئیلتیزاماتی مالی تێ دەکەوێت، دووەمیان/ ئێمە قەرار بوو لەگەڵ بەڕێز سەرۆکی حکومەت گفتوگۆی زیاتر بکەین لەو بارەیەوە، بۆ ئەوەی بگەینە ئەنجامی کۆتایی، تا ئێستا ماوەتەوە، لەبەر ئەوە منیش لەگەڵ رەئیەکەی سۆزان خانم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك ئەمیر کەرەم بکە.

بەڕێز امیر گۆگا یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری رەئی سۆزان خان و کاك سالم و جەماعەت دەکەم، چونکە باشە پتر بێتە گەشە کردن لەسەر ئەو بابەتە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو.

بەڕێز هاژە سلێمان مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئامانجی سەرەکی لەو پرۆژەیە ئەوەیە کە بتوانرێت زیاتر پێگەی دیموکراسیەت بەهێز بکرێت، هەموو ئەو حزب و لایەنە سیاسیانەی کە لە گۆڕەپانی سیاسی کوردستان هەن، بتوانن پشتگیری داراییان بکرێت، بۆ ئەوەی ئیشوکارەکانیان و چالاکیەکانیان جێ بەجێ بکرێت، بۆیە منیش بەڕاستی پشتگیری لە هاوکارانم دەکەم بەوەی کە ئێمە بتوانین زیاتر گفتوگۆ لەسەر بابەتەکە بکەین، چونکە بابەتێکی زۆر هەستیارە، پێویستی بە گفتوگۆی زیاتر هەیە، بۆ ئەوەی بگەین بە ڕێککەوتنێك، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ئێستا پێشنیارەکە روون بوو، نەك بۆ ڕەدی پرۆژەکە، یەعنی بۆ ڕەفز کردنی نییە، بۆ ئەوەی زیاتر گفتوگۆی زیاتری لەسەر بکرێت و ئیلتیزامی ماددی تیایە لەگەڵ حکومەت، ئەگەر رەئیتان لەسەر بۆ دواخستنی؟ کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا، کە دوا بخرێت، لەگەڵ حکومەت زیاتر ئاڵوگۆڕی را بکرێت و پاشان بێتەوە پەرلەمان بۆ موناقەشە کردن لەسەری، ئێستا بۆ خاڵی دووەم لە بەرنامەی کار/ خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای دەستەی نەزاهەی گشتی لە هەرێمی کوردستان، فەرموو، سوپاس ئێستا داوا لە لیژنەی دارایی و نەزاهەو یاسایی دەکەین کەرەم بکەن بۆ شوێنی خۆتان، فەرموون، کەرەم بکەن.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راپۆرتی هاوبەشی هەردوو لیژنەی کاروباری یاسایی و لیژنەی دارایی و کاروباری ئابووری بە زمانی کوردی پێشکەش بە بەڕێزتان دەکەین.

بۆ/ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان _ عێراق

بابەت/ ڕاپۆرتی هاوبەش

لیژنەی کاروباری یاسایی و لیژنەی دارایی و کاروباری ئابووری چەند کۆبوونەوەیان ئەنجامداو، دواترینیان لە ڕۆژی 5/بەفرانبار/2710 ی کوردی بەرامبەر ڕۆژی 2010/12/26 زایینی سازدا، بۆ لێکۆڵینەوە لە پرۆژە یاسای(دەستەی گشی دەستپاکی (نەزاهەت)ی هەرێمی کوردستان - عێراق)، کە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشکەش کراوە، لە دوای خوێندنەوەی یەکەمی لە پەرلەمان لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە (15) لە ڕۆژی2010/6/20 ڕەوانەی لیژنە پەیوەندیدارەکان کراوە، دوای گفتوگۆو تاوتوێ کردن، لیژنەکان گەیشتنە ئەوەی کەوا داڕشتنەوەی پرۆژەکە بەم شێوەیەی خوارەوە بێت:

ناونیشانی پرۆژە یاساکە:

دەستەی گشتی دەستپاکی (نەزاهەت)ی هەرێمی کوردستان

بەشی یەکەم

پێناسەو دامەزراندن و ئامانجەکان

ماددەی یەکەم: پێشنیاز دەکەین:

1- لادانی وشەی (کوردستان) لە دوو بڕگەی (دووەم) و (سێیەم)دا.

2- بڕگەیەك بەزنجیرەی (شەشەم) بەم شێوەیەی خوارەوە بخرێتە سەری:

(ئەنجومەنی دادوەری: ئەنجومەنی دادوەری لە هەرێمدا).

ماددەی دووەم: پێشنیاز دەکەین:

1- گۆڕینی دەستەواژەی (بودجەی سەربەخۆ) بە (بودجەی تایبەتی) چونکە بەشێکە لە بودجەی گشتی هەرێم.

2- لادانی دەستەواژەی (فەرمانبەرێك بە پلەی وەزیر سەرۆکایەتی دەکات)و بگوازرێتەوە بۆ ماددەی حەوتەم، کە دامەزراندنی سەرۆکی دەستە دەگرێتە خۆ.

3 - پێشنیاز دەکەین ماددەکە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

(بەپێی ئەم یاسایە دەستەیەك دادەمەزرێ و پێی دەگوترێ (دەستەی گشتی نەزاهەت)و کەسایەتی مەعنەویی دەبێ و ملکەچ دەبێ بۆ چاودێری پەرلەمان و سەربەخۆی دارایی و کارگێڕی و بودجەی تایبەتی لەناو بودجەی گشتیدا دەبێ).

ماددەی سێیەم: پێشنیاز دەکەین:

1- بڕگەی (یەکەم): هیچ تێبینی لەسەر نییە.

2- بڕگەی دووەم: گۆڕینی وشەی (بەرەنگاربوونەوە) بە (لەناوبردنی)و دەستەواژەی (ڕووبەڕووبوونەوەی دیاردەی گەندەڵی) بخرێتە دوای وشەی (چارەسەرکردنی)و ڕستەی (یاساکاری تا ڕێکارە یاساییەکان) لە کۆتایی بڕگەکە لابدرێ و بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(دووەم: لەناو بردنی گەندەڵی کارگێڕی و دارایی و چارەسەرکردنی و ڕووبەڕووبوونەوەی دیاردەی گەندەڵ و پاڵپشتی کردنی پرنسیپی ڕوونی (شەفافیەت) لە دەزگاکانی هەرێمدا).

3- بڕگەی (سێیەم): دەستەواژەی (یاسایی پێویست) بخرێتە دوای وشەی (ڕێکارەکان) و بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(سێیەم: گرتنەبەری ڕێکارە یاساییەکانی پێویست بۆ خۆپاراستن لە گەندەڵی).

4- بەنیسبەت بڕگەی (چوارەم): هیچ تێبینیەکمان لەسەر نییە .

5- بڕگەی (پێنجەم): گۆڕینی دەستەواژەی (هەست کردن بە بەرپرسیاریەتی لە ئەنجامدانی خزمەتی) بە (گرتنە ئەستۆی بەرپرسیاریەتی لە کاتی ئەنجامدانی خزمەتی گشتی)و دەستەواژەی (لە هەرێمدا) بخرێتە دوای وشەی (گشتی)و بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(پێنجەم: چەسپاندن و بەهێزکردنی هەڵس وکەوتی فەرمانبەرایەتی و گرتنە ئەستۆی بەرپرسیاریەتی لەکاتی ئەنجامدانی خزمەتگوزاری گشتی لە هەرێمدا، بەپێی یاساکان و ڕێکارەکانی قەدەغەکردنی گەندەڵی).

ماددەی چوارەم: پێشنیاز دەکەین:

1- گۆڕینی زنجیرەی بڕگەکانی (یەکەم)و (دووەم)، واتە دانانی بڕگەی (یەکەم) لە زنجیرەی بڕگەی (دووەم).

2- لادانی وشەی (هەموو) لەسەرەتای هەردوو بڕگەکانی (یەکەم)و (دووەم).

3- لادانی وشەی (لایەنەکان) لەسەرەتای بڕگەی (چوارەم)دا.

4- بڕگەی پێنجەم: وشەی (ڕێکخستنەکان) بخرێتە دوای وشەی (کیانەکان)و دەستەواژەی (ڕێکخراوە ناحکومیەکان و نێودەوڵەتیەکان کە لە هەرێمدا کاردەکەن) بخرێتە دوای (کۆمەڵگای مەدەنی)و بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(کیانەکان و ڕێکخستنە سیاسیەکان و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی و ڕێکخراوە ناحکومیەکان و نێودەوڵەتیەکان لە هەرێمدا کاردەکەن لەگەڵ یەکیتیەکان و کۆمەڵەکان و یانەکاندا و ئەوانەی پەیوەندیان بەم کاروبارەی خوارەوە هەیە).

5- بڕگەی پێنجەم/ ب: دەستەواژەی (لە دیوانی چاودێری دارایی) بگۆڕدرێ بە (خەرج کردن) و بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(پێنجەم/ ب: ڕووەکانی خەرج کردن بەپێی ڕێساکانی پەیڕەو کراو لە خەرجکردندا).

بەشی دووەم

ئەرکەکانی دەستە

ماددەی پێنجەم: هەردوو لیژنەکە پێشنیاز دەکەین:

1- **لێکدانی هەردووو ماددەی (5) و (6) لە یەك ماددەدا بە زنجیرەی ماددەی (5) لەبەرئەوەی هەردووکیان ئەرکەکانی دەستە ڕێك دەخەن.**

2- **ژمارە دانان بۆ زنجیرە و بڕگەکانی ماددەکە بە (یەکەم ، دووەم ، سێیەم ،.....) .**

3- **بڕگەی (أ): پیشنیاز دەکەین دەستەواژەی (دەستە کاردەکات لە پێناو) لەسەرەتای بڕگەکەدا لا بدرێت.**

4- **لادانی بڕگەی (ب).**

5- **لادانی بڕگەی (دووەم)، چونکە دەکەوێتە ناو تایبەتمەندی سەرۆکی دەستەو ئەمەش ئەرکی دەستە نییە، ئەرکی سەرۆکی دەستەیە کە لەماددەیەکی دواتر باس کراوە.**

6- **(یەکەم) لە ماددەی شەشەمەدا بکرێتە زنجیرەی (3)ی ماددەی پێنجەم.**

7- **(دووەم/ أ): پیشنیاز دەکەین وشەی (لایەنەکان) بخرێتە دوای وشەی (هاوولاتیان).**

8- **(دووەم/ب) :گۆڕینی بڕگەی (دەستە هەڵدەستێت بە) بە وشەی (پاراستن).**

9- **(چوارەم): دانانی وشەی (خزمەتگوزاری) بۆ دوای وشەی (هەڵس و کەوت) لە ڕێزی یەکەم.**

10- **(پێنجەم/ 1): پێشنیاز دەکەین وشەی (گەورەکان) لە دێڕی دووەمی بڕگەکە لابدرێ.**

11- **(پێنجەم/ 2): پێشنیاز دەکەین دەستەواژەی (ناو هەرێم و دەرەوەی) زیاد بکرێ و بخرێتە کۆتایی بڕگەکە.**

12- **بڕگەی (پێنجەم / 3): پێشنیاز دەکەین (بە پێشکەشکردنی) لە دوای وشەی (دەگرێتەوە) لابدرێ.**

13- **بڕگەی (د): پێشنیاز دەکەین بکرێتە دوو بڕگەی (یەکەمیان) تایبەت بێ بە دادوەران و (دووەمیشیان) تایبەت بێ بە بەرزەفتکردنی پاسەوانی هەرێم.**

14- **بڕگەی (شەشەم): هیچ تێبینیەکمان لەسەر نییە.**

15- **(حەوتەم): پێشنیاز دەکەین دەستەواژەی (پێشکێنەرە گشتیەکان) لە دوای (دارایی) لابدرێ و هەردوو ماددەکەش دوای لێکدانیان بەم دابڕشتنە بێت و بە ژمارەی (ماددەی پێنجەم):**

(ماددەی پێنجەم: دەستە ئەم کارانە دەکات:

یەکەم: جێبەجێ کردنی و پیادەکردنی یاساکانی بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵ و پێوەرەکانی خزمەتگوزاری گشتی بەپێی دەستوورو یاسا کارپێکراوەکان.

دووەم: لێکۆڵینەوە لە سکالاکانی گەندەڵ و ناردنی بۆ دادگای تایبەتمەندو بەدواداچوونی.

سێیەم: وەرگرتنی سکالای هاوولاتیان و ئەو لایەنانەی پەیوەندیدارن بە گەندەڵی.

چوارەم: پاراستنی نهێنی ناسنامەی ئەوانەی هاریکاری دەکەن، بەپێی یاسا، مەگەر هاریکار وازی لە پاراستن هێنابێ.

پێنجەم: بلاوکردنەوەی ڕۆشنبیری نیشتمانیی بۆ گەشەپێدانی ڕەوشتەکانی دەستپاکی کەسێتی و پابەندبوونی خودی بە پێوەرەکانی خزمەتگوزاری و لەگەڵ بەرپرسی تایبەتمەندکار دەکات لە پێناوی دانانی بەرنامەیەکی خوێندنی نیشتیمانی لە پێناوی چەمکی دەستپاکی (نەزاهەت)دا.

شەشەم: دەرچوواندنی ڕێنمایی بنچینەی ڕەوشتی وەزیفی بۆ ڕوونکردنەوەی پێوەرەکانی خزمەتگوزاری گشتی و ڕەوشتیەکانی، کە فەرمانبەرانی هەرێم و کەرتی گشتی و تێکەلاو پابەندی بن بەوەی مەرجێکە بۆ دامەزراندن و لە پێناو بەردەوامبوون و چاودێری کردنی ڕادەی پابەندبوون پێیانەوەو بەپێی پێویستیش ناوبەناو هەمواربکرێ .

حەوتەم: 1- دەرچوواندنی ڕێنمایی بەپێی بنچینەی دەسکەوتنی نارەوا (کسب غیر مشروع)، کە دەقەکەی لە بەشی پێنجەمی ئەم یاسایەدا هاتووە کە دەبێ فەرمانبەرانی هەرێم و هاوسەرەکانیان و منداڵە ناکامەکانیان پابەندبن پێیەوەو بەرژەوەندی دارایی خۆیان ئاشکرا بکەن و لە کاتێك بۆ کاتێکی تر هەمواربکرێ بەو پێیەی کە بە گونجاوی دەزانێ بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانی کە مەبەستن.

2- ئاشکرا کردنی بەرژەوەندی بەیاننامەی ڕاشکاوانە دەگرێتە خۆ لەبارەی ئەو کەسەی کە چەند خانووبەرەو ومالّی گوازراو و نەگوازراوو داهاتی دارایی و ڕەسیدی لە بانکەکانداو پشك و سەندو مافی مەعنەوی لە ناو هەرێم و دەرەوەدا هەیە.

3- ئاشکرا کردنی بەرژەوەندی دارایی ئەمانە دەگرێتەوە:

أ- سەرۆکی هەرێم و جێگرەکەی.

ب- سەرۆکی پەرلەمان و جێگرەکەی و سکرتێر و ئەندامان.

ت- سەرۆك وزیران و جێگرەکەی.

پ – وەزیرەکان و ئەوانەی بە پلەی وەزیرن و بریکاری وەزارەتەکان.

ج- سەرۆکی دەستەی گشتی دەستپاکی (نەزاهەت)و جێگرەکەی و هەموو بەڕێوەبەرە گشتیەکانی دەستەو لێکۆڵەرەکانی.

ح- خاوەنی پلەی تایبەتی و بریکارەکانیان و یاریدەدەرەکانیان.

خ- بەڕێوەبەرە گشتیەکان و یاریدەدەرەکانیان.

د- دادوەران و ئەندامانی داواکاری گشتی و سەرپەرشتیارانی دادو لێکۆڵەران.

ژ – ئەفسەرانی پاسەوانی هەرێم و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ.

هـ- هەر کەسێك پایەکی مەدەنی یا سەربازی هەبێ و ناوی لەسەرەوەدا نەهاتبێ و دەستە بە پێویستی دەزانێ ڕاپۆرتی ئاشکراکردنی دارایی بیان گرێتەوە، بەپێی ڕێنماییەکانی بۆ ئەم مەبەستە دەردەچێ.

هەشتەم: أ- دەستە بۆی هەیە فەرمانگەی پەیوەندیدار ڕاسپێرێ بەدەست لەکارکێشانەوەی ئەو فەرمانبەرەی لێکۆڵینەوەی لەگەڵ دەکرێ، بەپێی یاسای بەرزەفتکردنی فەرمانبەرانی دەوڵەتی ژمارە (14)ی سالّی 1991، کە لە هەرێمدا کاری پێ دەکرێ.

ب- دەستە بۆی هەیە ئەو سەرپێچیانەی کە پەیوەندیدارن بە پێوەرەکانی ڕاژەی گشتی بنێرێ بۆ سەرۆکی فەرمانگە حکومییەکەی، کە فەرمانبەرە سەرپێچیەکەرەکەی پێوە بەستراوەتەوەو بۆی هەیە ئەمە بە ڕاسپاردەیەك بلکێنێ، تاکو ڕێکاری بەرزەفتکردن و دادوەری لە بارەیەوە ئەنجام بدرێ.

نۆیەم: أ- دەستە بۆی هەیە چاودێری دەستکاری کردن بە مولکی هەرێم و ڕێگای بەڕێوە بردن بکات، ئەمەش بەهاوکاری دەبێ لەگەڵ دیوانی چاودێری دارایی و لایەنی پەیوەندیداری دیکەدا.

ب- چاودێری یاسایی بڕیارەکان و کارەکانی وەزارەتەکان و فەرمانگەکان و ئەو دەستانەی ملکەچن بۆ چاودێری و ڕادەی دەستپاکیان دەگرێتەوە.

ج- ئەو لایەنەی ملکەچە بۆ چاودێری، دەبێ لەسەر داوای دەستەو بەبێ دواکەوتن زانیاری و ڕوونکردنەوەو بەلگەنامە و دۆکیومێنت بە نهێنیەکانەوە، جا هەر چیەك بێ پلەی شاردنەوەی و هی تریش پێشکەش بە دەستە بکات کە دەستە بەپێویستی دەزانێ بۆ مەبەستی چاودێری سەیریان بکات.

بەشی سێیەم

هەڵبژاردنی سەرۆکی دەستەو ئەرکی و پێکهاتەکانی دەستە

ماددەی حەوتەم: کە دەبێتە زنجیرەی (ماددەی شەشەم) پێشنیاز دەکەین:

1- بڕگەی (یەکەم): گۆڕینی دەستەواژەی (بە هەڵبژاردنێکی نهێنی)و (ئەنجومەنی دادوەری لە هەرێم) بکرێ بە (لیژنەیەکی پەرلەمانی بۆ ئەم مەبەستە)و دەستەواژەی (پلەی وەزیر) بخرێتە کۆتایی بڕگەکە لە (ماددەی شەشەم/ یەکەم)دا.

2- دوو ڕا لە نێوان ئەندامانی هەردوو لیژنەکە هەیە: ڕای یەکەم/ کە ڕای زۆرینەیە، پشتگیری پڕۆژەکە دەکەن بەنیسبەت هەڵبژاردن بەزۆرینەی ڕەها، بەڵام ڕای دووەم (ڕای کەمینە)/ پێشنیاز دەکات هەڵبژاردنەکە بە زۆرینەی (3/2)ی ژمارەی ئەندامانی ئامادە بووی پەرلەمان بێ.

3- پێشنیاز دەکەین بڕگەکە بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(یەکەم: پەرلەمان سەرۆکی دەستە هەڵدەبژێرێ بە دەنگدانی نهێنی و بە زۆرینەی ڕەهای ژمارەی ئەندامانی لە نێوان سێ پاڵێورا کە هەڵدەبژێردرێن لەلایەن لیژنەیەکی پەرلەمانی بۆ ئەم مەبەستە پێکدێ، ز، هەڵبژێردراو بە مەرسومێکی هەرێمی و بە پلەی وەزیر دادەمەزرێ)، لەحاڵەتێکیش کە پەرلەمان لەسەر ڕای دووەم دەنگ بدات، ئەوا پێشنیاز دەکرێ بڕگەکە بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(یەکەم: پەرلەمان سەرۆکی دەستە هەڵدەبژێرێ بە دەنگدانی نهێنی و بە زۆرینەی 3/2ی ژمارەی ئەندامە ئامادەبووەکان دەبێ) .

4- بڕگەی (دووەم): دابڕشتنەوەی بەم شێوەیەی خوارەوە بێت:

(دووەم/ 1): حوکم نەدرابێ بە تاوانێکی ئابڕووبەر و ڕەوشت و ئادابی گشتی).

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی هەشتەم: کە دەبێتە زنجیرەی (ماددەی حەوتەم) پێشنیاز دەکەین:

1- بڕگەی (یەکەم): گۆڕینی (ئەنجومەنی دادوەری) بە (لیژنەی پەرلەمانی) لە حاڵەتی پەسەند کردنی ئەو لیژنەیە لە ماددەی پێشوو .

2- بڕگەی (پێنجەم/ أ): گۆڕینی دەستەواژەی (کردنی تاوانێك یان کەتنێك) بە (تاوانێکی ئابڕووبەر)و بڕگەکە بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە :

(پێنجەم/أ: ئەگەر بڕیاری دادوەری بە تۆمەتبارکردنی بە تاوانێکی ئابڕووبەر بۆ دەرچوو بوو).

ماددەی نۆیەم: دەبێتە زنجیرەی (ماددەی هەشتەم) پێشنیاز دەکەین.

1- داڕشتنەوەی سوێند بەم شێوەیەی خوارەوە بێ:

﴿سوێند بەخوای گەورە دەخۆم کە ئەرکی فەرمانگەکەم بە ڕاستگۆیی و ئەمانەت و دەستپاکی و بێ لایەنی و دڵسۆزانە جێبەجێ بکەم و یاساو پێڕەو و ڕێنماییەکان بە دادوەری پیادە بکەم، بۆ نەهێشتنی دیاردەی گەندەڵییەوە﴾.

2- بڕگەی (دووەم) لابدرێ و تەنیا ئەوەی لە بڕگەی (یەکەم)دا هاتووە لەماددەکەدا بەس بێ.

ماددەی دەیەم: دەبێتە زنجیرەی (ماددەی نۆیەم) پێشنیاز دەکەین:

1- بڕگەی (یەکەم) وشەی (هەموو) کە لەدوای وشەی (کارگێڕی) دا هاتووە لابدرێت.

2- بڕگەی (دووەم/1) پێشنیاز دەکەین بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(دووەم/1: ئامادەکردنی بودجەی دەستەو میلاکی وەزیفی ولەبەردەم پەرلەمان دابندرێ بۆ پەسەندکردنی).

3- بڕگەی (سێیەم): پێشنیاز دەکەین وردەکارییەکانی کە هاتووە سەبارەت بە بەرێوەبردنی لق لابدرێ و بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(کردنەوەی نووسینگەو لق بۆ دەستە لە پارێزگاکانی هەرێمدا).

4- بڕگەی (چوارەم): ئەم بڕگەیە بگوازرێتەوە بۆ حوکمە کۆتاییەکان، چونکە دەرچووانی رێنمایی پێویست بۆ جێبەجێ کردنی یاساکە دەگرێتە خۆ.

5- بڕگەکانی (پێنجەم) و (شەشەم): هیچ تێبینیەکی لەسەر نییە.

6- بڕگەی (حەوتەم): بگوازرێتەوە بۆ حوکمە کۆتاییەکان، چونکە تایبەتمەندە بە دروستکردن و یەکخستنی بەشەکانی دەستەو، ئەمەش لە حوکمە کۆتاییەکاندا باس دەکرێت.

7- گۆڕینی زنجیرەی بڕگەکان بەپێی هەموارکردنەکان.

ماددەی یازدەیەم: دەبێتە زنجیرەی (ماددەی دەیەم) پێشنیار دەکەین:

بڕگەی (دووەم): دەستەواژەی (پشکنێرە گشتیەکان) لە کۆتایی بڕگەکە لابدرێ.

ماددەی دوازدەیەم: دەبێتە زنجیرەی (ماددەی یازدەیەم) پێشنیاز دەکەین:

1- بڕگەی (یەکەم) دەستەواژەی (ڕێکخستن و بەڕێوەبردنی کاروبار) لە پاش (کارگێڕی) لە دێری سێیەم لابدرێ و بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(یەکەم: فەرمانگەی کاروباری کارگێڕی و دارایی: فەرمانبەرێك سەرۆکایەتی دەکات بەپلەی بەڕێوەبەری گشتی و بەلایەنی کەم خاوەن بڕوانامەی بەرایی زانکۆ بێ و شارەزایی لە دە ساڵ کەمتر نەبێ لەبواری پسپۆریەکەی و ژمارەیەك فەرمانبەر یاریدەی دەدەن و کاروباری کارگێڕی و دارایی و ئامادەکردنی بودجەی ساڵانەو ڕێکخستنی کاروباری دارایی و ژمێریاری و کاری وردبینی ناوخۆ و ڕێکخستنی تۆمارو ئامادەکردنی ڕاپۆرتی مانگانەو ساڵانەو دارایی و بەپێی یاسا دەگرێتە ئەستۆ).

2- بڕگەی (دووەم/1): دەستنیشان کردنی پلەی فرمانی ئەو فەرمانبەرەی کە سەرۆکایەتی ئەم بەڕێوەبەرایەتیە دەکات و بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(دووەم/ بەڕێوەبەرایەتی کاروباری یاسایی: فەرمانبەرێك بەپلەی بەڕێوەبەر سەرۆکایەتی دەکات کە بڕوانامەی بەرایی زانکۆی لە یاسادا هەبێ و شارەزایی لە بواری پسپۆرییەکەی لە پێنج ساڵ کەمتر نەبێ و ئەم ئەرکانەی خوارەوە دەگرێتە ئەستۆ).

- بڕگەی (أ) گۆڕینی دەستەواژەی (کە دەخرێتە بەردەم دەستە) بە (کە پەیوەندیدارە بە دەستەوە).

-بڕگەی (ت) دەستەواژەی (لەلایەن پشکێنەری گشتی)ی دوای (کێشە) لابدرێ.

3 - بڕگەی (دووەم/2): دەستنیشان کردنی ئەو فەرمانبەرەی کە سەرۆکایەتی ئەم بەڕێوەبەرایەتیە دەکات و بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

{2-بەڕێوەبەرایەتی لێکۆڵینەوە: فەرمانبەرێك بەپلەی بەڕێوەبەر سەرۆکایەتی دەکات، کە خاوەن بڕوانامەی بەرایی زانکۆ بێ لە یاساو شارەزایی بەلایەنی کەم لە پێنج ساڵ کەمتر نەبێ لە بواری پسپۆرییەکەی خۆی و ئەم ئەرکانەی خوارەوە دەگرێتە ئەستۆ).

بڕگەی (2/أ) گۆڕینی (و)ی پێش وشەی (هەموو) لە دێری یەکەم بە (لەڕێگای)و بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

أ- ئاشکرا کردنی حاڵەتەکانی گەندەڵی لەناو هەموو دەستە حکومیەکان لەڕێگەی کۆکردنەوەی زانیاری لەبارەیەوە، بەسوود وەرگرتن لەدەزگای هونەری و هاریکارە نهێنیەکان و لێکۆڵینەوە لەسەرکردنی} .

4- بڕگەی (سێیەم): هیچ تێبینیەکمان لەسەر نییە.

5- بڕگەی (چوارەم): هیچ تێبینیەکمان لەسەر نییە.

ماددەی سێزدەیەم: دەبێتە زنجیرەی (ماددەی دوازدەم):

پێشنیاز دەکەین بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(پێویستە لەسەر دادوەری لێکۆڵینەوە، یان لیژنەی لێکۆڵینەوەی تایبەت لە کاتی دەست پێکردنی ڕێکارەکانی لێکۆڵینەوە لە کێشەیەکی گەندەڵ ئاگاداری بەڕێوەبەری گشتی کاروباری یاسایی و لێکۆڵینەوە لە دەستە بکات، بۆ زانینی چونیەتی بەڕێوەچوونی لێکۆڵینەوەکە).

ماددەی چواردەیەم: دەبێتە زنجیرەی (ماددەی سێزدەیەم):

1- بڕگەی (یەکەم): هیچ تێبینیەکمان لەسەر نییە.

2- بڕگەی (دووەم): گۆڕینی وشەی (لێکۆڵینەوە) بە (لێکۆڵینەوەیی)و دەستەواژەی (ئەندامیەتی هەر یەك لە پشکێنەری گشتی لە وەزارەتی پەیوەندیدار) لابدرێ و بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(ئەگەر ئەو لایەنەی مل کەچی لێکۆڵینەوەیە داوای کرد، ئەو زانیارییانە و بەڵگەنامانەی داواکراون سەیر بکرێن زۆر نهێنین و ئەگەری دڕکاندنی ئاسایشی هەرێم تووشی مەترسی دەکات، ئەوا سەرۆکی دەستە لیژنەیەکی لێکۆڵینەوە بە سەرۆکایەتی خۆی، یان جێگرەکەی و بەڕێوەیوبەری گشتی لە دەستە پێکدێنێ بۆ وردبینی کردنی زانیاری و بەڵگانەدا).

3- بڕگەی (سێیەم): هیچ تێبینیەکمان لەسەر نییە.

ماددەی پازدەیەم: دەبێتە زنجیرەی (ماددەی چواردەیەم):

1- بڕگەی (یەکەم): لادانی دەستەواژەی (لەگەڵ پشکێنەرە گشتیەکان لە وەزارەتەکانی هەرێمدا).

2- بڕگەی (دووەم): هیچ تێبینیەکمان لەسەر نییە.

3- بڕگەی (سێیەم): هیچ تێبینیەکمان لەسەر نییە.

4- بڕگەی (چوارەم): هیچ تێبینیەکمان لەسەر نییە.

ماددەی شازدەیەم: دەبێتە زنجیرەی (ماددەی پازدەیەم) هیچ تێبینیەکمان لەسەر نییە.

ماددەی حەڤدەیەم: دەبێتە زنجیرەی (ماددەی شازدەیەم):

پێشنیار دەکەین، لێکدانی هەردوو بڕگەی (یەکەم و دووەم) بۆ مەبەستی ناردنی هەموو ئەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە بۆ دادگاو هیچ جیازاوی لەنێوان خاوەن پلە تایبەتیەکان و هەموو فەرمانبەرەکانی تر نەبێ و بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(سکالاێ دەستکەوتی ناڕەوا سەبارەت بەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە دەنێردرێنە دادگای تایبەتمەند، بۆ دادوەری لێکۆڵینەوە بەپێی یاسا).

ماددەی هەژدیەم: دەبێتە زنجیرەی (ماددەی حەڤدەیەم):

پێشنیار دەکەین لادانی وشەی (سەرۆك) بۆ پێدانی دەسەڵات بە دادگای تایبەتمەندو ماددەکە بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(دادگای تایبەتمەند بۆی هەیە سەیری داواکاری دەستکەوتی ناڕەوا بکات و گلدانەوەی ئیحتیاتی بخاتە سەر مالّی گومان لێکراو، یان هاوسەرەکەی، یان منداله ناکامەکانی، ئەمەش لەسەر داوای دەستە دەبێ).

ماددەی نۆزدیەم: دەبێتە زنجیرەی (ماددەی هەژدەیەم):

لیژنە پشتگیری ماددەکە دەکات و پێشنیازیش دەکات وشەی (فەرمان دەدات) لە بڕگەی (سێیەم) لە ماددەکەدا بگۆڕدرێ بە (بڕیار دەدات).

ماددەی بیستەم: دەبێتە زنجیرەی (ماددەی نۆزدەیەم) پێشنیار دەکەین:

دەستەواژەی (لەسزاکە) لەدوای دەستەواژەی (لێبوردنی هاوبەش) زیاد بکرێ، چونکە دەقەکە لێبوردنی هاوبەشەکە دەگرێتەخۆ، بەبێ ئەوەی ڕوون بکرێتەوە لەچی لێی دەبوردرێ.

مادەی بیست و یەکەم: دەبێتە زنجیرەی (ماددەی بیستەم) پێشنیاز دەکەین:

بڕی بژاردن (غەرامەکە) زیاد بکرێت، چونکە ئەو گوژمەیەی کە لە پرۆژەکەدا هاتووە گونجاو نییە لەگەڵ گەورەیی ئەو کارەو ئەویش پێشکەش نەکردنی زانیاری پێویستەو پێشنیاز دەکەین غەرامەکە لەنێوان (سێ ملیۆن دینار بە لایەنی کەم و ڕادەی بەرزیشی پێنج ملیۆن دینار)و پێشنیاز دەکەین ماددەکە بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە:

(هەر کەسێك بە ئەنقەست دواکەوت لە پێشکەش کردنی دەرخستنی بەرژەوەندیی دارایی خۆی لە وادەی دیاری کراودا سزا دەدرێ بە غەرامەیەك لە سێ ملیۆن دینارکەمتر نەبێ و لەپێنج ملیۆن دیناریش زیاتر نەبێ، یان بە یەکێك لەو دوو سزایە و هەرکەسێك بە ئەنقەست زانیاری گرنگی ناڕاستی لەبارەی ئەو بڕیارانەوە باس کرد بەهەمان سزا، سزا دەدرێ.

ماددەی بیست و دووەم: زنجیرەکەی دەبێتە (ماددەی بیست و یەکەم) پێشنیاز دەکەین:

وشەی (ئیمزا) کە لەدوای وشەی (سزا) هاتووە بگۆڕدرێ بە وشەی (سەپاندن).

ماددەی بیست و سێ: زنجیرەکەی دەبێتە (ماددەی بیست و دووەم):

هیچ تێبینیمان لەسەر نییە.

ماددەی بیست و چوارەم: زنجیرەکەی دەبێتە ماددەی (بیست و سێ یەم):

هیچ تێبینیمان لەسەر نییە.

ماددەی بیست و پێنجەم: زنجیرەکەی دەبێتە ماددەی (بیست و چوارەم) پێشیاز دەکەین بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

(ژمێریاری دەستە ملکەچە بۆ وردبینی لەلایەن دیوانی چاودێری داراییەوە).

هەردوو لیژنە پێشنیاز دەکەن بە زیادکردنی ئەم ماددانە بەم شێوەیەی خوارەوە:

ماددەی بیست و پێنجەم:

سەرۆکی دەستە بۆی هەیە ڕێنمایی پێویست دەربچووێنێ بۆ ئاسنکاری جێبەجێ کردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

ماددەی بیست و شەشەم:

دەشێ بەپێی پێویستیەکانی کار هەندێ پێکهاتەی نوێ دابمەزرێ، یان پێکهاتەکان لێکبدرێن، یاخود هەڵوەشێندرێتەوە.

ماددەی بیست و حەوتەم:

کار بە هیچ دەقێکی یاسایی، یان بڕیار ناکرێ کە لەگەڵ حوکمەکانی ئەم یاسایە ناکۆك بێ.

ماددەی بیست و هەشتەم:

پێویستە لەسەر لایەنە پەیوەندیدارەکان حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ بکەن .

ماددەی بیست و نۆیەم:

ئەم یاسایە لە ڕۆژی بلاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان) جێبەجێ دەکرێ .

هۆیە پێویستیەکانی: هیچ تێبینیەکمان لەسەر نییە.

ئاگاداری ئەسڵی پڕۆژەکە و ڕای هەردوو لیژنە بن لەم بارەیەوەو بخرێتە بەردەم پەرلەمان بۆ گفتوگۆکردن لەسەری و دەڕبڕینی ڕای گوونجاو لەبارەیەوەو دەنگدان لەسەری. لەگەڵ ڕێزماندا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە عەرەبیش کەرەم بکەن.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

ئێستا دەقی پڕۆژەی هاوبەش بە زمانی عەرەبی دەخوێنمەوە، کە بەم شێوەیە:

الى/ رئاسة برلمان كوردستان - العراق

م/ تقرير مشترك

عقدت لجنة الشؤون القانونية ولجنة الشؤون المالية والاقتصاد عدة اجتماعات وكان اخرها بتأريخ 5/بەفرانبار/2710 كوردي المصادف ليوم 2010/12/26 الميلادية لدراسة مشروع قانون (هيئة النزاهة العامة لاقليم كوردستان - العراق) المقدم من قبل مجلس الوزراء والمحال الى اللجان المعنية بعد القراءة الاولى له في البرلمان بجلسته الاعتيادية المرقمة (15) والمؤرخة في 2010/6/20 وبعد المناقشة والمداولة، توصلت اللجنتان الى مايلي:

الفصل الاول

التعاريف والتأسيس والاهداف

المادة الأولى: نقترح:

1- **حذف كلمة (كوردستان) في الفقرتين (ثانيا) و (ثالثا).**

2- **اضافة فقرة بتسلسل (سادسا) بالشكل الآتي:**

(مجلس القضاء: مجلس القضاء في الاقليم).

المادة الثانية: نقترح:

1- **تبديل عبارة (ميزانية مستقلة) بـ (ميزانية خاصة) لانها جزء من ميزانية الاقليم.**

2- حذف عبارة (يرأسها موظف بدرجة وزير) ونقلها الى المادة السابعة التي تتناول تعيين رئيس الهيئة.

3- نقترح اعادة صياغة المادة بالشكل الآتي:

(تؤسس بموجب هذا القانون هيئة تسمى بـ (هيئة النزاهة العامة) وتكون لها شخصية معنوية تخضع لرقابة البرلمان ولها استقلال مالي واداري وميزانية خاصة ضمن الميزانية العامة).

المادةالثالثة: نقترح:

1- الفقرة (اولا): لاتوجد عليها اية ملاحظة.

2- الفقرة (ثانيا): تبديل كلمة (مواجهة) بـ (القضاء على) واضافة عبارة (ومكافحة ظاهرة الفساد) الى ما بعد كلمة (معالجته) وحذف جملة (التشريعية... اجراءات قانونية) من نهاية الفقرة واعادة صياغتها بالشكل الآتي:

(ثانيا: القضاء على الفساد الاداري والمالي ومعالجته ومكافحة ظاهرة الفساد ودعم مبدأ الشفافية في مؤسسات الاقليم).

3- الفقرة (ثالثا): اضافة عبارة (القانونية اللازمة) الى ما بعد كلمة (الاجراءات) واعادة صياغتها بالشكل الآتي:

(ثالثا: اتخاذ الاجراءات القانونية اللازمة للوقاية من الفساد).

4- بالنسبة للفقرة (رابعا) لاتوجد عليها اية ملاحظة.

5- الفقرة (خامسا): تبديل عبارة (والاحساس بالمسؤولية في تأدية الخدمة) بـ (وتحمل المسؤولية اثناء الخدمة العامة) واضافة (في الاقليم) الى ما بعد كلمة (العامة) واعادة صياغتها بالشكل الآتي:

(خامسا: تثبيت وتقوية السلوك الوظيفي وتحمل المسؤولية اثناء تأدية الخدمة العامة في الاقليم وفقا للقوانين والاجراءات التي تحرم الفساد).

المادة الرابعة: نقترح:

1- تغيير تسلسل الفقرتين (اولا) و (ثانيا)، اي جعل الفقرة (اولا) بتسلسل الفقرة (ثانيا).

2- حذف كلمة (جميع) في بداية الفقرتين (اولا) و (ثالثا).

3- حذف كلمة (اطراف) في بداية الفقرة (رابعا).

4- الفقرة (خامسا) : اضافة كلمة (التنظيمات) الى ما بعد كلمة (الكيانات) واضافة عبارة (والمنظمات غير الحكومية والدولية العاملة في الاقليم) الى ما بعد (المجتمع المدني) واعادة صياغتها بالشكل الآتي:

(الكيانات والتنظيمات السياسية ومنظمات المجتمع المدني والمنظمات غير الحكومية والدولية العاملة في الاقليم والاتحادات والجمعيات والنوادي فيما يتعلق بالامور الآتية).

5- الفقرة (خامسا/ ب): تبديل عبارة (في ديوان الرقابة المالية) بـ (الصرف)، واعادة صياغتها بالشكل الآتي:

(خامسا/ ب: اوجه الانفاق وفقا للقواعد المتبعة في الصرف).

الفصل الثاني

مهام الهيئة

المادة الخامسة: تقترح اللجنتان:

1- **دمج المادتين (5) و (6) في مادة واحدة بتسلسل المادة (5) لانهما تنظمان مهام الهيئة.**

2- **ترقيم تسلسل فقرات المادة بـ (اولا، ثانيا، ثالثا،.....).**

3- **الفقرة (أ) نقترح حذف عبارة (تعمل الهيئة من اجل) في بداية الفقرة.**

4- **الغاء الفقرة (ب).**

5- **حذف الفقرة (ثانيا) لانها تدخل ضمن اختصاص رئيس الهيئة و ليس مهام الهيئة.**

6- **جعل (اولا) من المادة السادسة بتسلسل رقم (3) للمادة الخامسة.**

7- **(ثانيا/ أ) نقترح اضافة عبارة (والجهات) ما بعد كلمة (المواطنين).**

6- **(ثانيا/ب) نقترح تبديل عبارة (تحافظ الهيئة) بـ (المحافظة).**

7- **(رابعا) نقترح اضافة كلمة (الوظيفي) الى ما بعد (السلوك) في السطر الاول.**

8- **(خامسا/ 1) نقترح حذف كلمة (كبار) في السطر الثاني من الفقرة.**

9- **(خامسا/ 2) نقترح اضافة عبارة (داخل الاقليم وخارجه) الى نهاية الفقرة.**

10 – **الفقرة (خامسا/3) نقترح حذف (بتقديم) ما بعد كلمة (يشمل).**

11- **الفقرة (د) نقترح جعلها فقرتين (الاولى) خاص بالقضاة و (الثانية) انضباط حرس الاقليم.**

12 – **الفقرة (سادسا): لا توجد عليها اية ملاحظة.**

13- **(سابعا) نقترح حذف عبارة (والمفتشين العموميين) من بعد (المالية).**

وتكون المادتان بعد دمجهما بالصياغة الآتية وبرقم (المادة الخامسة):

(المادة الخامسة: تعمل الهيئة على:

اولا: تنفيذ وتطبيق قوانين مكافحة الفساد ومعايير الخدمة العامة وفق الدستور والقوانين النافذة.

ثانيا: التحقيق في قضايا الفساد واحالتها الى المحكمة المختصة ومتابعتها.

ثالثا: استلام شكاوى المواطنين والجهات المتعلقة بالفساد.

رابعا: المحافظة على سرية هوية المتعاونين وفقا للقانون الا اذا تنازل المتعاون عن الحماية.

خامسا: نشر ثقافة وطنية لتنمية اخلاقيات النزاهة الشخصية والالتزام الذاتي بمعايير الخدمة وتعمل مع مسؤولين مختصين من اجل وضع مناهج دراسية و طنية لتعزيز مفهوم النزاهة.

سادسا: اصدار تعليمات قواعد السلوك الوظيفي لتوضيح معايير الخدمة العامة واخلاقياتها التي يلتزم بها موظفوا الاقليم والقطاع العام والمختلط باعتبارها شرطا للتعيين وللاستمرار ومراقبة مدى التقيد بها وتعدل من وقت لاخر حسب الحاجة.

سابعا: 1- اصدار تعليمات وفقا لقواعد الكسب غير المشروع المنصوص عليها في الفصل الخامس من هذا القانون والتي تلزم موظفي الاقليم وكذلك زوجاتهم واولادهم القصر، الكشف عن مصالحهم المالية وتعدل من وقت لاخر وفق لما تراه مناسبا لتحقيق الاغراض المنشودة منها.

2- يتضمن كشف المصالح المالية بيانات تفصيلية عما يملكه المكلف من عقارات ومنقولات ودخل مالي وارصدة في المصارف واسهم وسندات وحقوق معنوية داخل الاقليم وخارجه.

3 – يشمل كشف المصالح المالية كل من:

ا- رئيس الاقليم ونائبه.

ب- رئيس البرلمان ونائبه والسكرتير والاعضاء.

ت- رئيس الوزراء ونائبه.

ث- الوزراء ومن هم بدرجة وزير ووكلاء الوزارات.

ج- رئيس هيئة النزاهة العامة ونائبه وجميع مدراء الهيئة العاميين ومحققيها.

ح- اصحاب الدرجات الخاصة ووكلائهم ومعاونيهم.

خ- المدراء العامين ومعاونيهم.

د- القضاة واعضاء الادعاء العام و المشرفين العدليين والمحققين.

ذ- ضباط حرس الاقليم وقوى الامن الداخلي.

هـ- اي شخص يشغل منصب مدني او عسكري ممن لم يرد ذكره اعلاه وترى الهيئة ضرورة شموله بتقرير الكشف المالي، وفقا لتعليمات تصدر لهذا الغرض.

ثامنا: أ – للهيئة ان توصي الدائرة المعنية بسحب يد الموظف الخاضع للتحقيق وفقا لقانون انضباط موظفي الدولة رقم (14) لسنة 1991 النافذ في الاقليم.

ب- للهيئة ان تحيل المخالفات المتعلقة بمعايير الخدمة العامة الى رئيس الدائرة الحكومية التي يرتبط بها الموظف المخالف، ولها ان ترفق ذلك بتوصية باتخاذ اجراءات انضباطية وقضائية.

تاسعا: أ- للهيئة ان تقوم بمراقبة التصرف باموال الاقليم وطريقة ادارتها بالتعاون مع ديوان الرقابة المالية والجهات المعنية الاخرى .

ب- تشمل المراقبة قانونية قرارات واعمال الوزارات والدوائر والهيئات الخاضعة للرقابة ومدى نزاهتها.

ج- على الجهة الخاضعة للرقابة ان تقدم للهيئة بناءا على طلبها وبدون تأخير المعلومات والايضاحات والمستندات والوثائق بما فيها السرية ايا كانت درجة كتمانها وغير ذلك مما ترى الهيئة ضرورة الاطلاع عليها لاغراض الرقابة).

الفصل الثالث

انتخاب رئيس الهيئة ومهامه وتشكيلات الهيئة

المادة السابعة وتصبح بتسلسل المادة السادسة: نقترح:

1- الفقرة (اولا): تبديل عبارة (باقتراع سري) بـ (بالاقتراع السري) و (مجلس القضاء في الاقليم) بـ (لجنة برلمانية تشكل لهذا الغرض) واضافة عبارة (وبدرجة وزير) الى نهاية الفقرة من (المادة السادسة/ اولا).

2- هناك رأيان من بين اعضاء اللجنتين: الرأى الاول: وهو رأى الاغلبية، يؤيد اصل المشروع بالنسبة للانتخاب بالاغلبية المطلقة، اما الرأي الثاني (رأي الاقلية): يقترح ان يكون الانتخاب باغلبية (2 / 3) ثلثي عدد اعضاء البرلمان الحاضرين.

3- نقترح اعادة صياغة الفقرة بالشكل الآتي:

(اولا: يتولى البرلمان انتخاب رئيس الهيئة بالاقتراع السري وبالاغلبية المطلقة لعدد اعضائه من بين ثلاث مرشحين ترشحهم لجنة برلمانية تشكل لهذا الغرض، ويعيين المنتخب بمرسوم اقليمي وبدرجة وزير).

وفي حالة تصويت البرلمان على الرأي الثاني نقترح اعادة صياغة الفقرة بالشكل الآتي :

(اولا: يتولى البرلمان انتخاب رئيس الهيئة بالاقتراع السري وباغلبية (2 / 3) لعدد اعضائه الحاضرين).

4- الفقرة (ثانيا) اعادة صياغتها بالشكل الآتي:

(ثانيا/ 1: غير محكوم عليه بالجرائم المخلة بالشرف والاخلاق والآداب العامة).

المادة الثامنة وتصبح بتسلسل المادة السابعة: نقترح

1- الفقرة (اولا): تبديل (مجلس القضاء) بـ (اللجنة البرلمانية) في حالة الموافقة على هذه اللجنة في المادة السابقة).

2- الفقرة (خامسا/ أ): تبديل عبارة (بارتكاب جناية او جنحة) بـ (جريمة مخلة بالشرف) و اعادة صياغة الفقرة بالشكل الآتي:

(خامسا/ أ: اذا صدر قرار قضائي بادانته بجريمة مخلة بالشرف).

المادة التاسعة وتصبح بتسلسل المادة الثامنة: نقترح:

1- اعادة صياغة اليمين بالشكل الآتي :

(اقسم بالله العظيم ان اقوم بمهام وظيفتي بصدق وامانة ونزاهة وحيادية واخلاص وان اطبق القوانين والانظمة والتعليمات للقضاء على ظاهرة الفساد).

2- الغاء الفقرة (ثانيا) والاكتفاء بما ورد في الفقرة (اولا) من المادة.

المادة العاشرة وتصبح بتسلسل المادة التاسعة: ونقترح:

1- الفقرة (اولا): حذف كلمة (جميع) الواردة ما بعد كلمة (ادارة).

2- الفقرة (ثانيا/ 1): نقترح اعادة صياغتها بالشكل الآتي:

(ثانيا/ 1: اعداد ميزانية الهيئة وملاكها الوظيفي، وعرضها على البرلمان للمصادقة عليها).

3- الفقرة (ثالثا): نقترح حذف التفصيلات الواردة بالنسبة لادارة الفرع واعادة صياغة الفقرة بالشكل الآتي : (فتح مكاتب وفروع للهيئة في محافظات الاقليم).

4- الفقرة (رابعا): نقل هذه الفقرة الى الاحكام الختامية لانها لا تتضمن اصدار التعليمات اللازمة لتنفيذ القانون.

5- الفقرتان (خامسا) و (سادسا): لا توجد عليها اية ملاحظة.

6- الفقرة (سابعا): نقلها الى الاحكام الختامية لانها تخص استحداث ودمج اقسام الهيئة وهذه ترد عادة في الاحكام الختامية.

7- تغيير تسلسل الفقرات تبعا للتعديلات.

المادة الحادية عشرة وتصبح بتسلسل المادة العاشرة: نقترح:

- الفقرة (ثانيا): حذف عبارة (والمفتشين العامين) من نهاية الفقرة.

المادة الثانية عشرة وتصبح بتسلسل المادة الحادية عشرة: نقترح:

1- الفقرة (اولا): حذف عبارة (وتنظيم وادارة الشؤون) من بعد (الادارية) في السطر الثالث واعادة صياغة الفقرة بالشكل الآتي:

(اولا: دائرة الشؤون الادارية والمالية: يرأسها موظف بدرجة مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية على الاقل وله خبرة لا تقل عن عشر سنوات في مجال اختصاصه ويعاونه عدد من الموظفين، وتتولى شؤون الهيئة الادارية والمالية واعداد الموازنة السنوية وتنظيم الامور المالية والمحاسبة واعمال التدقيق الداخلي ومسك السجلات واعداد التقارير المالية الشهرية والسنوية وفقا للقانون).

2- الفقرة (ثانيا/ 1): تحديد الدرجة الوظيفية للموظف الذي يرأس هذه المديرية واعادة صياغة المادة بالشكل الآتي:

(ثانيا/ 1: مديرية الشؤون القانونية: يرأسها موظف بدرجة مدير حاصل على شهادة جامعية اولية في القانون وله خبرة لا تقل عن خمس سنوات في مجال اختصاصه وتتولى المهام التالية):

- الفقرة (أ): تبديل عبارة (التي تعرض على الهيئة) بـ (المتعلقة بالهيئة).

- الفقرة (ت): حذف عبارة (من قبل المفتشين العمومين) ما بعد (المشكلة).

3- الفقرة ثانيا/2: تحديد الموظف الذي يرأس هذه المديرية واعادة صياغة الفقرة بالشكل الآتي:

{2- مديرية التحقيقات: يرأسها موظف بدرجة مدير حاصل على شهادة جامعية اولية في القانون وله خبرة لا تقل عن خمس سنوات في مجال اختصاصه وتتولى المهام التالية:

الفقرة (2/ أ): تبديل (و) ما قبل كلمة (جميع) في السطر الاول بـ (من خلال) واعادة صياغة الفقرة بالشكل الآتي:

أ- الكشف عن حالات الفساد في الهيئات الحكومية كافة من خلال جمع المعلومات بشأنها بالاستعانة بالاجهزة الفنية والمتعاونين السريين والتحقيق فيها.

4- الفقرة (ثالثا): لا توجد عليها اية ملاحظة.

5- الفقرة (رابعا): لا توجد عليها اية ملاحظة.

المادة الثالثة عشرة: وتصبح بتسلسل المادة الثانية عشرة:

نقترح اعادة صياغتها بالشكل الآتي:

(على قاضي التحقيق او اللجان التحقيقية الخاصة عند بدء اجراءات التحقيق في قضية فساد القيام بابلاغ مدير عام الشؤون القانونية والتحقيقات في الهيئة بذلك واطلاعه على سير التحقيق.

المادة الرابعة عشرة وتصبح بتسلسل المادة الثالثة عشرة:

1- **الفقرة (اولا): لا توجد عليها اية ملاحظة.**

2- **الفقرة (ثانيا): استبدال كلمة (تحقيق) بـ (تحقيقية) وحذف عبارة (عضوية كل من المفتش العام في الوزارة المعنية) واعادة صياغتها بالشكل الآتي:**

(اذا ادعت الجهة الخاضعة للتحقيق، ان المعلومات والوثائق المطلوب الاطلاع عليها غاية في السرية، وان احتمال افشائها قد يعرض الامن في الاقليم للخطر يقوم رئيس الهيئة بتشكيل لجنة تحقيقية برئاسته او نائبه ومدير عام من الهيئة للقيام بتدقيق تلك المعلومات والوثائق).

3- **الفقرة (ثالثا): لا توجد عليها اية ملاحظة.**

المادة الخامسة عشرة وتصبح بتسلسل المادة الرابعة عشرة:

1- **الفقرة (اولا): حذف عبارة (مع المفتشين العموميين في وزارات الاقليم).**

2- **الفقرة (ثانيا): لا توجد عليها اية ملاحظة.**

3- **الفقرة (ثالثا): لا توجد عليها اية ملاحظة.**

4- **الفقرة (رابعا): لا توجد عليها اية ملاحظة.**

المادة السادسة عشرة وتصبح بتسلسل المادة الخامسة عشرة: لا توجد عليها اية ملاحظة.

المادة السابعة عشرة وتصبح بتسلسل المادة السادسة عشرة: نقترح:

دمج الفقرتين (اولا وثانيا) لغرض احالة جميع المشمولين باحكام هذا القانون الى المحكمة وعدم التمييز بين اصحاب الدرجات الخاصة وسائر الموظفين واعادة صياغة المادة بالشكل الآتي:

(تحال قضايا الكسب غير المشروع بالنسبة للمشمولين باحكام هذا القانون الى المحكمة المختصة او الى قاضي التحقيق وفق القانون).

المادة الثامنة عشرة وتصبح بتسلسل المادة السابعة عشرة: نقترح:

- حذف كلمة (لرئيس) لاعطاء الصلاحية للمحكمة المختصة واعادة صياغة المادة بالشكل الآتي:

(يجوز للمحكمة المختصة بنظر دعوى الكسب غير المشروع ايقاع الحجز الاحتياطي على اموال المتهم او زوجه او اولاده القاصرين بناء على طلب الهيئة).

المادة التاسعة عشرة وتصبح بتسلسل المادة الثامنة عشرة:

تؤيد اللجنة المادة ونقترح تبديل كلمة (تأمر) في الفقرة (ثالثا) من المادة بـ كلمة (تقرر).

المادة العشرون وتصبح بتسلسل المادة التاسعة عشرة: نقترح:

اضافة (من العقوبة) الى مابعد عبارة (يعفى الشريك) لان النص يتضمن اعفاء الشريك دون ان يبين من ماذا يتم اعفاءه .

المادة الحادية والعشرون وتصبح بتسلسل المادة العشرون: نقترح:

زيادة مبلغ الغرامة نظرا لان المبلغ الوارد في المشروع لا يتناسب وجسامة هذا الفعل و هو عدم تقديم المعلومات المطلوبة و نقترح ان يتراوح المبلغ بين (ثلاثة ملايين كحد ادنى وخمسة ملايين كحد اقصى)، ونقترح اعادة صياغة المادة بالشكل الآتي:

(كل من تخلف عمدا عن تقديم اقرارات الكشف عن المصالح المالية في المواعيد المقررة، يعاقب بغرامة لا تقل عن ثلاثة ملايين دينار ولا تزيد على خمسة ملايين دينار او باحدى هاتين العقوبتين ويعاقب بالعقوبة ذاتها كل من ذكر عمدا بيانات جوهرية غير صحيحة في تلك الاقرارات).

المادة الثانية والعشرون وتصبح بتسلسل المادة الحادية والعشرون:

نقترح تبديل كلمة (توقيع) بـ (فرض) الواردة قبل كلمة (عقوبة).

المادة الثالثة والعشرون وتصبح بتسلسل المادة الثانية والعشرون:

لا توجد عليها اية ملاحظة .

المادة الرابعة والعشرون وتصبح بتسلسل المادة الثالثة والعشرون:

لا توجد عليها اية ملاحظة.

المادة الخامسة والعشرون وتصبح بتسلسل المادة الرابعة والعشرون: نقترح اعادة صياغة المادة بالشكل الآتي:

(المادة الرابعة و العشرون: تخضع حسابات الهيئة للتدقيق من قبل ديوان الرقابة المالية).

تقترح اللجنتان اضافة مواد بالشكل الآتي:

المادة الخامسة والعشرون:

لرئيس الهيئة اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ احكام هذا القانون.

المادة السادسة والعشرون:

يجوز استحداث او دمج او الغاء تشكيلات الهيئة حسب متطلبات العمل.

المادة السابعة والعشرون:

لا يعمل باى نص قانوني او قرار يتعارض مع احكام هذا القانون.

المادة الثامنة والعشرون:

على الجهات ذات العلاقة تنفيذ احكام هذا القانون.

المادة التاسعة والعشرون:

ينفذ هذا القانون اعتبارا من تاريخ نشره في الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان).

الاسباب الموجبة: لا توجد عليها اية ملاحظة.

راجين التفضل بالأطلاع و عرض أصل المشروع ورأي اللجنتين بشأنه على البرلمان للمناقشة و أبداء الرأى المناسب بصدده و التصويت. مع التقدير.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

راپۆرتی لیژنەی نەزاهە تکایە.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لێرەوە راپۆرتی لیژنەی دەستپاکیی (نەزاهەت) لە بارەی پرۆژە یاسای دەستەی گشتیی دەستپاکی نەزاهەتی هەرێمی کوردستان – عێراق دەخەینە بەرچاو، کە بە ژمارە (31) لە رۆژی 2010/9/6دا ئاراستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان کراوە.

ڕاپۆرتی لیژنەی دەستپاکی (نەزاهەت) لە بارەی

پرۆژە یاسای دەستەی گشتیی دەستپاکیی (نەزاهەت)ی هەرێمی کوردستان ـ عێراق

لە رۆژانی 27-6، 29-6، 1-7، 29-8 لیژنەکەمان بەمەبەستی تاوتوێکردنی پرۆژە یاسای دەستەی دەستپاکی (نەزاهەت)ی هەرێمی کوردستان – عێراق کۆبوەوە، هەروەها لە رۆژی 29-8-2010 ووڕك شۆپێکی کراوەی بۆ هەمان مەبەست ئەنجامدا کە تیایدا کۆمەلێك پسپۆری یاساو نوێنەرانی ئەنجومەنی دادوەری و داواکاری گشتی و دادگای کارگێری و دیوانی چاودێریی دارایی (لە هەولێرو سلێمانی) و وەزارەتی دارایی و کۆمەلێك مامۆستای زانکۆ و بەڕێوەبەری گشتیی دیوانی پەرلەمانی کوردستان و نوێنەرانی رێکخراوەکانی کۆمەڵی مەدەنی بەشدار بوون، لەم ووڕك شۆپەدا لێدوان و گفتوگۆ لە بارەی پرۆژە یاساکەوە کرا. دوای ئەوەی لیژنەکەمان لە رۆژانی 30 و31-8 و 5-9-2010 سەر لەنوێ کۆبوەوە بە مەبەستی تاوتوێکردنی زیاتری پرۆژە قانونەکەو سودوەرگرتن لەو بیروڕایانەی کە لە ووڕك شۆپەکەدا خرانە روو لە کاتی نووسینی ئەم ڕاپۆرتەدا .

لێرەدا رای لیژنەکەمان لە بارەی پرۆژە یاساکەوە دەخەینە روو:

1 – لەبەر ئەوەی دەستەی دەستپاکی (نەزاهەت) پەیوەندییەکی بە هێزی بە هەریەك لە دیوانی چاودێریی دارایی و دەستەی داواکاری گشتییەوە هەیەو کۆمەلێك ئەرکی هاوبەش لە نێوان هەرسێك دەستەکەدا هەیە، بۆیە پێویستە، پێش دامەزراندنی دەزگای دەستپاکی، هەردوو دەزگاکەی تر، کارا بکرێن، بە پێچەوانەوە دەستەی دەستپاکی، لە بەجێگەیاندنی ئەرکەکانیدا، کارا نابێت.

2 – ئەم پرۆژە یاسایە وێنەیەکی دەستکاریکراوی یاسای (دەستەی نەزاهەی عێراق)ە ژمارە (55) ساڵی 2004، کە لەلایەن دەسەلاتی هاوپەیمانانەوە دەرچووێندراوەو هەندێك ماددەی چڕکراونەتەوەو دەستکاری

کراون. بۆ سەلماندنی ئەم قسەیە وشەی (پشکنەری گشتی - المفتش العام) حەوت جار، لە زۆر ماددەدا هاتووە، کەچی لە وەزارەتەکانی هەرێم وەزیفەیەکی بەو ناوو ئەرکە نییە، بەلأم لە هەیکەلیەتی وەزارەتەکانی عێراقدا، کە بە فەرمانی دەسەلأتی هاوپەیمانان ژمارە (57)ی سالّی 2004 پێکهاتوون، ئەم وەزیفەیە هەیە، بۆیە دەبێت ئەم ناوە (المفتش العام) لابرێت، یان بگۆڕدرێت.

3 – پێشنیار دەکەین کە ناوی پرۆژە یاساکە لە یاسای دەستەی گشتیی دەستپاکی (نەزاهەت)ی هەرێمی کوردستان بگۆردرێت بە یاسای دەستەی دەستپاکی (نەزاهەت)ی هەرێمی کوردستان، واتا وشەی (گشتی) لە تەواوی پرۆژە یاساکەدا لابرێت.

4 – تێبینییەکانمان لە بارەی پرۆژە قانونەکە بەم جۆرەیە:

بەشی یەکەم

پێناسەو دامەزراندن و ئامانجەکان

ماددەی یەکەم:

یەکەم: لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

دووەم: لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

سێ یەم: لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

چوارەم: دووبارە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

دەستە: دەستەی دەستپاکی (نەزاهەت) لە هەرێمی کوردستان

پێنجەم: دووبارە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

سەرۆك: سەرۆکی دەستەی دەستپاکی (نەزاهەت) لە هەرێمی کوردستان.

پێشنیار دەکەین برگەی شەشەم زیاد بکرێت بەم شێوەیە:

شەشەم: ئەنجومەنی دادوەری: ئەنجومەنی دادوەری لە هەرێمی کوردستان.

ماددەی دووەم:-

دەستەواژەی (فەرمانبەرێك بە پلەی وەزیر سەرۆکایەتی دەکات) لابدرێت و بگوازرێتەوە بۆ برگەی یەکەم لە ماددەی (7)ی بەشی سێیەم لە ئەسڵی پرۆژەکە.

ماددەی سێیەم:

پێشنیار دەکەین بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە :

ئەم یاسایە ئەم ئامانجانەی هەیە:

یەکەم: چەسپاندنی میکانیزمێکی کاریگەر، بۆ بەدەستهێنانی پرەنسیپی سەروەریی یاسا (واتا لابردنی وشەی چاودێری لە رستەکەدا).

دووەم: چارەسەر کردنی گەندەڵیی دارایی و کارگێڕی و پاڵپشتیکردنی پرەنسیپی شەفافیەت لە سەرجەم دەزگاکانی هەرێم لە رێگەی رێکارە یاساییەکانەوە.

سێ یەم: گرتنەبەری ڕێکاری پێویست بۆ خۆپاراستن لە گەندەڵی (واتا زیادکردنی وشەی پێویست لە ڕستەکەدا).

چوارەم: لابردنی ڕستەی (بەهێز کردنی شەفافیەت لە کاری کارگێریدا) و بڕگەکە بەم جۆرە دابڕێژرێتەوە: پشتبەستن بە پێوانەی بابەتی بۆ هەڵسەنگاندن و پەرەپێدانی کارگوزاریی گشتی و نەهێشتنی ڕۆتین .

پێنجەم: ئەم برگەیە بەم جۆرە دابڕێژرێتەوە: چەسپاندن و بەهێزکردنی ڕەوشتی فەرمانبەرایەتی و هەستکردن بە بەر پرسیاریەتی لە ئەنجامدانی خزمەتگوزاریە گشتیەکان بەپێی یاساو ئەو ڕێکارانەی گەندەڵی قەدەغە دەکەن.

ماددەی چوارەم:

پێشنیاز دەکەین ماددەکە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

حوکمەکانی ئەم یاسایە بەسەر ئەوانەی خوارەوەدا جێ بەجێ دەکرێن:

یەکەم: ئەندامانی دەسەلاتی یاسادانان کە ئەمانە دەگرێتەوە (سەرۆکی پەرلەمان و جێگرەکەی و سکرتێرو ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان).

دووەم: هەموو کارمەندانی دەسەلاتی ڕاپەراندن و دەزگاکانی، ئەوەش ئەمانە دەگرێتەوە (سەرۆکی هەرێم و جێگرەکەی، سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران و جێگرەکەی، وەزیرەکان و خاوەنی پلە تایبەتەکان).

سێ یەم: لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

بڕگەی (چوارەم) لەم ماددەیەدا زیاد بکرێ و ریزبەندییەکەی بەم شێوەیە بێ.

چوارەم: سەرجەم فەرمانبەران بە جیاوازی پلەو پۆستەکانیانەوە، لە سەرجەم فەرمانگەو دامەزراوەکانی هەرێمدا.

پێنجەم: کە بڕگەی (چوارەمە) لە پرۆژەکەدا، هیچ تێبینیەکمان لە بارەیەوە نییە.

شەشەم: کە بڕگەی (پێنجەم)ە لە پرۆژەکەدا،

ڕێکخستنە سیاسیەکان و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵی مەدەنی و ئەو ڕێکخراوە نا حکومی و نێودەوڵەتییانەی لە ناو هەرێمدا کار دەکەن، هەروەها یەکێتی و کۆمەڵەو یانەکان، ئەوەی پەیوەستە بەم کاروبارانەی خوارەوە:

أ – لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

ب – شێوەکانی خەرجکردن بەپێی ئەو ڕێوشوێنانەی لەم بارەیەوە پەیرەو دەکرێن

ت - لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

بەشی دووەم

ئەرکەکانی دەستە

ماددەی پێنجەم:

پێشنیار دەکەین ماددەکانی (5) و (6) لێك بدرێن و لە یەك ماددەداو بەم شێوەیە دابڕێژرێنەوە:

یەکەم:

أ- دەستەی چاودێری پیادەکردنی یاساکانی نەهێشتنی گەندەڵی و پێوانەکانی خزمەتگوزاریی گشتی بەپێی دەستورو یاسایە پەیرەوکراوەکان دەکات.

ب- ئەم بڕگەیە لا ببرێت .

دووەم: ئەم بڕگەیە بگوازرێتەوە بۆ ماددەی (10) بۆ ئەرکەکانی سەرۆك .

لە جیاتیان ئەمە دابندرێت: لێکۆڵینەوە لە دۆزەکانی گەندەڵی و ڕەوانەکردنیان بۆ دادگای تایبەتمەندو بەدواداچوونیان.

سێ یەم : بڕگەی (دووەم) لە ماددەی (6) لە ئەسڵی پرۆژەکە:

أ – وەرگرتنی سکالاێ هاوواڵتیان و ئەو لایەنانەی کە پەیوەندیان بە گەندەڵیەوە هەیە .

ب - لێژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

چوارەم : (سێیەم) لە ماددەی (6) لە ئەسڵی پرۆژەکە ، لێژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

پێنجەم: (چوارەم) لە ماددەی (6) ئەسڵی پرۆژەکە .

دەرکردنی ڕێنمایی لە بارەی ڕێسایەکانی ڕەفتارکردنی وەزیفی بۆ ڕوونکردنەوەی پێوانەو ڕەوشتی خزمەتگوزاریی گشتی، کە دەبێ فەرمانبەرانی هەرێم وەکو مەرجێك بۆ دامەزراندن و بەردەوامبوون لە خزمەتکردندا پێیەوە پابەند بن و چاودێری ئەم پابەند بوونە بکرێت و ڕێنماییەکان ناوە ناوە بەپێ ی پێویست هەموار دەکرێن.

شەشەم: (پێنجەم) لە ماددەی (6)ی ئەسڵی پرۆژەکە.

1 – وشەی (گەورە) لە دێری دووەم لابرێت و بڕگەکە وەك خۆی دەمینێتەوە.

2 – لە کۆتایی بڕگەکەدا دەستەواژەی (لە ناوەوەو دەرەوەی هەرێم) زیاد بکرێت.

3 – وشەی (پێشکەشکردنی) لابدرێت لە دەستەواژەکەدا.

أ - لێژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

ب - لێژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

ت - لێژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

پ - لێژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

ج - لێژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

ح - لێژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

خ - لێژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

د – ئەم بڕگەیە بکرێت بە دوو بەش و بەم شێوەیە:

دادوەران و ئەندامانی داواکاری گشتی و سەرپەرشتیارانی دادو لێکۆڵەرانی داد.

ژ – ئەفسەرانی پاسەوانی هەرێم و هێزی ئاسایشی ناوخۆ.

ر – بڕگەی (ژ) لە ئەسڵی پرۆژەکە، هیچ تێبینیەکمان لە بارەیەوە نییە.

حەوتەم: (شەشەم) لە ماددەی (6) لە ئەسڵی پرۆژەکە:

1 - **لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.**

2 - **لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.**

هەشتەم: (حەوتەم) لە ماددەی (6)ی ئەسڵیْ پرۆژەکە لیژنە تێبینی لە بارەیەوە نییە.

بەشی سێیەم

هەڵبژاردنی سەرۆکی دەستەو ئەرکەکانی و دامەزراوەکانی دەستە

ماددەی (6): ماددەی (7)ە لە ئەسڵی پرۆژەکە.

یەکەم: دەستە دەستەواژەی (زۆرینەی رەها) بگۆڕێت بە (سێ لەسەر چوارى ئەندامان)،و لە کۆتایی رستەکەشدا دەستەواژەی (بەپلەی وەزیر) زیاد بکرێت.

دووەم/

1 – **وشەی (بەزیندانی کردن) لابدرێت.**

2 - **لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.**

3 - **لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.**

4 - **لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.**

ماددەی (7): ماددەی (8)ە لە ئەسڵی پرۆژەکە.

یەکەم: وشەی (کارەکە) بگۆڕدرێت بە (پلەکە).

دووەم: ژمارەی ماددەی (5 / یەکەم) بگۆڕدرێت بە (6 / یەکەم)

سێ یەم: دەستەواژەی (ماددەی 5) بگۆڕدرێت بە (ماددەی 6) .

چوارەم: لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

پێنجەم:

أ – وشەی (بڕیار) بگۆڕدرێت بە (حكم قضائي بات)

ب - لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

ج - لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

شەشەم: لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

ماددەی هەشتەم: ماددەی (9)یە لە ئەسڵی پرۆژەکەو لیژنە تێبینی لە بارەیەوە نییە .

ماددەی (9): ماددەی (10)یە لە ئەسڵی پرۆژەکە .

یەکەم: وشەی (هەموو) لابدرێت.

دووەم: دەستەواژەکە بەم جۆرە دابڕێژرێتەوە.

1 – ئامادەکردنی بودجەی دەستەو میلاکی فەرمانبەرانی و ناردنی بۆ پەرلەمان بە مەبەستی پەسەند کردنی .

2 – لە کۆتایی رستەکەدا وشەی (دەستە) زیاد بکرێت .

سێ یەم: وشەی (نووسینگە) لابدرێت.

1 – دەستەواژەی (بەپێی پسپۆرییان) لابدرێت.

2 – دەستەواژەی (لە پۆلینی دووەم کەمتر نەبێت) لە کۆتایی رستەکەدا لابېرێت.

برگەیەکی تر زیاد بکرێت و بەم شێوەیە:

چوارەم: داوا لە ئەنجومەنی دادوەری بکرێت بە تەنسیبکردنی لێکۆلەری داد بۆ کارکردن لەو دەستە.

ریزبەندیی برگەکان لێرەوە گۆڕانیان بەسەر دادێت:

پێنجەم: لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

شەشەم: لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

حەوتەم: دووبارە برگەکە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

پێدانی پاداشتی دارایی بە هاوکارە نهێنیەکان.

هەشتەم: لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

نۆیەم: دوو بارە برگەکە دابڕێژرێتەوە بەم شێوەیە:

دەرکردنی فەرمانی تایبەت بە چاودێری و پشکنین وگەڕان و بەکارهێنانی ئامێرەکانی لێگەڕان و تۆمارکردنی نهێنیی تایبەت بەکاری دەستەوە.

ماددەی (10): ماددەی (11)یە لە ئەسڵی پرۆژەکە.

لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

ماددەی (11): ماددەی (12)یە لە ئەسڵی پرۆژەکە دووبارە برگەکانی بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە.

یەکەم: فەرمانبەرێك بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی سەرۆکایەتی دەکات و دەبێت بەلای کەمی بڕوانامەی بەرایی زانکۆی لە بواری پسپۆریی فەرمانگەکەیدا بەدەستهێنابێ و شارەزا بێ لە بواری پسپۆریەکەیدا

دووەم: پێشنیاز دەکەین برگەی (1) بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

1 – بەڕێوەبەرایەتیی کاروباری یاسایی: فەرمانبەرێك سەرۆکایەتی دەکات بە پلەی بەڕێوەبەر، دەبێت بڕوانامەی زانکۆی لە یاسادا هەبێ و بەلای کەمەوە (5) سانّ لە بواری پسپۆریەکەیدا خزمەتی هەبێ و ئەم ئەرکانەی خوارەوە دەگرێتە ئەستۆ.

2 – بەڕێوەبەرایەتیی لێکۆڵینەوەکان : پێشنیاز دەکەین دەستەواژەکە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:-

فەرمانبەرێك سەرۆکایەتی دەکات بە پلەی بەڕێوەبەر و دەبێت بڕوانامەی زانکۆی لە یاسادا هەبێ و بەلای کەمەوە (5) سانّ لە بواری پسپۆریەکەیدا خزمەتی هەبێ و، ئەم ئەرکانە دەگرێتە ئەستۆی.

سێ یەم: فەرمانگەی خۆپاراستن و شەفافیەت:

1 - **لێژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.**

2 - **لێژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.**

3 - **لێژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.**

4 – **دەستەواژەی (وقواعد السلوك المهنی) لە کۆتایی رستەکەدا زیاد بکرێت .**

5 – **وشەی (بەدواداچوون) بکرێت بە (چاودێریکردن).**

6 - **لێژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.**

7 - **لێژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.**

چوارەم: لێژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

ماددەی (12): کە ماددەی (13)یە لە ئەسڵی پڕۆژەکە، ئەم ماددەیە سەر لە نوێ بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

دادوەری لێکۆڵینەوەو لێژنە تایبەتەکانی لێکۆڵینەوە کاتێك دەست بە لێکۆڵینەوە لە دۆزێکی گەندەڵیدا دەکەن، پێویستە بەڕێوەبەری گشتیی کاروباری یاسایی و لێکۆڵینەوەکانی دەستەی دەستپاکی ئاگادار بکەن و رەوشی لێکۆڵینەوەکەی بۆ باس بکەن.

مادەدی (13): کە ماددەی (14)یە ئەسڵی پرۆژەکەیە:

یەکەم: لێژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

دووەم: لە دەقە کوردیەکە هیچ تێبینیەکمان نییە، چونکە ئێمە لە دەقە کوردیەکەو دەقە عەرەبیەکە لە رووی زمانیەوانی هەندێ ئیشکالیەتی تێدا هەیە، بۆیە لە دەقە عەرەبیەکە تێبینیمان هەیە، بەڵام لە دەقە کوردیەکە هیچ تێبنیەکمان نییە.

سێیەم: لێژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

ماددەی (14): ماددەی (15)یە لە ئەسڵی پرۆژەکە.

لێژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

بەشی چوارەم

داهاتی نامەشروع

وشەی (حوکمەکان) لە ناو نیشانی بەشەکەدا لا بدرێت.

ماددەی (15): کە ماددەی (16)یە لە ئەسڵی پرۆژەکەدا لێژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە .

ماددەی (16): کە ماددەی (17)یە لە ئەسڵی پرۆژەکەدا:

یەکەم: وشەی (ابلاغ) بگۆرێت بە (اخبار) و لەدوای دەستەواژەی (بەڕێوەبەری گشتییەکان) وشەی (ئەوانەی بە پلەی هاوشێوەیانن) زیاد بکرێت.

دووەم: لێژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە .

ماددەی (17): کە ماددەی (18)یە لە ئەسڵی پرۆژەکە :

ماددەکە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە :

پێویستە دادوەری لێکۆلینەوەی تایبەتمەند بەدوای داهاتی نامەشروع، لە سەر داوای دەستە حیجزی ئیحتیاتی (الحجز الاحتیاطی) بخاتە سەر سامانی تۆمەتبار، یان هاوسەری، یان منداڵە ناکامەکانی، جگە لەو سامانەی کە بەپێی حوکمەکانی یاسای تەنفیز، نابێت حجز بکرێن.

ماددەی (18): کە ماددەی (19)یە لە ئەسڵی پرۆژەکە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

یەکەم: هەر کەسێك داهاتێکی نامەشروعی بۆ خۆی، یان بۆ کەسێکی دیکە بە دەست هێنابێت بە زیندانیکردن سزا دەدرێت و ناچاریش دەکرێت، کە داهاتە نامەشروعەکە بگەڕێنێتەوە .

دووەم: لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

سێ یەم: لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

ماددەی (19): کە ماددەی (20)یە لە ئەسڵی پرۆژەکە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

ئەو کەسەی لە داهاتی نامەشروعدا بەشدار بووە لەو تاوانە دەبوردرێت کە لە ماددەی (18)ی ئەم یاسایە دا هاتووە .....تاد.

ماددەی (20): کە ماددەی (21)یە لە ئەسڵی پرۆژەکە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

هەر کەسێك بە ئەنقەست دوا بکەوێت لە پێشکەشکردنی دەرخستەی بەرژەوەندییە دارایییەکانی لە کاتی دیاریکراوی خۆیدا، بە غەرامەیەك سزادەدرێت کە لە سێ ملیۆن دیناری عێراقی کەمتر نەبێت و لە پێنج ملیۆن دیناری عێراقی زیاتر نەبێت، هەروەها هەر کەسێك بە ئەنقەست دەرخستەکانی بە هەڵە لەو بڕیارانە دا باس بکات بە هەمان سزاو بە زیندانیکردن کە لە ساڵێك کەمتر نەبێ، سزا دەدرێت.

ماددەی (21): کە ماددەی (22)ە لە ئەسڵی پرۆژەکە:

وشەی (توقیع) بگۆڕدرێت بۆ (ایقاع) (سەپاندن).

بەشی پێنجەم

حوکمە گشتی و کۆتاییەکان

ماددەی (22): کە ماددەی (23)ـە لە ئەسڵی پرۆژەکە:

لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

ماددەی (23): کە ماددەی (24)ـە لە ئەسڵی پرۆژەکە:

لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

ماددەی (24): کە ماددەی (25)ـە لە ئەسڵی پرۆژەکە:

لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

لێرەدا ماددەیەکی تازە زیاد بکرێت بە ژمارەی (25):

ماددەی (25):

یەکەم : بۆ فەرمانبەرانی دەستە یاساغە کە:

1 – لە بازرگانیدا بە ئەسڵی، یان بە وەکیلی کار بکەن.

2 – پەنا بۆ واستەو مەحسوبیەت بەرن.

3 – نهێنیەکانی کارەکەیان ئاشکرا بکەن.

4 – دیاری و بەخشیش وەربگرن.

5 – داوای سوود وەرگرتن (منفعة) بۆ خۆیان، یان بۆ کەسانی دی بکەن.

دووەم: هەر کەسێك سەرپێچی حوکمەکانی بڕگەی (یەکەم) کە لە سەرەوە هاتووە بکات، سزاکەی لە کار دەرکردن دەبێت و حوکمە جەزاییەکانیشی بەسەردا جێبەجێ دەکرێت.

هۆیەکانی دەرکردنی یاساکە:

لێژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە عەرەبیەکەشی کەرەم بکەن.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الی/ رئاسة برلمان کوردستان – العراق

الموضوع/ تقریرلجنة النزاهة حول مشروع قانون هیئة النزاهة العامة لإقلیم کوردستان – العراق

إجتمعت اللجنة في (6/27، 6/29، 7/1، 8/28، 8/29)، لغرض دراسة مشروع قانون هیئة النزاهة العامة لإقلیم کوردستان – العراق، وفي 2010/8/29 عقدت لجنتنا ندوة مفتوحة حول هذا الموضوع مع نخبة من المختصین في القانون وممثلین عن مجلس القضاء والادعاء العام والمحکمة الإداریة والرقابة المالیة (في اربیل والسلیمانیة) ووزارة المالیة وعدد من اساتذة الجامعات ومدیر عام دیوان برلمان کوردستان ومنظمات المجتمع المدني، من خلال هذه الندوة تم تبادل الاراء والمناقشات حول مواد مشروع القانون المذکور، ومن ثم إجتمعت اللجنة من جدید بتأریخ 30 -31 /8، 9/5 لدراسة الاراء المطروحة في الندوة والاستفادة منها في أعداد هذا التقریر. وفیما یلي رأي لجنتنا حول هذا المشروع:

1-بما ان لهیئة النزاهة علاقة متینة مع کل من دیوان الرقابة المالیة، وهیئة الادعاء العام، وهناك مهام ووظائف مشترکة بین الهیئات الثلاث، لذا یستوجب تفعیل المؤسستین المذکورتین بصورة فعلیة قبل تشکیل هذه الهیئة، والا سوف تکون الهیئة غیر فعالة في مهامها.

2- ان هذا المشروع هو نسخة معدلة من قانون (هیئة النزاهة العراقیة) الصادر بموجب امر سلطة الأئتلاف رقم (55) لسنة 2004 مع اجراء بعض التعدیلات والاختزال لبعض المواد. تأکیداً على ذلك ورد مصطلح (المفتش العام) سبع مرات في عدة مواد علماً انه لا یوجد وظیفة (المفتش العام) او ما یعادلها في وزارات

الاقليم، الا انها موجودة في هيكلية الوزارات العراقية الصادرة بموجب امر سلطة الأئتلاف رقم (57) لسنة 2004 . وعليه يجب حذف هذه التسمية من المشروع اوتبديلها بتسمية اخرى.

3- نقترح تغير اسم المشروع من (قانون الهيئة العامة لأقليم كوردستان-العراق) الى (قانون هيئة النزاهة لأقليم كوردستان- العراق) اي حذف كلمة (العامة) من التسمية اينما وردت في هذا المشروع.

4- اما ملاحظاتنا حول مواد المشروع فهي كالاتي:-

الفصل الاول

التعاريف والتأسيس والاهداف

المادة (1):-

أولاً:- لا توجد ملاحظة عليها.

ثانياً:- لا توجد ملاحظة عليها.

ثالثاً:- لا توجد ملاحظة عليها.

رابعاً:- اعادة صياغة الفقرة كالاتي: الهيئة : هيئة النزاهة لإقليم كوردستان.

خامساً:- اعادة صياغة الفقرة كالاتي: الرئيس: رئيس هيئة النزاهة لإقليم كوردستان.

نقترح إضافة سادساً: مجلس القضاء: مجلس القضاء في إقليم كوردستان.

المادة (2):-

حذف جملة (يرأسها موظف بدرجة وزير) وتنقل الى المادة (7) أولاً من الفصل الثالث، من اصل المشروع.

المادة (3):-

نقترح صياغة هذه المادة بالشكل الاتي:-

أولاً:- تثبيت آلية فعالة لتكريس مبدأ سيادة القانون ،(اي حذف كلمة الرقابة من الجملة) .

ثانياً:- معالجة الفساد المالي والاداري، ودعم مبدأ الشفافية وتعزيزه في مؤسسات الإقليم كافة من خلال الاجراءات القانونية.

ثالثاً:- إتخاذ الاجراءات اللازمة للوقاية من الفساد، اي اضافة كلمة (اللازمة) الى الجملة.

رابعاً:- حذف عبارة (تعزيز الشفافية في العمل الاداري السلبي) وصياغتها بالشكل الاتي:-

(اعتماد معايير موضوعية لتقويم الاداء وتطويره في الخدمة العامة والقضاء على الروتين).

خامساً:- اعادة صياغة الفقرة كالاتي: (تثبيت وتقويم السلوك الوظيفي، والاحساس بالمسؤولية في تأدية الخدمة العامة وفقاً للقوانين والاجراءات التي تحرم الفساد).

المادة (4):- تقترح اللجنة صياغة المادة بالشكل الآتي:-

أولاً:- أعضاء السلطة التشريعية وتشمل (رئيس البرلمان ونائبه والسكرتير وأعضاء برلمان كوردستان).

ثانياً:- العاملين في السلطة التنفيذية ومؤسساتها كافة وتشمل (رئيس الاقليم ونائبه، رئيس مجلس الوزراء ونائبه، الوزراء وأصحاب الدرجات الخاصة).

ثالثاً:- لا توجد ملاحظة عليها.

إضافة فقرة (رابعاً) الى المادة وترتيب تسلسل الفقرات من جديد:

رابعاً:- جميع الموظفين بمختلف درجاتهم و عناوينهم في كافة دوائر ومؤسسات الاقليم).

خامساً:- (رابعاً) في الاصل، لا توجد ملاحظة عليها.

سادساً:- (خامساً) في الاصل، التنظيمات السياسية ومنظمات المجتمع المدني، والمنظمات غير الحكومية والدولية العاملة داخل إقليم كوردستان، والاتحادات والجمعيات والنوادي، فيما يتعلق بالأمور الآتية:-

أ- لا توجد ملاحظة عليها.

ب- أوجه الانفاق وفقاً للقواعد المتبعة في الصرف.

ت- لا توجد ملاحظة عليها.

الفصل الثاني

مهام الهيئة

المادة (5):-

نقترح دمج المادتين (5) و(6) في مادة واحدة وأعادة صياغتها و تسلسلها بالشكل الآتي:

أولاً: فقرة (أ): تعمل الهيئة على مراقبة تنفيذ قوانين مكافحة الفساد ومعايير الخدمة العامة وفقاً للدستور والقوانين النافذة.

فقرة (ب): تحذف من المشروع.

ثانياً: تنقل الفقرة الى مهام الرئيس في المادة (10)، ويحل محلها ما يلي: التحقيق في قضايا الفساد وإحالتها الى المحكمة المختصة ومتابعتها.

ثالثاً:- الفقرة (ثانياً)من المادة (6) من أصل المشروع:-

أ- إستلام شكاوي المواطنين والاطراف المتعلقة بالفساد.

ب- لا توجد ملاحظة عليها.

رابعاً:- (ثالثاً) من المادة(6) في اصل المشروع،لا توجد ملاحظة عليها.

خامساً:- (رابعاً)من المادة (6) في اصل المشروع، إصدار تعليمات قواعد السلوك الوظيفي لتوضيح معايير الخدمة العامة وأخلاقياتها التي يجب ان يلتزم بها موظفوا الإقليم بإعتبارها شرطاً..الخ.

سادساً، (خامساً) من المادة (6) في اصل المشروع:

1- حذف كلمة (كبار) ، وتبقى الفقرة كما هي.

2- إضافة عبارة (داخل الإقليم وخارجه) الى نهاية الفقرة .

3- حذف كلمة (بتقديم) من العبارة .

أ- لاتوجد ملاحظة عليها .

ب- لاتوجد ملاحظة عليها .

ت- لاتوجد ملاحظة عليها .

ث- لاتوجد ملاحظة عليها .

ج- لاتوجد ملاحظة عليها .

ح- لاتوجد ملاحظة عليها .

خ- لاتوجد ملاحظة عليها .

اعادة صياغة الفقرة وتجزئتها بإضافة فقرة (ذ) وكالاتي:-

د- القضاة واعضاء الادعاء العام والمشرفين والمحققين العدليين.

ذ- ضباط حرس الإقليم وقوى الامن الداخلي .

ر- فقرة (ذ) في اصل المشروع، لاتوجد ملاحظة عليها .

سابعاً:- (سادساً) من المادة (6) من أصل المشروع:-

1- **لاتوجد ملاحظة عليها .**

2- **لاتوجد ملاحظة عليها .**

ثامناً: (سابعاً) من المادة (6) في اصل المشروع، لاتوجد ملاحظة عليها .

الفصل الثالث

انتخاب رئيس الهيئة

المادة (6): المادة (7) في أصل المشروع :-

أولاً: استبدال عبارة (بالاغلبية المطلقة) بـ (ثلثي الاعضاء)، وإضافة (بدرجة الوزير) الى نهاية الجملة.

ثانياً:

1-**حذف كلمة (بالسجن).**

2-**لاتوجد ملاحظة عليها .**

3-**لا توجد ملاحظة عليها.**

4-**لاتوجد ملاحظة عليها .**

المادة (7): المادة (8) في أصل المشروع:-

أولاً: استبدال كلمة (الوظيفة) بـ (المنصب).

ثانياً: استبدال رقم المادة من (5/أولاً) بـ (6/أولاً) .

ثالثاً: استبدال عبارة (المادة 5) بـ (المادة 6) .

رابعاً: لاتوجد ملاحظة عليها .

خامساً:-

أ-استبدال كلمة (قرار) بـ (حكم قضائي بات) .

ب- لا توجد ملاحظة عليها.

ج- لا توجد ملاحظة عليها.

سادساً: لا توجد ملاحظة عليها.

المادة (8): المادة (9) في أصل المشروع :- لا توجد ملاحظة عليها.

المادة (9): المادة (10) في أصل المشروع :-

أولاً: حذف كلمة (جميع) من العبارة .

ثانياً: صياغة العبارة بالشكل الاتي :-

1-اعداد ميزانية الهيئة وملاكها الوظيفي، وعرضها على البرلمان للمصادقة عليها.

2-إضافة كلمة (في الهيئة) الى نهاية الجملة.

ثالثاً:- حذف كلمة (مكاتب).

1-حذف عبارة (حسب الاختصاص).

2- حذف عبارة (لا يقل صنفه عن الصنف الثاني).

أضافة فقرة جديدة وكالاتي:

رابعاً:- الطلب من مجلس القضاء تنسيب محققين عدليين للعمل في الهيئة.

وتعدل تسلسل الفقرات تبعاً لذلك:-

خامساً:- لاتوجد ملاحظة عليها.

سادساً:- لاتوجد ملاحظة عليها.

سابعاً:- إعادة صياغة الفقرة بالشكل الاتي:- منح مكافأت مالية للمخبرين والمتعاونين.

ثامناً: - لاتوجد ملاحظة عليها.

تاسعاً:- إعادة صياغة الفقرة بالشكل الاتي:- اصداراوامر بالمراقبة والتفتيش والتحري ...الخ.

المادة (10) :المادة (11) في أصل المشروع:-

لاتوجد ملاحظة عليها.

المادة (11): المادة (12) في أصل المشروع :- اعادة صياغة الفقرة بالشكل الاتي:-

أولاً:- يرأسها موظف بدرجة مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية في مجال أختصاص الدائرة وله خبرة لا تقل...الخ.

ثانياً:- الفقرة (1) نقترح اعادة صياغتها بالشكل الاتي:-

1-مديرية الشؤون القانونية:- يرأسها موظف بدرجة مدير حاصل على شهادة جامعية اولية في القانون وله خدمة لا تقل عن (5) سنوات في مجال أختصاصه وتتولى المهام الاتية..الخ.

2- مديرية التحقيقات: نقترح اعادة صياغة العبارة بالشكل الاتي:-

يرأسها موظف بدرجة مدير حاصل على شهادة جامعية اولية في القانون وله خدمة لا تقل عن (5) سنوات في مجال اختصاصه.

ثالثاً:- دائرة الوقاية والشفافية:-

1-لاتوجد ملاحظة عليها.

2- لاتوجد ملاحظة عليها.

3- لاتوجد ملاحظة عليها.

4- أضافة عبارة (وقواعد السلوك المهني) الى نهاية الجملة.

5- استبدال كلمة (متابعة) بـ (مراقبة).

6- لاتوجد ملاحظة عليها.

7- لاتوجد ملاحظة عليها.

رابعاً:- لاتوجد ملاحظة عليها.

المادة (12): المادة (13) في أصل المشروع:- اعادة صياغة المادة كالاتي:-

على قاضي التحقيق اواللجان التحقيقية الخاصة عند بدء اجراءات التحقيق في قضية فساد القيام بابلاغ مدير عام الشؤون القانونية والتحقيقات في الهيئة بذلك واطلاعه على سير التحقيق.

المادة (13): المادة (14) في أصل المشروع:-

أولاً:- لاتوجد ملاحظة عليها.

ثانياً:- استبدال كلمة (لجنة تحقيق برئاسته) بـ (لجنة تحقيقية برئاسته).

ثالثاً:- لاتوجد ملاحظة عليها .

المادة (14): المادة (15) في أصل المشروع:- لاتوجد ملاحظة عليها .

الفصل الرابع

الكسب غير المشروع

حذف كلمة (أحكام) من عنوان الفصل.

المادة (15): المادة (16) في أصل المشروع:- لاتوجد ملاحظة عليها .

المادة (16): المادة (17) في أصل المشروع:- اولاً:- أستبدال كلمة (ابلاغ) بـ (اخبار) وأضافة كلمة (و من بدرجتهم)بعد عبارة (ومدرائها العامين).

ثانياً:- لاتوجد ملاحظة عليها .

المادة (17): المادة (18) في أصل المشروع:- تصاغ المادة بالشكل الاتي:-

على قاضي التحقيق المختص في دعوى الكسب غير المشروع ايقاع الحجز الاحتياطي على اموال المتهم او الزوجة او الاولاد القاصرين بناء على طلب الهيئة عدا الاموال التي لا يجوز حجزها وفق احكام قانون التنفيذ.

المادة (18): المادة (19) في أصل المشروع:- وتصاغ بالشكل الاتي:-

أولاً:- يعاقب بالسجن كل من حصل لنفسه او لغيره على كسب غير مشروع واجباره برد المبلغ المكتسب بطريقة غير مشروعة.

ثانياً:- لاتوجد ملاحظة عليها .

ثالثاً:- لاتوجد ملاحظة عليها .

المادة (19): المادة (20) في أصل المشروع:- وتصاغ بالشكل الاتي:-

يعفى الشريك من العقوبة الواردة في المادة (18) في جريمة الكسب غير المشروع...الخ.

المادة (20): المادة (21) في أصل المشروع:-اعادة صياغة المادة كالاتي:

كل من تخلف عمداً عن تقديم إقرارات الكشف عن المصالح المالية في المواعيد المقررة يعاقب بغرامة مالية لا تقل عن ثلاثة ملايين دينار ولا تزيد على خمسة ملايين دينار عراقي، ويعاقب بالعقوبة ذاتها مع الحبس مدة لا تقل عن سنة واحدة كل من ذكر عمداً بيانات جوهرية غير صحيحة في تلك الاقرارات.

المادة (21): المادة (22) في أصل المشروع:- تبديل كلمة (توقيع) بـ (ايقاع).

الفصل الخامس

أحكام عامة وختامية

المادة (22): المادة (23) في أصل المشروع:- لاتوجد ملاحظة عليها.

المادة (23): المادة (24) في أصل المشروع:- لاتوجد ملاحظة عليها.

المادة (24): المادة (25) في أصل المشروع:- لاتوجد ملاحظة عليها .

استحداث مادة برقم (25) وبالشكل الاتي:-

المادة (25):-

أولاً:- يحظر على جميع منتسبي الهيئة ما يلي:-

1-العمل في التجارة اصالة كان ام وكالة.

2- الوساطة والمحسوبية.

3- افشاء أسرار الوظيفة.

4- قبول الهدايا والهبات.

5- طلب منفعة لنفسه او لغيره.

ثانياً:- يعاقب كل من يخالف أحكام الفقرة (أولاً) اعلاه بعقوبة الفصل عن الوظيفة وتطبيق الاحكام الجزائية عليه.

الاسباب الموجبة

لا توجد ملاحظة عليها.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان. بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان. هەڵبەتە ئەم پرۆژە یاسایە بە واژووی کۆی ئەندامانی لیژنە پەسند کراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنەی یاسایی ئێستا بۆ ئەسڵی پرۆژەکەو، ناوی پرۆژەکە، فەرموو.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای دەستەی گشتی دەستپاکی (نەزاهەت)ی هەرێمی کوردستان – عێراق

بەشی یەکەم

پێناسەو دامەزراندن و ئامانجەکان

ماددەی یەکەم:

مەبەست لەم وشانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە:

یەکەم: هەرێم: هەرێمی کوردستان ـ عێراق.

دووەم: پەرلەمان: پەرلەمانی هەرێمی کوردستان.

سێیەم: حکومەت: حکومەتی هەرێمی کوردستان.

چوارەم: دەستە: دەستەی گشتیی دەستپاکی (نەزاهەت) لە هەرێمدا.

پێنجەم: سەرۆك: سەرۆکی دەستەی گشتیی دەستپاکی لە هەرێمدا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە عەرەبیش کەرەم بکەن.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مشروع قانون هيئة النزاهة العامة لاقليم كوردستان – العراق

الفصل الاول

التعاريف والتأسيس والاهداف

المادة الاولى:

يقصد بالكلمات الاتية المعاني المبينة ازائها:

اولاً: الاقليم: اقليم كوردستان – العراق.

ثانياً: البرلمان: برلمان اقليم كوردستان – العراق.

ثالثاً: الحكومة: حكومة اقليم كوردستان.

رابعاً: الهيئة: هيئة النزاهة العامة في الاقليم.

خامساً: الرئيس: رئيس هيئة النزاهة العامة في الاقليم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی رەئیتان.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو لیژنەی هاوبەش رەئیەکەمان بەو شێوەیە، ئێمە لە راپۆرتەکەش ئیشارەتمان پێداوە، بەنیسبەت ناوی یاساکە هیچ ئیعتیرازێکمان نییە، بەنیسبەت ماددەی یەکەم، دوو تێبینیمان هەیە، لەبەر ئەوەی مەجلیسی قەزا دووبارە بۆتەوە، پێمانوایە فەقەرەی شەش ئیزافە بکرێت لە تەعریفەکە بەنیسبەت مەجلیسی قەزا، یەعنی مەقصود چیە لە مەجلیسی قەزا لە هەرێم، لەبەر ئەوەی ناوی پرۆژەکە چەند ئیعادە بۆتەوە، ئەوە تێبینی یەکەممانە.

تێبینی دووەمیشمان/ ئێمە پێمانوایە لە ماددەی یەکەم (اولا) ئیقلیمی کوردستان بە تەواوەتی تەعریف کراوە، (الاقليم: اقليم كوردستان – العراق)، بۆ دووبارە بوونەوەی کوردستان لە سێیەم و چوارەم، پێمانوایە زیادە، ئەوەی تر لەگەڵ ناوەڕۆکی ماددەکەین، پاش ئەو دوو تێبینیانە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لەسەر ناوەکە مولاحەزەتان نییە؟ هەیئەکە عامە؟ یان نەزاهەی عامە؟ لیژنەی نەزاهە ئێوە رەئیتان لەسەر ناوی پرۆژەکە.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەناوی پرۆژەکە، ئێمە پێمانوایە وشەی گشتی لابدرێت، ببێت بە یاسای دەستەی دەستپاکی نەزاهەت لە هەرێمی کوردستان بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان. لەسەر ناوەکە کێ مولاحەزەی هەیە؟ ناوتان دەنووسین، ئەم ئەندامانەی بەڕێزی پەرلەمان دەیانەوێت قسە بکەن، ڕێزداران (بەفرین حسین، جمال طاهر، سۆزان شهاب، د.احمد وەرتی، سالار محمود، شوان عبدالکریم، صباح بیت الله، عمر عبدالرحمن)، فەرموو بەفرین خان.

بەڕێز بەفرین حسین خەلیفە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێم باشە ناوی یاساکە هەر دەستەی گشتیەکە بمێنێتەوە، دەستەی گشتی دەستپاکی، بەڵام ئەوەی من تێبینیم لەسەر هەیە نەزاهە لەنێوان دوو کەوانەیە، ئەو نەزاهەیە لابدرێت، چونکە دەستەواژەیەکی

عەرەبیە، بۆچی بێتە ناو پێناسە کوردیەکە، مادام لە عەرەبیەکە هەبێت، با نەزاهەکە لاببرێت دەستپاکیەکە کیفایەتە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار جمال کەرەم بکە.

بەڕێز جمال طاهر ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر بێتو زمانەوانی بڕوانینە بابەت، دەبینین ئەمە هەیئەیەکی سەرەکییە، بڵێین رەئیسیە، مەرکەزیە زائیدەن ئەمە ئەگەر بێتو لەبواری ئیش کردنی هەموو سوڵتات وەردەگرێت، سوڵتاتی تەشریعی و تەنفیزی و قەزائی، کەواتە لێرە شمولیەت هەیە، مانای ئەوە ئەوەیە وشەی عامە دەگۆڕێتن بۆ دەستە، ئەگەر بێتو ئەوەی کوردیش بخوێنین دەستەی گشتی نووسراوە، نەنووسراوە دەستەی دەستپاکی گشتی، لەبەر ئەوە جوانتر دەبێتن ببێتە (قانون الهيئة العامة للنزاهة في اقليم كوردستان – العراق)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار سۆزان خان کەرەم بکە.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز کاك جەمال قسەکەی منی کرد، ئەگەر لە عەرەبیەکەدا چاکی بکەن هەیئەی گشتی دەستپاکی، ئەگەر بێین لە عەرەبیەکە چاکی بکەینەوە (قانون الهيئة العامة للنزاهة) رێك دەبێتەوە، لەبەر ئەوەی بە هەمان شێوە ئەمە هەموو بوارەکان دەگرێتەوە، عامەکە بمێنێتەوە، بەڵام لەگەڵ چاك کردنی لە عەرەبیەکەی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار دکتۆر احمد کەرەم بکە.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش رەئیم وایە کە وشەی (العامة) لابچێت، تەنها (مشروع قانون هيئة النزاهة لاقليم كوردستان)، چونکە ئێمە زۆر دەستەی تریشمان هەیە، کە وشەی گشتیشیان پێوە نییە، دەتوانرێت لقیشیان هەبێت لە شارەکانی تر، لە کوردیەکەشدا پێم باشە هەر وشەی نەزاهە بەکار بێت، نەك نەزاهەت، لەبەر ئەوەی ئەو (ت)یە لە عەرەبی، عادەتەن لە کوردیدا لادەچێت، یەعنی دەستەی نەزاهە لە هەرێمی کوردستان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار سالار محمود کەرەم بکە.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا ئەوەی پەیوەندی بە دەستەواژەی گشتی و دەستەواژەی نەزاهەتەوە هەیە، دەبێت ئێمە هەر لە عینوانەکەوە موعالەجەی بکەین، من رەئیم وایە ئەمە وەرگیراوە لە ئەو قانونە موەقەتەی کە لە سوڵتەی موەقەت کاتی خۆی لە عێراقدا دەرچووێندراوە، ئەوە پەیوەندی بە نەزاهەی عامەوە هەیە، بۆیە من تەسەورم وایە وەکو ئەوەی کاك دکتۆر ئەحمەد ئاماژەی پێ کرد دەستەواژە گشتیەکە لابدرێت، ئەمە دەستەیەك بێت، سەربەخۆ بێت، لەراپۆرتی لیژنەی نەزاهەش ئاماژەی پێ کراوە، وشەی نەزاهەش وشەیەکی عەرەبیە دەستپاکیەکە تەسەورم وایە شمولییەو جێگای خۆی دەگرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار شوان کەریم کەرەم بکە.

بەڕێز شوان عبدالکریم جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا من پشتگیری لە رەئیەکەی هاوکارانم کاك جەمال و خاتوو سۆزان دەکەم، ئەگەر عامەکە بۆ هەیئەکە بێت، دەبێت لەگەڵ هەیئەکە بێت، ئەگەر بۆ نەزاهەکە بێت لە شوێنی خۆیەتی، دەبێت ئەوەمان بۆ یەکلا بکەنەوە، بەتایبەتی لیژنەی هاوبەش.

دووەم/ بەڕاستی نەزاهەی عەرەبی وەکو تەرجەمە بە تەنها دەستپاکی نییە، نەزاهە کۆمەڵێ سیفەتی تر لەئینساندا کە هەیە، دەڵێت کەسێکی نەزیهە، مەرج نییە مەسەلەکە هەر ئەوە بێت دەستی پاك بێت، یەعنی کۆمەڵێ سیفاتی تر لە ئینسان تیا بێت، لەبەر ئەوە من پێموایە مەنتیقی ترەو ماناکەی ئەدات، ئەگەر بەوە بیهێلینەوە عەیبیشی تیا نییە، لە زمانی کوردیشدا، لە هەموو زمانەکانی تردا، زمانی تر بەکار هاتووەو رۆیشتووشەو بووە بە بەشێك لە زمانەکان و هیچ عەیبەیەکی تیا نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار صباح بیت الله کەرەم بکە.

بەڕێز صباح بیت الله شکری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت فەقەرە چوارو فەقەرە پێنج، کەلیمەی (العامة) بە رەئی منیش لەگەڵ رەئی برادەرانم، کە بێتە لادان، ماددەیەکی تر بێتە ئیزافە کرن (سادساً: مجلس القضاء: مجلس القضاء في الاقليم)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار عمر عبدالرحمن کەرەم بکە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم یاسایە وەها باشترە بە (قانون هیئة النزاهة لاقلیم کوردستان) بێت، لەبەر دوو هۆکار:

یەکەم/ ئەم هەیئەتە لە ماددەی دووەم بە هەیئەتێکی موستەقیل هاتووە، شەخصیەتێکی مەعنەوی تایبەتی خۆی هەیە، کە شەخصیەتێکی مەعنەوی تایبەتی خۆی هەبوو، هەیئەیەکی موستەقیلیش بوو، لە ماددەی سێیەمیش لە فەقەرەی یەکەمدا باس لەوە دەکات، کە حیمایەو تەتبیقی مەبدەئی سیادەی قانون دەکات، سیادەی قانونیش گشتییە، لێرە پێویست ناکات ئەم هەیئەتە خاص بێت، یان عام بێت، وا چاکترە، لەبەر ئەوەی مەبدەئی سیادەی قانون گشتگیرە، هەیئەتەکەش خۆی موستەقیلە، هەر بە عینوانی (قانون هیئة النزاهة لاقلیم کوردستان) بێت، رێکتر دەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنەی هاوبەش، لیژنەی یاسایی رەئیتان.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ناونیشانی یاساکە، ئایا وشەی گشتی بمێنێت، یان نەمێنێت؟ ئێمە پشتگیری لەوە دەکەین کەوا وشەی گشتی بمێنێت، لەبەر ئەوەی لەوانەیە چەند لقێك، یان هەیئاتی فەرعی هەبێت، با تێکەڵاو نەبێت، چەندین جار ئەو شتە دووبارە دەبێتەوە، لە پێناسەکان لە ماددەی یەك و هەروەها لە ماددەی دووەم دروست کردنی ئەم دەستەیە، بەڵام گشتیەکە بۆ دەستەکە دەگەڕێتەوە، نەك بۆ نەزاهە، نەزاهە گشتی و تایبەت نییە، بۆیە ئێمە بەباشی دەزانین و پێشنیار دەکەین کەوا ناوی یاساکە بکرێتە (الهیئة العامة للنزاهة لاقلیم کوردستان – العراق)، واتا (دەستەی گشتی نەزاهەی هەرێمی کوردستان – عێراق)، سوپاس، بەڵێ (قانون الهیئة العامة للنزاهة اقلیم کوردستان – العراق).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی نەزاهە.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی لێرە باس کرا سەبارەت بە دوو شت بوو، یەکێکیان/ سەبارەت بە وشەکە، ئێمە لەگەڵ ئەوەداین بەڕاستی وەکو کاك عومەریش باسی کرد، پێمانوایە زیادە، چونکە کە دەڵێی دەستەی نەزاهە، ئیتر خۆی دەستەیەکی گشتیەو هەمووی دەگرێتەوەو پێویست بەو گشتیە ناکات، کە بەو جۆرەش هاتووە، ئێمە لە راپۆرتەکەی خۆشماندا ئیشارەتمان پێداوە کە ئەمە تەقلیدێکی ئەو پرۆژە یاسایەیە کە لەعێراقدا هەبووە، هەروەکو لە ماددەکانی تریشدا لە زۆربەیان هاتووە، بۆیە دەبینی هەتا لە عەرەبیەکەشدا بەشێوەیەك هاتووە (قانون هیئة النزاهة العامة)، بۆیە لەگەڵ ئەوەداین وشەی گشتی لابدرێت.

سەبارەت بە نەزاهەتیش، یان ئەوەی دەستپاکی، زۆر ئاساییە کە فیعلەن وەکو دەڵێت کاك دکتۆر ئەحمەدیش ئیشارەتی پێدا کە نەزاهەیە، پێمان ئاساییە، ئەگەر بێت و ئەمە بێت، بەڵام دەستپاکی، ئێمە پێشتر لێرە لە پەرلەماندا وەکو لیژنەکە، بە لیژنەی دەستپاکی، یان نەزاهەت هاتووە، لەسەر ئەو شێوەیە رۆیشتووین، بەڵامانەوە ئاساییە، ئەگەر بێتو بەو جۆرەش بێت، وەکو کاك دکتۆر ئەحمەد گوتی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆچوونێکیش هەبوو کەوا وشەی نەزاهە هەر هەڵبگیرێت، لەبەر ئەوەی وشەیەکی عەرەبییەو تەنها بە کوردیەکە دەستپاکی بمێنێت، ئێمە رەئیمان وەکو رەئی کاك شوانە، هەڵبەتە نەزاهە تەنها دەستپاکی ناگرێتەوە، بەڵکو چەند کارێکی تریش پێ دەکات، دەچێتە زیمنی گەندەڵی و فەسادو شەفافیەتەوە، بۆیە وشەی نەزاهە گشتگیرترە، تاوەکو دەستپاکی بە تەنها بمێنێتەوە، بۆیە وشەی نەزاهەمان لەگەڵی داناوە، وابزانم ئەویش واریدە لە زمانە زیندووەکان (حەیەکاندا) هەیە، وشەی بێگانە بەکار دەهێنن و هیچ ئیشکالیەتێکی زمانەوانیش دروست ناکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك فرسەت موداخەلەی هەیە.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە رەئی من ئەو عینوانە هەندەك تەحەمولی ئەو موناقەشاتانە ناکات، عامەکە بۆ نەزاهە نەهاتووە، بۆ عامەیە، سەبەبیش ئەوەیە، چونکە هەیئاتی فەرعی هەنە، بۆ نموونە محکەمەی تەمییز مەجموعەیەك هەیئاتی فەرعی هەیە، یەعنی تەقریبەن لە موستەوای لیژنەکانن، هەر یەك لە پێنج حاکم، یان سێ حاکم، یان حەوت حاکم پێکهاتووە، بۆ تەمییز کردنی ئەو هەیئەیە لە هەیئاتی بچووك و فەرعی، مەفروزە عامەی تێدا بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ئێستا بۆچوونێك هەیە کە عامەکە بۆ هەیئەت بێت، دەیخەمە دەنگدانەوە، ئەو بەڕێزە یەك کەس بوو، لەبەر ئەوە پێویست بە دەنگدان ناکات، ئێستا ئەو پێشنیارەی کە هاتووە (قانون الهيئة العامة للنزاهة لاقليم كوردستان – العراق)، فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەدەستەواژەی گشتی زیاد بوو لەیەک کەس، کە داوای کرد نەمێنێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەکو کاك سالار باسی کرد، زیاد لە یەك کەس بووە، دووەمیش لە راپۆرتەکەی ئێمە وەکو لیژنەی نەزاهەش هاتووە، راپۆرتی لیژنەیەکی تایبەتەو لابچێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ بەڕێزان، کێ لەگەڵ ئەوەیە دەستەواژەی گشتی لابچێت دەستی بەرز بکاتەوە؟ (23) بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (33) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ مایەوە، بۆیە عامە مایەوە، ئێستا (قانون الهيئة العامة للنزاهة لاقليم كوردستان – العراق)، کێ لەگەڵ ئەوەیە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (30) ئەندامی پەرلەمان لەگەڵە بەو شێوەیە بێت، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (22) کەس، بۆیە بە زۆرینەی دەنگ بەو شێوەیە مایەوە (قانون الهيئة العامة للنزاهة لاقليم كوردستان – العراق)، ئێستا بۆ فەسڵی یەکەم تەعاریف و تەئسیس و ئەهداف، فەرموون لیژنەی یاسایی رەئیتان، ماددەی یەکەم خوێندراوەوە، رەئی لیژنەی هاوبەش، ئەسڵی ماددەکە بخوێننەوەو رەئیتان لەسەر بدەن.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی یەکەم

پێناسەو دامەزراندن و ئامانجەکان

ماددەی یەکەم:

مەبەست لەم وشانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە:

یەکەم: هەرێم: هەرێمی کوردستان ـ عێراق.

دووەم: پەرلەمان: پەرلەمانی هەرێم.

سێیەم: حکومەت: حکومەتی هەرێم.

چوارەم: دەستە: دەستەی گشتیی دەستپاکی لە هەرێمدا.

پێنجەم: سەرۆك: سەرۆکی دەستەی گشتیی دەستپاکی.

شەشەم: ئەنجومەنی دادوەری: ئەنجومەنی دادوەری لە هەرێمدا.

پرۆژە یاساکەش ناوەکەی بەم ناوەیە: (پرۆژە یاسای دەستەی گشتی نەزاهەی هەرێمی کوردستان – عێراق).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەرەم بکەن بە عەرەبی.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الاول

التعاريف والتأسيس والاهداف

المادة الاولى:

يقصد بالكلمات الاتية المعاني المبينة ازائها لاغراض هذا القانون:

اولاً: الاقليم: اقليم كوردستان – العراق.

ثانياً: البرلمان: برلمان اقليم كوردستان.

ثالثاً: الحكومة: حكومة اقليم كوردستان.

رابعاً: الهيئة: الهيئة العامة للنزاهة في الاقليم.

خامساً: الرئيس: رئيس الهيئة العامة للنزاهة في الاقليم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی رەئیتان.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پێشتریش رەئی خۆمان عەرز کرد، بەنیسبەت ئیزافە کردنی مەجلیسی قەزا، ئێمەش پشتگیری دەکەین، بەنیسبەت تەعریفەکانی تریش هەروەکو گوتم هەرێم تەعریف کراوە لە ئەوەلەن و کوردستانیشی تێدا هاتووە، بۆیە دووبارە کردنەوەی لە سێیەم و چوارەم پێمان دروست نییەو لەگەڵ ناوەڕۆکی ماددەکەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، لیژنەی نەزاهە.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە یەکەم و دووەم و سێیەم و چوارەم و پێنجەم هیچ تێبینیەکمان نییە، تەنها بڕگەیەك زیاد بکرێت بە شەشەم/ ئەنجومەنی دادوەری: ئەنجومەنی دادوەری لە هەرێمی کوردستان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، کێ دەیەوێت لەسەر ماددەی یەکەم قسە بکات؟ ئەم بەڕێزانە دەیانەوێت قسە بکەن، ڕێزداران (بێریڤان سەرهەنگ، د.احمد وەرتی، شۆڕش سید مجید، عبدالسلام بەرواری، کەیلی ئەکرەم، گەشە دارا، عمر عبدالرحمن)، فەرموو.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی یەکەمدا لەو پرۆژەیەدا پێناسەی نەزاهە نەکراوە، حەز دەکەم پێناسەی نەزاهەی تێدا بێت، چونکە تازە هەندێك دوو دڵی بوو، کە نەزاههو دەستپاکی مانای چیە، لەبەر ئەوەش لە زۆر ولاتان ئەو دەستەیە نییەو نایناسن، پێویستە تەعریفێکی هەبێت، چونکە لە ولاتان پەرلەمان هەیەو لیژنەی چاودێری هەیە، بۆیە پێویست بەو دەستەیە ناکات، بۆ ڕوون کردنەوە بزانین کە نەزاهە مانای چیە لە هەرێمی کوردستان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار دکتۆر احمد کەرەم بکە.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری ڕەئیەکەی لیژنەی یاسایی دەکەم، بۆ لابردنی وشەی کوردستان لە هەردوو فەقەرەی دووەم و سێیەم، چونکە لە یەکەم پێناسەی کوردستان کراوە، (الاقلیم: اقلیم کوردستان – العراق)، لە دووەم و سێیەمدا دووبارە کردنەوەی ناوێت، هەر (البرلمان: برلمان الاقلیم)، (الحکومة: حکومة الاقلیم)، لە (رابعاً: الهیئة: الهیئة العامة للنزاهة للاقلیم) بە ڕەئی من ڕاستترە، لەوەی کە (في الاقلیم) بێت، سەبارەت بە ڕەئی هەردوو لیژنە، لیژنەی یاسایی و لیژنەی نەزاهە بە زیاد کردنی فەقەرەی شەشەم (سادساً: مجلس القضاء: مجلس القضاء في الاقلیم)، من پشتگیری دەکەم، لەبەر ئەوەی لە یاساکەدا چەند جارێك هاتووە، لەبەر ئەوە پێویستە ئەوەشی بۆ زیاد بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار شۆڕش کەرەم بکە.

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کاك دکتۆر ئەحمەد کردی، بۆیە پشتگیری خۆم لە ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی دەردەبڕم جارێکی دیکە بە لادانی وشەی کوردستان لە بڕگەکانی دووەم و سێیەم و هەروەها زیاد کردنی بڕگەیەك بۆ پێناسە کردنی ئەنجومەنی دادوەری، کە ناوی لە یاساکەدا هاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار عبدالسلام بەرواری کەرەم بکە.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەمین تێبینیم ئەوەیە لە دەقە عەرەبیەکە خوێندرایەوە، هەموو ناوەکە بە کاملی بوو، تکایە رەچاوی ئەوە بکەن ئەوەی لە دەقە کوردیەکە کرا، یەعنی کە دەقە عەرەبیەکە خوێندرایەوە (ثانیاً: البرلمان: برلمان اقلیم کوردستان) نووسرا، (ثالثا: الحکومة: حکومة اقلیم کوردستان)، تکایە تەنها پەرلەمانی ئیقلیم و حکومەتی ئیقلیم بێت، بە کوردی کرا، بە عەرەبی نەکرا، تاکو تێپەڕ نەبێت، پێنجەمیش ناوی هەیئە پێش ئەوە تەعریف کراوە، لەوێش رەئیسی هەیئە بەس بێت، چونکە لە چوارەم تەعریفی هەیئە کراوە، بە کوردیش دەستەی گشتی نەزاهەی هەرێم، یان دەستپاکی هەرێم، نازانم بەکوردی لەلای من سەقەت دێت، وەکو بڵێی نەزاهەی ئیقلیم خۆی دەکۆڵی، بۆیە لە هەرێم بێت بە رەئی من باشترە، دەستەی گشتی دەستپاکی لە هەرێمی کوردستان، یان نەزاهە لە هەرێمی کوردستان، نەك نەزاهەی هەرێم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار کەیلی کەرەم بکە.

بەڕێز کەیلی اکرم احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە تەعریفەکان ئەوە زیاد بکرێت فەساد، چونکە لە یاساکە فەساد زۆر دووبارە بۆتەوە، هەروەها لە موستەڵەحاتە دەولیەکانیش، ئەگەر بێتو تەعریفی بکەین بە (اساءة استعمال السلطة العامة)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار گەشە کەرەم بکە.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری قسەکەی هاوکارم کەیلی خان دەکەم، دیارە یاساکە بۆ نەهێشتنی گەندەڵییە، چەند جاریش ئەم موستەڵەحە بەکار هاتووە، بەڵام پێناسەی نەکراوە، لەبەر ئەوە من پێموایە پێناسە بکرێت، ئەگەر چی پێناسەی زۆر زۆر هەیە، بەڵام دیاری کردنی باشترە، کە یاساکە ئامانجەکەی خۆی پێ بپێکێ، بەم شێوەیەش بێت (الفساد: اساءة استعمال القوة العمومیة او المنصب او السلطة لمنفعة خاصة سواء عن طریق الرشوة، اختلاس من الاموال العامة، الاتجار بالنقود، اساءة استغلال الوظائف، الاثراء غیرالمشروع، غسل الاموال المتحصلة عن جرائم الفساد، اخفاء الاموال المتحصلة عن الفساد وعرقلة سیر العدالة)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار عمر عبدالرحمن کەرەم بکە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من هاوڕام لەگەڵ موقتەرەحەکەی لیژنەی یاسایی بە ئیزافە کردنی فەقەرەیەك و بە لابردنی وشەی کوردستان، بەڵام مولاحەزەم هەیە لەسەر فەقەرەی چوارەم بە هەیئەی نەزاهەی عامە، عینوانەکە بوو بە هەیئەی عامەی نەزاهە، هەر پێویست ناکات ئەو فەقەرەیەش لەوێ بمێنێت، پێویستە ئەوەش لابېرێت، چونکە قانونەکە هیچ هەیئەیەکی تری تیا دروست نەبووە، تەنیا هەیئەی عامەی نەزاهە خۆی هەر هەیئەو لە هیچ شوێنێکی تر باسی هەیئەی تر نەکراوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنەی هاوبەش.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو پێشنیارەی کرا بوو لەلایەن هەرسێ لیژنەوە بە زیاد کردنی بڕگەیەك ئەنجومەنی دادوەری، ئەوە ماددەکەمان دارشتەوە، سەرۆکی دەستە لە بڕگەی پێنجەم، کە سەرۆك تەنیا سەرۆکی دەستە، لەبەر ئەوەی لە بڕگەی پێشوو- چوارەم دەستەکە پێناسە کراوە، پێویست ناکات هەموو ناوە دووبارە بێتەوە، ئەوە کورت کردنەوەی چەند دەستەواژەیەکە، وشەی کوردستانیش لە راپۆرتی لیژنەکە پێشنیار کراوە کە هەڵبگیرێت، بەڵام پێشنیاری ئەوە کرا کە لە دووەم و سێیەم وشەکە لابدرێت، چونکە دووبارەیە، هەرێم پێناسە کراوە لە بڕگەی یەکەم، سەبارەت بە پێناسە کردنی نەزاهە، کە پێناسە بکرێت لەو ماددەیە، یەکەم وشەی نەزاهە لە ئەرك و مەهامەکانی دەستەکە دیاری کراوە، کە چ ئەرکێك دەکات لەوێ ورد کراوەتەوە پێویست ناکات ئەو وشەیە لێرە پێناسە بکرێت، یاخود نەزاهە حەصر بکەین بە چەند رەفتارێك، یان بە هەڵسوکەوتێك، دوایێ دەستەکە نەتوانێت کەسێك لە دەرەوەی ئەو چوارچێوەیەی ئێمە بۆمان دیاری کردووە لەو ماددەیە، رێکاری یاسایی وەربگرین بەرامبەر خەڵکانی دی، بۆیە ئێمە بە باشی نازانین کەوا دەستەواژەی نەزاهە لەو ماددەیە پێناسە بکرێت و تەسکی بکەینەوەو چوارچێوەیەکی بۆ دابنێین و دەستەکە دەبەسیتنەوە، کە تەنها لە ئیتاری ئەو پێناسەیە، لە چوارچێوەی ئەو پێناسەیە رێکاری یاسایی وەربگرێ، ماددەکەشمان دارشتۆتەوە بە وەرگرتنی ئەو تێبنیانەو ئەو پێشنیارانە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی نەزاهە.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە چەند ئەندامێکی بەڕێز باسی ئەوەیان کرد، بۆچی تەعریف، یاخود پێناسەی نەزاهە نەکراوە، یاخود پێناسەی فەساد نەکراوە، هەڵبەتە ئێمە لە لیژنەی نەزاهە گفتوگۆیەکی زۆرمان کرد لەبارەی ئەوەوە، کە ئایا فەساد پێناسە بکەین؟ یاخود نەزاهەش بەرامبەری پێناسە بکەین، بەڵام بەپێی ئەوەی کە ئێمە دوای گفتوگۆکانمان و لەگەڵ لایەنەکانی تریش دانیشتین بۆمان دەرکەوت گوتمان ئەگەر بێتو ئێمە پێناسە بکەین، ئێمە حەصری دەکەین لە چوارچێوەیەکدا، کە لەوانەیە ئەو چوارچێوەیەی ئێمە بۆی دادەنێین کارێکی فەساد، یاخود گەندەڵییەك ئەنجام بدرێت، یاخود کارێکی نەزاهە نەتوانیت لەبەرامبەری ئەنجام بدەیت، لەبەر ئەوەی ئێمە حەصرمان کردووە، کە ئەم یاسایە لە چوارچێوەی تەعریفێکدا، بۆیە پێمان باش بوو بە رەهایی بمێنێتەوە، پێمان باش بوو تەعریف نەکرێت، تاوەکو بتوانرێت هەر شێوەیەك لە شێوەکان ئەگەر بۆنی فەسادی لێ هات، یاخود زانیمان لەوەی کە کارەکە لە یاسا لایداوە، یاخود گەندەڵی تیا دەکرێت، ئەم هەیئەتە بتوانێت کاری لەسەر بکات و بیخاتە قاڵبی ئەوەی کە ئەمە فەسادە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ئەو بەڕێزانەی کە ئەو پێشنیارەیان کرد بۆ تەعریف، هەم لیژنەی هاوبەش، هەم لیژنەی نەزاهە رووونیان کردەوە، ئەگەر رەئیتان لەسەرە بێت و موتەفیق بن بەوە سەحبی بکەن، بۆ ئەوەی حەصر نەکرێت، بە رەهایی بمێنێتەوە، زۆر زۆر زەروریترە، ئەگەر سەحبی بکەن، نایخەینە دەنگدانەوە، بڕیڤان خان جەنات فەرموو.

بەڕێز بڕیڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەحب دەکەمەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

گەشە خان فەرموو.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە ئەو تەعریفەی کە کردمان زۆر شت دەگرێتەوە، ئیتر لەوە بەدەر فەساد چیە؟

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەیلی خان فەرموو.

بەڕێز کەیلی اکرم احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڵێ، سەحبی دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخیر صیاغە بخوێننەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی یەکەم:

مەبەست لەم وشانەی خوارەوە ماناکانی بەرامبەریانە:

یەکەم: هەرێم: هەرێمی کوردستان ـ عێراق.

دووەم: پەرلەمان: پەرلەمانی هەرێم.

سێیەم: حکومەت: حکومەتی هەرێم.

چوارەم: دەستە: دەستەی گشتیی نەزاهەی هەرێم.

پێنجەم: سەرۆك: سەرۆکی دەستە.

شەشەم: ئەنجومەنی دادوەری: ئەنجومەنی دادوەری لە هەرێمدا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە عەرەبییەکەش کەرەم بکە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الاول

التعاريف والتأسيس والاهداف

المادة الاولى:

يقصد بالكلمات الاتية المعاني المبينة ازائها لاغراض هذا القانون:

اولاً: الاقليم: اقليم كوردستان – العراق.

ثانياً: البرلمان: برلمان الاقليم.

ثالثاً: الحكومة: حكومة الاقليم.

رابعاً: الهيئة: الهيئة العامة للنزاهة للاقليم.

خامساً: الرئيس: رئيس الهيئة.

سادساً: مجلس القضاء: مجلس القضاء في الاقليم

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، یەك کەس لەگەڵدا نییە، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا، تکایە ماددەی دووەم، فەرموو.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی دووەم:

بەپێی ئەم یاسایە دەستەیەك دادەمەزرێ بەناوی (دەستەی گشتیی دەستپاکی) و کەسایەتیەکی مەعنەوی دەبێ و ملکەچی چاودێریی پەرلەمانە و سەربەخۆیی دارایی و کارگێڕی هەیەو بودجەی سەربەخۆیەو پەیوەستە بە بودجەی گشتیی هەرێم، فەرمانبەرێك بە پلەی وەزیر سەرۆکایەتی دەکات.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە بە عەرەبیش کەرەم بکە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثانية:

تؤسس بموجب هذا القانون هيئة تسمى ب(الهيئة العامة للنزاهة) وتكون لها شخصية معنوية تخضع لرقابة البرلمان ولها استقلال مالي واداري وميزانية مستقلة ترتبط بالميزانية العامة للاقليم يرأسها موظف بدرجة وزير.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش رەئیتان.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە بەنیسبەت ئەم ماددەیە دوو مولاحەزەمان هەیە، یەکەمیان/ گۆڕینی میزانیەی موستەقیلە بە میزانیەی تایبەت، لەبەر ئەوەی ئەو میزانیەی هەیئەیە بەشێکە لە میزانیەی هەرێم.

دوو/ لابردنی وشەی (بدرجة وزير)، کە لەم بڕگەیەدا هاتووە، یان لەم ماددەیەدا هاتووە، بۆ ئەوەی بچێتە ماددەی حەوت، چونکە لەوێ باسی رەئیسی هەیئە دەکات، وا باشترە ئەمە بگوازرێتەوە ماددەی حەوت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی نەزاهە.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش هاوڕاین لەگەڵ رەئیسەکەی لیژنەی هاوبەشدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەندامانی پەرلەمان کێ دەیەوێت قسە بکات؟ ئەم ئەندامە بەڕێزانە دەیانەوێت قسە بکەن، ڕێزداران (هاژە سلیمان، د.احمد وەرتی، بەفرین حسین، گوڵیزار قادر، د.حسن محمد سورە، سۆزان شهاب، خورشید احمد، سمیرە عبدالله، صباح بیت الله، سالار محمود)، کەسی تر هەیە؟ هاژە خان کەرەم بکە.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی دووەم، من هەمان تێبینی لیژنەی نەزاهەم هەیە، کە لەسەر بودجەی سەربەخۆ، بەڕاستی ئەوە دەبێت بودجەیەکی تایبەت بێت، چونکە بەشێکە لە بودجەی هەرێم، دەربارەی ئەوەی کە فەرمانبەرێك بە پلەی وەزیر سەرۆکایەتی دەکات، منیش هەمان ڕەئیم هەیە کە ئەوە بۆ ماددەی حەوت، چونکە لە ماددەی حەوتدا باس لە دامەزراندنی سەرۆکی دەستە دەکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار دکتۆر ئەحمەد کەرەم بکە.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەڵ پشتگیری کردنم بۆ ڕەئی لیژنەی هاوبەش بە گۆڕینی دەستەواژەی بودجەی سەربەخۆ بە بودجەی تایبەتی، هەروەها لابردنی فەقەرەی ئەخیر (یرأسها موظف بدرجة وزیر)، بەڵام من پێم باشە لێرە کە تەئسیسی هەیئەکە دەکرێت، دەڵێت (تؤسس بموجب هذا القانون هیئة تسمی ب(الهیئة العامة للنزاهة لاقلیم کوردستان – العراق) بۆ زیاد بکرێت، چونکە لێرەدا پێناسەی، یان ناوی ئەو هەیئەتە باس دەکات، کە لێرە تەئسیس دەکرێت بە موجیبی ئەو قانونە، بۆیە ناوەکە بە تەواوەتی بهێنردرێت، نەك تەنها (الهیئه العامه للنزاهه)، یەعنی ناوی هەیئەکە چیە، هەمووی لێرە باس بکرێت، چونکە باسی دروست کردنەکەی دەکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار بەفرین حسین کەرەم بکە.

بەڕێز بەفرین حسین خەلیفە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی دووەم سەرەڕای پشتگیریم بۆ قسەی کاك دکتۆر ئەحمەد کە ناوی دەستەکە بە تەواوەتی بێت، لەبەر ئەوەی ناونیشانی یاساکە بەو شێوەیە هاتووە، بێ لەناوی دەستەکەش هەر بەو جۆرە بێت، کە باس لەوە دەکات کەسایەتی مەعنەوی دەبێت، بکرێت بە خاوەن کەسایەتی مەعنەوی دەبێت و ملکەچی چاودێری پەرلەمانە، بکرێت بە لە ژێر چاودێری پەرلەماندا دەبێت، پشتگیری لیژنەی هاوبەش دەکەم بودجەی سەربەخۆ بکرێت بە بودجەی تایبەت، پلەی وەزیریەکەش بکرێت بە پلەی تایبەت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار گوڵیزار کەرەم بکە.

بەڕێز گوڵیزار قادر :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە بۆچوونەکەی لیژنەی هاوبەش دەکەم، کە بودجەی تایبەتی لەحێی بودجەی سەربەخۆ دابنرێت، هەروەها دەستەواژەی فەرمانبەرێك بە پلەی وەزیر سەرۆکایەتی دەکات لاببرێت، چونکە ئێرە شوێنی خۆی نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار دکتۆر حەسەن کەرەم بکە.

بەڕێز د.حسن محمد سورە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەو ماددەیە وەسفی هەیئەکە دەکات، بۆیە بە ڕەئی من چەند خاڵێکی تری بۆ ئیزافە بکرێت بەم شێوەیە:

یەکەم: ئەو خاڵەی کە بۆ خۆی هاتووە بکرێتە خاڵی یەکەم بە لابردنی (موظف بدرجة وزیر) بچێتە شوێنێکی تر، هەروەکو لە لیژنەی هاوبەش هاتووە.

خاڵی دووەم/ له مەهامی هەیئە جوملەیەك هاتووە ناچێتە بابی مەهام، بەڵکو چۆنیەتی مەهامە، ئەویش دەڵێت (تؤدي الهيئة مهامها بحيادية وموضوعية دون تمييز)، بێتە خاڵی دووەمی وەسفی هەیئەکە بێت.

سێیەم/ (تتمتع الهيئة في ممارسة مهامها واعمالها بحرية واستقلالية دون اي تأثير او تدخل من اي جهة كانت)، ئەمەش ئیزافە بکرێت.

خاڵی چوارەم/ (يكون المقر الرئيسي للهيئة اربيل ويجوز انشاء فروع لها في بقية محافظات الاقليم عند الاقتضاء بقرار من رئيس الهيئة)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار سۆزان کەرەم بکە.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە تەعریفەکەدا من پێم باشە بەم شێوەیە بێت، دوو شێوەش بێت:

(تؤسس بموجب هذا القانون هيئة تسمى ب(الهيئة العامة للنزاهة لاقليم كوردستان) بزەبت وەكو ئەوەی بەڕێز كاك دكتۆر ئەحمەد باسی كرد، (وتكون لها شخصية معنوية مستقلة) ئەو موستەقیلەیەی بۆ زیاد بكرێت، بۆ ئەوەی تەئكید بكرێتەوە كە ئەمە موستەقیلە (تخضع لرقابة البرلمان ولها استقلال مالي واداري ولها ميزانية خاصة ترتبط بالميزانية العامة للاقليم)، وەك لە راپۆرتی هاوبەشدا هاتووە.

بەشی دووەمی كە دەكاتە (ثانياً: ومن مهام الهيئة)، یەعنی لە جیاتی ئەوەی بچێتە فەسڵی دووەم، كە لێرەدا نووسراوە (ومن مهام الهيئة: اولاً

أ-ان تعمل الهيئة من اجل تنفيذ وتطبيق القوانين ومكافحة الفساد ومعايير الخدمة العامة.

ب- تؤدي الهيئة مهامها بحيادية وموضوعية دون تمييز)، چونكە تەعریفەكەو مەهامەكانی پێكەوە لە یەك ماددەدا كۆ دەكەینەوە لە صیاغەكەدا باشتر دەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار خورشید كەرەم بكە.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

كەلیمەی (تؤسس) بەڕاستی لە جێگای خۆی نابینم، لەبەر ئەوە من صیاغەكەم بەو شێوەیە كردووە، بە رەئی من صیاغەكە باشە (يشكل بموجب هذا القانون هيئة تسمى ب(الهيئة العامة للنزاهة لاقليم كوردستان – العراق) ويكون لها شخصية معنوية وتخضع لرقابة البرلمان وتتمتع باستقلال مالي واداري وميزانية خاصة تدرج ضمن الميزانية العامة للاقليم)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار سمیرە كەرەم بكە.

بەڕێز سمیرە عبدالله اسماعیل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێم باشە ئەو ماددەیە وا صیاغە بكرێتەوە (هيئة النزاهة: هيئة مستقلة لها شخصية معنوية واستقلال مالي واداري ويمثلها رئيس الهيئة او من يخوله وتخضع لرقابة البرلمان)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار صباح بیت الله كەرەم بكە.

بەڕێز صباح بیت الله شكری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

له ماددەی دووەمدا له رێزی دووەم (ولها استقلال مالي واداري وميزانية مستقلة ترتبط بالميزانية العامة للاقليم) به رەئیا من بێته صیاغه کرن (ولها استقلال مالي واداري وميزانية خاصة ضمن الميزانية العامة ويرأسها موظف بدرجة وزير) ئەڤەش بێته لادان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار سالار کەرەم بکە.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاسیتدا بۆ هەر ماددەیەکی یاسایی، کە پڕۆژە بێت پێشکەشی پەرلەمان بکرێت، دوای ئەوەی خوێندنەوەی یەکەمی بۆ بکرێت، یان راپۆرتی لەسەر ئامادە بکرێت، مەراحیلی خۆی هەیە، تا دەگاتە ئەم ساتە وەختە، لەم ساتە وەختە ئیتر دەبێت شکلێکی تەواو یاسایی و جێگری بکرێت بە بەرا، بۆیە هەندێ دەستەواژە هەیە بە تەسەورم وایە زیادەیە، دەمەوێت قسە لەسەر دوو، سێ دەستەواژە بکەم، سەرەتا دەڵێت بەپێی ئەم یاسایە لە ئێستا بەدوا کە ئەم ماددەیە پەسند کراوە، ئەم یاسایە کە پەسند کرا بەپێی ئەم یاسایە ئیجاب ناکات هەبێت.

خاڵی دووەم/ ملکەچی چاودێری پەرلەمانە، دەستەواژەی ملکەچیش تۆزێك هەست دەکەم قورسە لە رووی هەزم کردنەوە، دەکرێت بگوترێت لە ژێر چاودێری، بودجەی سەربەخۆش هەر دەکرێت لابدرێت بکرێتە بودجەی تایبەت، ئەگەر بکرێت ماددەکە بەم جۆرەم صیاغە کردۆتەوە:

(دەستەی گشتی نەزاهە: دەستەیەکی خاوەن کەسایەتی مەعنەوی خۆیەتی سەربەخۆیی دارایی و کارگێڕی هەیەو لە ژێر چاودێری پەرلەمان دایەو بودجەیەکی تایبەتی دەبێت و پەیوەستە بە بودجەی گشتی هەرێم و فەرمانبەرێك بە پلەی وەزیر سەرۆکایەتی دەکات، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنەی هاوبەش.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مولاحەزات زۆر دران، بەڵام ئەوەی جێی سەرنجە دوو، سێ مولاحەزەیە، یەکەمیان/ ئەوەیە ئێمە ئەگەر گوتمان (شخصية معنوية مستقلة)، مانای وایە ئەوەی تر پێویست ناکات ئیستیعمال بکەین (ولها استقلال مالي واداري)، چونکە موستەقیلەکە کە دەستەواژەی موستەقیلەکە ئیزافەی شەخصیەتی مەعنەویەکە دەکەین، مانای وایە ئیشارەتە بۆ ئیستقلالی مالی و ئیداری، ئینجا یان دەبێت ئێمە بڵێین (شخصية معنوية ولها استقلال مالي واداري)، یاخود ئەوەتا ئیستقلالی مالی و ئیداریەکە هەڵبگرین بڵێین (شخصية معنوية مستقلة)، پێموایە وا جوانتر دێت (شخصية معنوية مستقلة).

ئەوەی کاك سالار ئیشارەتی پێدا، رەنگە لە دەستەواژە کوردیەکە ئەوەی تەرجومە کراوە بەم شێوەیە بێت، بەلأم کە دەڵێی (تخضع لرقابة البرلمان)، وابزانم تەبیعیە لە ژێر رەقابەی پەرلەمان دایە، ئەمەیان وایە، بەس رەنگە لە کوردیەکەی دەستەواژەکە بەشێوەیەکی تر بڵێین کە پێویست بە راست کردنەوەی هەیە، دیارە هەموو کۆکن لەسەر ئەوەی کە موازەنەکە تایبەت بێتن و موستەقیلەکە هەڵبگیرێت، واتا جێگای بۆ بکرێتەوە لەزیمنی میزانیەی هەرێمی کوردستان، زۆرینەی رەئیش ئەوە بوو، کە فیعلەن ئەو دەرەجەی وەزیرە لابدرێت، ئەوەی دکتۆر حەسەنیش ئیشارەتی پێدا، بەڕاستی ئێمە ئەگەر هاتینە سەر ئەو ماددەیە، رەنگە مولاحەزەکە وارید بێت، بۆیە ئەگەر پێتان باش بێت ئێستا صیاغە دەکەین و عەرزی بەڕێزتان دەکەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئیعادەی صیاغەی ماددەکە بکەن، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە، فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر ڕۆشنایی و پێشنیارەکان بەو شێوەیە دامانڕێشتەوە:

المادة الثانية:

تؤسس بموجب هذا القانون هيئة تسمى ب(الهيئة العامة للنزاهة لاقليم كوردستان – العراق) وتكون لها شخصية معنوية مستقلة تخضع لرقابة البرلمان ولها تخصيصات ضمن الميزانية العامة للاقليم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیەکەش کەرەم بکە.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی دووەم:

بەپێی ئەم یاسایە دەستەیەك دادەمەزرێ بەناوی (دەستەی گشتی دەستپاکی (نەزاهە) لە هەرێمی کوردستان – عێراق)و خاوەن کەسایەتیەکی مەعنەوی سەربەخۆیەو لە ژێر چاودێری پەرلەمانەو بودجەی تەرخان کراوی خۆی هەیە لە بودجەی گشتی هەرێمدا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە لەگەڵ عەرەبیەکە بگونجێت، صیاغە عەرەبیەکە دروستە، بە عەرەبیەکە بیخوێنەوە دەیخەینە دەنگدانەوە، دەبێتە ئەساس، پاشان تەرجومە دەکرێت، کەرەم بکەن.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثانية:

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (7)

دووشەممە رێکەوتی 2011/4/18

کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی دووشەممە رێکەوتی 2011/4/18 پەرلەمانی کوردستان - عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی) سەرۆکی پەرلەمان و, بە ئامادەبوونی بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل جێگری سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمد عبدالله سکرتێری پەرلەمان, دانیشتنی ژمارە (7)ی خولی سێیەم, ساڵی (2011) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی ماددە (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموارکراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان - عێراق, دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاری درا دانیشتنی ژمارەی (7)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کات (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی دووشەممە رێکەوتی 2011/4/18 دا بەم شێوەیە بێت:

1- بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای دەستەی نەزاهەی گشتی لە هەرێمی کوردستان.

2-خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پێشنیاری یاسای قەدەغە کردنی رێکخستنە حزبیەکان لەناو ریزەکانی پێشمەرگەو هێزەکانی ئاسایشی گشتیدا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان، دانیشتنەکەمان دەکەینەوە، خولی سێیەمی هەڵبژاردن، ساڵی دووەم، خولی گرێدانی دووەم، ژمارەی دانیشتن (7)، رۆژی دانیشتن 2011/4/18، بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگەی (1)ی ماددەی (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموار کراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان – عێراق، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاریدا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە (7)ی ئاسایی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی دوو شەممە رێکەوتی 2011/4/18 بەم شێوەیە بێت:

1- بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای دەستەی نەزاهەی گشتی لە هەرێمی کوردستان.

2-خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پێشنیاری یاسای قەدەغە کردنی رێکخستنە حزبیەکان لەناو ریزەکانی پێشمەرگەو هێزەکانی ئاسایشی گشتیدا.

ئێستا داوا لە لیژنەی یاسایی و لیژنەی نەزاهەو لیژنەی دارایی دەکەین کەرەم بکەن بۆ سەر مەنصە، ئێستا بۆ خاڵی یەکەمی بەرنامەی کار/ بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای دەستەی نەزاهەی گشتی لە هەرێمی کوردستان، بۆ ماددەی سێ، فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سێیەم لە ئەسڵی پرۆژەکە، ماددەی یەك و دوو لە دانیشتنی پێشوو پەسند کرا، ئێستا ماددەی سێیەم، ئەوەی لە ئەسڵی پرۆژەکەدا هاتووە:

المادة الثالثة:

يهدف هذا القانون الى:

اولاً: تثبيت آلية فعالة للرقابة وتكريس مبدأ سيادة القانون.

ثانياً: مواجهة الفساد الاداري والمالي ومعالجته ودعم مبدأ الشفافية في مؤسسات الاقليم التشريعية، التنفيذية، والقضائية والمؤسسات الاخرى من خلال الاجراءات القانونية.

ثالثاً: اتخاذ اجراءات للوقاية من الفساد.

رابعاً: تعزيز الشفافية في العمل الاداري واعتماد معايير موضوعية لتقويم وتطوير الاداء في الخدمة العامة والقضاء على الروتين الاداري السلبي.

خامساً: تثبيت وتقوية السلوك الوظيفي والاحساس بالمسؤولية في تأدية الخدمة العامة وفقاً للقوانين الاجراءات التي تحرم الفساد.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیش کەرەم بکەن.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سێیەم:

ئەم یاسایە ئەم ئامانجانەی هەیە:

یەکەم: چەسپاندنی میکانیزمێکی کاریگەر بۆ چاودێری و تەرخان کردنی پرەنسیپی سەروەری یاسا.

دووەم: رووبەڕوو بوونەوەی گەندەڵیی کارگێڕی و دارایی و چارەسەر کردنی و پاڵپشتی کردنی پرەنسیپی شەفافیەت لە دەزگاکانی یاسادانان و ڕاپەڕاندن و دادوەری و دەزگاکانی دیکە، لە ڕێگای ڕێکارە یاساییەکانەوە.

سێیەم: گرتنەبەری ڕێگاکانی خۆپاراستن لە گەندەڵی.

چوارەم: بەهێزکردنیی شەفافیەت لە کاری گارگێڕیداو پشت بەستن بە پێوانەی بابەتی بۆ هەڵسەنگاندن و پەرەپێدانی کارگوزاری لە خزمەتگوزارییەکانی گشتی و نەهێشتنی رۆتینی نێگەتیف (سەلبی)ی کارگێڕی.

پێنجەم: چەسپاندن و بەهێزکردنی ڕەوشتی فەرمانبەرایەتی و هەست کردنی بە بەرپرسیاریەتی لە ئەنجامدانی خزمەتگوزارییە گشتییەکان بەپێی یاساو ڕێکارەکانی قەدەغە کردنی گەندەڵی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ڕاپۆرتی هاوبەش کەرەم بکەن.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە تێبینیەکانی هەردوو لیژنەی کاروباری یاسایی و لیژنەی دارایی، ئێمە ئەو بڕگانەی کە لە ماددەکەدا هاتووە، بڕگەی یەکەم هیچ تێبینیمان نییە، تەنها لە بڕگەی دووەم، ئەویش پەیوەندی بە داڕشتنەوە هەیە وشەی (مواجهة)کە بگوڕدرێت بۆ (مكافحة)، (مكافحة ظاهرة الفساد)، ئەوەی کە لە بڕگەی دووەمدا هاتووە، کە باس لە (القضاء على ظاهرة الفساد) دەکات، ئێمە تەنها بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی بەو شێوەیەی لێ بکرێت.

سەبارەت بە بڕگەی سێیەم، کە باس لە ڕێکارەکان دەکات، ئێمە پێشنیاری زیاد کردنی دوو وشە دەکەین (ڕێکارە یاساییەکانی پێویست)، واتا ڕێکارەکان زیاتر تەحدید بکرێت.

سەبارەت بە چوارەم هیچ تێبینیمان نییە، بڕگەی پێنجەمیش، تەنها وشەی تەقویە ببێتە تەقویمی سلوك، وەکو خۆی بمێنێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی نەزاهە ڕاپۆرتەکەتان بە کوردی، پاشان بە عەرەبی، کەرەم بکەن.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی سێ لە راپۆرتی لیژنەی نەزاهەدا، ئێمە رەئیمان وایە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

ئەم یاسایە ئەم ئامانجانەی هەیە:

یەکەم: چەسپاندنی میکانیزمێکی کاریگەر، بۆ بەدەستهێنانی پرەنسیپی سەروەریی یاسا (واتا لابردنی وشەی چاودێری لە رستەکەدا).

دووەم: چارەسەر کردنی گەندەڵیی دارایی و کارگێڕی و پاڵپشتیکردنی پرەنسیپی شەفافیەت لە سەرجەم دەزگاکانی هەرێم لە رێگەی رێکارە یاساییەکانەوە.

سێ یەم: گرتنەبەری رێکاری پێویست بۆ خۆپاراستن لە گەندەڵی (واتا زیادکردنی وشەی پێویست لە رستەکەدا).

چوارەم: لابردنی رستەی (بەهێز کردنی شەفافیەت لە کاری کارگێریدا) و بڕگەکە بەم جۆرە دابڕێژرێتەوە: پشتبەستن بە پێوانەی بابەتی بۆ هەڵسەنگاندن و پەرەپێدانی کارگوزاریی گشتی و نەهێشتنی رۆتین.

پێنجەم: ئەم بڕگەیە بەم جۆرە دابڕێژرێتەوە: چەسپاندن و بەهێزکردنی رەوشتی فەرمانبەرایەتی و هەستکردن بە بەرپرسیاریەتی لە ئەنجامدانی خزمەتگوزاریە گشتییەکان، بەپێی یاساو ئەو رێکارانەی گەندەڵی قەدەغە دەکەن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە عەرەبیش کەرەم بکەن.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثالثة:

نقترح صياغة هذه المادة بالشكل الاتي:

أولاً: تثبيت آلية فعالة لتكريس مبدأ سيادة القانون، (اي حذف كلمة الرقابة من الجملة).

ثانياً: معالجة الفساد المالي والاداري، ودعم مبدأ الشفافية وتعزيزه في مؤسسات الإقليم كافة من خلال الاجراءات القانونية.

ثالثاً: إتخاذ الاجراءات اللازمة للوقاية من الفساد، اي اضافة كلمة (اللازمة) الى الجملة.

رابعاً: حذف عبارة (تعزيز الشفافية في العمل الاداري السلبي) وصياغتها بالشكل الاتي:-

(اعتماد معايير موضوعية لتقويم الاداء وتطويره في الخدمة العامة والقضاء على الروتين).

خامساً: اعادة صياغة الفقرة كالاتي: (تثبيت وتقويم السلوك الوظيفي، والاحساس بالمسؤولية في تأدية الخدمة العامة وفقاً للقوانين والاجراءات التي تحرم الفساد).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، کێ دەیەوێت لەسەر ئەو ماددەیە قسە بکات؟ ناویان دەنووسین، ئەم ئەندامە بەڕێزانە دەیانەوێت قسە بکەن، ڕێزداران (هاژە سلیمان، ئاسۆ کەریم، خەلیل عوسمان، سمیرە عبدالله، سەردار رشید، شڤان احمد، شلێر محمد، لانا چەلەبی، گەشە دارا، عمر نورەدینی، شەونم محمد، عیماد محمد)،کەسی تر هەیە؟ سێ کەس، هەرسێ بەڕێز (سالار محمود، تارا ئەسعەدی، سۆزان شهاب)، کەسی تر هەیە؟ نییە، کەرەم بکە هاژە خان.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی سێیەم، بڕگەی سێیەم، پشتگیری لە لیژنەی نەزاهە دەکەم بەوەی کەوا بەو شێوەیەی لێ بکرێت (گرتنەبەری ڕێکاری پێویست بۆ خۆپاراستن لە گەندەڵی).

چوارەم/ پێشنیار دەکەم بڕگەکە بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

(ئەرکە ئیداری و کارگێڕیەکان بە ڕوونی ئەنجام بدرێن و، پشت ببەستێت بە پێوانەی بابەتی بۆ هەڵسەنگاندن و پەرەپێدانی.....هتد).

پێنجەم/ پێشنیار دەکەم کە وشەی ڕەوشت هەڵبگیرێت و هەڵسوکەوت لە جێگای دابنرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار ئاسۆ کەریم کەرەم بکە.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت بڕگەی یەکەم، من پێم باشە بەم شێوەیە بێت: (تثبیت آلیة فعالة اخری للرقابة وتکریس مبدأ سیادة القانون)، چونکە میکانیزمی تریش هەن بۆ ڕەقابە لە هەڕێمداو، دیوانی چاودێری داراییە، هەروەها میکانیزمی چاودێری ناوخۆ لە هەر وەزارەتێك و هەر دائیرەیەك هەیە، هەروەها ئیدیعای عامیش هەیە، بۆیە بەم شێوەیە بێت.

دووەمیان/ بەنیسبەت بڕگەی دووەم، بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

(مکافحة ظاهرة الفساد) بەبێ تەحدید کردن (المالي والاداري)، لەبەر ئەوەی فەساد کۆمەڵێك جۆری هەیە، بە بڕوای من بە شێوەیەکی ڕەها بێت وەکو وشە (ودعم مبدأ الشفافیة فی الاقلیم) (مکافحة ظاهرة الفساد ودعم مبدأ الشفافیة في الاقلیم).

سێیەم/ تەنیا وشەی (اللازمة) بۆ ئەو فەقەرەیە زیاد بکرێت، بەو شێوەیە:

(اتخاذ الاجراءات القانونیة اللازمة للوقایة من الفساد).

چوارەم/ بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

(اعتماد المعاییر الموضوعیة لتقویم الاداء الوظیفي وتطویره).

پێنجەم/ بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

(تثبيت وتقويم السلوك الوظيفي وتحمل المسؤولية اثناء تأدية الخدمة العامة في الاقليم وفقاً للقوانين والاجراءات التي تحرم وتجرم الفساد)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار خەلیل کەرەم بکە.

بەڕێز خلیل عثمان حمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من داواکارم یەك، دوو خاڵی تر زیاد بکرێت بۆ ئەمە، چونکە ئەمە زۆر هەڵدەگرێت، پێویستە ئەرکەکانی باشترو وردتر بکرێتەوە، لەوەی کە هەموو خەڵك تێی بگات زیاتر، یەکێك لە خاڵەکانیش ئەوەیە، کار پێ کردن بۆ بەشداری پێ کردنی ڕێکخراوەکانی کۆمەڵی مەدەنی و دامەزراوە فێرکاییەکان، موئەسەساتی تەعلیمی، لە چالاکیەکانی ڕووبەڕوو بوونەوەی گەندەڵی و بڵاوکردنەوەی مەترسییەکان و کاریگەرییەکانی.

دوو/ پتر هاوکاری کردن لەگەڵ ڕێکخراو و دەستە نێودەوڵەتیەکان، کە پەیوەندارن بە نەهێشتنی گەندەڵی بەشداری پێ کردنیان لە دارشتنی بەرنامەیەك، بۆ خۆپاراستن لەو دیاردەیە)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار سمیرە کەرەم بکە.

بەڕێز سمیرە عبدالله اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنبسبەت ماددەی سێ، من حەز دەکەم ئەو ماددەیە ببێتە دوو ماددەی سەربەخۆ، ئێستا صیاغەکەی دادەنێم، وەکو ماددەی سێ باسمان کرد (تهدف الهيئة الى المساهمة في منع الفساد ومكافحته واعتماد الشفافية في ادارة شؤون الحكم على جميع المستويات)، ئەوەی ماددەی سێ موستەقیل بێت.

ماددەی چوار، دەبێت بڵێین (تعتمد الهيئة لتحقيق اهدافها الوسائل الاتية)، ئەوجا بێینەوە خوارێ بڵێین (اولاً، ثانياً، ثالثاً...) پێدا چوونەوەی لەسەر بکەین، هەروەکو ئەوەی کاك خەلیل گوتی پشتگیری ئەویش دەکەم لەگەڵ دەوری ئیعلامیش لێرە باس نەکراوە، ئەگەر دەوری ئیعلامیش وەکو خاڵێك ئیزافە بکرێت و جێی بکەینەوە لێرە، هەروەها لە چوارەم (تعزيز الشفافية في العمل الاداري) ئەگەر بیکەینە (في الدائرة الاداري) بە ڕەئی من، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار سەردار کەرەم بکە.

بەڕێز سەردار رشید محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لـه مـاددەی سـێیەم/ بڕگـەی یـەك/ چەسـپاندنی میکـانیزمی کاریگـەر بـۆ چـاودێری و تـەرخان کردنـی پرەنسـیپی سـەروەری یاسـا، مـن پێمواید یاسـا باشـترە بچەسـپێندرێت، نـەك میکـانیزم، بـەم شـێوەیەی لـێ بکرێت، چەسپاندنی سەروەری یاسا بەپێی میکانیزمێکی گونجاو و کاریگەر، هـەروەها هاوڕاش لەگـەڵ کـاك خەلیل، کە دەوری سەندیکاو کۆمەڵەکان و راگەیاندن، بەڕاستی لەوە دەبێت لەبەرچاو بگیرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار شلێر محمد کەرەم بکە.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی لە مـاددەی سـێیەمدا، لەبـەر ئـەوەی ئەهدافـەکان دەبێـت زۆر بـە وردی دابڕێـژرێت، چـونکە ئێمـە دەزانین بەپێی ماددەی (72) لە دەسـتووری عێراقیـدا، کـە فەسـادی بـە جەریمەیـەکی ئەوەنـدە خـەتر نـاو بردووە، هەتا لـە سـوڵتەی عـەفوی خاصـی رەئیسـی کۆمـاری دەرچـووە، یـەعنی ئـەو کەسـەی تـاوانی فەسـاد ئیسپات ببێت لەسـەری، هـەتا شمـولی عـەفو ناکات، یـەعنی لەبـەر ئـەوە ئەوەنـدە کـارێکی قورسـەو چـەند زەرەری بۆ کۆمەڵگاکەمان هەیـە، لەبـەر ئـەوە بەنیسـبەت مـاددەی چـوارەم، کـە دەڵێـت لـە بڕگەکانـدا (اولاً، ثانياً، ثالثاً، رابعاً/ تعزيز الشفافية في العمل الاداري، ومنع استغلال النفوذ الوظيفي)، چـونکە فەسـاد چـیە؟ هەر ئەوەیـە ئـەو کەسـەی لـە وەزیفیـە، یـان لـە هـەر شـوێنێکدا بێـت، ئـەو ئیسـتیغلالی وەزیفیـە بکـات بـۆ بەرژەوەندی خاصی خۆی، یەك شتی تریش هەیە، ئێمە تازە بەسەریدا رۆیشتین، ئەگینا نەوعی فەساد هەر مەوزوع ماددە نییە، هەموومان دەزانین، لەبەر ئەوە لێرە هیچ نـەبێت بـا لـە ئەهدافەکانـدا (منـع الواسطة والمحسوبية التي تلغي حقاً او تحق باطلاً)، لەدواییدا دەڵێت (والقضاء على الروتين الاداري عبرة)، مـن دەڵـێم ئەمەی بۆ ئیزافە بکرێت (عـبر اصـدار تشـريعات اضـافية بمـا تلائـم الواقـع الحـالي) لەبـەر ئـەوەی بەڕاسـتی ئەگەر ئێمە مەجموعەیـەك شـت نـەگۆڕین لـەوە، بـەپێی ئـەو واقیعـەی ئـەمڕۆ ، ئـەو نەوعـە قانونانـە زۆر بەڕاستی نایەتە دەست، بۆ ئەوەی تۆ موحاسەبەی خـەڵکی پـێ بکـەیت، ئەگـەر بێتـو ئێمـە بـێین بـەراوردی بکـەین حکومـەتی عێراقـی لـە تەئسـیس بوونیـەوە چ قـەوانینی هەیـە، کـە بـۆ فەسـاد بـاس کـردووە؟ لـە دەستووری سالّی 1925ەوە قانونی هەیەو دەریکردووە بۆ جەریمەی فەسادی نەفوزی وەزیفـەو لـە مـاددەی (90) لە قانونی عقوباتی بەغدادیدا هەیە، لەبەر ئەوە قانونی ئینزیباتی موەزەف دەوڵەیە، قانونی کەسـبی غـەیر مەشـروع هەیـە، باشـە ئەمانـە کەنـەیانتوانی ئـەو زاهیرەیـە لەناوبـەرێت، کەواتـە ئێمـە زۆر بەرپرسیاریەتیەکەمان گەورەیە، کە شتێك دابڕێژرێ، بەڕاستی مەنعی ئەو زاهیرەیە بکات و، زۆر سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار شفان احمد کەرەم بکە.

بەڕێز شفان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

حەقیقەتەن ئەو ماددەیە لەو چەند بڕگانە، چەند تێبینیەکم هەیە، بڕگەی یەکەم لە ماددەی سێ (تثبیت آلیة فعالة للرقابة وتکریس مبدأ مشروعیة)، مەبدەئی مەشروعیە بەرفراوانتر لە سیادەی قانون، (مبدأ مشروعیة خضوع الکل) یەعنی (محکومین، المحکومین للقانون)، ئەو مەبدەئی مەشروعیە بەرفراوانتر، من وا دەبینم ئەوە بەقوەتتر لە جێی دابنرێت.

بڕگەی دووەم (القضاء علی الفساد)، پێموایە قەزا زۆر زەحمەت بێتن، من مواجەهە دەبینم باشتر، یەعنی ئەگەر پێمان بکرێت قەزا زۆر زۆر شتێکی گەورەیە، بەڵام (مواجهة الفساد بجمیع مظاهره)، لێرە حەصر کراوە تەنیا بە فەسادی ئیداری و مالی، زۆر مەزاهیری هەیە، مەزاهیری فەساد لە ئیداری و مالیدا نییە، (بجمیع مظاهره ودعم .....) بەو شێوەیە تەواو ببێتن.

من یەک ئەوەم بۆ ئیزافە کردووە، بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە (مواجهة الفساد بجمیع مظاهره ودعم مبدأ الشفافیة في مؤسسات الاقلیم کافة)، کافەکە هەمووی دەگرێتەوە، یەعنی لێرە هەندێک دوورو درێژتر هاتووە، (من خلال اتخاذ الاجراءات القانونیة)، واتا کافەکە هەمووی دەگرێتەوە، یەعنی لەبەردەمی دەرباز نابێت، شمولی هەموو دەسەلاتەکانیش دەکات.

بڕگەی سێیەم لە ئەسڵی پرۆژەکەدا هاتووە (اتخاذ اجراءات للوقایة من الفساد)، من وام پێ راستترە، (اتخاذ اجراءات قانونیة لازمة للوقایة من الفساد).

بڕگەی چوارەم وەکو خۆی بێت، بەس رۆتینی ئیداری حەقیقەتەن لێرە کە بە رۆتینی ئیداری لە ئاخیری بڕگەدا هاتووە، رۆتینی ئیداری کە هاتووە، رۆتینی سلبی هەیە، رۆتینی ئیجابی هەیە، دەبێت رۆتینی سلبی، ئەگەر مەبەستمان رۆتینی سلبی بێت لێرە، ئەگەر رۆتینەکە سلبی بێت دروستە، ئەگەر رۆتین بەشێوەیەکی عام بێت، (ما المقصود بالروتین)، دەبێت دیار بێتن، هەندێ جار رۆتینی ئیجابی لە صالحی شەخصەکەیە، بەتایبەتی لە ئیجرائاتی ئیداری و ئەوانە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار لانا کەرەم بکە.

بەڕێز لانا احمد محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی سێیەم، خاڵی دووەم، تەبعەن ئێمە هەموومان دەزانین بەنیسبەت شەفافیە یەکێکە لەو مەفاهیمانەی ئیدارە، کە یەکێکە لە ستیراتیجیە گرنگەکان، کە دەوڵەت بەکاری دەهێنێت بۆ موکافەحەی فەساد، چەند دەرەجەی شەفافیەت زیاد بێت، ئەوەندە دەرەجەی خەڵک بە قیتاعی حکومی زیاد دەبێتن، بەنیسبەت خاڵی دووەم لە ماددەی سێیەم، من دەمەوێت صیاغەکە بەم شێوەیە بێت، کە بنووسرێت (مکافحة الفساد الاداري والمالي ومعالجتە ودعم مبدأ الشفافیة في مؤسسات الاقلیم التشریعیة، التنفیذیة،

والقضائية والمؤسسات الاخرى من خلال وضوح اجراءات العمل والابتعاد عن الروتين وتعقيد الاجراءات)، ئەوە بەنیسبەت خاڵی دووەم لە ماددەی سێیەم.

بەنیسبەت خاڵی چوارەم لە ماددەی سێیەم، لێرە مەبدەئی ئیصلاحیش بێتە ناوی (تعزيز الشفافية في العمل الاداري واعتماد معايير موضوعية لاصلاح وتقويم وتطوير الاداء في الخدمة العامة والقضاء على الروتين الاداري السلبي).

بەنیسبەت خاڵی پێنجەم، صیاغەکە بەو شێوەیە بکرێتن (تحسين وتطوير السلوك الاخلاقي الوظيفي)، چونکە بەس لێرە نووسراوە (السلوك الوظيفي)، ئێمە مەبەستمان چیە لە (السلوك الوظيفي)، ئەخلاقی وەزیفی لێرە بگۆڕدرێتن، هەتاکو تەتبیقی شەفافیەت بکرێت، لێرە بکرێتە (تحسين وتطوير السلوك الاخلاقي الوظيفي والاحساس بالمسؤولية في تأدية الخدمة العامة وفقاً للقوانين والاجراءات التي تحرم الفساد)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار گەشە کەرەم بکە.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەر سەبارەت بە خاڵی دووەم، پێموایە جۆرێك لە مەتاتیەت و ئینشائیەتی پێوە دیارە، وا باشترە بە وردتر دابڕێژرێتەوە بەم شێوەیە:

(العمل على كشف جرائم الفساد والتحقيق فيها ومتابعة الدعوى الجزائية الخاصة بها الى اخر مراحلها).

بڕگەی سێ باسی ئەوە دەکات، کە ئیجرائات بکرێت بە ویقایەی جەریمەی فەساد، بەڵام لە کاتێکدا کە هیچ ئالیەتێکی دانەنابێ و قاعیدەی نەبێت، بۆ ئەوەی کە چۆن تەعامول لەگەڵ فەساددا بکات، پێم باشترە بەو شێوەیە بێت (وضع آليات والقواعد الكفيلة بمنع الفساد ومكافحته).

بڕگەی چوارەم لە لیژنەی هاوبەش دەپرسم، کە رۆتینی ئیداری سلبی، ئێمە پێناسەمان نەکردووە، یەعنی سبەینێ ئەم هەیئەیە چۆن تەعامول لەگەڵ رۆتینی سلبی دەکات، کامەی رۆتینی سلبییە؟ کامەی رۆتینی ئیجابییە؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار عمر نورەدینی کەرەم بکە.

بەڕێز عمر حمد امین خدر(نورەدینی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ئەو دارشتنەوەی لیژنەی هاوبەشم، بەتایبەتی ئەوەی بۆ بڕگەی دوو کردوویانە، من لەگەڵ ئەوەم تەنها ئەوەندە بمێنێتەوە (مكافحة ظاهرة الفساد ودعم مبدأ الشفافية في مؤسسات الاقليم)، کە دەگوترێت لەوێ زاهیرەی فەساد، فەسادی ئیداری و مالیش دەگرێتەوە، بۆیە ئەمە پێویست نییە بگوترێت

بەشێوەیەکی گشتی، کە دەگوترێت دەعمی مەبدەئی شەفافیە، دیسان بە رەئی من ئەمە وادەکات کە بڕگەی چوارەم کە تەعزیزی شەفافیەتە، ئەوە پێویست ناکات بمێنێتەوە، چونکە کە دەگوترێت دەعمی مەبدەئی شەفافیەت بەشێوەیەکی گشتی ئەوەی لە بڕگەی چواردا هاتووە، هەمان ماناو هەمان ناوەڕۆك و هەمان جەوهەری هەیە، بۆیە واتا من لەگەڵ ئەوەم بڕگەی چوارەم نەمێنێت، چونکە ئەوەی کە پێویستە لەوێ لە بڕگەی دووەمدا هاتووە، بەڵام لە بڕگەی دووەمیشدا تەنها ئەوە بمێنێتەوە (مكافحة ظاهرة الفساد ودعم مبدأ الشفافية في مؤسسات الاقليم) زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار شەونم کەرەم بکە.

بەڕێز شەونم محمد غریب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت بڕگەی دووەمەوە لە ماددەی سێ، پێم باشە وەك لیژنەکان ئیقتیراحیان کردووە (مواجهة الفساد) بکرێت بە (مكافحة الفساد)، لەوێ ئیزافە بکرێت، پێویست ناکات ئەم تەوزیحە بڵێی (الاداري والمالي)، (مكافحة الفساد بجميع انواعه)، چونکە ئەنواعی فەساد زۆرە، (ودعم مبدأ الشفافية في مؤسسات الاقليم كافة)، یەعنی بۆ ئەوەی هیچ موئەسەسەیەکی لێ دەرنەچێت.

بەنیسبەت بڕگەی چوارەمەوە (تعزيز الشفافية واعتماد معايير موضوعية للاداء الوظيفي وتطويره).

بڕگەی پێنجەم (تثبيت وتقوية السلوك الوظيفي وتحمل المسؤولية خلال الخدمة الوظيفية)، پێم باشە ئەو بابەتە کورت بکرێتەوەو ئەو فەقەرەیە ئیزافە بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار عیماد کەرەم بکە.

بەڕێز عماد محمد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە سەرەتا پشتگیری لە رەئی لیژنەی هاوبەش و کاك ئاسۆ دەکەم، سەبارەت بە بڕگەی دووەم، کە پێشنیار دەکەم بەم شێوەیە صياغه بکرێتەوە (ثانياً: مكافحة الفساد بما فيه الاداري والمالي ومعالجته ودعم مبدأ الشفافية في جميع مؤسسات الاقليم).

سەبارەت بە بڕگەی چوارەم، پێم باشە بەم شێوەیە صياغه بکرێت (رابعاً: ارساء مبدأ الشفافية والنزاهة في المعاملات الاقتصادية والمالية والادارية بما يكفل تحقيق الادارة الرشيدة لاموال وموارد وممتلكات الاقليم والاستخدام الامثل للموارد).

سەبارەت بە زیاد کردنی بڕگەیەکی تر، پشتگیری رای بڕای بەڕێزم کاك خەلیل دەکەم، کە من پێشنیار دەکەم بەم شێوەیە صياغه بکرێتەوە (تشجيع وتفعيل دور مؤسسات ومنظمات المجتمع المدني في المشاركة

الفاعلة والنشطة في محاربة الفساد ومكافحته وتوعية افراد المجتمع بمخاطره وتوسيع نطاق المعرفة بوسائل واساليب الوقاية منه)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار سالار کەرەم بکە.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا دروستە ئەم یاسایە بۆ هەرێمی کوردستانە، بەلاّم دیاردەکانی گەندەڵی و ڕادەی شەفافیەت لە پرسێکی لەم جۆرەدا دەتوانین بڵێین ڕەهەندێکی نێودەوڵەتیشی هەیە، بۆیە کۆمەڵگاکان کۆکن لەسەر ئەوەی کۆمەڵێك مەعاییری گشتیان هەبێت، بۆ شێوازی ڕووبەڕوو بوونەوەی فەسادو دەرخستنی شەفافیەت لە هەموو کۆمەڵگاکان، بەتایبەتیش پەیوەندی نێوان هەرێمەکان و ولاّتەکان لەسەردەمی گلۆبالدا بە جیهانی بوونداا لە ئاستێکی زۆر زۆر بالاّ دایەو، پەیوەندییە ئابووری و پەیوەندییە بازرگانی و پەیوەندییەکانی بانکیش لە ئاستێکی زۆر زۆر ڕوون و زۆر دیار دایە، بۆیە گرنگە هەدەفی ئەم دەستەیە لەناو هەدەفی ئەم یاسایەدا پشت بەستن بەنێو پێوەرە نێودەوڵەتیەکان بۆ ڕووبەڕوو بوونەوەی فەسادو ڕادەی شەفافیەت دەست نیشان بکرێت، بیرمان نەچێت سالاّنە جیهان و ڕێکخراوی نێودەوڵەتی، بەتایبەتی نەتەوە یەکگرتووەکان ئیتیفاقیەکی نێودەوڵەتی هەیە بۆ موکافەحە کردنی فەساد لە ساڵی 2003 و مونەزەمەی شەفافیەتی نێودەوڵەتی کە ساڵی 1993 دامەزراوە لەسەر بنەمای دژایەتی کردنی گەندەڵی لە ئاستی جیهاندا مانشێتەکەی بەرز کردۆتەوە، گرنگە ئێمە لەسەر ئەم پێوەرانە کار بکەین، چونکە دوا جار پەیوەندییە ئابووری وبازرگانی و ئیستیسماریەکانیشمان لە ئاستی جیهانیدایە، هەرێمی کوردستان بەو قۆناغە دەڕوات، لەو ڕوانگەیەوە ئەگەر ئیستیناد بکرێتە سەر ئەوە کارێکی گرنگە وەکو عەرزم کردن سالاّنەش ڕاپۆرتی نێودەوڵەتی هەیە سەبارەت بە ئاستی ولاّتان لە موکافەحە کردنی فەسادو لە ئاستی بوونی شەفافیەت و لە ڕادەی بوونی ئەو دەرفەتانەی کە دەبنە مایەی بە هەدەردانی سامانی ماددی و مەعنەوی، هەم ئینسانی، هەم ماددی ولاّتەکان، لەو ڕوانگەیەوە ئەگەر بەڕێزان لیژنەی یاسایی و لیژنەی نەزاهە برگەیەك خۆیان بە شیاوتری بزانن بدۆزنەوە، بۆ پشت بەستن بەو پێوەرە نێودەوڵەتیانە، من تەسەورم وایە موصداقیەتی ئەم یاسایە دەخاتە ئاستێکی بالاّتر، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار تارا کەرەم بکە.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ماددەیە لێرە وابزانم کرۆکی باسەکەیە، لەبەر ئەوە دەبێت بزانین هەر ماددەیەك، یان با بڵێین کە قانونێك دەردەچێت، لەبەرچی دەردەچێت؟ ئێمە وەکو کەلتووریکی باو لە زۆر ولاّتاندا کە کاریسەکە

دەبێت، یان نەخۆشیەکە دەبێت، ئینجا دەگەڕێین بۆ عیلاج، بەلأم بە رەئی من لێرەدا ماددەیەك زیاد بکرێت، پێش ئەوەی عیلاجی بکەین، پێشتر بەری لێ بگرین (الوقایة خیر من العلاج)، یەکەم/ پێش تەسبیتی تەکریسی بڵێین رەقابەیەکی تایبەت، با بڵێین (ایجاد آلیة عامة في کل المؤسسات للوقایة من الفساد)، هەروەکو سیستەمی ئەمریکی، کە لەوێدا وا بەکاری هێناوە، کە لە هەموو شوێنێك شوێنی تایبەتی خۆی هەیە، تا گەندەڵی نەهێڵێت، ئێمە هەیئەتێك دروست بکەین، تەنها ئەو هەیئەتە ئەم هەموو کارەی بخەینە سەر، وابزانم ئەگەر لە هەر شوێنێك شوێنی خۆی کە ئێستا هەیە، بەلأم بەشێوەیەکی باشتر تەفعیل بکرێت بۆ موئەسەسەکان.

دووەم خاڵ، کە دەڵێت (مواجهة الفساد)، من هەر لەگەڵ ئەو برادەرانەم کە دەڵێن (مکافحة)، بەلأم بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە (مکافحة کافة انواع الفساد في مؤسسات الاقلیم من خلال اجراءات قانونیة)، ئیتر ئەو دوورو تەفسیلە، ئەگەر ئێمە بڵێین (التشریعیة) و بڵێین (والقضائیة)، بەڕاستی ئەو ولأتەی کە ئیمانی بە دیموکراسیەتە، ئەو ولأتانەی کە ئیمانیان بەوەیە ئەو شوێنەی تەشریع دەکات، ئەو شوێنەی قانون دادەنێت، کە خۆی پێشێلی قانون بکات و خۆی گەندەڵی بکات، سزاکەی زۆر لەوە گەورەترە، کە هەیئەتێك دابنرێت بۆ موحاسەبە کردنی ئەم جۆرە گەندەڵیەی کە دەبێت، لەبەر ئەوە ئەگەر موئەسەسەکانی لەناو حکومەتدا هەیە تەنفیزی، ئەوانە یەکێکن کە دەبێت کاری لەسەر بکرێت، بەلأم بۆ ئەوان دەبێت یاسای تایبەتیش دەربێت، وەکو هاوڕام لەگەڵ کاك سالار، کە دەبێت تەنیا هەیئەیەك نەبێت، بەس بۆ موکافەحە کردنی، بەلأم کە یاسای تریش بێتە دەرەوە، بەپێی ئەو بۆ قانونی نەزاهە لە ولأتەکە، تاکو زیاتر بتوانین ئەو شتەی کە دەمانەوێت بهێنینە دی، ئەویش کەم کردنەوەی گەندەڵییە.

خاڵی چوارەم، دەڵێت (القضاء علی الروتین)، من نازانم رۆتین لە هەموو ولأتێکدا رۆتین سەلبیەتی تێدایە، بۆیە تەئکید دەکات (الروتین السلبي)، ئێمە لە هەموو شوێنێك، ئێستا زۆری ئەوانەی کە بڵێین ناڕازین، یان شتێك لە وتارەکانمانە لەبەر رۆتینە، ئەگەر نەهێشتنی رۆتین بە گشتی بە ئیجابیەتیش، من تەسەور ناکەم ئیجابیاتێکی وا هەبێت لە رۆتینە، لەبەر ئەوە دەست نیشان کردنی (القضاء علی الروتین) بەتەنها باشترە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار سۆزان کەرەم بکە.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەر گرنگی ئەم یاسایەو لەبەر ئەوەی دەبێت زۆرترین لایەنی ژیان بگرێتەوە لە هەرێمی کوردستان، ئەو لایەنانە بگرێتەوە کە پەیوەستن بە دیاردەی گەندەڵیەوە، من چەند پێشنیارێکم هەیە بۆ ئیزافە کردن و زیاد کردنی چەند خاڵێك.

یەکەم/ بڵێین لە (ثالثاً: مواجهة الفساد الاداري والمالي والوظيفي ومعالجته ودعم مبدأ الشفافية في مؤسسات الاقليم التشريعية، التنفيذية والقضائية) وەکو خۆی بەس وەزیفی بۆ زیاد بکرێت.

من پێشنیار دەکەم، لەبەر ئەوەی زۆربەی هەرە زۆری گەندەڵیەکان، ئێمە دەزانین باسی لێوە دەکرێت و قسەی لەسەر دەکرێت، لەبواری تەندەرین و عقودو ئەو شتانە دایە، بۆ زانین لێرەدا بەهیچ جۆرێك باسی عقود نەهاتووە لە یاساکەدا لەمسەر هەتا ئەوسەر، کە من سەیرم کردووە، کە ئەوە بواریکی زۆر گرنگە، بۆیە من پێم باشە ئێمە صلاحیەتی ئەوەش بدەینە دەستی ئەم هەیئەیە، بۆ (مراقبة ومتابعة) دەبێتە خاڵی (سادساً: مراقبة ومتابعة الاجراءات المتعلقة بالعقود المبرمة من قبل الحكومة وفي جميع المجالات)، ئەوسا ئەم گەندەڵیەی کە باس دەکرێت، ئەو فەسادیەی کە باس دەکرێت لە رێگەی صلاحیاتدانەوە بەم هەیئەتە، دەتوانێت موڕاقەبەی ئەم عقودە بکات، شێوازی ئیعلانەکەی، مەبدەئی پەیڕەو کردنی ئەو عقودە چۆن دەبێت.

(سابعاً)ی بۆ ئیزافە بکەین، کە دەبێت باس بکرێت ئێمە گەندەڵی بۆیە دەمانەوێت کەمی بکەینەوەو موحارەبەی بکەین، بۆ پێش خستنی وەبەرهێنانە لە هەرێمی کوردستاندا، بەڵام دەبێت لە هەمان کاتیشدا ویقایەی قیتاعی تایبەت بکەین، کەرتی گشتی بکەین، کەرتی تایبەت بکەین، بۆ ئەوەی فەساد نەگاتە ئەوێ، لەبەر ئەوە دەبێت خاڵێکی تریشی بۆ ئیزافە بکەین، کە بڵێین (وقاية القطاع الخاص من الفساد ووضع معايير واجراءات الحفاظ على نزاهة كيانات القطاع الخاص)، ئەویش بەوەی کە هەموو کاتێك ئەم دەستەیە، یاخود هەرچی دەستەیەکی رەقابی بێت، ئەگەر کۆمپانیایەکی کەرتی تایبەت کارێکی لە حکومەت وەرگرتووە، دەتوانێت ئەم موتابەعەی بکات، بزانێ لەکوێ خەڵەل هەیە، هەم حیمایەی قیتاعی تایبەتەکە دەکات، هەم حیمایەی کارەکانی حکومەت دەکات، لە دواییشدا دەگەڕێتەوە بە سوود بۆ هاوواڵتی لە بەهەدەردانی پارەیە.

هەشتەم/ کە ئێمە لە خاڵی یەکەمدا باس کراوە، بەڵام بەو شێوەیە باس نەکراوە، یەعنی بە عمومیات هاتووە لە (مؤسسات الاقليم التشريعية، التنفيذية والقضائية)، بەتایبەتی من باسی قەزا بە خاڵێك بکەین، چونکە قەزا رۆڵی ئەساسی دەبینێت لە یەکلایی کردنەوەی ئەو کێشانەی گەندەڵی، بۆیە ئەگەر زیادی بکەین بڵێین (وقاية السلطة القضائية عن طريق اتخاذ الاجراءات اللازمة ومتابعته لمنع الفساد واستغلال المنصب واعتماد مبدأ.....)

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، تەواو، دەتوانی بینووسی و بۆیان بنێری، بۆ ئەو بەڕێزانە، کاتەکەت تەواو بوو، لیژنەی هاوبەش، لیژنەی نەزاهە رەئیتان بدەن لەسەر ئاخیر صیاغەتان، فەرموو.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، کۆمەڵێك تێبینیان خستەڕوو، بەڵام ئەگەر بێتو لە راپۆرتەکەی ئێمە وەکو لیژنەی نەزاهە سەیر بکرێت، پێموایە بەشی هەرە زۆری ئەو تێبینیانە چارەسەر کراون.

سەبارەت بە چەند شتێك نەبێت کە بیلێین، لە بڕگەی دووەمدا وشەی چارەسەر کردنی، بەڵێ، ئێمەش پێمانوایە بکرێت بە بەرەنگاربوونەوەی، کە دەڵێت گەندەڵی دارایی و کارگێڕی، ئەویش لابدرێت بە هەمان شێوە گەندەڵی بێت، چونکە فراوانەکەیەتی هەمووی بگرێتەوە.

لەخاڵی سێیەمدا گرتنەبەری رێکاری پێویست بۆ خۆپاراستن لە گەندەڵی، چەند بەڕێزێك خستیانەڕوو، کە وشەی یاسایی زیاد بکرێت، ئێمە وەکو لیژنەی نەزاهە پێمانوایە پێویست ناکات وشەی یاسایی زیاد بکرێت، چونکە لەوانەیە هەندێك کار دەکرێت مەسەلەی یاساییش نییە بۆ رووبەڕوو بوونەوەی، بۆ نموونە هەندێك لە رێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی کار دەکەن، بۆ نموونە تۆ لە راگەیاندندا کار دەکەیت، مەسەلەی هۆشیار کردنەوەیە، ئەمەش بەشێکە لە وقایەو هەوڵدان بۆ خۆپارێزی بن، ئێمە پێمان وانییە ئێمە وەکو لیژنەی نەزاهە ئەمە زیاد بکرێت.

لە خاڵی چوارەمدا کە چەند بەڕێزێك باسیان کرد رۆتینی ئیجابی و سلبی چیە؟ وابزانم کاك شڤان و گەشە خان بوون باسیان کرد، ئێمە لێرە لەگەڵ ئەوە دابووین بەڵێ لامان داوە، ئەمە پێویست بەوە ناکات، تەنها وشەی رۆتینیمان ماوەتەوە، رۆتینیش دیارە خۆی چیە، نەوەك بەو جۆرە پێناسە بکرێت کە ئیجاب و سلبی بێت.

لەگەڵ ئەو رەئیەی کاك سالار دام لە شوێنێکدا، پێمانوایە شوێنێك بکرێتەوە، بەڵام لەوانەیە هی ئەو ماددەیە نەبێت، چونکە عێراق ئەندامە لەو ئیتیفاقیەی کەوا کراوە، ئەوەی نەتەوە یەکگرتووەکان، ئێمەش پێمانوایە لە یاساکە ئیشارەتی پێ نەدراوە، هەرچەندە خۆی لە خۆیدا ئەمە دەگرێتەوە، کە هەرێم بەشێکە لە عێراق، عێراقیش ئەندامە لەوێ، کەواتە ئێمەش ئەندامین، کەواتە ئێمەش پەیوەستین پێوە، بەڵام دەکرێت لە شوێنێك بە دەستەواژەیەك ئیشارەت پێ بدرێت.

سەبارەت بە سۆزان خان شتێکی باس کرد، زۆر راست دەکات، مەسەلەی گرێبەستەکان، کە ئیشارتی پێ بدرێت، بەڵام ئیشارەتی پێدراوە، سۆزان خان ئەگەر بیخوێنیتەوە لە ماددەی چوارەم، بڕگەی چوارەم بیخوێنیتەوە دەقاودەق ئەوەی بەڕێزتان دەڵێن ئەوەی تیادا هاتووە، بۆیە ئێمە پێمانوایە صیاغەکە نازانم بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، دوا صیاغەکە بخوێنینەوە؟

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەرەم بکە، فەرموو.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سێیەم:

ئەم یاسایە ئەم ئامانجانەی هەیە:

یەکەم: چەسپاندنی میکانیزمێکی کاریگەر بۆ بەدەستهێنانی پرەنسیپی سەروەری یاسا.

دووەم: بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵیی و پاڵپشتی کردنی پرەنسیپی شەفافیەت لەسەرجەم دەزگاکانی هەرێمدا، لە رێگای رێکارە یاساییەکانەوە.

سێیەم: گرتنەبەری رێکاری پێویست بۆ خۆپاراستن لە گەندەڵی.

چوارەم: پشت بەستن بە پێوانەی بابەتی بۆ هەڵسەنگاندن و پەرەپێدانی کارگوزاری گشتی و نەهێشتنی رۆتین.

پێنجەم: چەسپاندن و بەهێزکردنی رەوشتی فەرمانبەرایەتی و هەڵگرتنی بەرپرسیاریەتی لەکاتی ئەنجامدانی خزمەتگوزارییە گشتییەکان بەپێی یاساو ئەو رێکارانەی گەندەڵی قەدەغە دەکەن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش کەرەم بکەن.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پشتگیری لەو داڕشتنەوەیە دەکەین، کە هەموو لیژنە هاوبەشەکان بەشداریم تێدا کرد لە داڕشتنەوە، تەنها لە بڕگەی سێیەم نەبێت، کەوا پێشنیاری ئەوە دەکەین وشەی یاساییشی بۆ زیاد بکرێت، واتا وەرگرتنی رێکاری یاسایی پێویست بۆ خۆپاراستن لە گەندەڵی، رێکارە پێویستیەکان لە چوارچێوەی یاسا بێت، کە دەتوانێت، بۆ ئەوەی خۆمان بپارێزین لەو دیاردەیە، ئەگەر رەزامەندی بفەرموون صیاغەکە بە عەرەبی بخوێنمەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثالثة:

يهدف هذا القانون الى:

اولاً: تثبيت آلية فعالة لتكريس مبدأ سيادة القانون.

ثانياً: مكافحة ظاهرة الفساد ودعم مبدأ الشفافية وتعزيزه في مؤسسات الاقليم كافة من خلال اجراءات قانونية.

ثالثاً: اتخاذ الاجراءات القانونية اللازمة للوقاية من الفساد.

رابعاً: اعتماد معايير موضوعية لتقويم الاداء وتطويره في الخدمة العامة والقضاء على الروتين.

خامساً: تثبيت وتقويم السلوك الوظيفي وتحمل المسؤولية اثناء تأدية الخدمة العامة وفقاً للقوانين والاجراءات التي تحرم الفساد.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیش کەرەم بکە.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سێیەم:

ئەم یاسایە ئەم ئامانجانەی هەیە:

یەکەم: چەسپاندنی میکانیزمێکی کاریگەر بۆ بەدەستهێنانی پرەنسیپی سەروەری یاسا.

دووەم: بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵیی و پاڵپشتی کردنی پرەنسیپی شەفافیەت لەسەرجەم دەزگاکانی هەرێم لە رێگای رێکارە یاساییەکانەوە.

سێیەم: گرتنەبەری رێکاری یاسایی پێویست بۆ خۆپاراستن لە گەندەڵی.

چوارەم: پشت بەستن بە پێوانەی بابەتی بۆ هەڵسەنگاندن و پەرەپێدانی کارگوزاری گشتی و نەهێشتنی رۆتین.

پێنجەم: چەسپاندن و بەهێزکردنی رەوشتی فەرمانبەرایەتی و هەڵگرتنی بەرپرسیاریەتی لەکاتی ئەنجامدانی خزمەتگوزارییە گشتییەکان بەپێی یاساو ئەو رێکارانەی گەندەڵی قەدەغە دەکەن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئیختیلافێکتان هەیە، کەرەم بکە فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو لیژنەی نەزاهە سوورین لەسەر ئەوەی کەوا وشەی بەرەنگاربوونەوە، ئەوەی کە دەڵێت (اتخاذ الاجراءات اللازمة للوقاية من الفساد)، لەگەڵ لیژنەی هاوبەشدا وابزانم یەك ناگرینەوە، لەوەی کەوا وشەی قانونی بۆ زیاد بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ئیجرائاتانەی کە دەکرێت، ئەگەر یاسایی نەبێت ئیجرائاتی لازم چیە، کامەی ئیجرائاتی لازمە ئەگەر یاسایی نەبێت و ئیجرائاتی قانونی لەبەرامبەردا نەکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

پێشنیارێك هەبوو، ئەگەر ئەو مولاحەزەیەمان لەسەریدا بوو، ئەگەر بۆیان روون بکەنەوە، پێشنیارێك هەبوو لەوێ بۆتان هاتبوو بە نووسراو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

چەند برادەرێك باسیان لەوە کرد، کە پێویستە لەم یاسایە باس لە رێکخراو و وەسائیلی ئیعلام و ئەوانە بکرێت، بەڵام ئەم یاسایە بۆ ئاگاداری هەموو بەڕێزان، بۆ هەمووشمان، ئەم یاسایە، یاسایەکی تایبەتیە، تایبەتە بە دەزگایەکی تایبەتی، تەشکیلەیەکی تایبەتی هەیە، ئەهدافێکی تایبەتی هەیە، عقوباتێك و ئیجرائاتێکی تایبەتی هەیە، بۆ بەرەنگار بوونەوە، ئێمە لە یاسای رێکخراوە مەدەنیەکاندا، کە چەند رۆژێك لەوەو پێش موصادەقەمان لەسەر کردووە، لەوێش تەحدیدی مەهام و ئەرکەکانی ئەوانمان کردووە، لەبەر ئەوە لەم یاسایە پێویست ناکات بگوترێت، چونکە ئەم یاسایە خاصە، خاصە بەو ئیجرائاتانەی کە باسی لەسەر کراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك خەلیل نوقتەی نیزامی.

بەڕێز خلیل عثمان حمدامین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە ئەم یاسایە ئێمە رووبەڕووی دیاردەی گەندەڵیەکی زۆر دەبینەوە، بەشێکی زۆر لە ناڕەزاییەکانی خەڵك ئەمڕۆکە لەسەر گەندەڵیە، سەبارەت بەم نوقتەیەی کاك عومەر باسی دەکات، ئێمە رێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی و موئەسەساتی تەعلیمی، یەعنی ئێمە دەتوانین ئیستیفادەی لێ بکەین، لەو رووەوە کە ئێمە سەر لەنوێ دژی ئەم دیاردەیە ئیش بکەین بەڕاستی.

دوو/ رێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی دەتوانێت ئیستیفادەیان لێ بکات لە وەرگرتنی داتاو مەعلوماتی گەندەڵی لەسەر کەرتێك لە کەرتەکان، من پێموایە هاوکار دەبین.

خاڵی دووەمیش/ کە زۆر لە برادەران تەئکیدیان لەسەر کردەوە، ئەوەیە کە پێوەرێکی نێودەڵەتی هەبێت، یەعنی تۆ بەپێی پێوەرە نێودەوڵەتیەکان سالانە راپۆرتی گەندەڵی هەیە لەسەر ئەم وڵاتانە، لەسەر هەموو وڵاتانی جیهان، بۆ ئەوەی بتوانیت بەشێوەیەکی علمی و زانستی رووبەڕووی ئەو دیاردەیە ببیتەوە، مەفروزە تۆ خاڵێك دابنێیت لە مەهامەکانی ئەو دەستەیە بۆ هاوکاری کردن لەگەڵ رێکخراو و دەستە نێودەوڵەتیەکان لە بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵی، من نازانم .....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوەی جەنابت دەڵێی لە ماددەی شەش دەتوانیت ئیزافەی بکەیت لە فەقەرە سێ، جێگای ئێرە نییە، نوقتەی نیزامی، فەرموو.

بەڕێز شفان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی کە لیژنەی هاوبەش خوێندیەوەو ئەوەی لەگەڵ لیژنەی نەزاهە خوێندیانەوە لە ماددەی سێیەم، بڕگەی دووەم (القضاء علی الفساد)، ئەوان بە بەرەنگاربوونەوە خوێندیانەوە، یەعنی (قضاء) شتێکەو بەرەنگاربوونەوە شتێکی تر، دەبێت تەسبیب ببێت.....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە خەریکینە، ئاخر صیاغەتان بخوێننەوە، کاك خەلیل ئەوەی جەنابت لە ماددەیەکی تر موناقەشە دەکرێت و جێگای بۆ دەکەینەوە، فەرموون لیژنەی هاوبەش.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سێیەم:

ئەم یاسایە ئەم ئامانجانەی هەیە:

یەکەم: چەسپاندنی میکانیزمێکی کاریگەر بۆ بەدەستهێنانی پرەنسیپی سەروەری یاسا.

دووەم: بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵیی و پاڵپشتی کردنی پرەنسیپی شەفافیەت لەسەرجەم دەزگاکانی هەرێم لە رێگای رێکارە یاساییەکانەوە.

سێیەم: گرتنەبەری رێکاری یاسایی پێویست بۆ خۆپاراستن لە گەندەڵی.

چوارەم: پشت بەستن بەپێوانەی بابەتی بۆ هەڵسەنگاندن و پەرەپێدانی کارگوزاری گشتی و نەهێشتنی رۆتین.

پێنجەم: چەسپاندن و بەهێزکردنی رەوشتی فەرمانبەرایەتی و هەڵگرتنی بەرپرسیاریەتی لەکاتی ئەنجامدانی خزمەتگوزارییە گشتییەکان بەپێی یاساو ئەو رێکارانەی گەندەڵی قەدەغە دەکەن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە عەرەبیش کەرەم بکەن.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثالثة:

یهدف هذا القانون الی:

اولاً: تثبیت آلیة فعالة لتکریس مبدأ سیادة القانون.

ثانیاً: مکافحة ظاهرة الفساد ودعم مبدأ الشفافیة وتعزیزه في مؤسسات الاقلیم کافة من خلال اجراءات قانونیة.

ثالثاً: اتخاذ الاجراءات القانونیة اللازمة للوقایة من الفساد.

رابعاً: اعتماد معاییر موضوعیة لتقویم الاداء وتطویره في الخدمة العامة والقضاء علی الروتین.

خامساً: تثبيت وتقويم السلوك الوظيفي وتحمل المسؤولية اثناء تأدية الخدمة العامة وفقاً للقوانين والاجراءات التي تحرم الفساد.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێستا دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (62) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (3) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا، بۆ ماددەی چوارەم، کەرەم بکەن.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی چوارەم:

حوکمەکانی ئەم یاسایە بەسەر ئەوانەی خوارەوەدا جێ بەجێ دەکرێت:

یەکەم: هەموو کارمەندانی دەسەلاتی راپەڕاندن و هەموو دەزگاکانی، ئەوەش ئەمانە دەگرێتەوە: (سەرۆکی هەرێم و جێگرەکەی، سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران و جێگرەکەی، وەزیرەکان و بریکاری وەزارەتەکان، پارێزگارەکان و جێگرەکانیان، سەرۆکی زانکۆکان و دەستەکانی فێرکردنی تەکنیکی و راگری کۆلیژو پەیمانگاکان، راوێژکاران و خاوەنی پلە تایبەتیەکان، بەڕێوبەرەگشتیەکان، ئەندامانی دەستەی داواکاری گشتی و کارمەندانیان، هەموو فەرمانبەران بەجیاوازی پلەو ناونیشانیانەوە).

دووەم: ئەندامانی دەسەلاتی یاسادانان، کە ئەمانە دەگرێتەوە: (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان و جێگرەکەی و سکرتێرو ئەندامانی پەرلەمان) و هەموو کارمەندانی پەرلەمان.

سێیەم: هەموو کارمەندانی دەسەلاتی دادوەری (ئەنجومەنی دادوەری، دادگای پێداچوونەوە، دەستەی سەرپەرشتیاری دادوەری بە جیاوازی پلەو جۆرەکانیانەوە).

چوارەم: لایەنەکانی کەرتی تایبەت لە کەسان و کۆمپانیاکان، کە گرێبەستیان لەگەڵ وەزارەت و هەموو دەزگاو فەرمانگەکانی هەرێمدا هەیە.

پێنجەم: قەوارە سیاسیەکان و رێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی و یەکێتی و کۆمەڵەو یانەکان، ئەوەی پەیوەستە بەم کاروبارانەی خوارەوە:

أ-بە یاسایی بوونی سەرچاوەکانی پارە پێدان و بەخشین.

ب- رووەکانی خەرج کردن بەپێی رێساکانی پەیڕەو کراو لە دیوانی چاودێری داراییدا.

ت- لەبەرچاو گرتنی پەیڕەوەکانی ناوخۆ تایبەت بە خۆیان و سەرپێچی نەکردن لێیان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە عەرەبیش کەرەم بکەن.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الرابعة:

تسري احكام هذا القانون على:

اولاً: جميع العاملين في السلطة التنفيذية ومؤسساتها كافة ويشمل ذلك (رئيس الاقليم ونائبه، رئيس مجلس الوزراء ونائبه، الوزراء ووكلاء الوزارات، المحافظين ونوابهم و رؤساء الجامعات وهيئات التعليم التقني وعمداء الكليات والمعاهد، المستشارين، اصحاب الدرجات الخاصة، المدراء العامين، واعضاء هيئة الادعاء العام ومنتسبيها، الموظفين كافة بمختلف درجاتهم وعناوينهم).

ثانياً: اعضاء السلطة التشريعية وتشمل (رئيس برلمان كوردستان ونائبه والسكرتير واعضاء البرلمان) وجميع العاملين في البرلمان.

ثالثاً: جميع العاملين في السلطة القضائية (مجلس القضاء، محكمة التمييز، هيئة الاشراف القضائي، المحاكم بمختلف درجاتها وانواعها).

رابعاً: اطراف القطاع الخاص المتعاقدة اشخاصاً وشركات مع الوزارات ومؤسسات ودوائر الاقليم كافة.

خامساً: الكيانات السياسية ومنظمات المجتمع المدني والاتحادات والجمعيات والنوادي فيما يتعلق بالامور التالية:

أ- قانونية مصادر التمويل والتبرع.

ب- اوجه الانفاق وفقاً للقواعد المتبعة في ديوان الرقابة المالية.

ت- مراعاة الانظمة الداخلية الخاصة بها وعدم مخالفتها.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی نەزاهە فەرموو.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی چوارەم: پێشنیاز دەکەین ماددەکە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

حوکمەکانی ئەم یاسایە بەسەر ئەوانەی خوارەوەدا جێ بەجێ دەکرێن:

یەکەم: ئەندامانی دەسەلاتی یاسادانان کە ئەمانە دەگرێتەوە (سەرۆکی پەرلەمان و جێگرەکەی و سکرتێرو ئەندامانی پەرلەمانی کوردستان).

دووەم: هەموو کارمەندانی دەسەلاتی راپەراندن و دەزگاکانی، ئەوەش ئەمانە دەگرێتەوە (سەرۆکی هەرێم و جێگرەکەی، سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران و جێگرەکەی، وەزیرەکان و خاوەنی پلە تایبەتەکان).

سێ یەم: لیژنە هیچ تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

بڕگەی (چوارەم) لەم ماددەیەدا زیاد بکرێ و ریزبەندییەکەی بەم شێوەیە بێ.

چوارەم: سەرجەم فەرمانبەران بە جیاوازی پلەو پۆستەکانیانەوە، لە سەرجەم فەرمانگەو دامەزراوەکانی هەرێمدا.

پێنجەم: کە بڕگەی (چوارەمە) لە ئەسڵی پرۆژەکەدا، هیچ تێبینیەکمان لە بارەیەوە نییە.

شەشەم: کە بڕگەی (پێنجەم)ە لە پرۆژەکەدا،

رێکخستنە سیاسیەکان و رێکخراوەکانی کۆمەڵی مەدەنی و ئەو رێکخراوە ناحکومی و نێودەوڵەتییانەی لە ناو هەرێمدا کار دەکەن، هەروەها یەکێتی و کۆمەڵەو یانەکان، ئەوەی پەیوەستە بەم کاروبارانەی خوارەوە:

أ — لێژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

ب — شێوەکانی خەرجکردن بەپێی ئەو رێوشوێنانەی لەم بارەیەوە پەیرەو دەکرێن

ت - لێژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی هاوبەش کەرەم بکەن.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو ماددەیە، گرنگی ئەو ماددەیە ناوەڕۆکەکەی لەوەیە، کە کێنە حوکمەکانی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە، کە ئەم دەستەیە دەتوانێت چاودێری ئیش و کارەکانیان بکات، خازعی رەقابە دەبن، بۆیە ئەگەر پۆلین بکرێت و جیا بکرێنەوە بەپێی پلەو پۆستەکان، ئەوە شتێکی باشە، ئێمە پێشنیار دەکەین کەوا بڕگەکان بەو شێوەیە بێت، پەرلەمان تەشریعی لەسەرەتاوە باس بکرێت، واتا پێش بخرێت، پێش دەسەلاتی جێ بەجێ کردن، بەپێی دەسەلاتەکان و یەکەم/ سەرۆکی هەرێم و جێگرەکەی، دووەم/ دەسەلاتی یاسا دانان، پەرلەمان، ئینجا جێگرەکەی و سکرتێرو هەموو ئەندامانی پەرلەمان.

دواتر بێینە سەر دەسەلاتی جێ بەجێ کردن، کە ئەویش هەموو پلە تایبەتەکان دەگرێتەوە، سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران و وەزیرەکان، بەو شێوەیە پۆلینی بکەین.

سەبارەت بە بڕگەکانی تر، ئەوە یەکەم و دووەم و سێیەم، سەبارەت بە دەسەلاتی دوادوەریش دواتر بێت، سێ دەسەلاتەکان جیا بکرێتەوە، ئەوە مەبەستمانە لە پۆلین کردنەکە، بڕگەی چوارەم و پێنجەم، ئێمەش پشتگیری لەو داڕشتنەوەی لێژنەی نەزاهە دەکەین، کە بەم شێوەیە دایانڕیشتووە، پشتگیری لە داڕشتنەوەکەیان دەکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، کێ دەیەوێت قسە بکات؟ ناویان دەنووسین، ئەم ئەندامە بەڕێزانە داوایان کردووە قسە بکەن، رێزداران (محمد شارەزووری، صباح بیت الله، عبدالله مام علی، شڤان احمد، شۆڕش مجید، بەفرین حسین، خورشید احمد، جلال علی، ئاسۆ کەریم، دکتۆر بەشیر، دڵشاد شەهاب، هاژە سلیمان، دکتۆر احمد)، ئەو سێ بەڕێزە (تارا ئەسعەدی، جمال تاهر، زکیە سید سالح)، بەڕێز محمد شارەزووری کەرەم بکە.

بەڕێز محمد احمد علی(شارەزووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا من پێشنیارەم ئەوەیە، ئەو تەفاسیلە کە جیا کراوەتەوەو لیژنەی هاوبەش و نەزاهە پێیدا، من سەرنجم لەسەر ئەوە هەیە، پێویست ناکات ناویان بێنیت، تۆ دەڵێیت (كافة العاملين في.....)، یەعنی هەموو فەرمانبەران لە دەسەلاتی راپەڕاندن، ئیتر هەمووی دەگرێتەوە، چونکە لە ماددەی سێ ئیشارەتی پێداوە، بەڵام ئەگەر هاتە سەر ئەوەی کە ناویان بێنی، من سەرنجێکم لەسەر خاڵی یەکەم هەیە، کە باسی پارێزگارو جێگرەکانیان دەکات، ئەنجومەنی پارێزگاشی بۆ زیاد بکرێت، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار صباح بيت الله کەرەم بکە.

بەڕێز صباح بيت الله شكرى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی چوار، فەقەرەی پێنج بێژیتن (الكيانات السياسية ومنظمات المجتمع المدني والاتحادات والجمعيات والنوادي فيما يتعلق بالامور التالية) بە رەئیا من (المتعلق بالامور التالية) بێتە:

أ-قانونية مصادر التمويل والتبرع واوجه الانفاق)، خالاً (ب) زێدەیە، چونکە دیوانە رەقابا مالی ئەرکی وێە دەبێت چەند جار را بێتن، یا سێ (مراعاة الانظمة الداخلية الخاصة بها وعدم مخالفتها)، بە رەئیا من ئیل ڤی قانونا ئێن جی ئۆ هاتیە دیار کرن، کە چاڤدێری دکاتن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار عبدالله مام عەلی کەرەم بکە.

بەڕێز عبدالله على ابراهيم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من هەمان تێبینی كاك محمد شارەزووریم هەیە لە دارشتنی سێ فەقەرەی یەکەم، هەر لە دوو پرۆژەکەدا بە دوو شێوەی جیاواز هاتووە، جارێك دەسەلاتی یاسادانان پێش سەرۆکایەتی هەرێم خراوە، جارێك سەرۆکایەتی هەرێم، بۆ ئەوەی لەوە رزگار بین بە یەك جومله بڵێین حوکمەکانی ئەم یاسایە لە سەرۆکی هەرێم تا هەموو ئەندام و کارمەندانی دەسەلاتەکانی هەرێم دەگرێتەوە، بەپێی جیاوازی پلەو ناونیشانیانەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار شفان احمد کەرەم بکە.

بەڕێز شفان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی چواردەم حەقیقەتەن زۆر بە دوورو درێژی هاتووە، قانونیش ئەو تەفاسیل و ئەوانەی ناوێت، قانون خۆی پوخت و ئەوانەیە، دەبێت دیار بێتن، ئەو سێ دەسەلاتەی کە بە تەفسیل باس کراوە، من پێم باشە هەرسێ بڕگەی یەکەم بە یەك بڕگە ئێمە باسی بکەین، (تسري احكام هذا القانون على:

اولاً: العاملين في السلطات التشريعية والتنفيذية والقضائية)، ئەوە هەمووی دەگرێتەوە، پێویست ناکات ئەو تەفاسیلە بێت، ئەوە هەمووی شاملە، ئەو دەسەلاتانە هەمووی دەگرێتەوە، ئەوانەی کە لەوێ ئیش دەکەن.

دووەم/ وەکو خۆی بێت (شركات القطاع الخاص المتعاقدة مع الوزارات ومؤسسات ودوائر الاقليم كافة).

سێیەم/ لەبڕگەی سێیەم (الكيانات السياسية ومنظمات المجتمع المدني والجمعيات والنوادي فيما يتعلق بالامور التالية) وەکو خۆی بێتە خوارێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار شۆڕش کەرەم بکە.

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی چوار لە بڕگەی یەك، ئەگەر بەو تەفاسیلە دوورو درێژەی وەکو خۆی، کە خوشك و برایان هەندێکیان بە درێژیان زانیوە مایەوە، من پێشنیاز دەکەم هەروەکو کاك محمد شارەزووری باسی کرد، ئەنجومەنی پارێزگای بۆ زیاد بکرێت، هەروەها لە دوا بڕگە، ئەوەی خاڵی یەکەمی، کە دەڵێت هەموو فەرمانبەران بەجیاوازی پلەو ناونیشانیانەوە، ئەوە بەو صیاغەوە تەنها ئەو فەرمانبەرانە دەگرێتەوە، کەلە دەستەی سەرۆکایەتیەکاندا هەن، بەڵام ئەوەی مووچە خۆرو فەرمانبەرانی دەرەوەی ئەو سێ سەرۆکایەتیە، بۆیە من پێشنیاز دەکەم، کە ئەو صیاغەشی بۆ زیاد بکرێت (لە سەرجەم فەرمانگەکانی هەرێمدا).

لە خاڵی پێنجەمدا، لە بڕگەی پێنجەمدا کە باس لە قەوارە سیاسیەکان و رێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی و یەکێتی و کۆمەڵەو یانەکان دەکات، ئەحکامەکانی ئەو یاسایە دەیانگرێتەوە، ئێمە لە ماوەی رابردوو یاسای رێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنیمان دەرکرد، دوای تەئکید کردنەوەم لە خوشك و برایانی لیژنەی یاسایی، ئەوە بوو کە ئێمە رێکخراوەکانی عێراقی و نێودەوڵەتیەکانیشمان پابەندی رێساو رێنماییەکانی چاودێری دارایی کردووە لە هەرێمی کوردستان، بۆیە پێم باشە بۆ ئەوەی بکەونە ژێر ئەحکامی ئەو یاسایانە، کاری ئەو دەستەیەش رێکخراوە عێراقی و بیانیەکانیشی بۆ زیاد بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار بەفرین کەرەم بکە.

بەڕێز بەفرین حسین خەلیفە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەی من لەسەر وشەی هەمووە، کە ئێمە باس لە هەموو کارمەندانی دەسەلاتەکان دەکەین، لەوانەیە کارگوزاریش و پاککەرەوەو باخەوانەکانیش بگرێتەوە، من پێم باشە هەموو لابەرێن لە بڕگەکاندا، ئەو

بەڕێزانەی پێشتری باسیان کرد، مادام پارێزگارەکان و جێگرەکانی تێدایە، با ئەنجومەنی پارێزگاکانیشی تێدا بێت.

بڕگەی پێنجەم، کە باس لە قەوارە سیاسیەکان و رێکخراوەکانی کۆمەڵەی مەدەنی دەکات، من پێم باشە حزب، ئینجا قەوارە سیاسیەکان و رێکخراوەکان هەر بە کراوەیی بهێڵدرێتەوە، ناوی رێکخراوەکان نەنرێت رێکخراوی مەدەنیە، سیاسیە، چیە؟

بڕگە (ب)ـەکەی، باس لە شێوازەکانی خەرج کردن دەکات، پێم باشە بەم شێوەیەی لێ بکرێت: (شێوازی خەرج کردن بەپێی سیستەمی ژمێریاری بێت، پەیڕەو کرا بێت لە هەرێمدا).

بڕگەی (ت) باس لە لەبەرچاو گرتنی پەیڕەوی ناوخۆی ئەو حزب و قەوارە سیاسی و ئەوانە دەکات، من پێم باشە پەیڕەوەکانی ناوخۆ بکرێت بە پەیڕەوی ناوخۆی تایبەت بە خۆیان، چونکە راناوی خۆیان کۆکەرەوەی پەیڕەوەکانە، پەیڕەوەکانی ناوخۆ بکرێت بە پەیڕەوی ناوخۆ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار خورشید احمد کەرەم بکە.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یاسا بۆ هەموویانە، ناکرێت ئێمە زۆر بێینە ناو تەفاسیل، فلان دەگرێتەوە، فلان ناگرێتەوە، ئەم تەفسیلە بۆ یاسا خزمەت ناکات، ئێمە دەتوانین صیغەیە بدۆزینەوە، چونکە هەمووی هاوولاتینە بەپێی هەر پلەیەك و هەر مەسئوولیەتێك، هەر وەزیفەیەك، خازیعە بۆ یاسا، لەبەر ئەوە تەحدید ئەم شەخصانە وەکو بڵێی ئێمە گومان دەخەینە سەر جددیەتی جێ بەجێ کردنی یاسا، لەبەر ئەوە من وا بەباشی دەزانم صیغەکە بەم شێوەیە بێت: (تسري احكام هذا القانون على كافة مواطني الاقليم بغض النظر عن المسؤولية التي يحملها في السلطات التشريعية والتنفيذية والقضائية، وكذلك الكيانات السياسية والمنظمات والاتحادات والقطاع الخاص المتعاقد مع الوزارات والجهات الحكومية كافة فيما يتعلق بالامور التالية)، ئەمە هەموو کەسێك لەو ولاتە دەگرێتەوە، بەبێ ئەوەی بێینە سەر ناوی فلان هات و ناوی فلان نەهات، بە رەئی من ئەم تەفسیلە لە یاسا خزمەت ناکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار جلال کەرەم بکە.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری قسەکانی کاك خورشید دەکەم، چونکە بەڕاستی کە گوتت هەموو دەسەلاتەکانی جێ بەجێ کردن و یاسادانان و دادوەری دەتوانێت هەمووی بگرێتەوەو یاساکە کورتتر دەبێتەوە، تەئیدی بۆ بەڕێزم

كاك شۆڕش دەكەم، كە باس لە كۆمپانیاكان دەكات لە خاڵی چوارەمدا، لایەنەكانی كەرتی تایبەت لە كەسان و كۆمپانیاكانی ناوخۆ و دەرەوەی هەرێم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار ئاسۆ كەریم كەرەم بكە.

بەڕێز بكر كریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە لەو ماددەیە هەر پێنج فەقەرەی باس لەوە دەكات كە ئەحكامەكانی ئەم قانونە بەسەر ئەشخاص تەتبیق دەبێت، بەڵام بەبڕوای من چونكە تەعریفی فەساد نەكراوە، وەكو جەریمە، كە لە زۆر قەوانینی وڵاتانی تر باس لە بەرەنگاربوونەوەی فەساد دەكرێت، لەوێ جەرائیمەكان بە جوانی تەشخیص كراون، چونكە لێرەدا بەڕاستی نازانرێت چ بە جەریمەی فەساد دادەنرێت، چ بە جەریمەی فەساد دانانرێت، بۆیە لێرە تەنیا لە رووی ئەشخاصەوە دیاری كراوە، یەعنی ئەحكامەكانی ئەو قانونە تەنیا ئێستا حالیەن بەسەر ئەشخاص تەتبیق دەبن، بەڵام لە رووی مەوزوعیەوە تاوانەكان و ئەوانەی بە تاوانی گەندەڵی دەژمێردرێن دیاری نەكراوە، ئەمەیان بە بڕوای من نەقصێكە لێرەدا.

بەنیسبەت پێنجەم، هەر لێرە برگەی پێنجەم پێم باشە (الاحزاب والكیانات السیاسیة)، چونكە بەڕاستی كیاناتی سیاسی شتێكە، ئەحزابیش شتێكی ترە، پێویستە ئیزافە بكرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار دكتۆر بەشیر كەرەم بكە.

بەڕێزد.بشیر تۆفیق حداد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەو ماددەیە، من پشتگیری لە راپۆرتەكەی لیژنەی نەزاهە دەكەم، كە خاڵی دووەم پێش بخرێت بۆ خاڵی یەكەم، لەبەر ئەوەی سوڵتەی تەشریعی لە پێش سوڵتەی تەنفیزییە، ئەمە هەرچەندە لە نەزەریاتەكان، بەڵام لە واقیعدا شتێكی دووەرە، ئێستا ئەمە دەكرێت، هەروەها لە خاڵێكی تریشدا پشتگیری لە رەئیەكەی بەڕێزان كاك عبدالله مام علی و كاك شڤان و كاك خورشید دەكەم، كە ئەو هەموو تەفاسیلەی ناوێت، بەڕاستی یەك لە سیفاتی قانونی باش ئەوەیە كە (ما قل ودل)، یەعنی شتێكی كورت مانایەكی تەواو و پوخت بدات، تۆ لێرە دەڵێیت (جمیع العاملین في السلطة التنفیذیة)، دێیە خوارەوە دایانژمێری تا (وجمیع الموظفین كافة)، باشە لە سەرۆكی هەرێمەوە تا بچووكترین فەرمانبەر، مادام وایە تۆ بۆچی دەیانژمێری، فلان و فلان و فلان، نەخێر، من دەڵێم (اولاً: اعضاء السلطة التشریعیة والعاملین فیها.

ثانیاً: اعضاء السلطة التنفیذیة والعاملین فیها.

ثالثاً: اعضاء السلطة القضائیة والعاملین فیها).

تەواو، ئیتر (العاملین فیها) هەمووی دەگرێتەوە، لە سەرۆكەكەی تا ئەخیریەكەی.

بەنیسبەت خاڵی چوارەمەوە (رابعاً: اطراف القطاع الخاص)، ئەتراف بگۆڕێت بە (مؤسسات القطاع الخاص) جوانترە لە ئەتراف.

خاڵی پێنجەم (خامساً) منیش پشتگیری لە رەئیەکەی لیژنەی نەزاهە دەکەم، کە پێویستە ئەوەی بۆ زیاد بکرێت (والمنظمات غير الحكومية والدولية العاملة داخل الاقليم)، لەبەر ئەوەی هەندێ لە مونەزەماتی دەولی هەیە لە هەرێمی کوردستان کار دەکەن، بەڕاستی لە مەهامی خۆیان دەردەچن، زاهیریش شتێکە، بەلأم باتنی کارەکەی کە دەیکات شتێکی ترە، پێویستە ئەمە بگرێتەوە.

لە خاڵێکی تردا، پشتگیری لە رەئیەکەی کاك ئاسۆ دەکەم، منیش مولاحەزە دەکەم تەعریفی فەساد نەکراوە، لە قانون تەماشا دەکەیت، ئێمە لە قانونی عقوباتی عێراقی (الجرائم المخلة بالشرف) هەیە، (الجرائم المخلة بالشرف) ئیکتیفای نەکردووە، کەوا قانون ئیجتیهادی قازی ئەمە بکرێت، داینناوە فلان و فلان و فلان، چەند جەریمەیەکی ژماردووە، ئەمانە بە جرائیم موخلە بە شەرەف حساب دەکرێن، ئێمە دەڵێین ئەگەر پێویست بوو، چەند جەریمەیەك، یان چەند کارێك بژمێردرێت، کە ئەوانە بە فەساد حساب دەکرێن، جا چ فەسادی ئیداری بێت، چ فەسادی مالی بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار دڵشاد شەهاب کەرەم بکە.

بەڕێز دڵشاد شهاب حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر شتەکان گوتران، منیش لەگەڵ ئەو رەئیەدانیم، کە ئەو داموددەزگایانە هەمووی بەو دوورو درێژیە ناوبنرێن، ئەگەر ناو نران زۆر فجواتی تێدا دروست دەبێت، نموونە لەسەر ئەوە دەڵێت سەرۆکی زانکۆکان و دەستەکانی فێر کردنی تەکنیکی و راگری کۆلیژو پەیمانگاکان، یاریدەدەرەکانیان تێدا نییە، بۆ زانیاری بە هەمان دەرەجاتی ئەوانن و رەنگە کارو دەسەلأتی زۆرتریش لە راگرەکان لەبەردەست بێت، بۆیە من پێشنیار دەکەم، فیعلەن هەرسێ دەسەلأتی دادوەری و یاسادانان و جێ بەجێ کردن ناویان بێت، بەلأم ئیزافەیەکی بۆ بکرێت، ئەو دەستەو دەزگایانەی کەوا سەر بەو دەسەلأتانەن، بۆ نموونە پەرلەمان دەزگای یاسادانانە، دەسەلأتی یاسادانانە، ئەمە هەیئەتێکە سەر بە پەرلەمانە، بەشێك نییە لە یاسادانان، ئەوانەی کەوا لەو هەیئەتەشن فەرمانبەری پەرلەمانیش نین، ئەمە بەیانی هەیئەتێکی مولحەق بە پەرلەمانەوە دەکرێت، ئەمانەش ئیزافە بکرێن، یاخود بەیانی هەیئەتێك ئیستیحداس دەکرێت ئیلحاق بە دەسەلأتی دادوەری دەکرێت و کاریشی قەزائی نییە، بەلأم لەبەر هۆکارێك وەکو ئەوەی کە لە هەیئەی ماق مرۆڤ کە سەر بە پەرلەمان دەبێت، یاخود هی چاودێری دارایی، ئەوانی تر زۆربەیان گوتران، ئەگەر وەکو ناوهێنان

له خاڵی پێنجەمیشدا، تەبیعی من لەگەڵ ئەو ڕەئیەدام، کەوا قەوارە سیاسیەکان حزبەکانی لەگەڵ بێت، حزب و کیاناتی سیاسی، یەعنی قەوارە سیاسیەکان و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵەی مەدەنی و یەکێتی و کۆمەڵەو سەندیکاش، ئەگەر ئەو تەسمیاتانە هاتن، سەندیکاش بەشێکە، یاخود جیاوازە، ناوهێنانێکی جیایە لەگەڵ یەکێتی و کۆمەڵەکان، سەندیکاکانیش ئیزافە بکرێت، واتا یەکێتی و کۆمەڵەو سەندیکاکان و یانەکان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار هاژە کەرەم بکە.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی چوارەم، یەکەم، بەڕاستی منیش لەگەڵ ئەو هەموو تەفاسیلانە نیم، بەڵام لێرە لە پارێزگارەکان و جێگرەکانیان دەست نیشان کراوە سەرۆکی یەکە ئیداریەکان وەکو قائیمقام، مودیر ناحیەی تێدا نییە، پێم باشە ئەوەی بۆ زیاد بکرێت، هەروەها سەرۆکی ئەو دەستانەی کە بە وەزارەت نەبەستراون، ئەوەشی بۆ زیاد بکرێت.

لەچوارەمدا دەڵێت: لایەنەکانی کەرتی تایبەت لە کەسان و کۆمپانیاکان کە گرێبەستیان لەگەڵ وەزارەت و هەموو دەزگاو فەرمانگەکانی هەرێمدا هەیە، یەعنی هەیە تەئکید دەکاتەوە، کە ئێستا هەیە، بەڵام وشەی هەیە بگۆڕێت بە هەبێت، یەعنی لەمەودواش ئەگەر هەبێت، حوکمی ئەو یاسایە شمولیان بکات.

پێنجەم/ قەوارە سیاسیەکان و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵەی مەدەنی و یەکێتی و کۆمەڵەو، من پێم باشە سەندیکاکانیشی بۆ زیاد بکرێت، لەگەڵ بڕگەی پێنجەم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار دکتۆر احمد کەرەم بکە.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی خاڵی یەکەم و دووەم لەگەڵ ڕەئی لیژنەی هاوبەش دامە، کە خاڵی یەکەم بۆ دووەم بێت، دووەمیش بۆ یەکەم بێت، ئەو دارشتنەی کە لیژنەی نەزاهە کردوویەتی، ڕەنگە چارەسەری بەشێکی ئەو تێبنیانەی کرد بێت، کە هاوکارانم باسیان کرد، لەوەی کە ئایا بە درێژی باسی هەموو ئەو کارمەندو عاملانە بکرێت، کە لەو موئەسەساتانە ئیش دەکەن، یان نا؟ فەقەرەی یەکەم کە دەبێتە دووەم، تەنها تا (الوزراء) بێت (واصحاب الدرجات الخاصة)، کە لیژنەی نەزاهە پێشنیاریان کردووە، فەقەرەی چوارەم زیاد دەکرێت، کە (جميع الموظفين بمختلف درجاتهم وعناوينهم في كافة الدوائر ومؤسسات الاقليم)، کە لیژنەی نەزاهە پێشنیاری کردووە، من پێشنیار دەکەم کە موئەسەسات پێشی دەوائیر بنووسرێت، (في كافة المؤسسات ودوائر الاقليم)، چونکە موئەسەسە گەورەترە لە دەوائیر، بۆیە لێرە (وكلاء الوزارات والمحافظين.....)،

ئەمە لە فەقەرەی چوارەمدا چارەسەر دەکرێت، یەعنی دریژەکەی پێویست ناکات، بەس بە رەئی من ئەوانە ناو هێنانیان شتێکی باشە، ئەو تەفاسیلە، چونکە یەك لە بنەماکانی هەر قانونێك بۆ سەرکەوتنی ئەوەیە کە روون بێت، ئەوانەی کە ئەحکامی ئەو قانونە دەیانگرێتەوە بە رووڕی ئاماژەیان پێ بدرێت، بۆیە من پێموایە باس کردنیان شتێکی زۆر ئاساییە، بەشێکە لە سەرکەوتنی یاساکە.

لە (ثانياً: اعضاء السلطة التشريعية) نووسراوە (وتشمل) بکرێتە (ويشمل رئيس البرلمان)، نەك بە صیغەی موئەنەس، (جميع)ـەکانیش لابچێت، تەئیدی ئەوە دەکەم.

سەبارەت بە (رابعاً) لە ئەسڵی قانونەکەدا (شركات القطاع الخاص المتعاقدة مع الوزارات) نووسراوە (ومؤسسات ودوائر الاقليم)، بنووسرێت (مع الوزارات او مؤسسات ودوائر الاقليم كافة)، یەعنی لەگەڵ وەزارەتەکان، یان لەگەڵ موئەسەسات و فەرمانگەکانی هەرێم.

منیش پشتگیری ئەوە دەکەم لە فەقەرەی (خامساً: الكيانات والتنظيمات والاحزاب السياسية)ی بۆ زیاد بکرێت، (ومنظمات المجتمع المدني والمنظمات غير الحكومية والدولية العاملة في الاقليم والاتحادات والجمعيات والنوادي الثقافية والاجتماعية واي نشاطات اخرى) زیادە (فيما يتعلق بالامور التالية) لە یەکەم نووسراوە (قانونية مصادر التمويل والتبرع)، من لێرە بە پێویستی دەزانم کە لە دوای وشەی (قانونية) وشەی (شفافية)ی بۆ زیاد بکرێت، کە هەندێك لە هاوکارانم ئاماژەیان پێ کرد، کە ئەمڕۆ مەبدەئی شەفافیەت، مەبدەئێکی گرنگە، گرنگی پێ دەدرێت، بنووسرێت (قانونية وشفافية مصادر التمويل والتبرع)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار تارا کەرەم بکە.

بەڕێز تارا تحسين ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی ئەمە گرنگە لێرە دەڵێن لەسەر کێ تەتبیق دەبێت ئەحکامی ئەم قانونە؟ لەسەر کێیە؟ با یەکەم کەس ئەو هەیئەیە خۆشی بێت، یەکەم شت (كل من يعمل في هذه الهيئة)، ئینجا دووەم شت کورت بکرێتەوە هەروەکو هاوکارانم گوتیان بەم شێوەیە بێت (تسري احكام هذا القانون على كل من يثبت عليه الفساد من العاملين في المؤسسات التنفيذية والتشريعية والقضائية والاطراف الخاصة في القطاع الخاص والشركات المتعاقدة مع المؤسسات)، ئیتر هەموو شەریکەکان دەگرێتەوە (ودوائر الاقليم وكذلك منظمات المجتمع المدني والاتحادات والجمعيات)، هەروەها هاوڕام لەگەڵ چەند برادەرێك کە باسی سەندیکاشیان کرد لەگەڵیان (والكيانات السياسية)، تەواو، یەعنی دەڵێت (اللبيب من ا لاشارة)، قانونیش بەم شێوەیە، کە تۆ بەکورتی باست کرد، کە دەڵێی تەنفیزی ئیتر ئەم هەموو دوورو تەفسیلەی ناوێت بە سەعات بە هەموو شتە بڕوات، بڕوا بکەن خوێندنەوەی قانون تاکو کورت بێت خەڵك زیاتر تێی دەگات، لەبەر ئەوەی کە تۆ

دەڵێی موئەسەساتەکان بەم شێوەیە، هەر بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە وەکو ئاماژەم پێ کرد، زۆر چاکەو سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار جەمال کەرەم بکە.

بەڕێز جمال طاهر ابراهيم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لێرە لازمە لەنێو دوو شت جیاوازیەکمان هەبێت، یەعنی شت لە شت جیاواز بکەن، ئێمە ئێستا خەریکی دەرخستنی قانونێکین تایبەتە بە هەیئەیەك، کە (الهيئة العامة للنزاهة) نەك قانونی نەزاهەیە، ئەمە قانونی نەزاهە نییە، بۆیە من دەبینم (تسري احكام هذا القانون) ناگونجێتن، پێم باشترە ئەگەر بنووسن (يمتد نطاق عمل الهيئة)، ئەوە ئێستا کە ئەوانە هەموو دەکەونە ژێر دەسەلاتی هەیئە، مەبەستیان ئەوەیە، بەس وا دیارە بەشێوەیەکی تر رۆیشتووە، باشتر دەبێت (يمتد نطاق عمل الهيئة وصلاحياتها لتشمل: اولاً) من موتەفیقم لەگەڵ برادەران، کە ئەو سێ خاڵە ببنە یەك، ئیقتیراح دەکەم (اولاً: جميع العاملين في مؤسسات السلطات الثلاثة التشريعية والتنفيذية والقضائية بمختلف مستوياتهم وعناوينهم الوظيفية دون استثناء) لێرە کۆتایی بێت و، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار زکیە سید صالح کەرەم بکە.

بەڕێز زکیه صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوو تێبینیم هەیە بەڕاستی، ئێك/ تێبینیم لەسەر زنجیرا یا ڤان ماددێتن هاتی، کو بە رەئیا من باشترە کو زنجیرەك ڤی شکلی بهێتن، ئەوەلی ئەم تەشکیلا هەیئە بکەین، یا دوێ/ ئەرکێ یێت هەیئە دیار بکەین، یا سێش/ بێین ئەحکامێ دێ جێ بەجێ بن.

تێبینی دووەم/ سەر ئەڤی ماددەی ئەڤەیە کو ئەڤ ماددە ئەگەر ئەم بێین سەح کەینێ، ماددەی شەشێ لە برگا پێنج، خاڵە پێنج برگا وێیە سێیەدا تایبەت برگە (ژ) یا هاتی، ئەڤ ماددەیە دووبارە بوویە، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمانێ، لە ماددەی شەشێدا دووبارە بوویە، بەتایبەتیش ژی خاڵە سێ برگە پێنجێ خاڵە سێ هی ماددە شەش، ژێ کو دەسەلاتیان دایە ڤێ هەیئە، هەر کەسەکی دی بکەویتە بەر کارێ چاڤدێریا دارایی ڤەت گری، ژی بەر هەندێ ئەز دبینم کو ئەڤ ماددەیە زیادەیە، ئەگەر بێتە لابردن، چونکە یا تیکرار بوویەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش فەرموون.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە پێشنیارەکان و تێبینیەکان، هەندێك ڕەئی لەگەڵ ئەوە بوون کەوا پێویست ناکات لەو ماددەیە وردەکارییەکان باس بکرێت و تەفاسیلەکان باس بکرێت، کاتی خۆی ئێمەش هەر لە لیژنە هەندێك ڕەئی هەبوو، بەڵام ئێمە بە پێویستمان زانی کەوا ئەو ماددەیە هەموو ئەو حاڵەتانە بگرێتەوە، کەوا ئەو کەسانە دیاری بکرێن، کەوا حوکمەکانی یاساکە دەیانگرێتەوە، ئەگەر ناویشیان لێرە بێت، ڕاستە هەندێك گوتیان پێویست ناکات لە یاسا وردەکارییەکان باس بکرێت، بەڵام لەو ماددەیە ئەگەر بەباشی دەزانن ئەوە باس بکرێت، هیچ تەئسیرێکی سلبی نابێت لەناوەڕۆکی قانونەکە، بەڵام پاشەو پێشی دەسەلاتەکان کێ پێشتر باس بکرێت، کامیان دواتر باس بکرێت، هەموو لەسەر ئەوە ڕێکەوتین کەوا هەموو تێبینی و پێشنیارەکان پێویستە حوکمەکانی ئەو یاسایە هەموو فەرمانبەران بگرێتەوە، پلە تایبەتەکان، هەر لە سەرۆکی هەرێم و جێگری و سەرۆکی پەرلەمان و جێگری و هەموو فەرمانبەرانی هەر سێ دەسەلاّت، بەڵام جیاوازییەکە ئەوە بوو، ئایا ناوەکانیان بێتن؟ بۆ نموونە داواکاری گشتی ناوی بێت، سەرۆکی هەرێم ناوی بێتن، سەرۆکی پەرلەمان، یان تەنها بڵێین کارمەندانی دەسەلاّتەکانی جێ بەجێ کردن و یاسادانان و دادوەری، ئەوەندە کیفایەتە، یان وردەکارییەکە، ئێمە لە هەردوو لیژنە لەگەڵ ئەوەدا بووین، ئەگەر ناوەکان بێت و باس بکرێت لەناو یاساکە باشترە دیاری بکرێت، چونکە ئەوە یەکەم یاسایە بۆ پێکهێنانی ئەو دەستەیە دەرچووە، پێویستە ئەو کەسانەی کە دەیانگرێتەوە حوکمەکانی ئەو یاسایە ناویان بێت، ئێمە بەباشی دەزانین کەوا ماددەکە، بەڵام پێویستی بە دارشتنەوە هەیە، واتا لەگەڵ ئەوەینە بڕگەیەك تایبەت بێت بە دەسەلاّتی جێ بەجێ کردن، هەر لەسەرۆکی بالاّی دەسەلاّتی جێ بەجێ کردن کە سەرۆکی هەرێمە، جێگرەکەی و، هەتا هەموو کارمەندەکان، بەپێی جیاوازی پلەو پایەی وەزیفیان، دەسەلاّتی یاسادانان، ئەویش بە بڕگەیەکی جیاواز بێت، دەسەلاّتی دادوەری بە بڕگەیەکی جیاواز بێت، دواییش بڕگەکانی تر وەکو خۆی بێتە خوارێ، واتا ئێمە لەگەڵ ئەوەینە کە لەو ماددەیە پێویستە ناوەکان بێتن و وردەکارییەکان باس بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی نەزاهە کەرەم بکەن.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش لەگەڵ ئەوە داین، وابزانم ئێمە لە ڕاپۆرتەکەشماندا دیاریمان کردووە، کەوا دەسەلاّتەکانمان جیا کردۆتەوەو هەر بە تەسەلسولی خۆی داماناوە، تەنها و تەنها ئەو کەسانەمان دیاری کردووە، کە لە سەرۆك و جێگرەکان و هەروەها سەرۆکی پەرلەمان و نائیبەکەی و سکرتێرەکەی، یەعنی ئێمە تەصنیفێکمان بۆ کردووە بەپێی ئەو ڕاپۆرتەی کە نووسیومانە، پاشان هاتووین باسی هەموو فەرمانبەرانیشمان کردووە بە هەموو دەرەجات و عەناوینەکانیان، ئێمە لەگەڵ ئەوەشداین بڕگەی پێنجەم بڵێین لە ئەسڵی ماددەکەدایەو

ئێستا بوو بە شەشەم لەلای ئێمە تەنزیماتی سیاسیمان دیاری کردووە، لەگەڵ ئەوە موجتەمەعی مەدەنیمان بۆ زیاد کردووە، مونەزەماتی حکومی و دەولیشمان بۆ زیاد کردووە، هەروەها ئەترافی قیتاعی خاصیشمان، کە ئەوانەی تەعاقود دەکەن لەگەڵ حکومەتدا، بەتایبەتی ئەوانەی کە گرێبەست و تەندەری و ئەو شتانە، ئێمە لێرە هەموومان دیاری کردووە، بەپێی راپۆرتەکەی خۆمان، نازانم ئێمە پێمان باشە ئەو پۆلینەی کە کردوومانە بخرێتە دەنگدانەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخیر صیاغەتان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ئەنجامی ئەو راو بۆچوونە جیاوازانە بەو شێوەیە ماددەکەمان داڕێشتەوە:

المادة الرابعة:

تسري احكام هذا القانون على:

اولاً: رؤوساء السلطة التشريعية والتنفيذية والقضائية واعضائها وجميع العاملين فيها.

ثانياً: اطراف القطاع الخاص المتعاقدة اشخاصاً وشركات مع الوزارات ومؤسسات ودوائر الاقليم كافة.

ثالثاً: التنظيمات السياسية ومنظمات المجتمع المدني والمنظمات غير الحكومية والدولية العاملة في الاقليم والاتحادات والجمعيات والنوادي فيما يتعلق بالامور التالية:

أ-قانونية مصادر التمويل والتبرع.

ب- اوجه الانفاق وفقاً للقواعد المتبعة في الصرف.

ت- مراعاة الانظمة الداخلية الخاصة بها وعدم مخالفتها.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو پێشنیارەی بۆمان هاتووە، ئێستا دەیخەمە بەردەم بەڕێزتان:

المادة الرابعة:

تسري احكام هذا القانون على:

1-رؤوساء السلطة التشريعية والتنفيذية والقضائية واعضائها والعاملين فيها.

2- اطراف القطاع الخاص المتعاقدة اشخاصاً وشركات مع الوزارات ومؤسسات ودوائر الاقليم كافة.

3- التنظيمات السياسية ومنظمات المجتمع المدني والمنظمات غير الحكومية والدولية العاملة في الاقليم والاتحادات والجمعيات والنوادي فيما يتعلق بالامور التالية:

أ-قانونية مصادر التمويل والتبرع.

ب- اوجه الانفاق وفقاً للقواعد المتبعة في الصرف.

ت- مراعاة الانظمة الداخلية الخاصة بها وعدم مخالفتها.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە کوردیش کەرەم بکەن.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی چوارەم:

حوکمەکانی ئەم یاسایە بەسەر ئەوانەی خوارەوەدا جێ بەجێ دەکرێت:

یەکەم: سەرۆکی دەسەلاتەکانی یاسادانان و جێ بەجێ کردن و دادوەری و سەرجەم ئەو کارمەندانەی کاری تێدا دەکەن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، عەرەبیەکە دەکەینە ئەساس، ئەو پێشنیارە هاتووە، دەیخەینە دەنگدانەوە، ئێستا ئاخیر جار بە عەرەبیەکە بخوێنەوە، پاشان تەرجومەی کوردی دەکرێت، فەرموون.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الرابعة:

تسري احكام هذا القانون على:

1- رؤساء السلطة التشريعية والتنفيذية والقضائية واعضائها والعاملين فيها.

2- اطراف القطاع الخاص المتعاقدة اشخاصاً وشركات مع الوزارات ومؤسسات ودوائر الاقليم كافة.

3- التنظيمات السياسية ومنظمات المجتمع المدني والمنظمات غير الحكومية والدولية العاملة في الاقليم والاتحادات والجمعيات والنوادي فيما يتعلق بالامور التالية:

أ-قانونية مصادر التمويل والتبرع.

ب- اوجه الانفاق وفقاً للقواعد المتبعة في الصرف.

ت- مراعاة الانظمة الداخلية الخاصة بها وعدم مخالفتها.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (38) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (14) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا، بۆ ماددەی پێنج.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی دووەم

ئەرکەکانی دەستە

ماددەی پێنجەم:

یەکەم:

أ- دەستە لەپێناو جێ بەجێ کردن و پیادە کردنی یاساکانی نەهێشتنی گەندەڵی و پێوانەکانی خزمەتگوزاری گشتیی، بەپێی دەستوورو یاسا پەیڕەو کراوەکان کار دەکات.

ب- دەستە ئەرکەکانی خۆی بەبێ لایەنانەو بابەتیانەو بەبێ جوداکاری ئەنجام دەدات.

دووەم: سەرۆك بۆی هەیە داوا لە وەزارەتی داد بکات بۆ دانانی لێکۆڵەری داد بۆ کار کردن لە دەستەکەدا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە عەرەبیش کەرەم بکەن.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثاني

مهام الهيئة

اولاً:

أ-تعمل الهيئة من اجل تنفيذ وتطبيق قوانين مكافحة الفساد ومعايير الخدمة العامة وفقاً للدستور والقوانين النافذة.

ب- تؤدي الهيئة مهامها بحيادية وموضوعية دون تمييز.

ثانياً: للرئيس ان يطلب من وزارة العدل تنسيب محققين عدلين للعمل في الهيئة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی نەزاهە راپۆرتەکەتان بە کوردی، پاشان بە عەرەبی.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو لیژنەی نەزاهە پێشنیار دەکەین ماددەکانی پێنج و شەش لێك بدرێت و لە یەك ماددەدا دابڕێژرێنەوە:

بەشی دووەم

ئەرکەکانی دەستە

ماددەی پێنجەم:

پێشنیار دەکەین ماددەکانی (5) و (6) لێك بدرێن و لە یەك ماددەداو بەم شێوەیە دابڕێژرێنەوە:

یەکەم:

أ- دەستەی چاودێری پیادەکردنی یاساکانی نەهێشتنی گەندەڵی و پێوانەکانی خزمەتگوزاریی گشتی بەپێی دەستورو یاسایە پەیرەوکراوەکان دەکات.

ب- ئەم بڕگەیە لا ببرێت .

دووەم: ئەم بڕگەیە بگوازرێتەوە بۆ ماددەی (10) بۆ ئەرکەکانی سەرۆك .

لە حیاتیان ئەمە دابندرێت: لێکۆڵینەوە لە دۆزەکانی گەندەڵی و ڕەوانەکردنیان بۆ دادگای تایبەتمەندو بەدواداچوونیان.

سێ یەم : بڕگەی (دووەم) لە ماددەی (6) لە ئەسڵی پرۆژەکە، بەم شێوەیە بێت:

أ – وەرگرتنی سکالاێ هاوواڵتیان و ئەو لایەنانەی کە پەیوەندیان بە گەندەڵیەوە هەیە.

ب - لێژنە هیچ تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

چوارەم : (سێیەم) لە ماددەی (6) لە ئەسڵی پرۆژەکە، لێژنە هیچ تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

پێنجەم: (چوارەم) لە ماددەی (6) ئەسڵی پرۆژەکە، بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

دەرکردنی ڕێنمایی لە بارەی ڕێسایەکانی ڕەفتارکردنی وەزیفی بۆ ڕوونکردنەوەی پێوانەو ڕەوشتی خزمەتگوزاریی گشتی، کە دەبێ فەرمانبەرانی هەرێم وەکو مەرجێك بۆ دامەزراندن و بەردەوامبوون لە خزمەتکردندا پێیەوە پابەند بن و چاودێری ئەم پابەند بوونە بکرێت و ڕێنماییەکان ناوە بەپێی پێویست هەموار دەکرێن.

شەشەم: (پێنجەم) لە ماددەی (6) لە ئەسڵی پرۆژەکە، بەم شێوەیە بێت:

1 – وشەی (گەورە) لە دێری دووەم لابرێت و بڕگەکە وەك خۆی دەمێنێتەوە.

2 – لە کۆتایی بڕگەکەدا دەستەواژەی (لە ناوەوەو دەرەوەی هەرێم) زیاد بکرێت.

3 – وشەی (پێشکەشکردنی) لابدرێت لە دەستەواژەکەدا.

أ – لە خاڵی (أ)ەوە تا (خ) لێژنە هیچ تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە بەپێی ڕاپۆرتەکەی خۆمان پێمانوایە کە ئەو دوو ماددەیە تێکەڵ بکرێت و بە یەکەوە بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە.

د – ئەم بڕگەیە بکرێت بە دوو بەش و بەم شێوەیە:

دادوەران و ئەندامانی داواکاری گشتی و سەرپەرشتیارانی دادو لێکۆڵەرانی داد.

ژ – ئەفسەرانی پاسەوانی هەرێم و هێزی ئاسایشی ناوخۆ.

ر – بڕگەی (ژ) لە ئەسڵی پرۆژەکە، هیچ تێبینیەکمان لە بارەیەوە نییە.

حەوتەم : (شەشەم) لە ماددەی (6) لە ئەسڵی پرۆژەکە:

1 - لێژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە .

2 - لێژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە .

هەشتەم: (حەوتەم) لە ماددەی (6) لە ئەسڵێ پرۆژەکە لێژنە تێبینی لە بارەیەوە نییە.

ببورە، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، ئەمەی خوێندرایەوە لێرە دەبوایە پێشتر بخرایە دەنگدانەوە، ئایا ئێمە ئەو دوو ماددەیە دەمج بکرێت، یاخود دەمج نەکرێت؟ ئەمە لەوانەیە وەکو رەخنەیەك بێت لەسەر خۆمان وەکو لیژنە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە پێویستە، بۆ ئەوەی ئەو پێشنیارەی لیژنەی نەزاهە بخرێتە دەنگدانەوە، دەمج بکرێت، یان دەنج نەکرێت، بەڵام با جارێ لیژنەی هاوبەش رەئی ئەوانیش وەربگرین، پاشان دێینەوە سەری، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەرچەندە ماددەی پێنج و ماددەی شەش، ماددەی پێنج بە مەهامی هەیئە هاتووە، ماددەی شەش هەیئە هەڵدەستێت بەم کارانەی خوارەوە، بەواتای یاسایی هەردووکی، دەکرێت هەردووکی دەمج بکرێت، چونکە یەك هەدەف تەحقیق دەکات، لەبەر ئەوە ئێمە لە لیژنەکە پێمان باش بوو کە هەردوو ماددەکە دەمج بکەین و بە تەسەلسولێکی جیاواز دامانڕشتووە، ئەگەر جەنابت ئەمر بفەرموویت بخرێتە دەنگدانەوە بۆ دەمج کردنی، دوایی موناقەشەی لەسەر دەکرێت، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادردزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هەردوو لیژنە، لیژنەی کاروباری یاسایی و لیژنەی دارایی و ئابووری پێشنیاری ئەوەمان کردووەو هاوڕاین لەگەڵ لیژنەی نەزاهە سەبارەت بە یەکخستنەوەی هەردوو ماددە، ماددەی پێنج و شەش، لە حاڵەتێك ئەگەر ڕێکخرا، ئێمە چەند تێبنیەکمان هەیە سەبارەت بە دارشتنەوەو ڕیزبەندی بڕگەکان.

بەنیسبەت فەسڵی دووەم:

الفصل الثاني

مهام الهيئة

المادة الخامسة: تقترح اللجنتان:

1- **دمج المادتين (5) و (6) في مادة واحدة بتسلسل المادة (5) لانهما تنظمان مهام الهيئة.**

2- **ترقيم تسلسل فقرات المادة بـ (اولا، ثانيا، ثالثا،.....).**

3- **الفقرة (أ) نقترح حذف عبارة (تعمل الهيئة من اجل) في بداية الفقرة.**

4- الغاء الفقرة (ب).

5- حذف الفقرة (ثانيا) لانها تدخل ضمن اختصاص رئيس الهيئة وليس مهام الهيئة.

6- جعل (اولا) من المادة السادسة بتسلسل رقم (3) للمادة الخامسة.

7- (ثانيا/ أ) نقترح اضافة عبارة (والجهات) ما بعد كلمة (المواطنين) (استلام شكاوي المواطنين والجهات).

6- (ثانيا/ب) نقترح تبديل عبارة (تحافظ الهيئة) بـ (المحافظة على).

7- (رابعا) نقترح اضافة كلمة (الوظيفي) الى ما بعد (السلوك) في السطر الاول.

8- (خامسا/ 1) نقترح حذف كلمة (كبار) في السطر الثاني من الفقرة (كبار موظفي الدولة او الاقليم).

9- (خامسا/ 2) نقترح اضافة عبارة (داخل الاقليم و خارجه) الى نهاية الفقرة.

10 – الفقرة (خامسا/ 3) نقترح حذف (بتقديم) ما بعد كلمة (يشمل).

11- الفقرة (د) نقترح جعلها فقرتين (الاولى) خاص بالقضاة و (الثانية) ضباط حرس الاقليم.

12 – الفقرة (سادسا): لا توجد عليها اية ملاحظة.

13- (سابعا) نقترح حذف عبارة (والمفتشين العموميين) من بعد (المالية).

وتكون المادتان بعد دمجهما بالصياغة الآتية وبرقم (المادة الخامسة).

ماددەکەمان هەموو داڕشتەوە بەو شێوەیەی ئێستا خستمە بەردەستی بەڕێزتان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دانیشتنەکە دوا دەخەین تا سەعات چواری ئێوارە بەردەوام دەبین، چونکە تا شەو درەنگ بـەردەوام دەبـین، پێویستە بەرنامەی کارمان زوو تەواو بکەین، بچینە کاری تر، سەعات چوار لێرە چاوەڕێتان دەکەین، کەرەم بکەن، فەرموون، خواتان لەگەڵ بێت.

دانیشتنی دووەم

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان، بەردەوام دەبین لەسەر دانیشتنەکەمان، داوا لە لیژنەی یاسایی و لیژنەی دارایی و ئابووری و لیژنەی نەزاهە دەکەین بێن بۆ سەر مەنصە، بەڕێزان، بۆچوونێك هەبوو، پێشنیارێك هەبوو کە ماددەی پێنج و ماددەی شەش دەمج بکرێت، بکرێتە ماددەیەك، ئەوە پێویست بە دەنگدان دەکات، ئێستا دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ ئەوەیە ماددەی پێنج و شەش دەمج بکرێت، کە لیژنەی هاوبەش زائیدەن لیژنەی نەزاهە لەگەڵ ئەوە بوون ماددەی پێنج و شەش دەمج بکرێت دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ پەسند کرا، ئێستا ماددەی پێنج و شەش دەمج کرا، بیخوێنەوە، بۆ ئەوەی موناقەشەی لەسەر بکرێت، فەرموو.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پێنجەم: دەستە ئەم کارانە دەکات:

یەکەم: جێبەجێ کردن و پیادەکردنی یاساکانی بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵ و پێوەرەکانی خزمەتگوزاری گشتی بەپێی دەستوورو یاسا کارپێکراوەکان.

دووەم: لێکۆڵینەوە لە سکالاکانی گەندەڵ و ناردنی بۆ دادگای تایبەتمەندو بەدواداچوونی.

سێیەم: وەرگرتنی سکالای هاوواڵتیان و ئەو لایەنانەی پەیوەندیدارن بە گەندەڵی.

چوارەم: پاراستنی نهێنی ناسنامەی ئەوانەی هاریکاری دەکەن، بەپێی یاسا، مەگەر هاریکار وازی لە پاراستن هێنابێ.

پێنجەم: بلاوکردنەوەی ڕۆشنبیری نیشتمانی بۆ گەشەپێدانی ڕەوشتەکانی دەستپاکی کەسێتی و پابەندبوونی خودی بە پێوەرەکانی خزمەتگوزاری و لەگەڵ بەرپرسی تایبەتمەندکار دەکات لە پێناوی دانانی بەرنامەیەکی خوێندنی نیشتمانی لە پێناوی چەمکی دەستپاکیدا.

شەشەم: دەرچوواندنی ڕێنمایی بنچینەی ڕەوشتی وەزیفی بۆ ڕوونکردنەوەی پێوەرەکانی خزمەتگوزاری گشتی و ڕەوشتیەکانی، کە فەرمانبەرانی هەرێم و کەرتی گشتی و تێکەاڵو پابەندی بن بەوەی مەرجێکە بۆ دامەزراندن و لەپێناو بەردەوامبوون و چاودێری کردنی ڕادەی پابەندبوون پێیانەوەو بەپێی پێویستیش ناوبەناو هەمواربکرێ .

حەوتەم:

1- **دەرچوواندنی ڕێنمایی بەپێی بنچینەی دەسکەوتنی ناڕەوا (کسب غیر مشروع)، کە دەقەکەی لە بەشی پێنجەمی ئەم یاسایەدا هاتووە، کە دەبێ فەرمانبەرانی هەرێم و هاوسەرەکانیان و منداڵە ناکامەکانیان پابەندبن پێیەوەو بەرژەوەندی دارایی خۆیان ئاشکرا بکەن و لە کاتێك بۆ کاتێکی تر هەمواربکرێ بەو پێیەی کە بە گونجاوی دەزانێ بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانی کە مەبەستن.**

2- **ئاشکرا کردنی بەرژەوەندی بەیاننامەی ڕاشکاوانە دەگرێتە خۆ لەبارەی ئەو کەسەی کە چەند خانووبەرەو ومااڵی گوازراو و نەگوازراوو داهاتی دارایی و ڕەسیدی لە بانکەکانداو پشك و سەندو مافی مەعنەوی لە ناو هەرێم و دەرەوەدا هەیە.**

3- **ئاشکرا کردنی بەرژەوەندی دارایی ئەمانە دەگرێتەوە:**

أ- **سەرۆکی هەرێم و جێگرەکەی.**

ب- **سەرۆکی پەرلەمان و جێگرەکەی و سکرتێرو ئەندامان.**

ت- **سەرۆك وزیران و جێگرەکەی.**

پ – **وەزیرەکان و ئەوانەی بە پلەی وەزیرن و بریکاری وەزارەتەکان.**

ج- **سەرۆکی دەستەی گشتی دەستپاکی و جێگرەکەی و هەموو بەڕێوەبەرە گشتیەکانی دەستەو لێکۆڵەرەکانی.**

ح- **خاوەنی پلەی تایبەتی و بریکارەکانیان و یاریدەدەرەکانیان.**

خ- بەڕێوەبەرە گشتیەکان و یاریدەدەرەکانیان.

د- دادوەران و ئەندامانی داواکاری گشتی و سەرپەرشتیارانی دادو لێکۆڵەران.

ژ – ئەفسەرانی پاسەوانی هەرێم و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ.

هـ- هەر کەسێك پایەیەکی مەدەنی، یان سەربازی هەبێ و ناوی لەسەرەوەدا نەهاتبێ و دەستە بەپێویستی دەزانێ ڕاپۆرتی ئاشکراکردنی دارایی بیان گرێتەوە، بەپێی ڕێنماییەکانی بۆ ئەم مەبەستە دەردەچێ.

هەشتەم:

أ- دەستە بۆی هەیە فەرمانگەی پەیوەندیدار ڕاسپێرێ بەدەست لەکارکێشانەوەی ئەو فەرمانبەرەی لێکۆڵینەوەی لەگەڵ دەکرێ، بەپێی یاسای بەرزەفتکردنی فەرمانبەرانی دەوڵەتی ژمارە (14)ی ساڵی 1991، کە لە هەرێمدا کاری پێ دەکرێ.

ب- دەستە بۆی هەیە ئەو سەرپێچیانەی کە پەیوەندیدارن بە پێوەرەکانی ڕاژەی گشتی بنێرێ بۆ سەرۆکی فەرمانگە حکومییەکەی، کە فەرمانبەرە سەرپێچیەکەرەکەی پێوە بەستراوەتەوەو بۆی هەیە ئەمە بە ڕاسپاردەیەك بلکێنێ، تاکو ڕێکاری بەرزەفتکردن و دادوەری لە بارەیەوە ئەنجام بدرێ.

نۆیەم:

أ- دەستە بۆی هەیە چاودێری دەستکاری کردن بە مولکی هەرێم و ڕێگای بەڕێوە بردن بکات، ئەمەش بەهاوکاری دەبێ لەگەڵ دیوانی چاودێری دارایی و لایەنی پەیوەندیداری دیکەدا.

ب- چاودێری یاسایی بڕیارەکان و کارەکانی وەزارەتەکان و فەرمانگەکان و ئەو دەستانەی ملکەچن بۆ چاودێری و ڕادەی دەستپاکیان دەگرێتەوە.

ج- ئەو لایەنەی ملکەچە بۆ چاودێری، دەبێ لەسەر داوای دەستەو بەبێ دواکەوتنی زانیاری و ڕوونکردنەوەو بەلگەنامەو دۆکیومێنت بە نهێنیەکانەوە، جا هەر چیەك بێ پلەی شاردنەوەی و هی تریش پێشکەش بەدەستە بکات، کە دەستە بەپێویستی دەزانێ بۆ مەبەستی چاودێری سەیریان بکات.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

به عەرەبیەکەش تکایە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الخامسة: تعمل الهيئة على:

اولاً: تنفيذ وتطبيق قوانين مكافحة الفساد ومعايير الخدمة العامة وفق الدستور والقوانين النافذة.

ثانياً: التحقيق في قضايا الفساد واحالتها الى المحكمة المختصة ومتابعتها.

ثالثا: استلام شكاوى المواطنين والجهات المتعلقة بالفساد.

رابعا: المحافظة على سرية هوية المتعاونين وفقا للقانون الا اذا تنازل المتعاون عن الحماية.

خامسا: نشر ثقافة وطنية لتنمية اخلاقيات النزاهة الشخصية والالتزام الذاتي بمعايير الخدمة وتعمل مع مسؤولين مختصين من اجل وضع مناهج دراسية و طنية لتعزيز مفهوم النزاهة.

سادسا: اصدار تعليمات قواعد السلوك الوظيفي لتوضيح معايير الخدمة العامة واخلاقياتها التي يلتزم بها موظفوا الاقليم والقطاع العام والمختلط باعتبارها شرطا للتعيين وللاستمرار ومراقبة مدى التقيد بها وتعدل من وقت لاخر حسب الحاجة.

سابعا:

1- **اصدار تعليمات وفقا لقواعد الكسب غير المشروع المنصوص عليها في الفصل الخامس من هذا القانون والتي تلزم موظفي الاقليم وكذلك زوجاتهم واولادهم القصر، الكشف عن مصالحهم المالية وتعدل من وقت لاخر وفق لما تراه مناسبا لتحقيق الاغراض المنشودة منها.**

2- **يتضمن كشف المصالح المالية بيانات تفصيلية عما يملكه المكلف من عقارات ومنقولات ودخل مالي وارصدة في المصارف واسهم وسندات وحقوق معنوية داخل الاقليم وخارجه.**

3- **يشمل كشف المصالح المالية كل من:**

أ- رئيس الاقليم ونائبه.

ب- رئيس البرلمان ونائبه والسكرتير والاعضاء.

ت- رئيس الوزراء ونائبه.

ث- الوزراء ومن هم بدرجة وزير ووكلاء الوزارات.

ج- رئيس الهيئة العامة للنزاهة ونائبه وجميع مدراء الهيئة العاميين ومحققيها.

ح- اصحاب الدرجات الخاصة ووكلائهم ومعاونيهم.

خ- المدراء العامين ومعاونيهم.

د- القضاة واعضاء الادعاء العام والمشرفين العدليين والمحققين.

ذ- ضباط حرس الاقليم وقوى الامن الداخلي.

هـ- اي شخص يشغل منصب مدني او عسكري ممن لم يرد ذكره اعلاه وترى الهيئة ضرورة شموله بتقرير الكشف المالي، وفقا لتعليمات تصدر لهذا الغرض.

ثامنا:

أ- للهيئة ان توصي الدائرة المعنية بسحب يد الموظف الخاضع للتحقيق وفقا لقانون انضباط موظفي الدولة رقم (14) لسنة 1991 النافذ في الاقليم.

ب- للهيئة ان تحيل المخالفات المتعلقة بمعايير الخدمة العامة الى رئيس الدائرة الحكومية التي يرتبط بها الموظف المخالف، ولها ان ترفق ذلك بتوصية باتخاذ اجراءات انضباطية وقضائية.

تاسعا:

أ- للهيئة ان تقوم بمراقبة التصرف باموال الاقليم وطريقة ادارتها بالتعاون مع ديوان الرقابة المالية والجهات المعنية الاخرى .

ب- تشمل المراقبة قانونية قرارات واعمال الوزارات والدوائر والهيئات الخاضعة للرقابة ومدى نزاهتها.

ج- على الجهة الخاضعة للرقابة ان تقدم للهيئة بناءاً على طلبها وبدون تأخير المعلومات والايضاحات والمستندات والوثائق بما فيها السرية ايا كانت درجة كتمانها وغير ذلك مما ترى الهيئة ضرورة الاطلاع عليها لاغراض الرقابة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی نەزاهە بە کوردی.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی کەوا بەڕێزان لە لیژنەی هاوبەش خوێندیانەوە، تەقریبەن ئێمە هەمان رامان هەیەو زۆر لە یەک نزیکین، تەنها ئەوە نەبێت لە هەندێك شێوازی دارشتنەوەیدا، ئەویش کێشەیەك نییە، بۆیە پێموا نییە پێویست بکات دووبارە ئێمەش ئەوە بخوێنینەوە، تەنها لە یەك خاڵدا نەبێت، خاڵی پێنجەم، کە پێنجەمە لیژنەی هاوبەشیش ئامادەی کردووە، پێموایە ئەوەی ئێمە تێرو تەسەل ترەو هەندێك بابەتی تری تێدایە، کە دەڵێت پێنجەم/ دەرکردنی ڕێنمایی لەبارەی ڕێساکانی ڕەفتار کردنی وەزیفی بۆ ڕوون کردنەوەی پێوانەو ڕەوشتی خزمەتگوزاری گشتی، کە دەبێت فەرمانبەرانی هەرێم وەکو مەرجێك بۆ دامەزراندن و بەردەوام بوون لە خزمەت کردندا پێوەی پابەند بن و چاودێری ئەو پابەند بوونە بکرێت و ڕێنماییەکان ناوە ناوە بەپێی پێویست هەموار دەکرێن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، ئەوانەی دەیانەوێت مداخەلە بکەن ناویان دەنووسین، ئەگەر رازیشن بەو تەرتیبەی کە هەردوو لیژنە دایانناوە دەستخۆشیتان لێ دەکەین، کەس نییە، لیژنەی هاوبەش ئاخیر صیاغە بخوێننەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە، ئێ دەستتان بەرز نەکرد، فەرموو، ئەم ئەندامە بەڕێزانە دەیانەوێت مداخەلە بکەن، ڕێزداران (شەونم محمد، عماد محمد، عمر نورەدینی، گەشە دارا، عبدالسلام بەرواری، سمیرە گۆران، دکتۆر بەشیر، پەروین عبدالرحمن، دڵشاد شهاب، ئاسۆ کەریم، هاژە سلیمان، اسماعیل محمود، دکتۆر احمد وەرتی)، کەسی تر ماوە؟ خەلیل عوسمان، کەسی تر ماوە؟ تارا ئەسعەدی، شەونم خان کەرەم بکە.

بەڕێز شەونم محمد غریب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی پێنجەوە وەك باس كرا، ماددەی پێنج و شەش دەكرێت بە یەك، بەلأم هەندێك لە بڕگەكان مایەوە، بەنیسبەت بڕگەی یەكەمەوە پێم باشە بەم شێوەیە بێت (تعمل الهيئة على مراقبة تنفيذ القوانين للحد من ظاهرة الفساد) ئەو بڕگەیە بەو شێوەیەی لێ بكرێت (للحد من ظاهرة الفساد وفق القوانين النافذة واحالتها الى المحكمة المختصة ومتابعتها).

بڕگەی دووەم/ (للرئيس ان يطلب من وزارة العدل) بكات بە مەجلیسی قەزا (تعيين محققين ومدعي العام للعمل في هذه الهيئة).

ماددەی شەشەم كە كرا بە سێیەم (التحقيق في جمع المعلومات والادلة في قضايا الفساد وابلاغ رئاسة الادعاء العام واخبار قاضي التحقيق لاتخاذ الاجراءات القانونية).

بڕگەی دوایی (استلام الشكاوي والبلاغات عن الفساد وتشمل كافة الاطراف والشركات والمنظمات) ئیزافە بكرێت تاكو دوایی.

هەروەها بەنیسبەت بڕگەی شەشەوە (اصدار تعليمات وقواعد السلوك المهني والوظيفي) ئیزافە بكرێت لەوێدا (لتوضيح معايير الخدمة العامة واخلاقياتها التي يلتزم بها موظفوا الاقليم والقطاع العام والمختلط ومنظمات المجتمع المدني والمنظمات غير الحكومية وكذلك المنظمات التي تعمل في الاقليم مع النوادي والسنترات الموجودة في الاقليم)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار كەرەم بكە.

بەڕێز عماد محمد حسين:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بەم ماددەیە لە دوای دەمج كردنیان لە یەك ماددەدا، پێشنیار دەكەم بەم شێوەیە صیاغە بكرێت و دوو بڕگەی تری لێ زیاد بكرێت:

(المادة الخامسة: تتولى الهيئة ممارسة المهام والاختصاصات التالية) لە جیاتی (تعمل الهيئة على)، چونكە ئەم ماددەیە باس لە مەهام و ئیختیصاصاتی هەیئەكە دەكات، مەهام و ئیختیصاصات لە یەك ماددەدا دەمج كراون، لەبەر ئەوە پێم باشە بەم موقەدیمەیە دەست پێ بكات، ئەم دوو بڕگەیەش زیاد بكرێت:

یەك/ (وضع ستراتيجية شاملة من نزاهة وشفافية ومكافحة الفساد واعداد آليات والخطط والبرامج المنفذة لها ومتابعة تنفيذها مع الجهات المعنية).

بڕگەی دووەم/ (اتخاذ الاجراءات القانونية اللازمة لإلغاء او فسخ اي عقد تكون الحكومة طرفا فيها او سحب الامتياز او غير ذلك من الارتباطات اذا تبين انها قد ابرمت بناءاً على مخالفة احكام القوانين النافذة او يجري تنفيذها بالمخالفة للعقد المبرم وتلحق ضرراً لصالح العام وذلك بالتنسيق مع الجهات المختصة قانوناً)، چونكە زۆر باس لە عقودو تەندەرات دەكرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بینووسە بۆیان بنێرە، رێزدار عمر نورەدینی کەرەم بکە.

بەڕێز عمر حمدامین خدر(نورەدینی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەك لە راپۆرتی هاوبەشدا هاتووە بڕگەی پێنجەم تایبەت بە بلاۆکردنەوەی سەقافەی وەتەنی و رۆشنبیری و کەلتووری و نیشتمانیی، کە لە بڕگەکە بخوێنینەوە دەبینین تەنها ئامرازێك، میکانیزمێك دیاری کراوە بۆ بلاۆ کردنەوەی ئەو سەقافەو رۆشنبیرییە نیشتمانییە، ئەویش پرۆگرامی دیراسیە، ئەمە بۆ خۆی کارێکی زۆر باشە، بەلاّم رەنگە ئەگەر هەندێ ئالیەتی ترو ئامرازی تریش ئیزافە بکەین، دەستە باشتر بتوانێت لە جێ بەجێ کردنی ئەو مەهامەیدا کە بلاۆ کردنەوەی رۆشنبیری نیشتمانی باشتر ئەو ئەرکەی خۆی بەجێ بگەیەنێت، ئەویش ئەوەیە کە من ئەوە ئیزافە دەکەم، واتا دوو ئامرازی تریش ئەگەر ئیزافە بکەین، ئەویش جگە لە رێگای بلاۆ کردنەوەی رۆشنبیری نیشتمانی لە رێگای دانانی پرۆگرامی دیراسی نیشتمانی، هەروەها بەستنی کۆنگرەو کۆنفرانسی زانستی تایبەت بە دیاردەی قەلاّچۆ کردنی گەندەلّی، هەروەها سوود وەرگرتن لە ئامرازەکانی راگەیاندن و پەروەردەیی و توێژینەوەی زانستی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار گەشە دارا کەرەم بکە.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش سەبارەت بە ماددەی پێنج لە ئەسڵی پرۆژەکە، باسی ئەوە دەکات (وفق القوانين النافذة)، یەعنی لێرە نازانم مەبەستی قەوانینی عێراقیە، یاخود قەوانینی دەولیشە، چونکە کە پێویستە موعاهەداتی دەولی هەیە لەم بوارەدا، دەبێت ئیشارەتی پێ بدرێت.

لە ماددەی شەش لە ئەسڵی مەشروعەکە لە یەکەم (اولا) پێم باشە (التحقيق) بکرێت بە (جمع المعلومات)، (احالتها) لابېرێت (احالتها الى المحكمة المختصة)، چونکە ئیحالە بەس لە ئیختیصاصی مەحکەمەی تەحقیقە، کە ئەمە پێشێل کردنی مەبدەئی فەسڵی سولتاتەو تەدەخولە لە قەزا، لەبەر ئەوە وا باشترە کە بگوترێت (اخبار قاضي التحقيق لاتخاذ الاجراءات القانونية او ابلاغ رئاسة الادعاء العام لتحريك الدعوى الجزائية ومتابعتها).

(ثانياً: أ- استلام شكاوي المواطنين)، مواتنین لێرە لەگەڵ یاساکە، چونکە ئێمە باسمان لە (NGO)یەکان و لە مونەزەماتی دەولی کردووە، لێرە مواتنین نەبێت باشە، هەر بەو شێوەیە بێت (استلام الشكاوي والبلاغات كافة المتعلقة بالفساد).

سێیەم/ (ثالثاً) هەر لە ماددەی شەش (نشر ثقافة وطنية ومفهوم رقابة الذاتية) ئەگەر ئەو عیبارەیەی بۆ زیاد بکرێت.

لە بڕگەی پێنج/ (خامساً: يتضمن كشف المصالح المالية بيانات تفصيلية عما يملكه او خضاع لرقابة لاحكام هذا القانون من عقارات ومنقولات ودخل مالي وارصدة في المصارف واسهم وسندات وحقوق معنوية داخل الاقليم وخارجه)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار عبدالسلام بەرواری کەرەم بکە.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من نازانم، هیوادارم بتوانم قسەکانم لە سێ دەقیقە کورت بکەم، چونکە بەڕاستی مولاحەزاتی قەیدی نییە ئیلتیزام دەکەم، مولاحەزات لەلای من هی لیژنەی قانونی زۆر ئەوەی بکات، ئەگەر دەست پێ بکەم ئەم ماددە تازەیە (تتولى الهيئة المهام الاتية)، واتا دەبێ هەموو بڕگەکان (العمل على اصدار) لەگەڵ من موتەفقن، (تعمل على)، واتا (اولاً: تعمل الهيئة من اجل) رەئەسەن بکرێتە (العمل من اجل)، ئەمە یەک.

دوو/ هەندێک مەهام هەنە مەهام نین، یان شەرحی ماددەیەکە، یان دەچیتە ئەحکامی عامە کە لە ماددەی شازدە دەست پێ دەکات و وەسفی بەشێوەی گشتی ئیشی هەیئەیە کە لە ماددەی (13) و (14)دا هەیە، بۆ؟ (تحافظ الهيئة على سرية على كذا كذا)، ئەمە هیچ ناچێتە خانەی (تعمل الهيئة على) رجاتان لێ دەکەم ئەوە مولاحەزە بکەن، ئەوە دەتوانرێت بچێتە نزیکی ماددەی (13 و14)، لە (سادساً) کە (رابعاً)ی کۆنی ماددەی شەشە لە کوردی خوێندرایەوە قیتاعی موختەڵەت، لە عەرەبی نەماوە، تکاتان لێ دەکەم ئەو قیتاعی موختەلەتە نەماوە.

لە (سابعاً) کە (خامساً)ی کۆن بوو، تەماشای بکەن یەک (اصدار) راستە، پاشان (يتضمن كشف، يشمل بتقديم الكشف)، ئەمە موهیمە نییە، ئەمە شەرحە، یان بیکەن (خامساً/ اصدار) دەست پێ بکەن (وفق المعايير التالية: اولاً، ثانياً)، یان عیلاجێکی تری بۆ بدۆزنەوە، چونکە موهیمە نییە، (يشمل بتقديم ثانياً وثالثاً) پێنجی کۆن، ئەمانە شەرحی سەرەوەیە، سەرەوەی یەکەکە لابدەن و لەوێ جوملەیەک ئیزافە بکەن (وفق المعايير التالية: اولاً، ثانياً.....).

(سادساً)ی کۆن کە بووە بە (ثامناً) جارێکی تر دەچێتە بواری ئەو بابەتانەی لە ماددەی (13 و 14)دا هەیە تکاتان لێ دەکەم موهیمە نییە، (للهيئة ان توصي)، (ثانياً)یش هەر ئەوا (للهيئة ان تحيل)، موهیمەکە تەقریبەن تەواو بووە.

نۆ/ دوو/ دەچێتە ئەحکامی عامە (تشمل المراقبة قانونية).

سێ/ ئەوەش موهیمە نییە، (على الجهة الخاضعة للرقابة)، ئەمەش دەتوانێت بچێتە ئەحکامی عامەی پاش ماددەی (16 و 22) و ملکەچ، بەخوای بە کوردی ملکەچ خازیعە نییە، رجاتان لێ دەکەم، ئەو ملکەچە لادەن بیکەنە شتێکی تر، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار سمیرە گۆران کەرەم بکە.

بەڕێز سمیرە عبدالله اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (پێنجەم/أ) باشتر وایە بەم جۆرە دابڕێژرێتەوە (تعمل الهيئة من اجل مكافحة الفساد وتطبيق معايير الخدمة وفقاً للدستور والقوانين النافذة)، ئەمەش بۆ ئەوەی ئەرکی یەکەمی ئەو دەزگایە، کە زۆر بە ڕوونی دیار بێت لە موکافەحەی فەسادە، بێگومان بەپێی دەستوورو یاسا بەرکارەکان دەبێت.

بەنیسبەت ئەوەی کە ماددەی شەش بوو، ئێستا دەمج کراوە لەگەڵی بڕگەی پێنجەم/أ، پێویستە ئاشکرا کردنی سەروەت و سامانی کەسی بەرپرسان بەر لە دەست بەکار بوونیان بێت، بۆیە رستەی (قبل مباشرة مهامهم) بۆ زیاد بکرێت.

هەروەها لە خاڵی پێنجەم کە بۆتە حەوتەم (اولاد قاصرين)یش نووسراوە، بۆ بەس قاسرین، ئەگەر تابیعینیشی لەگەڵدا بێت، یەعنی هەموو منداڵەکان، بەس قاصر نەبێت، لێرە دیسان باسی (اي شخص يشغل منصب مدني وعسكري)، عەسکەریەکە دیاری نەکراوە دەرەجەکەی، پلەکەی لە چەندەوە دەست پێ بکات مەسەلەن، لە سەرەوەی نەقیبە، عەمیدە، چیە؟ ئەگەر ئەویش دیاری بکرێت، ئەگەر خاڵێکیش ئیزافە بکرێت (واطراف القطاع الخاص المتعاقدة الاشخاص والشركات مع القطاع العام في الاقليم)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار دکتۆر بەشیر کەرەم بکە.

بەڕێز د.بشير خليل حداد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەو دوو ماددەیەی کە لێك دراوە، (اولاً: تعمل الهيئة) پێم باشە کەلیمەیەکی بۆ ئیزافە بکرێت، ئەویش کەلیمەی (وبشفافية)، لەبەر ئەوەی ئەمڕۆ شەفافیەت پێوەرێکی گرنگە لەو مەسەلانەو داخوازییەکی گەورەی جەماوەریشە، بۆیە ئەگەر بکرێت (تعمل الهيئة وبشفافية من اجل او تنفيذ وتطبيق القوانين)لە لابدەین، لەبەر ئەوەی لە نیهایەتی فەقەرەکە دەڵێین (وفقاً للدستور والقوانين النافذة)، بۆیە تیکرار دەبێتەوە، دەڵێت (تعمل الهيئة وبشفافية من اجل مكافحة الفساد)، کەواتە موکافەحەی فەساد دەبێتە ئیشی گرنگی ئەو هەیئەیە.

لە فەقەرەی (ب) هەردوو لیژنەکە ئیقتیراحیان کردووە کەوا لابچێت، لەبەر ئەوەی ئەمەیان حاصل تەحصیلە، فەقەرەی سێ بچێتە ماددەی دە، لەبەر ئەوەی ئەوێندەر مەهامی رەئیسی هەیئەیە، لە (ثالثاً) لە خوارەوە کە باسی نەشری سەقافەی وەتەنی دەکات (لتنمية اخلاقيات النزاهة)، ئەمانە مەجموعەیەك موئەساسات هێناوە وەکو مەسەلەن لە مەناهیجی دیراسی کاك عومەریش باسی ئەوەی کرد، کەوا کۆنگرە بگیرێت بۆ ئەو مەسەلانە، منیش دەڵێم ئەگەر ئیستیفادە لە حیفازی دینی بکرێت بۆ ئەو مەسەلەیە، بۆیە

ئەوەشی بۆ ئیزافە بکرێت (والاستفادة من الخطاب الديني لجميع الاديان)، هەتا ئیسلام و مەسیحی و ئەوانەش ئەگەر لە وەعزی خۆیان، لە خوتبەی خۆیاندا باس لەو ئەخیلاقیاتانە بکەن.

لە خاڵی دووەمی (خامساً) کە باس لە کەشفی مەسالحی مالی دەکات، دەڵێت کەشفی مەسالحی مالی ئەوە لێرە ئەوەندە ئەوە دەکات، کە کابرا فەرمانبەرە، باشە ئەوە مەفروزە لە پێش ئەوەی کە فەرمانبەر بێت بزانین چی هەیە، هەتا بزانین لە وەزیفەکەی لە چی زیادی کردووە، بۆیە من پێم باشە لە ئاخیری ئەم خاڵەدا بنووسرێت (قبل مباشرة مهامه)، یەعنی کەشفی مەسالحی خۆی بکات لە پێش موباشەرەی مەهامی، ئینجا بزانێت لە کاتی مەهامەکەی چی بۆ زیاد بووە؟

لە خاڵی سێیەم فەقەرەی (ذ) دەڵێت ئەوانەی کەوا شمولی ئەو کەشفی مالیە دەکات لە ئاخیری دەڵێت (اي شخص يشغل منصب مدني او عسكري)، باشە من دەڵێم ئەدی ئەوانەی کەوا تەقاعود بوون، لەوانەیە کابرا موتەقاعیدیشە، بەڵام دیسان فەسادی کردووە، یان ئەوەی کەوا ئێستا گوێی لێیە کەوا ئەم قانونەو ئەم هەیئەیە دروست دەبێت لەوانەیە لە ئێستاوە محاوەلە دەکات خۆی تەقاعود بکات، دواتر ئەوە شمولی تەقاعود ناکات، بۆیە لە ئاخیری هەڵدەستێت (اي شخص يشغل منصب مدني او عسكري او يحال او احيل على التقاعد قبل فترة مثلا ما يقارب من ستة اشهر).

لە (سادساً) نووسراوە (للهيئة ان توصي الدائرة المعنية بسحب يد الموظف)، بە خۆی لە قانونی ئینزیباتی دەوڵەت هەر موەزەفێك کەوا کەوتە بواری تەحقیقەوە مەفروزە سەحبی یەد بکرێت، بەڵای کەمی لە وەزیفەکەی دوور بکرێتەوە، نابێت بگوترێت (للهيئة)، یەعنی سیفەتێکی ئیختیاری بدرێتێ، مەفروزە بگوترێت (على الهيئة)، بۆ ئەوەی سیفەتێکی ئیلزامی بداتێ، کە ئەو فەرمانبەرە لە شوێنەکەی خۆی دوور بکەوێتەوە، تا ئەوەی کە تەحقیقەکەی لەگەڵ تەواو دەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار پەروین عبدالرحمن کەرەم بکە.

بەڕێز پەروین عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیەکم لەسەر بڕگەی پێنجەم لە ماددەی شەشدا هەیە، ئێستا دەکاتە بڕگەی پێنجەم لە پاش دەمج کردنی ماددەکە، کە دەڵێت (اصدار التعليمات وفقا لقواعد الكسب غير المشروع المنصوص عليها في الفصل الخامس من هذا القانون والتي تلزم موظفي الاقليم وكذلك زوجاتهم واولادهم القصر، الكشف عن مصالحهم المالية)، لێرە من تێ ناگەم لەبەر چی ژن و منداڵەکەی کەشف لەسەر ئەو ماڵەو ئەو شتانەی کە هەیتیان کەشف بکەن، من پێم باشە بکرێتە (وكذلك زوجاتهم واولادهم القصر، الكشف عن مصالحهم المالية بعد مباشرة مهامه)، لەبەر ئەوەی زۆر ژن هەیە پێش ئەوەی مێرد بەو پیاوە بکات هەندێك موڵك و ماڵی هەبێت بەناوی خۆشی بێت، جا ناکرێت لێرە کەشف لەسەر ئەو ماڵە بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار دڵشاد شهاب کەرەم بکە.

بەڕێز دڵشاد شهاب حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە خاڵی سێیەم لە ڕاپۆرتی هاوبەش ئەوەی کە یەکخراوە (استلام شكاوي المواطنين والجهات المتعلقة بالفساد)، تەبیعی بەخۆی (الشكاوي المتعلقة بالفساد) لە خوێندنەوەکەی بۆتە (الجهات المتعلقة بالفساد)، بۆیە ئەگەر ڕێك بخرێتەوە (استلام الشكاوي من المواطنين والجهات)، یان (استلام الشكاوي المتعلقة بالفساد من المواطنين والجهات الاخرى) موهیم بەشێوەیەك موعالەجە بکرێت، چونکە پێموایە تێکەڵیەك دروست بووە، لەوانەی کە ناویان هاتووە هەرچەندە تێیدا هاتووە کە دەڵێت (اصحاب الدرجات الخاصة و وكلائهم ومعاونيهم)، بەڵام پێشنیار دەکەم پارێزگارو ئەندامانی ئەنجومەنی پارێزگا بەناو هاتن ناویان بێت، چونکە بە حوکمی قانونی موحافەزات کۆمەڵێك ئەو ئیش و کارەی کە ئێستا لە مەهامی ئەنجومەنی پارێزگاکان دایە، پێم زەروورییە کە بە زیکر کردن ناویان بێت.

ئەوەی تر وەرگرتنی سکالاکان، هەم دیسان ئەوەی شەکاوی لە هاوواڵتیان، بمبورن ئەگەر شتێکی بزەبت حازرم نییە بڵێم بەو نەصە بنووسرێت، بەڵام مەبەستەکەی من ئەوەیە وەرگرتنی سکالا لە هاوواڵتی شتێکی باشە، ڕاستە لە تەعلیمات ئالیەت دادەنرێت، بەڵام من پێم باشە ئیلزامێکی تێدا بێت، کەوا شێوازێکی زۆر ئاسانکاری هەبێت، یەعنی ئێستا زۆر تەعلیمات و زەوابت بۆ ئینزیباتی فەرمانبەران دەرچووە، کە مەفروزە بەو شێوەیەو بەو شێوەیە مامەڵە لەگەڵ هاوواڵتیدا بکات، بەڵام چونکە هاوواڵتی وسیلەیەکی گەیاندنی نییە، بەڕاستی ئەو موشکیلەیەی لە کوردستان هەیە ئەوەیە دەوام لە سەعات هەشتی بەیانی دەست پێ دەکات تا سێی ئێوارە، سەعات نۆ دەهێڵن فەرمانبەر بچتە ژووڕێ سەعات دوازدە دەرگا دادەخرێت، هاوواڵتی شەکوای هەیە لەم حاڵەتەدا، نازانێت بە کوێ بڵێت؟ چۆن بیگەیەنێت؟ بۆیە لەگەڵ ئەوەی کە ئەم هاوواڵتیە حەقی ئەم گەیاندنەی دەبێت، بەڵام ئیلزام بکرێت کەوا ڕێگایەکی وەکو دانانی ئالیەتێکی ئاسان و ئاشکرا، بۆ ئەوەی هەموو هاوواڵتیەك بتوانێت پیادەی ئەم مافەی خۆی بکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار ئاسۆ کەریم کەرەم بکە.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشەکی من پێم باشە بەو شێوەیە بنووسرێت (تتولى الهيئة المهام والصلاحيات الاتية)، بڕگەی دووەم لە تەقریری موشتەرەك پێم باشە بەو شێوەیە صیاغە بکرێتەوە (التحري عن جرائم الفساد من تلقاء نفسها او بناءاً على اخبار ترد اليها من اية جهة كانت وجمع الادلة والمعلومات الخاصة بذلك واحالتها الى المحكمة المختصة ومتابعتها).

فەقەرەی پێنجەم لەتەقریری موشتەرەك، كە پێمواية هی سێیەمە لە ماددەی شەشەم لە دوای جوملەی (نشر ثقافة وطنية لتنمية اخلاقيات النزاهة الشخصية)، ئەوە ئیزافە بكرێت (بالتعاون مع وسائل الاعلام ومؤسسات المجتمع المدني)، لە كۆتاییدا پێم باشە سێ فەقەرەی تر ئیزافە بكرێت بۆ ئەو ماددەیە دەیەم/ (نشر تقارير دورية عن جرائم الفساد ومكافحتها للرأي العام في وسائل الاعلام المختلفة).

یازدەم/ (التعاون مع الجهات المحلية والعراقية والاقليمية والعالمية لمكافحة جرائم الفساد)، چونكە بەڕاستی جەرائیمی فەساد بۆتە زاهیرەیەكی عالەمی.

دوازدەم/ (اقتراح المشروعات الخاصة بظاهرة الفساد)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار هاژە كەرەم بكە.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دەربارەی ئەركەكانی دەستە، كە هەردوو ماددەی پێنج و شەش كرا بە یەك، لە دووەم پشتگیری لە لێژنەی نەزاهە دەكەم كە دووەم بگوازێتەوە بۆ ماددەی دەیەم، چونكە لە زیمنی ئەركەكانی سەرۆكە، لە بڕگەی پێنجەمی ماددەی شەشی ئەسڵی پرۆژەكە، منیش پێم باشە كە لێرەدا دەڵێت كە گەورە فەرمانبەرانی هەرێم و هاوسەرەكانیان، منداڵە ناكامەكانیان دەربەست دەكات كە بەرژەوەندییە داراییەكانیان ئاشكرا بكەن بەر لە دەست بەكار بوونیان لە ئەركە وەزیفیەكانیان، ئەوەی بۆ زیاد بكرێت، چونكە وەكو گوتمان بەڕاستی هەندێك كەس هەیە یەعنی مەعقول نییە مووڵك و ماڵی خۆی هەیە، دوای ئەوەی كە موحاسەبە بكرێت لەسەر ئەوەی كە مووڵك و ماڵی خۆشی هەیە، بۆیە بەر لە دەست بەكار بوونی لە ئەركە وەزیفیەكەی وا باشە ئەوەی بۆ زیاد بكرێت، هەمووی دووبارە بوونەوەیە، بۆیە من پێم باشە پێشكەش كردنی دەرخستەی بەرژەوەندییە داراییەكان هەر یەك لەوانەی كە لە ماددەی چوار بڕگەی یەك و دوو و سێدا هاتووە، پێویست ناكات ئەو هەموو دووبارە كردنەوەیە.

لە بڕگەی حەوتەم، لێرە پشكێنەرە گشتیەكان، یەعنی كە موفەتیشی عام، وابزانم ئەو وەزیفەیە تاكو ئێستا نییە لە كوردستان، لێرە دانراوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار اسماعیل محمود كەرەم بكە.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە ماددەی پێنج/ بڕگەی سێ، من هەمان تێبینی كاك دڵشادم هەبوو، وەرگرتنی سكالای هاوواڵتیان و ئەو لایەنانەی پەیوەندیدارن بە گەندەڵی، یەعنی ئەو لایەنانە كامەن؟ كامە لایەن پەیوەندیدارە بە گەندەڵیەوە، دەبێت بەڕاستی صیاغەكەی باشتر بكرێتن.

له حەوتەمیشدا، کاك دلّشاد ئەنجومەنی پارێزگای ئیزافە کرد، من دەڵێم ئیداراتیش ئیزافە بکرێت، چونکە ئیداراتیش ئێستا هەیە لەگەڵ ئیدارەی ئێستا ئەو شوێنانەی کە بڕیارە لە ئەنجومەنی وەزیران ئیدارات لە شوێنەکانیان هەبێت، پارێزگارو ئیدارات، ئەو ئیدارانەی کە ناومان ناون، ئیدارەی گەرمیانە، ئیدارەی سۆرانە، ئەو ئیدارانەش ئیزافە بکرێت وەکو سەرۆك و یەکە ئیدارییەکانی تر ناویان بێتن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار دکتۆر احمد کەرەم بکە.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبارەی ماددەی پێنج و شەشەوە، لەبەر ئەوەی بوون بە یەك ماددە، بۆیە منیش ئەو پێشنیارەم هەیە، کە هەندێك لە هاوکارانم تەرحیان کرد، کە مەهامی ئەو ماددەیە، مەهامی هەیئەکە باس دەکات، لەبەر ئەوە لە حیاتی (تعمل الهیئة من اجل)، سەرەتا بڵێین (تتولى الهيئة المهام الاتية:)، من لەگەڵ ئەوەم هەردوو (أ و ب) بکرێن بە یەك (اولاً) بەم شێوەیە: (العمل بقيادية وموضوعية وشفافية دون تميز من اجل تنفيذ وتطبيق قوانين مكافحة الفساد ومعايير الخدمة العامة وفقاً للدستور والقوانين النافذة)، فەقەرەی (ب) لا دەچێت.

سەبارەت بە (ثانياً) لە ماددەی شەش لە ئەسڵی قانونەکە کە (أ-استلام شكاوى المواطنين والجهات والاطراف المتعلقة بالفساد)، بۆ ئەوەی ماناکەی لە کوردیەکەش بەشێوەیەکی تر بووە، کە ئەو جیهاتانە پەیوەندییان بە فەسادەکەوە هەیە، من پێشنیار دەکەم بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە (استلام الشكاوى المتعلقة بالفساد من المواطنين والجهات والاطراف).

سەبارەت بە (سادساً) لە ماددەی شەشەمی ئەسڵی قانونەکە، کە دەڵێت (للهيئة ان توصي الدائرة)، من پێم باشە ئەو توصیە بکرێتە (ان تقرر)، واتا (للهيئة ان تقرر للدائرة المعنية بسحب يد الموظف الخاضع للتحقيق وفقا لقانون انضباط موظفي الدولة رقم (14) لسنة 1991 النافذ في الاقليم)، نەك بە صیغەی تەوصیە، بە صیغەی ئیقرار بێت.

لە (سابعاً)ش (أ- تقوم الهيئة بمراقبة التصرف باموال الاقليم)، من پێشنیار دەکەم بکرێتە (تقوم الهيئة بمراقبة التصرفات المتعلقة باموال الاقليم وطريقة ادارتها بالتعاون مع ديوان الرقابة المالية والجهات المعنية الاخرى)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار تارا ئەسعەدی کەرەم بکە.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری تەواو دەکەم لە لیژنە هاوبەشەکەو ئەوانەی تێی هاتووە، بەڵام بەباشی دەزانم ئەگەر بەکورتی هەموو مەهام و کارەکانی هەیئەکە دەتوانین بە سێ خاڵ دەست نیشانی بکەین:

یەکەم/ گەیشتن بە ئەنجامی لێکۆڵینەوە لە گەندەڵی، ئەوە کارە ئەساسیەکەیەتی.

دووەم/ چاودێری کردارەکان، ئەوانەی دەیکەین.

سێیەم/ چۆن وا لەو کەسانە بکەین کە ملکەچی یاسای گەندەڵی بن.

هەر پشتگیری لە کاك عمر نورەدینی دەکەم کە چۆن وا بکەین، چۆن وا لەو کەسانە بکەین ملکەچی یاسای گەندەڵی بن بە کردنەوەی دەورات و سیمینارات و بەرنامەی تایبەت بە گەندەڵی، ئەگەر بکرا بوایە دەسەلاتی ئەو هەیئەیە لەوە دەبێت، کە مافی بدرێتێ، ئەو لیژنەیە خۆی کە قەزیەکی گەندەڵی بە تەواوی گەیشت بێ و راستەوخۆ بیدات بە قەزا، ئەگەر هاتو لە ئەنجامی ئەوەی دای بە قەزا، بەڵام نارەزایی هەبوو لەو کەسەی کە گەندەڵی پیشان دەدات، بۆی هەبێت جارێکی تر تەمیز بکاتەوەو داوا بکات ئیعادەی نەزەر بکرێت بە قەزیەکە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار خلیل عثمان کەرەم بکە.

بەڕێز خلیل عثمان حمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم ناوی ئەو بەشە وەکو برای بەڕێزم کاك ئاسۆ گوتی ناوی بەشەکە کە ئەرکەکان هاتووە، بکرێتە ئەرك و دەسەلاتەکانی دەستە.

خاڵێکی تر، لە دانیشتنی پێشتردا لەگەڵ چەند هاوکارێکم پێشنیاری دوو برگەمان کرد، کە داواکارم لێرەدا جێگەی بکرێتەوە.

پێشنیارێکی دیکە، لە ماددەی شەشەم/ یەکەمیان، کە دەڵێت لێکۆڵینەوە لە دۆزەکانی گەندەڵی، من پێم باشە ئەوەشی بۆ زیاد بکرێت، ئەو گەندەڵیانەش کە لە دوای 1991/3/25ـەوە ئەنجام دراون، یەعنی لەوانەیە برادەرانی یاسایی تۆزێك هین بکەن لەوەی کە ئەمە جەدوەلێکی قانونی لەسەر دروست بکرێت، بڵێن ئەمە نابێت ئەسەری رەجعی هەبێت، بەڵام من پێموایە هەندێك جار ئیستیسنائات هەیە لە قانون، چونکە راستە ئەسڵ ئەوەیە کە قانون ئەسەری رەجعی نەبێت، بەڵام تۆ لێرە هەڵناستیت بەوەی کە شتێك جەریمە نەبووە بیکەیت بە جەریمە، بەڵکو جەریمەکە هەیە، ئەو کەسەی کە ئیختیلاسی کردووە، پێشتریش زانیوویەتی کە ئەوە جەریمەیە، بەڵام تۆ دێیت لێرە بە نەصێك دەسەلاتێك دەدەیت بە دەستەیەك کە لە گەندەڵیەکانی پێش خۆی بکۆڵێتەوە، من پێم باشە لێرە ئەوەش ئیزافە بکرێت و هەر وای لێ بکرێت، (لێکۆڵینەوە لە دۆزەکانی گەندەڵی و ئەو گەندەڵیانەش کە لە دوای 1991/3/25ـەوە ئەنجام دراون و هەروەك چۆن لە قانونە عێراقیەکان هاتووە بۆ ساڵی (1967)ی گێڕاوە، بەڵام دیارە ئەوە بۆ ئێمە ناکرێت، من پێم باشە لە ساڵی (1991)ـەوە بێت، لە هەندێ شوێنی رستەو بابەتەکاندا ناوی

بەرژەوەندییە داراییەکان هاتووە، هەروەکو ئەو رۆژە بـرای بـەڕێزم کـاك دکتـۆر ئـاراس ئامـاژەی پـێ کـرد بەرژەوەندییە داراییەکان، دارایی زیاتر ئەم وشەیە ئەموالی نەقدی دەگرێتـەوە، یـەعنی عـەینی و شـتەکانی تر ناگرێتەوە، ئەگەر صیغەیەك بۆ ئەمە بدۆزنەوە، زۆر زۆر باشەو زۆر سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنەی هاوبەش.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوای ئەو موناقەشەو مولاحەزاتانەی کە ئەو بـرا بەڕێزانـە، ئێمـەش هاوڕاین لەسـەر ئـەوەی کـەوا بکرێتـە مەهام و سەلاحیەت، واتا عینوانی ماددەکە بکرێتە مـەهام و سـەلاحیەت، دوای ئـەوە بەنیسبەتی هەنـدێك مولاحەزاتمان وەرگرت لەسەر ئەوەی کەوا لە بڕگەی پێنجدا باس لە عەقدی موئتەمەرات و نەدواتی عیلمی بکرێت، ئەوە لە ماددەی حەوتدا بە ئاشکرا باسی لەسەر کـراوە، مـاددەی دوازدە بڕگـەی حـەوت لـە عەقـدی موئتەمـەرات و نـەدەوات کـراوە لەسـەر ئـەوە، مولاحەزەکـە واریـدە، بـەلاّم خۆمـان هەمانـە لـە ماددەکـانی دواتردا، لەبەر ئەوە پێویست ناکات لێرە ئیزافەی بکەین، تـەنها ئێمـە فەقەرەیـەکی ترمـان ئیزافـە کـردووە لەسەر تەلەبی ئەم خوشـك وبـرا بەڕێزانـە، ئـەویش ئەوەیـە کـەوا ئیزافـەی سـەرۆکی یەکـە ئیدارییـەکان و ئەعزای مەجلیسـی موحافـەزەو مەجلیسـی بەلەدییـەکانیش بخرێتـە زیمـنی ئـەو کەسـانەی کـە خـازیعن بـۆ کەشفی مەسالحی مالی بۆ تەقدیم کردن، دواتر ئێمە وەکو لیژنەی هاوبەش و هەرسێ لامان هاوڕاین لەسەر ئـەوەی کـە ئەوانـە ئیزافـە بکـەین، مولاحـەزەی کـاك دلّشـاد شـەهاب و یـەك و دوو بـرا تـر لەسـەر (اسـتلام الشـکاوی) راسـت دەکـات، فەقـەرە سـێ لێـرە تۆزێـك غمـوزی تێدایـە، هەرچـەند ئەگـەر تەفسـیر بکرێـت تەفسیرێکی یاساییانە، تەقریبـەن هـەمان مانـا دەگەیـەنێت، بـەلاّم بـۆ زیـاتری وزوح پێمانوایـە بکرێـت بـە (استلام الشكاوي من المواطنين والجهات المختلفة)، (استلام الشكاوي المتعلقة بالفساد من المواطنين والجهات المختلفة)، ئەوە وزوحێکی زیاتری تێدایەو تێگەیشتنێکی تێدایە، ئیتر دواتری بڕگەکان هـەموو وەکـو خـۆی، هەرسێ لیژنەکان هاوبەشین لەسەر ئەوەی وەکو خۆی بمێنێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دکتۆر بەشیر کەرەم بکە.

بەڕێز د.بشیر خلیل حداد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئیقتیراحێـك هـەبوو، دوو ئەنـدامی پەرلـەمان ئیقتیراحمـان کـرد، بـۆ ئـەوەی پـێش دەسـت بـەکار بـوون مەهامەکان کەشف بکرێت، مەسالحەکان کەشف بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەو کەشفی مالیە، عادەتەن لەو کاتەوە دەست پێ دەکات کە لەسەر ئەو مەنصەبە وەردەگرێت، ئەو پۆستە وەردەگرێت، دواتر ئەو کەسانە ئازادن.....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێستا ئێمە دەست بەکارین، ئەگەر بڵێن لە پێش دەست بەکار بوونەوە، نابێت، یەعنی هەموومان با بگرێتەوە، ئەوەی ئێستا کار دەکات، ئەوەی لە موستەقبەلیش کار دەکات، خۆیان هەیئەتەکە جێی ئیعتیمادن فەترەیەك دادەنێن و بەدواداچوونی بۆ دەکەن، فەرموو بۆ ئاخیر صیاغە.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی دووەم

ئەرك و دەسەلاتەکان

ماددەی پێنجەم: دەستە ئەم کارانە دەکات:

یەکەم: جێبەجێ کردن و پیادە کردنی یاساکانی بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵ و پێوەرەکانی خزمەتگوزاری گشتی بەپێی دەستوورو یاسا کارپێکراوەکان.

دووەم: لێکۆڵینەوە لە سکالاکانی گەندەڵ و ناردنی بۆ دادگای تایبەتمەندو بەدواداچوونی.

سێیەم: وەرگرتنی سکالای پەیوەندیدار بە گەندەڵی لە هاوولاتیان و لایەنە جیاوازەکان.

چوارەم: پاراستنی نهێنی ناسنامەی ئەوانەی هاریکاری دەکەن، بەپێی یاسا، مەگەر هاریکار وازی لە پاراستن هێنابێ.

پێنجەم: بلاوکردنەوەی رۆشنبیری نیشتمانی بۆ گەشەپێدانی ڕەوشتەکانی دەستپاکی کەسێتی و پابەندبوونی خودی بەپێوەرەکانی خزمەتگوزاری و لەگەڵ بەرپرسی تایبەتمەندکار دەکات لەپێناوی دانانی بەرنامەیەکی خوێندنی نیشتمانی لەپێناوی چەمکی نەزاهەتدا.

شەشەم: دەرکردنی ڕێنمایی لەبارەی ڕێساکانی رەفتار کردنی وەزیفی بۆ ڕوونکردنەوەی پێوانەو رەوشتی خزمەتگوزاری گشتی، کە دەبێت فەرمانبەرانی هەرێم وەکو مەرجێك بۆ دامەزراندن و بەردەوامبوون لە خزمەتکردندا پێیەوە پابەند بن و چاودێری ئەم پابەند بوونە بکرێت و رێنماییەکان ناوە بەپێی پێویست هەموار دەکرێت.

حەوتەم:

1- دەرچوواندنی ڕێنمایی بەپێی بنچینەی دەسکەوتنی ناڕەوا (کسب غیر مشروع)، کە دەقەکەی لە بەشی پێنجەمی ئەم یاسایەدا هاتووە، کە دەبێ فەرمانبەرانی هەرێم و هاوسەرەکانیان و منداڵە ناکامەکانیان

پابەندبن پێیەوەو بەرژەوەندی دارایی خۆیان ئاشکرا بکەن و لە کاتێك بۆ کاتێکی تر هەمواربکرێ بەو پێیەی کە بە گونجاوی دەزانێ بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانی کە مەبەستن.

2- ئاشکرا کردنی بەرژەوەندی، بەیاننامەی ڕاشکاوانە دەگرێتەخۆ لەبارەی ئەو کەسەی کە چەند خانووبەرەو ومالّی گوازراو و نەگوازراوو داهاتی دارایی و ڕەسیدی لە بانکەکانداو پشك و سەندو مافی مەعنەوی لە ناو هەرێم و دەرەوەدا هەیە.

3- ئاشکرا کردنی بەرژەوەندی دارایی ئەمانە دەگرێتەوە:

أ- سەرۆکی هەرێم و جێگرەکەی.

ب- سەرۆکی پەرلەمان و جێگرەکەی و سکرتێرو ئەندامان.

ت- سەرۆك وزیران و جێگرەکەی.

پ – وەزیرەکان و ئەوانەی بە پلەی وەزیرن و بریکاری وەزارەتەکان.

ج- سەرۆکی دەستەی گشتی نەزاهەو جێگرەکەی و هەموو بەڕێوەبەرە گشتیەکانی دەستەو لێکۆڵەرەکانی.

ح- خاوەنی پلەی تایبەتی و بریکارەکانیان و یاریدەدەرەکانیان.

خ- بەڕێوەبەرە گشتیەکان و یاریدەدەرەکانیان.

د- دادوەران و ئەندامانی داواکاری گشتی و سەرپەرشتیارانی دادو لێکۆڵەران.

ژ – ئەفسەرانی پاسەوانی هەرێم و هێزەکانی ئاسایشی ناوخۆ.

هـ- سەرۆکی یەکە کارگێڕیەکان و ئەندامانی ئەنجومەنی پارێزگاکان وشارەوانییەکان.

و- هەر کەسێك پایەکی مەدەنی، یان سەربازی هەبێ و ناوی لەسەرەوەدا نەهاتبێ و دەستە بەپێویستی دەزانێ ڕاپۆرتی ئاشکراکردنی دارایی بیان گرێتەوە، بەپێی ڕێنماییەکانی بۆ ئەم مەبەستە دەردەچێ.

هەشتەم:

1- دەستە بۆی هەیە فەرمانگەی پەیوەندیدار ڕاسپێرێ بەدەست لەکارکێشانەوەی ئەو فەرمانبەرەی لێکۆڵینەوەی لەگەڵ دەکرێ، بەپێی یاسای بەرزەفتکردنی فەرمانبەرانی دەوڵەتی ژمارە (14)ی سالّی 1991، کە لە هەرێمدا کاری پێ دەکرێ.

2- دەستە بۆی هەیە ئەو سەرپێچیانەی کە پەیوەندیدارن بە پێوەرەکانی ڕاژەی گشتی بنێرێ بۆ سەرۆکی فەرمانگە حکومییەکەی، کە فەرمانبەرە سەرپێچیەکەرەکەی پێوە بەستراوەتەوەو بۆی هەیە ئەمە بە ڕاسپاردەیەك بلکێنێ، تاکو ڕێکاری بەرزەفتکردن و دادوەری لە بارەیەوە ئەنجام بدرێ.

نۆیەم:

1- دەستە بۆی هەیە چاودێری دەستکاری کردن بە مولّکی هەرێم و ڕێگای بەڕێوە بردن بکات، ئەمەش بەهاوکاری دەبێ لەگەڵ دیوانی چاودێری دارایی و لایەنی پەیوەندیداری دیکەدا.

2- چاودێری یاسایی بڕیارەکان و کارەکانی وەزارەتەکان و فەرمانگەکان و ئەو دەستانەی ملکەچن بۆ چاودێری و ڕادەی دەستپاکیان دەگرێتەوە.

3- ئـەو لایەنـەی ملکەچـە بـۆ چـاودێری، دەبـێ لەسـەر داوای دەسـتەو بـەبێ دواکـەوتنی زانیـاری و ڕوونکردنەوەو بەڵگەنامەو دۆکیومێنت بە نهێنیەکانەوە، جا هەر چیەك بێ پلەی شاردنەوەی و هی تـریش پێشکەش بەدەستە بکات، کە دەستە بەپێویستی دەزانێ بۆ مەبەستی چاودێری سەیریان بکات.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە بە عەرەبیەکەی.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثاني

مهام وصلاحيات الهيئة

لمادة الخامسة: تعمل الهيئة على:

اولاً: تنفيذ وتطبيق قوانين مكافحة الفساد ومعايير الخدمة العامة وفق الدستور والقوانين النافذة.

ثانياً: التحقيق في قضايا الفساد واحالتها الى المحكمة المختصة ومتابعتها.

ثالثا: استلام الشكاوى المتعلقة بالفساد من المواطنين والجهات المختلفة.

رابعا: المحافظة على سرية هوية المتعاونين وفقا للقانون الا اذا تنازل المتعاون عن الحماية.

خامسا: نشر ثقافة وطنية لتنمية اخلاقيات النزاهة الشخصية والالتـزام الـذاتي بمعـايير الخدمـة وتعمـل مـع مسؤولين مختصين من اجل وضع مناهج دراسية وطنية لتعزيز مفهوم النزاهة.

سادسا: اصدار تعليمات قواعد السلوك الوظيفي لتوضيح معـايير الخدمـة العامـة واخلاقياتهـا الـتي يلتـزم بهـا موظفوا الاقليم والقطاع العام باعتبارها شرطا للتعيين وللاستمرار ومراقبة مدى التقيد بها وتعدل من وقت لاخر حسب الحاجة.

سابعا:

1- اصدار تعليمات وفقا لقواعد الكسب غير المشروع المنصوص عليها في الفصل الخامس من هذا القانون والـتي تلزم موظفي الاقليم وكذلك زوجاتهم واولادهم القصر، الكشف عن مصالحهم الماليـة وتعـدل مـن وقـت لاخـر وفق لماتراه مناسبا لتحقيق الاغراض المنشودة منها.

2- يتضمن كشف المصالح المالية بيانات تفصيلية عما يملكه المكلف من عقارات ومنقولات ودخل مالي وارصدة في المصارف واسهم وسندات وحقوق معنوية داخل الاقليم وخارجه.

3- يشمل كشف المصالح المالية كل من:

أ- رئيس الاقليم ونائبه.

ب- رئيس البرلمان ونائبه والسكرتير والاعضاء.

ت- رئيس الوزراء ونائبه.

ث- الوزراء ومن هم بدرجة وزير ووكلاء الوزارات.

ج- رئيس الهيئة العامة للنزاهة ونائبه وجميع مدراء الهيئة العاميين ومحققيها.

ح- اصحاب الدرجات الخاصة ووكلائهم ومعاونيهم.

خ- المدراء العامين ومعاونيهم.

د- القضاة واعضاء الادعاء العام والمشرفين العدليين والمحققين.

ذ- ضباط حرس الاقليم وقوى الامن الداخلي.

هـ- رؤساء الوحدات الادارية واعضاء مجالس المحافظات والاقضية والنواحي ورؤساء البلديات واعضاء مجالس البلدية.

و- اي شخص يشغل منصب مدني او عسكري ممن لم يرد ذكره اعلاه وترى الهيئة ضرورة شموله بتقرير الكشف المالي، وفقا لتعليمات تصدر لهذا الغرض.

ثامنا:

1- للهيئة ان توصي الدائرة المعنية بسحب يد الموظف الخاضع للتحقيق وفقا لقانون انضباط موظفي الدولة رقم (14) لسنة 1991 النافذ في الاقليم.

2- للهيئة ان تحيل المخالفات المتعلقة بمعايير الخدمة العامة الى رئيس الدائرة الحكومية التي يرتبط بها الموظف المخالف، ولها ان ترفق ذلك بتوصية باتخاذ اجراءات انضباطية وقضائية.

تاسعا:

1- للهيئة ان تقوم بمراقبة التصرف باموال الاقليم وطريقة ادارتها بالتعاون مع ديوان الرقابة المالية والجهات المعنية الاخرى .

2- تشمل المراقبة قانونية قرارات واعمال الوزارات والدوائر والهيئات الخاضعة للرقابة ومدى نزاهتها.

3- على الجهة الخاضعة للرقابة ان تقدم للهيئة بناءاً على طلبها وبدون تأخير المعلومات والايضاحات والمستندات والوثائق بما فيها السرية ايا كانت درجة كتمانها وغير ذلك مما ترى الهيئة ضرورة الاطلاع عليها لاغراض الرقابة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو، کەرەم بکە.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنها بۆ بەرچاو خستنێك لە بڕگەی پێنجەمدا جیاوازییەك لەنێوان کوردییەکەو عەرەبییەکەدا هەیە، چونکە ئێمە کە کوردیەکەمان خوێندەوە دەڵێ (کە دەبێ فەرمانبەرانی هەرێم وەکو مەرجێك بۆ دامەزراندن و .....)، بەڵام لە عەرەبییەکەی دەڵێ قیتاعی عامی تیادا لا نەدراوە، ئەمە پێویستە لابدرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو فەقەرەی سێ (ثالثاً) ئەگەر تەصلیح بکرێت و ئەو مولاحەزەی کاك سەروەر وەربگرن، فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیارێکمان لەلایەن دەستەی سەرۆکایەتی بۆ هاتووە، بۆ داڕشتنەوەی بڕگەی سێیەم کە باس لە ئیستیلامی شەکاوی دەکات (استلام شكاوي المواطنين المتعلقة بالفساد والجهات المختلفة والتحقيق فيها)، داوایان کردووە بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەرەم بکە کاك شۆڕش.

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەکو دەزانین ئەو پرۆژە یاسایە لە حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە هاتووە لە کۆتایی مانگی نۆی ساڵی 2010، لە دوای تێکەڵ کردنەوەی ماددەی پێنج و ماددەی شەش، لە بڕگەی شەشدا باس لەوە دەکات (اصدار تعليمات قواعد السلوك الوظيفي لتوضيح معايير الخدمة العامة واخلاقياتها)، حکومەتی هەرێمی کوردستان بیست رۆژێك نابێت، یەعنی بیست رۆژی بەسەردا نەرۆیشتووە لە ژێر ناوی نیزامی ژمارە (1)ی ساڵی 2011 نیزامی قەواعیدی سلوك و میهەنیەی دەرکردووە بۆ حکومەتی هەرێمی کوردستان، پێموایە ئەوەی لە بڕگەی شەشدا هاتووە زیادە، چونکە لە رووی یاساییەوە لەنگ دەبێت لە دوو شوێندا باس بکرێت، چونکە پێشتر حکومەت ئەوەی دەرکرد بوو، بەلاّم ئەو پرۆژە یاسایە کۆنەو ساڵی پار هاتووە، حکومەت بیست رۆژێك نابێت ئەو قەواعیدی سلوکەی دەرکردووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

پرۆژە یاساکە کۆنە، بەس راپۆرتی لیژنەکان زۆر درەنگ هاتن تاکو ئێمەش توانیمان لە بەرنامەی کار دابنێین، کەرەم بکە کاك عمر.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی کە کاك شۆڕش باسی لەسەر دەکات، ئەوە نیزامێکە سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران دەریکردووە، ئەمە یاسایەکی تایبەتیە، لەبەر ئەوە پێویست دەکات ئەم فەقەرەیە لێرەدا هەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا ئەگەر قەرارە ئێمە قسە بکەین، بۆ ئەوەی بۆچوونەکانمان داخیلی ماددەکانی ئەم یاسایە بکرێت، ئەوە کارێکی ئیجابی و بەجێیە، بەڵام بۆ تەنها قسەو بچێتە پرۆتۆکۆلەوە، من تەسەورم وایە کاتێکی زۆر دەکوژرێت و ئێمەش هیچ خزمەتێك بەم یاسایە ناکەین، چونکە لەڕاستیدا لە ماددەی چوار چەند هەڤاڵێك تەرحی چەند بڕگەیەکمان کرد، گوتیان بۆ ماددەی شەش دەیهێلێنەوەو داخیلی دەکەین و تەرحی.....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بینووسەو بینێرە، بەنووسینیش ئێستا بینێرە، فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

چونکە پێشتریش نووسی بوومان و ناردمان، سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عومەر کەرەم بکە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ رێزم بۆ بۆچوونەکانی کاك سالار و هەموو ئەو خوشك و برا بەڕێزانەی ئێرە، ئەم یاسایانەی کە ئێمە لێرە باسی لەسەر دەکەین و دەمانەوێت ئیصداری بکەین، بە تەئکید هەر هەموومان دەمانەوێت دەوڵەمەندی بکەین، بەڵام ئەم یاسایانە پێش ئەوەی بێتە ئێرە هەموومان وەکو لیژنەکان قسەمان لەسەر کردووەو کۆبوونەوەی لەسەر کراوە، صیاغەی بۆ کراوەتەوە، کە دەڵێن لێی وەرناگیرێت، بە پێچەوانەوە، ئێمە لەم ماددانە گەلێك مولاحەزاتی برادەرانمان بە هەند وەرگرتووەو ئیزافەمان کردووە، ناکرێت هەر برادەرێك، هەر مولاحەزەیەکی هەبوو و ئارەزوومەند بوو مولاحەزەکەی بچێتە ناو یاساکەو لێرە بخرێتە ناو یاساکە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەگەر مولاحەزەیەك چەند ئەندامی پەرلەمان تەئیدی بکات، با صیاغەکەی بخوێندرێتەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە، ئەگەر موخالیف یاسا نەبێت، کاك عبدالسلام فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفی صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دەڵێم ئەگەر ئاڕا تەرح کرا، یان وەلاّم بدرێتەوەو شەرح بکرێت بۆچی داخیل نەبوو؟ یانیش رەچاو بکرێت، یەعنی ئەو سێ، چوار ئیقتیراحەی من کردم کە ئەسڵەن ئەو قسانە هی ئەم ماددەیە نین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالسلام ئەگەر ئەندامێکی پەرلەمان رەئیەکیش بدات، برایەکی تر، یان خوشکێکی تر تەسنیەی نەکات و لیژنەکە وەری نەگرێت ئیهمال دەکرێت، دوایی بۆ لیژنەکەش ئەوە نییە یەك، یەك جوابی

پرسیارەکانتان بداتەوە، لیژنەکە لێرە دانیشتوونە دیفاع لە راپۆرتەکەیان دەکەن و ئەو بۆچوونانەی کە چەند ئەندامێکی پەرلەمان پشتگیری دەکات بخرێتە دەنگدانەوە، ئەگەر موخالیفی یاسا نەبێت، کاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راستە بۆ هەر پرۆژە یاساو بڕیارێك راپۆرت ئامادە دەکرێت و لە لیژنەکانیش گفتوگۆ دەکرێت، بەڵام دانیشتنی پەرلەمان بۆ دەوڵەمەند کردنیەتی و قابیلی تاوتوێ کردنیەتی، بەڕێز لیژنەکانیش مولزەمن.....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەس ئەگەر تەسنیە نەکرێتە سەر رەئیەکەت وەرناگیرێت، کە وەری نەگرن زۆر تەبیعیە، فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو تەرحانەی ئێمە کردوومانە زیاد لە پێنج بۆ شەش ئەندامی پەرلەمان تەسنیەی کرد....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، کاك عومەر تەرحەکەیان بە نووسین بیخوێننەوە، کە بەنووسین دایانە پێتان، با وازیح بێت، فەرموو بیخوێنەوە.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمە کە تەرحێکە کراوە بۆ ئەوەی زیاد بکرێت لەسەر ماددەی شەشەم:

یەکەم/ کار کردن بۆ بەشداری پێ کردنی رێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی و دامەزراوە فێرکارییەکان لەو چالاکیانەی بۆ رووبەڕوو بوونەوەی گەندەڵی ئەنجام دەدرێت.

دووەم/ هاوکاری کردن لەگەڵ رێکخراو و دەستە نێودەوڵەتیەکان کە پەیوەندیدارن بە رووبەڕوو بوونەوەی گەندەڵی و دارشتنی بەرنامەی زانستی بۆ خۆپاراستن و بەربەست دانان لەبەردەم هەموو جۆرەکانی گەندەڵی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆرە.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سوپاس، ئەو پێشنیارەی ئێستا وابزانم کاك سالار بەرێزیان بۆیان ناردینە باس لە بەشداری کردنی رێکخراوەکان دەکاتن، ئێمە دەقێکمان هەیە لە ماددەی دوازدە باس لەوە دەکات، ئەگەر پەلە نەکەن، ئەو پێشنیارانەی بۆمان هاتووە لە ماددەی دوازدەو سێزدا هەیە، بەڵێ لە بڕگەی حەوت، باس لە ئیعدادی دیراسات و بحوس دەکات، باس لە (تنمية العلاقات مع المنظمات ذات النشاطات المشابهة، تطوير المهارات، التحقيق، آليات عمليات ملزمة للدوائر الرسمية، ادارة برامج التدريب واقامة المؤتمرات)، هەموو ئەو بڕگانە لە ماددەی دوازدەدا لەخۆ دەگرن، هاوکاری رێکخراوەکان و دەستە نێودەوڵەتیەکان و رێکخراوەکانی کۆمەڵگەی مەدەنی، ئەوە ئەو بڕگە ئەو چالاکیانە لەخۆ دەگرێت، وابزانم پێویست ناکات لێرە لەو ماددەیەش زیاد بکرێت، چونکە لە ماددەی دوازدەدا باسی لێ کراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە نەصەکە بخوێنەوە دەیخەینە دەنگدانەوە، ئەگەر دەنگی هێنا، ئینجا ئەوە، رەئی هاوبەشتان لەسەر ئەوەمان پێ بڵێن.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ئەو بڕگەی کە ئیستیلامی شەکاوی بوو، بڕگەی یەکەم وەکو خۆی مایەوە، هی دووەم وەکو خۆی، هی سێیەم، سەبارەت بە وەرگرتنی سکالاکان دامانڕێشتەوە بەم شێوەیە: (استلام شكاوى المواطنين المتعلقة بالفساد والجهات المختلفة والتحقيق فيها)، بڕگەی چوارەم و پێنجەم وەکو خۆی، بەنیسبەت بڕگەی شەشەم کەرتی گشتی و تێکەلاوەکەمان لادا، واتا قیتاعی عام و موختەلەت، لەبەر ئەوەی باس لە فەرمانبەری هەرێم دەکات، دامودەزگاکانی هەرێم، پێویست ناکات باسی کەرتی گشتی و کەرتی تێکەلاو بکەین، ئەوە هەڵگیرا، بەنیسبەت بڕگەیەك پێشنیاری ئەوە کرا سەرۆکی یەکە کارگێڕیەکان زیاد بکرێت، بڕگەیەکمان بە ریزبەندی (هـ) زیاد کرد (رؤساء الوحدات الادارية واعضاء مجالس المحافظات والاقضية والنواحي ورؤساء البلديات واعضاء المجالس البلدية)، ریزبەندەکان بەو شێوەیە بوو.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، ئەو موقتەرەحە باس لە بەشداری پێ کردنی رێکخراوەکانی کۆمەڵەی مەدەنی دەکات تا چەند بەشدار بن و هاوکاری ئەو دەستەی بن، بۆ بەرەنگاربوونەوەی دیاردەی گەندەڵی، ئێمە وەڵامەکەمان ئەوەیە، ئێمە لەبەر ئەوە وەڵامی یەکە یەکەی ئەندامانمان نەداوە، چونکە ئەو رێگەیەمان پێ نەدرا لەلایەن دەستەی سەرۆکایەتی، لەبەر ئەوەی لە ماددەی دوازدەدا باسی رێکخراوەکان کراوە، چۆن هاوکاری ئەو دەستەیە دەکەن، ئەو دەستەی گشتی نەزاهە، هەموو لایەك هاوکار بن بۆ بەرەنگاربوونەوەی دیاردەی گەندەڵی لە هەرێمی کوردستان، کە لە ماددەی دوازدەدا هاتووە، پێویست ناکات لەو ماددەیە بڕگەیەك زیاد بکەین بەهاوکاری کردنی رێکخراوەکانی کۆمەلگای مەدەنی بۆ دەستەی گشتی نەزاهە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ئاخیر صیاغەتان بخوێننەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی دووەم

ئەرك و دەسەلاتەکان

ماددەی پێنجەم: دەستە ئەم کارانە دەکات:

یەکەم: جێبەجێ کردن و پیادە کردنی یاساکانی بەرەنگاربوونەوەی گەندەڵ و پێوەرەکانی خزمەتگوزاری گشتی بەپێی دەستوورو یاسا کارپێکراوەکان.

دووەم: لێکۆڵینەوە لە سکالاکانی گەندەڵ و ناردنی بۆ دادگای تایبەتمەندو بەدواداچوونی.

سێیەم: وەرگرتنی سکالای پەیوەندیدار بە گەندەڵی لە هاوولاتیان و لایەنە جیاوازەکان و لێکۆڵینەوە لێیان.

چوارەم: پاراستنی نهێنی ناسنامەی ئەوانەی هاریکاری دەکەن، بەپێی یاسا، مەگەر هاریکار وازی لە پاراستن هێنابێ.

پێنجەم: بلاوکردنەوەی رۆشنبیری نیشتمانی بۆ گەشەپێدانی ڕەوشتەکانی دەستپاکی کەسێتی و پابەندبوونی خودی بەپێوەرەکانی خزمەتگوزاری و لەگەڵ بەرپرسی تایبەتمەندکار دەکات لەپێناوی دانانی بەرنامەیەکی خوێندنی نیشتمانی لەپێناوی چەمکی نەزاهەتدا.

شەشەم: دەرکردنی ڕێنمایی لەبارەی ڕێساکانی رەفتار کردنی وەزیفی بۆ ڕوونکردنەوەی پێوانەو رەوشتی خزمەتگوزاری گشتی، کە دەبێت فەرمانبەرانی هەرێم وەکو مەرجێك بۆ دامەزراندن و بەردەوامبوون لە خزمەتکردندا پێیەوە پابەندبن و چاودێری ئەم پابەند بوونە بکرێت و رێنماییەکان ناوە بەپێی پێویست هەموار دەکرێت.

حەوتەم:

1- **دەرچوواندنی ڕێنمایی بەپێی بنچینەی دەسکەوتنی ناڕەوا (کسب غیر مشروع)، کە دەقەکەی لە بەشی پێنجەمی ئەم یاسایەدا هاتووە، کە دەبێ فەرمانبەرانی هەرێم و هاوسەرەکانیان و منداڵە ناکامەکانیان پابەندبن پێیەوەو بەرژەوەندی دارایی خۆیان ئاشکرا بکەن و لە کاتێك بۆ کاتێکی تر هەمواربکرێ بەو پێیەی کە بە گونجاوی دەزانێ بۆ بەدیهێنانی ئامانجەکانی کە مەبەستن.**

2- **ئاشکرا کردنی بەرژەوەندی بەیاننامەی ڕاشکاوانە دەگرێتەخۆ لەبارەی ئەو کەسەی کە چەند خانووبەرەو ومالّی گوازراو و نەگوازراوو داهاتی دارایی و ڕەسیدی لە بانکەکانداو پشك و سەندو مافی مەعنەوی لە ناو هەرێم و دەرەوەدا هەیە.**

3- **ئاشکرا کردنی بەرژەوەندی دارایی ئەمانە دەگرێتەوە:**

أ- **سەرۆکی هەرێم و جێگرەکەی.**

ب- **سەرۆکی پەرلەمان و جێگرەکەی و سکرتێرو ئەندامان.**

ت- سەرۆك وزیران و جێگرەكەی.

پ – وەزیرەكان و ئەوانەی بە پلەی وەزیرن و بریكاری وەزارەتەكان.

ج- سەرۆكی دەستەی گشتی نەزاهەو جێگرەكەی و هەموو بەڕێوەبەرە گشتیەكانی دەستەو لێكۆڵەرەكانی.

ح- خاوەنی پلەی تایبەتی و بریكارەكانیان و یاریدەدەرەكانیان.

خ- بەڕێوەبەرە گشتیەكان و یاریدەدەرەكانیان.

د- دادوەران و ئەندامانی داواكاری گشتی و سەرپەرشتیارانی دادو لێكۆڵەران.

ژ – ئەفسەرانی پاسەوانی هەرێم و هێزەكانی ئاسایشی ناوخۆ.

هـ- سەرۆكی یەكەی كارگێڕیەكان و ئەندامانی ئەنجومەنی پارێزگاكان وشارەوانییەكان لەشارو قەزاو ناحیەكان.

و- هەر كەسێك پایەیەكی مەدەنی، یان سەربازی هەبێ و ناوی لەسەرەوەدا نەهاتبێ و دەستە بەپێویستی دەزانێ ڕاپۆرتی ئاشكراكردنی دارایی بیان گرێتەوە، بەپێی ڕێنماییەكانی بۆ ئەم مەبەستە دەردەچێ.

هەشتەم:

1- دەستە بۆی هەیە فەرمانگەی پەیوەندیدار ڕاسپێرێ بەدەست لەكارگێشانەوەی ئەو فەرمانبەرەی لێكۆڵینەوەی لەگەڵ دەكرێ، بەپێی یاسای بەرزەفتكردنی فەرمانبەرانی دەوڵەتی ژمارە (14)ی ساڵی 1991، كە لە هەرێمدا كاری پێ دەكرێ.

2- دەستە بۆی هەیە ئەو سەرپێچیانەی كە پەیوەندیدارن بە پێوەرەكانی ڕاژەی گشتی بنێرێ بۆ سەرۆكی فەرمانگە حكومییەكەی، كە فەرمانبەرە سەرپێچیەكەرەكەی پێوە بەستراوەتەوەو بۆی هەیە ئەمە بە ڕاسپاردەیەك بلكێنێ، تاكو ڕێكاری بەرزەفتكردن و دادوەری لە بارەیەوە ئەنجام بدرێ.

نۆیەم:

1- دەستە بۆی هەیە چاودێری دەستكاری كردن بە مولكی هەرێم و ڕێگای بەڕێوە بردن بكات، ئەمەش بەهاوكاری دەبێ لەگەڵ دیوانی چاودێری دارایی و لایەنی پەیوەندیداری دیكەدا.

2- چاودێری یاسایی بڕیارەكان و كارەكانی وەزارەتەكان و فەرمانگەكان و ئەو دەستانەی ملكەچن بۆ چاودێری و ڕادەی دەستپاكیان دەگرێتەوە.

3- ئەو لایەنەی ملكەچە بۆ چاودێری، دەبێ لەسەر داوای دەستەو بەبێ دواكەوتنی زانیاری و ڕوونكردنەوەو بەلگەنامەو دۆكیومێنت بە نهێنیەكانەوە، جا هەر چیەك بێ پلەی شاردنەوەی و هی تریش پێشكەش بەدەستە بكات، كە دەستە بەپێویستی دەزانێ بۆ مەبەستی چاودێری سەیریان بكات.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەس لە (رابعاً) مولاحەزەیەكمان هەبوو ئەگەر ئەوە چاك بكەیت، پاشان بە عەرەبیەكە بخوێندرێتەوە، ئەگەر چوارەمیان بخوێنیتەوە، زەحمەت نەبێ.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

چوارەم گۆڕانکاری بەسەرداهات:

چوارەم: پاراستنی نهێنی ناسنامەی ئەوانەی هاریکاری دەکەن، بەپێی یاسا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە عەرەبیش کەرەم بکەن.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثاني

مهام وصلاحيات الهيئة

المادة الخامسة: تعمل الهيئة على:

اولاً: تنفيذ وتطبيق قوانين مكافحة الفساد ومعايير الخدمة العامة وفق الدستور والقوانين النافذة.

ثانياً: التحقيق في قضايا الفساد واحالتها الى المحكمة المختصة ومتابعتها.

ثالثا: استلام شكاوى المواطنين المتعلقة بالفساد والجهات المختلفة والتحقيق فيها.

رابعا: المحافظة على سرية هوية المتعاونين وفقا للقانون.

خامسا: نشر ثقافة وطنية لتنمية اخلاقيات النزاهة الشخصية والالتزام الذاتي بمعايير الخدمة وتعمل مع مسؤولين مختصين من اجل وضع مناهج دراسية وطنية لتعزيز مفهوم النزاهة.

سادسا: اصدار تعليمات قواعد السلوك الوظيفي لتوضيح معايير الخدمة العامة واخلاقياتها التي يلتزم بها موظفوا الاقليم باعتبارها شرطا للتعيين وللاستمرار ومراقبة مدى التقيد بها وتعدل من وقت لاخر حسب الحاجة.

سابعا:

1- اصدار تعليمات وفقا لقواعد الكسب غير المشروع المنصوص عليها في الفصل الخامس من هذا القانون والتي تلزم موظفي الاقليم وكذلك زوجاتهم واولادهم القصر، الكشف عن مصالحهم المالية وتعدل من وقت لاخر وفق لماتراه مناسبا لتحقيق الاغراض المنشودة منها.

2- يتضمن كشف المصالح المالية بيانات تفصيلية عما يملكه المكلف من عقارات ومنقولات ودخل مالي وارصدة في المصارف واسهم وسندات وحقوق معنوية داخل الاقليم وخارجه.

3- يشمل كشف المصالح المالية كل من:

أ- رئيس الاقليم ونائبه.

ب- رئيس البرلمان ونائبه والسكرتير والاعضاء.

ت- رئيس الوزراء ونائبه.

ث- الوزراء ومن هم بدرجة وزير ووكلاء الوزارات.

ج- رئيس الهيئة العامة للنزاهة ونائبه وجميع مدراء الهيئة العاميين ومحققيها.

ح- اصحاب الدرجات الخاصة ووكلائهم ومعاونيهم.

خ- المدراء العامين ومعاونيهم.

د- القضاة واعضاء الادعاء العام والمشرفين العدليين والمحققين.

ذ- ضباط حرس الاقليم وقوى الامن الداخلي.

هـ- رؤساء الوحدات الادارية واعضاء مجالس المحافظات والاقضية والنواحي ورؤساء البلديات واعضاء المجالس البلدية.

و- اي شخص يشغل منصب مدني او عسكري ممن لم يرد ذكره اعلاه وترى الهيئة ضرورة شموله بتقرير الكشف المالي، وفقا لتعليمات تصدر لهذا الغرض.

ثامنا:

1- للهيئة ان توصي الدائرة المعنية بسحب يد الموظف الخاضع للتحقيق وفقا لقانون انضباط موظفي الدولة رقم (14) لسنة 1991 النافذ في الاقليم.

2- للهيئة ان تحيل المخالفات المتعلقة بمعايير الخدمة العامة الى رئيس الدائرة الحكومية التي يرتبط بها الموظف المخالف، ولها ان ترفق ذلك بتوصية باتخاذ اجراءات انضباطية وقضائية.

تاسعا:

1- للهيئة ان تقوم بمراقبة التصرف باموال الاقليم وطريقة ادارتها بالتعاون مع ديوان الرقابة المالية والجهات المعنية الاخرى .

2- تشمل المراقبة قانونية قرارات واعمال الوزارات والدوائر والهيئات الخاضعة للرقابة ومدى نزاهتها.

3- على الجهة الخاضعة للرقابة ان تقدم للهيئة بناءاً على طلبها وبدون تأخير المعلومات والايضاحات والمستندات والوثائق بما فيها السرية ايا كانت درجة كتمانها وغير ذلك مما ترى الهيئة ضرورة الاطلاع عليها لاغراض الرقابة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێستا دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (54) بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (8) بەڕێز لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا، تکایە ماددەی حەوت، فەرموو.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی سێیەم

هەڵبژاردنی سەرۆکی دەستەو ئەرکەکانی و دامەزراوەکانی دەستە

له ئەسڵی پرۆژەکە ماددەی حەوتەمە، لەبەر ئەوەی ماددەی پێنج و شەش بوو بە ماددەیەك، بوو بە ماددەی پێنج، ئەم ماددەیەش دەبێتە ماددەی شەشەم:

ماددەی شەشەم:

یەکەم/ پەرلەمان بە هەڵبژاردنی نهێنی و بەزۆرینەی رەهای ژمارەی ئەندامەکانی سەرۆکی دەستە لەنێوان سێ پاڵێوراودا، کە ئەنجومەنی دادوەری لە هەرێمدا دەیانپاڵێوێ هەڵدەبژێرێت و بە مەرسومی هەرێمی دادەمەزرێت.

دووەم/ مەرجی پاڵێوراو بۆ پۆستی سەرۆك، سەرباری مەرجە گشتیەکانی فەرمانبەرایەتی ئەمانەی خوارەوەیە:

1-**بەتاوانی بەدرەوشتی و ئابڕووبەر بە زیندانی کردن حوکم نەدرا بێت.**

2- **خاوەن تواناو دەست پاك و بێ لایەن بێت.**

3- **بەشداری نەکرد بێت لەو تاوانانەی رژێمی بەعس پلانی بۆ داناون، یاخود جێ بەجێی کردوون، یان ئەنجامی داون.**

4- **بڕوانامەی زانکۆی لە یاسا بەدەست هێنا بێت و شارەزایی لە مەیدانی کارەکەیدا لە (15) ساڵ کەمتر نەبێت، سەبارەت بە هەڵگری بڕوانامەی بەکالۆریۆس و دوو ساڵ لەو ماوەیە کەمتر بێتەوە سەبارەت بەو کەسانەی کە بڕوانامەی مەجستێریان لە یاسادا بەدەست هێناوەو پێنج ساڵ سەبارەت بەوانەی بڕوانامەی دکتۆریان لە یاسا بەدەست هێناوەو ماوەی خوێندن بۆ بەدەست هێنانی هەردوو بڕوانامە، بۆ مەبەستی ئەم یاسایە بە ماوەی کارکردن دادەنرێت.**

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کەرەم بکە بە عەرەبیش.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثالث

انتخاب رئيس الهيئة ومهامه وتشكيلات الهيئة

المادة السادسة:

أولاً: يتولى البرلمان انتخاب رئيس الهئية باقتراع سري وباغلبية مطلقة لعدد أعضائه من بين ثلاثة مرشحين يرشحهم مجلس القضاء في الاقليم، ويعين المنتخب بمرسوم جمهوري.

ثانياً: يشترط في المرشح لمنصب الرئيس اضافة الى الشروط الوظيفية العامة مایاتي:

1- **غير محكوم عليه بالسجن في الجرائم المخلة بالاخلاق والاداب العامة.**

2- **يتمتع بالكفاءة والنزاهة والحياد.**

3- **ان لايكون مشتركاً في الجرائم التي خطط لها او نفذها او ارتكبها النظام البعثي.**

4- حاصلاً على شهادة جامعية في القانون وله خبرة في مجال عمله مدة لاتقل عن خمس عشرة سنة بالنسبة لحملة شهادة البكالوريوس وتنزل من هذه المدة سنتان بالنسبة للحاصلين على شهادة الماجستير في القانون وخمس سنوات بالنسبة للحاصلين على شهادة الدكتوراه في القانون وتعتبر مدة الدراسة الصغرى للحصول على اي من الشهادتين مدة ممارسة لاغراض هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی نەزاهە رەئیتان.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێزسەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (6) کە ماددەی (7)ە لە ئەسڵی پرۆژەکە.

یەکەم: دەستە دەستەواژەی (زۆرینەی رەها) بگۆڕێت بە (سێ لەسەر چوارى ئەندامان)و، لە کۆتایی رستەکەشدا دەستەواژەی (بەپلەی وەزیر) زیاد بکرێت.

دووەم/

1 – وشەی (بەزیندانی کردن) لابدرێت.

2 - لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

3 - لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

4 - لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش رەئیتان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە ڕاپۆرتی هاوبەش پێشنیارێکمان کرد بوو، بەڵام پێشنیارەکەی خۆمان سەحب دەکەینەوە، لەبەر ئەوەی پێشنیارمان کرد بوو کەوا لیژنەیەکی پەرلەمانی پێك بێت، ئەو لیژنە پەرلەمانیە جێ بەجێ کردنی یاساکە زەحمەت دەکات، لەبەر ئەوە ئەوەی لە ڕاپۆرتەکەدا هاتووەو ئەو پێشنیارەی کە کردوومانە، پێشنیارەکە سەحب دەکەینەوەو ئێمە پشتگیری لە ئەسڵی ماددەکە دەکەین کە لە پرۆژەکە لەلایەن حکومەت پێشکەش کراوە، واتا دەقەکە وەکو خۆی بێتەوە، هەروەکو چۆن هاتووە (يتولى البرلمان انتخاب رئيس الهئية باقتراع سري وباغلبية مطلقة لعدد أعضائه من بين ثلاثة مرشحين يرشحهم مجلس القضاء في الاقليم، ويعين المنتخب بمرسوم اقليمي) دەرەجەی وەزیر زیاد بکرێت، لەبەر ئەوەی لە ماددەی دووداهەبوو، ئێمە لەوێ هەڵمانگرت و پێشنیارمان کرد کەوا بێتە دەقی ئەو ماددەیە لە ماددەی حەوت لە ئەسڵی پرۆژەکە بۆتە ماددەی شەش، دەرەجەی وەزیر لە کۆتایی بڕگەی یەکەم زیاد بکرێت.

سەبارەت بە بڕگەی دووەم خاڵی یەك (غیر محكوم علیه بالسجن) وشەی سجنەكە لابدرێت، هەروەكو لیژنەی نەزاهە پێشنیاری كردووە (غیر محكوم علیه بالجرائم المخلة بالشرف والاخلاق والآداب العامة)، پشتگیری لە ئەسڵی پرۆژەكە دەكەین، كە دەقی ماددەی حەوت بڕگەی یەك و دوو كە لەلایەن حكومەتەوە هاتووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بە عەرەبیش فەرموون.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

الفصل الثالث

انتخاب رئيس الهيئة

المادة (6): المادة (7) في أصل المشروع :-

أولاً: استبدال عبارة (بالاغلبية المطلقة) بـ (ثلثي الاعضاء)، وإضافة (بدرجة الوزير) الى نهاية الجملة.

ثانياً:

1-حذف كلمة (بالسجن).

2-لاتوجد ملاحظة عليها .

3-لا توجد ملاحظة عليها.

4-لاتوجد ملاحظة عليها .

زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كاك دكتۆر احمد نوقتەی نیزامی هەیە، كەرەم بكە.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی).

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دوو رەئی هەبوو لە لیژنەكە، وابزانم تەنها رەئی یەكەم خوێندرایەوە، ئەگەر ئاماژە بە رەئی دووەمیش بكرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

راستە لە راپۆرتە هاوبەشەکە دوو رەئی هەبوو، رەئی یەکەم/ ئەوە بوو کە مەجلیسی قەزائەکە بگۆڕێت، واتا ئەنجومەنی دادوەری، لیژنەیەکی پەرلەمانی بۆ ئەوە پێك بێت، ئەوە رەئی یەکەم بوو.

رەئی دووەم/ پشتگیری لە ئەسڵی پرۆژەکە دەکات، (وهو رأی الاغلبیة، یؤید اصل المشروع بالنسبة للانتخاب بالاغلبیة المطلقة)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، کێ دەیەوێت لەسەر ئەو ماددەیە قسە بکات؟ ناویان دەنووسین، ئەم ئەندامە بەڕێزانە دەیانەوێت مۆداخەلە بکەن، ڕێزداران (د.احمد وەرتی، سۆزان شهاب، دکتۆر بەشیر، ئاسۆ کەریم، پەروین عبدالرحمن، اسماعیل محمود، تارا ئەسعەدی، جلال علی، خلیل عوسمان، خورشید احمد، گوڵیزار قادر، بەفرین حسین، سالار محمود، سمیرە گۆران، شلێر محمد، شڤان احمد، شوان کەریم، صباح بیت الله، شەونم محمد، گەشە دارا، عمر نورەدینی) کەسی تر ماوە؟ کاك دکتۆر کەرەم بکە.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا نوقتە نیزامیەکەم لەوە بوو لە راپۆرتی هاوبەش باس لە شێوازی دەنگدانەکە دەکات، ئایا بە ئەغەلەبیەی موتلەق بێت، یان بە دوو لەسەر سێ بێت؟ رەئی یەکەم دەڵێت بە ئەغەلەبیەی موتلەق، رەئی دووەم دەڵێت بە دوو لەسەر سێ بێت، من تەئیدی ئەوە دەکەم دوو لەسەر سێی دەنگی ئەندامانی پەرلەمان بێت، ئەو سێ کەسەی کە کاندید دەکرێن بۆ رەئیسی هەیئە، مەجلیسی قەزا پێشنیاریان بکات، یان کاندیدیان بکات، تاکو دەرەجەی وەزیر لە کۆتاییەکەی من تەئید دەکەم زیاد بکرێت.

سەبارەت بە برگەی یەکەم لە (ثانیاً) خالّی یەکەم (غیر محکوم علیه في الجرائم المخلة بالشرف والاخلاق والاداب العامة)، تەبعەن لەبەر ئەوەی ئەوانە لە شروتی وەزیفەی عامن، بەلاّم سجن لە شروتی وەزیفەی عامە نییە، بۆیە لێرە پێویست ناکات سجن باس بکرێت.

لە خالّی سێیەمیشدا، من لەگەڵ ئەوە دام کە بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە (ان لایکون مشترکاً في الجرائم التي خطط لها او نفذها او ارتکبها النظام البائد فی العراق)، یەعنی وشەی بەعسی نەهێڵدرێت، تەنها بگوترێت (النظام البائد في العراق)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار سۆزان شهاب کەرەم بکە.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری برای بەڕێزم کاك دکتۆر ئەحمەد وەرتی دەکەم، سەبارەت بەوەی کە (یتولى البرلمان انتخاب رئیس الهئیة باقتراع سري باغلبیة ثلثي عدد أعضائه من بین ثلاثة مرشحین یرشحهم مجلس القضاء في الاقلیم، ویعین المنتخب بمرسوم اقلیمي وبدرجة وزیر)، بەم شێوەیە بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار دکتۆر بەشیر کەرەم بکە.

بەڕێز د.بشیر خلیل حداد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەر پشتگیری لەو ڕەئیەی بەڕێزانی پێشە خۆم دەکەم لەوەی کەوا (اغلبية ثلثي عدد اعضاء)، بەڵام لە ئاخیریدا (ويعين المنتخب بمرسوم اقليمي)، بۆ ئەوەی دوا نەکەوێت و تاخیر نەکرێت، ئەوەی بۆ ئیزافە بکەین (في فترة اقصاها شهر من تاريخ الانتهاء)، یەعنی با سەقفێکی زەمەنی بۆ دابنرێت، کەوا مەرسوم جمهوریەکە بۆ دەربچێت.

لە (ثانياً) لە خاڵی یەکەمدا (غير محكوم عليه بالسجن في الجرائم المخلة بالشرف) ئەوجا (والجرائم المخلة بالاداب العامة)، ئەگەر ئەوە لە شروتی وەزیفەی عامەدا نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار ئاسۆ کەریم کەرەم بکە.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ئەسڵی ماددەکەم، بەڵام لە جیاتی زۆرینەی ڕەهای ژمارەی ئەندامان بکرێتە زۆرینەی دوو لەسەر سێی ژمارەی ئەندامان، نەك ئەوانەی ئاماژە بوونە، هەروەها دووەم لە خاڵی چوارەم، بڕوانامەی زانکۆی هەبێت لە قانون، بە بڕوای من ئەوە مەرج نییە لە قانون بێت، دەکرێت لە هەر کۆلیژێك، موهیم بەکالۆریۆسی هەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار پەروین عبدالرحمن کەرەم بکە.

بەڕێز پەروین عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری لە دەقەکە دەکەم کە لە ڕاپۆرتەکەدا هاتووە بەوەی کە ئەنجومەنی دادوەری هەڵبستێت بە دەست نیشان کردنی و پەرلەمان موصادەقەی لەسەر بکات، من لەگەڵ ئەوەم بە زۆرینەی دەنگ بێت بۆ ئەمانە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار اسماعیل محمود کەرەم بکە.

بەڕێز اسماعیل محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەر پشتیوانی لە رەئی ئەو خوشك و برایانە دەکەم سەرۆکەکە بە دوو لەسەر سێی ئامادە بووانی ئەندامی پەرلەمان بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار تارا ئەسعەدی کەرەم بکە.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت خاڵی یەکەم، هەر زیاتر لەگەڵ ئەوەم دوو لەسەر سێی ئامادە بووان بێت، بەنیسبەت (غیر محکوم علیه بالسجن في الجرائم المخلة بالشرف)، نەك (بالاخلاق) یەعنی (بالشرف) هەمووی دەگرێتەوە لە ئیختیلاس، لە خیانەت، لە تەزویر، هەموو شتەکان کە ناشرینە ناوی بێت، ئەو کەسەی لە نەزاهە ئیش دەکات (المخلة بالشرف) هەموو ئەمانە دەگرێتەوە، ئەوەی (حاصل علی شهادة جامعیة) بەڕاستی دە ساڵ دابنرێت بۆ هەموان، ئەوەی ماجستێرە دوو ساڵی لێ کەم بکرێتەوە، ئەوە دکتۆرا ئەوەندەی لێ کەم بکرێتەوە، با هەموو لە دە ساڵ کەمتر نەبێت، تاکو خاوەن خیبرە بێت لەو بوارەی کە بۆی دانراوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار جلال علی کەرەم بکە.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری لە خوشك و برایان دەکەم بۆ مەسەلەی دەنگدان بە دوو لەسەر سێی ئامادە بووان بێت.

پرسیارێکیشم هەیە، خاوەن تواناو دەست پاك و بێ لایەن بێت، بێ لایەنەکە، ئەگەر سیاسیەکی بۆ زیاد بکرێت، چونکە بێ لایەن زۆر جار شتیش دەگرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار خلیل عوسمان کەرەم بکە.

بەڕیز خلیل عثمان حمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەروەکو هاوڕێیەکانم، من تەئکید لەسەر ئەوە دەکەمەوەو لەگەڵ ئەوەدام دەنگدانەکە دوو لەسەر سێ بێت.

پرسیارێکیش ئاراستەی لیژنەی یاسایی دەکەم، یەعنی حیکمەت لەوە چیە، کە تەنیا دەبێت بڕوانامەی زانکۆی هەبێت، هەندێك ئیش هەیە جاری وا مومارەسەو ئیش کردنی تیایە، لەوانەیە دەرچوویەکی

ئیدارەو ئیقتیصاد بێت، یان بەشێکی دیکە هەمان خیبرەو پلەو کارایان هەبێت، بەتایبەتی کە تۆ مەرجی شارەزا بوونی و پسپۆڕیت داناوە لە بوارەکە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار خورشید احمد کەرەم بکە.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەئکید لەوە دەکەم کە هەڵبژاردن بە دوو لەسەر سێ بێت، ئەمە یەك.

دووەم/ من پێشنیاری دوو خاڵی تر دەکەم هەر لێرە ئیزافە بکرێت، چونکە شوێنیەتی:

یەك/ (تكون فترة الرئاسة لكل دورة اربعة سنوات قابلة للتجديد لمرة واحدة)، دەبێت ئاماژەی پێ بدەین، ئەمە بۆ چەند ساڵە؟ ساڵێکە، چوار ساڵە، پێنج ساڵە، ئەمە یەك.

دوو/ (تتم اقالة رئيس الهيئة بموافقة ثلثي عدد اعضاء البرلمان عند توفر الاسباب الموجبة لذلك)، مادام دامەزراندنی بە دوو لەسەر سێیە، دەبێت ئاماژەش بەوە بدەین، کە پەرلەمان ئیقالەی بکات بە دوو لەسەر سێی ئەندامان بێت لەکاتی دروست بوونی هۆیەکانی، یەعنی هۆیەکانی پێویست هەبێت بۆ ئیقالە، ئەم دوو خاڵە پێویستە لێرە جێگای بۆ بکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار گوڵیزار قادر کەرەم بکە.

بەڕێز گوڵیزار قادر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی حەوتەم، کە ئێستا بووە بە ماددەی شەشەم، یەکەم/ پەرلەمان بە هەڵبژاردنی نهێنی و بەزۆرینەی رەهای بگۆڕدرێت بە سێ لەسەر چوارى ئەندامان، ئەنجومەنی دادوەریش بگۆڕێت بە لیژنەیەکی پەرلەمانی بۆ ئەم مەبەستە، وەکو لیژنەی هاوبەش پێشکەشیان کردووە، من پشتگیریان لێ دەکەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار بەفرین حسین کەرەم بکە.

بەڕێز بەفرین حسین خەلیفە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەروەك هاوەڵانی پێشە خۆم پێشنیار دەکەم کە هەڵبژاردنی سەرۆکی دەستەکە بە دوو لەسەر سێی ئەندامانی ئامادە بوو بێت.

لە بڕگەی دووەم باسی ئەوە دەکات، کە خاوەن تواناو دەست پاك و بێ لایەن بێت، بەڕاستی من گومان لە بێ لایەنەتی هەیە، دەکرێت بڵێی لەکاتی پیشەکەدا بێ لایەنانە کار بکات، دەست پاکیەکەش پێموایە تحصیل حاصلە، لەبەر ئەوەی پرۆژەی یاساکە بۆ خۆی ناوی پرۆژە یاسای دەست پاکییە، یان نەزاهەیە، هیچ پێویست ناکات لەوێ هەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار سالار محمود کەرەم بکە.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا بەشێك لە قسەکانی من کران، تەنها ئەوەی پەیوەندی بە مەسەلەی بڕوانامەوە هەیە لە یاسا، من تەسەورم وایە ئیختیصاصی ئەم کارە زۆرتر مالی و ئیداری و ئابووریە، نەك یاسایی، ئیختیصاصیش لەو مەجالەدا بێگومان بەپێی خزمەتی کار کردنە، ئەگەر مەسەلەی یاساکە لابدرێت، تەسەورم وایە ئیختیصاصی کار کردنەکە خۆی خاوەن بڕوانامەکە دەست نیشان دەکات، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار سمیرە گۆران کەرەم بکە.

بەڕێز سمیرە عبدالله اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی حەوتەم کە ئێستا بۆتە ماددەی شەشەم، داوا دەکەم سەرۆکی دەستەی نەزاهە پێویستە بە زۆرینەی ڕەها نەبێت، بەڵکو بە تەوافوق بێت لەنێوان کوتلەکانی سەرەکی پەرلەمان، هەروەها پێویستە ماوەکە دیاری بکرێت بۆ دەرچوونی مەرسومی هەرێمی بە دامەزراندنی سەرۆکی دەستە تاوەکو زۆر دوا نەکەوێت، هەم لەم ماددەیە بڕگەیەکی تر زیاد بکرێت، وەکو خاڵی پێنجەم زیاد بکرێت (مقبولا کتابة لدی کتلة برلمانیة رئیسیة)، بۆ ئەوەی ئەو پاڵێوراوانە جێی ڕەزامەندی دەسەلآت و ئۆپۆزسیۆن بن، لە یەکەم هەنگاودا متمانە دەست بەکار بن، دیسان لەو ماددەیە لە (ثانیاً) خاڵی سێیەم هاتووە دەڵێت (او ارتکبها النظام البعثي)، ئەگەر بگۆڕێت بکرێت بە (او اي نظام اخر)، خاڵی چوارەم (حاصلاً على شهادة جامعية في القانون وله خبرة في مجال عمله) لەجیاتی (له خیبرة في مجال عمله)، بکەینە (ممارسة فعلية كقاضي مدة لاتقل عن عشر سنوات)، دیسان خاڵێکی تریشم ئیزافەیە (ان لا یکون قد ترأس الهیئة لفترتین سواء کانت متتالیة او غیر متتالیة)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەنیسبەت تەوافوق لەناو پەرلەمان نابێت، ئێوە فراکسیۆنەکانن لە دەرەوە دەتوانن بۆ خۆتان چی دەکەن بیکەن، بەلأم بنەمای دیموکراسی ئەوە نییە، تۆ بیکەیتە قانون بلێی ئیلا دەبێت وا بێت، یەعنی دەبێت ئەگەر هیچ نەزانین، دەبێت ئەوەندە بزانین، لەدەرەوە لەناو فراکسیۆنەکان ئیتیفاق دەکەن بیکەن، بەلأم بیکەیتە قانون بلێ دەبێت وا بێت، خوا سەلامەتمان بکات، رێزدار شلێر محمد کەرەم بکە.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی شەشەم خالّی یەکەم (يتولى البرلمان انتخاب رئيس الهئية)، کە دەلێت (يرشحهم مجلس القضاء)، نابێت مورەشەحەکە لەبەردەستی قەزا دابنێین، چونکە ئەمە لەقانونە عێراقیەکە وەرگیراوە، هی زەمانی بریمەرە، دوای ئەوە دەستوور دەرچووە، کە دەستووریش دەرچووە، قەزا بەس بۆی هەیە قازی دابنێت، لەبەر ئەوەی ئەمە دەرەجەی خاصەیە، لەبەر ئەوە هەر دەبێت سەلاحیەتی مەجلیسی وزەرا بێت، بەلأم دەیخاتە بەردەمی پەرلەمان بە ئەکسەریەتی دەنگ، لەبەر ئەوە نابێت ئەو مەجلیسی قەزایەی تیا بێت، ئیشی ئەوە نییە، دوای ئەوە ئێمە لە شروتەکاندا بۆچی تەئکید ناکەین (ان يكون من ساكني الاقليم وحاصلاً على الجنسية العراقية فقط)، یەکێك لە دەرەوە مەهێنن بۆ ئەو ئیشە، دوای ئەوە ئێمە خۆمان دەزانین چیمان دەوێت (يتمتع بالكفاءة والنزاهة والحياد السياسي)، دوای ئەوە هیچ شەرت نییە ئەو کەسە لە قانوندا بە تەنیا ئیشی کرد بێت، ئێمە ئیداریمان هەیە، مودەقیقی باشمان هەیە لە وەزارەتەکاندا، ئەگەر ئەوەندە کەفۆ بن، ئیلا بۆچی قانونی بێت، قانونی وابزانم بە تەنیا هەر ئیشی ئەو هێنانە نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار شفان احمد کەرەم بکە.

بەڕێز شفان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هاوڕامە لەگەلّ ئەو خوشك و برا پەرلەمانتارانە کە دوو لەسەر سێی ئامادە بووان بێت، بە ئەغەلەبیەی موتلّەق نەبێت، ئەگەر جەولەی یەکەمیش تەحصیل حاصلە، جەولەی دووەم بە ئەکسەریەت دەردەچێت، بەس ئێمە تەسبیتی بکەین دوو لەسەر سێ بێت.

من پرسیارێکم لە لیژنەی هاوبەش و لیژنەی نەزاهە هەیە، معیاری تەرشیح لە لایەن مەجلیسی قەزاوە چیە؟ ئەگەر هەر بۆ حیادی و موستەقیلی بگەڕێتەوە، ئەوە بە تەئکید رەقیب و ئەوانەی بەرامبەر، یەعنی بە قەزایەی موسەیەسەو هیچ ناچێتە ئەو بوارە، من پێم باشەو ئیقتیراح دەکەم لیژنەیەك دیار بکرێت، ئەگەر گوێم لێ رابگرن، داوای لێبوردن دەکەم، من ئیقتیراح دەکەم لیژنەیەك لە نوێنەرایەتی سەرۆکی هەرێم بێت، کە راستەوخۆ هەڵبژێردراوە، نوێنەری سەرۆکی پەرلەمان بێت، کە راستەوخۆ هەڵبژێردراوە لەلایەن گەلەوە، نوێنەری مەجلیسی قەزاشی تێدا بێتن، ئەم لیژنەیە تەرشیحی ئەم ناوانە بکات، چونکە

معیاری تەرشیحی ئەوە نەهاتووە، ئەگەر تەعن کرا چ دەکرێتن؟ ئەگەر هاتو مەجلیسی قەزا ئەو تەرشیحە تەعن کرا چ دەکرێتن؟

لە ئاخیری جوملەکەدا هاتووە (بمرسوم اقليمي ويكون موظفاً بدرجة وزير) ئەوە ئیزافە بکرێتن پێم باشە، (ثانياً/1- محكوم عليه بالسجن في الجرائم المخلة بالشرف) ئەخلاقەکە (المخلة بالشرف) بێتن (والاداب العامة) (والنزاهة) زیادە.

بڕگەی دووەم (يتمتع بالكفاءة والنزاهة والحياد) حیاد نازانم بە چ معیارێکەوەیە، بەس ئەوە کافیە (يتمتع بالكفاءة والنزاهة) بێت.

بڕگەی چوارەم (حاصلاً على شهادة جامعية اولية)ی بۆ ئیزافە بکرێت، ئەوەی کە چەند خوشك و برایەك باسیان کرد جنسیە عێراقیەو ساکنی کوردستان بێت، زۆریشم پێ پەسندە کە ئیزافە بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار شوان کەریم کەرەم بکە.

بەڕێز شوان عبدالکریم جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـن بـە پێچەوانەی راو بۆچـوونی ئـەو خوشـك و برایانـەم، مـن پێمـوایـە بـە ئەغەلەبیـەی موتلّـەق بێـت هەڵبژاردنەکە لەناو پەرلەماندا، چونکە بەڕاستی هەر کۆمـەڵێك، هـەر گروپێـك لـەناو پەرلەمانـدا بیـەوێت ئەو یاسایە تەعتیلی بکات، دەتوانێت تەعتیل بکات، یەعنی مەرج نییـە فراکسیۆنیش بێـت، چـونکە دوایـی ئەمـە عەمەلیـەی دەنگدانـە، دووبـارە دەبێتـەوەو وەختێکـی زۆریـش لـە پەرلەمانـدا، لەوانەشـە دەرئـەنجام نەگەینە ئەوەی کە دوو لەسەر سێی پەرلـەمان دەنـگ بـدات بـۆ ئـەو مورەشـەحە مەعنیـە، یـان یـەکێك لـە مورەشەحەکان کە پێمـوایە مەجلیسی قەزا باشترە تەرشیحیان بکات، ئەو ئەرکە بسـپێردرێت بـە مەجلیسـی قەزا، چونکە ئەویش بۆ خۆی دەسـەلاتێکە لـەناو هـەرێمی کوردسـتانەوە ئەهمیـەتی خـۆی هەیـە بەڕاسـتی، هەروەها پشتگیری لە رەئی ئەو خوشك و برایانە دەکەم، کە یەکێك لە مەرجەکانی ئـەوە بێـت دانیشـتووی هەرێمی کوردستان بێت، بەڕاستی ئەوە زۆر زۆر زەرورە، حەتمەن کە دانیشتووی هـەرێمی کوردسـتان بێـت، دەبێت جنسیەی عێراقیشی هەبێت، چونکە ناکرێت یەکێك لە دەرەوەی هەرێمی کوردستان بێت ئەو ئەرکە لە ئەستۆ بگرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار صباح بیت الله کەرەم بکە.

بەڕێز صباح بیت الله شکری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەز دگەل هەندێ دامە لە ماددەی شەش ئەوەلەن وەکی خۆی بمێنێتەڤە (بالاغلبيـة المطلقـة)، چـونکە ئـەم سیقەی دەدەینە وەزیرێ بە ئەغەلەبیەی موتلّەقە، بۆ سەرۆکێ ئەڤە بە رەئیا من بە ئەغەلەبەی موتلّەقـە

بێت، نەك دوو لەسەر سێ بێت، لە فەقەرەی (ثانياً) ئێك/ ئەز دگەل هەندێ دامە ئەڤ راپۆرتی موشتەرەك هاتیە (غير محكوم عليه بالجرائم المخلة بالشرف)، ئەوە فەقەرە سێ دبێژیتن (ان لايكون مشتركاً في الجرائم التي خطط لها او نفذها او ارتكبها النظام البعثي البائد) یان (المأمور)ی تێدا بێتن، (حاصلاً على شهادة جامعية في القانون) شەرت نییە لە قانون بێت، با شەهادەی تر بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار شەونم محمد کەرەم بکە.

بەڕێز شەونم محمد غریب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت پرۆژە یاسا ئەسڵیەکەوە لە ماددەی حەوت/ بڕگەی یەکەم (يتولى البرلمان انتخاب رئيس الهئية باقتراع سري)، دەنگم دەخەمە پاڵ دەنگی هاوڕێکانم کە دوو لەسەر سێ بێت، پێم باشە دوو حاڵەتی تر تەحدید بکرێت لەم بڕگەیەدا، یەکێك/ ئەو کاتە چەندە کە ئەو شەخصە ئەم پۆستە وەردەگرێت؟ ئایا چوار ساڵە، قابیلە بۆ تازە کردنەوە؟ یاخود هەر لە چوار ساڵەوە کۆتایی پێ دێت و شەخصێکی تر دادەنرێت لە جێگای ئەو لەلایەن پەرلەمانەوە، هەروەها سیفەی وەزیفی ئەو شەخصە تەحدید بکرێت، ئایا ئەو شەخصە قازییە؟ ئەو شەخصە مودەعی عامە؟ ئەو شەخصە خەڵکێکی حیسابیە کە بۆ ئەم پۆستە وەزیفیە دەبێت، ئەوەش پێم باشە لەگەڵ مەرجی تەمەنیدا، چونکە تەمەن دەبێت ئەو کەسە لە تەمەنێکدا بێت تەسەلسولی وەزیفی خۆی بینی بێت، چونکە ئەم ئیشە ئیشێکی وا ئاسان نییە، ئیشێکی زۆر وردەکاریە، ئیشێکی قورس و گرانە، چونکە ئەم ئیشە موستەقبەلی خەڵکانێکی زۆری پێوە رەبتە، لەبەر ئەوەی دەبێت تەدەروجی وەزیفی کرد بێت، هەروەها ئەوەندەش لە تەمەن گەورە نەبێت، کە نەتوانێت موتابەعەی ئیش و کارەکانی خۆی بکات.

بەنیسبەت بڕگەی چوارەوە (حاصلاً على شهادة جامعية في القانون وله خبرة في مجال عمله مدة لاتقل عن خمس عشرة سنة)، دوای ئەوە دەڵێت ئەو کەسانەی کە ماجستێریان هەیە، یان دکتۆرایان هەیە دوو ساڵ کەمتر بێت، یان سێ ساڵ، بەڕاستی من ئەوەی هەموو بە زیاد دەزانم، چونکە ئەوە تەحصیل حاصلە لە قانونی خدمەی مەدەنیدا، هەروەها لە دەوائیردا هەر کەسێك تەعین دەکرێت تەعلیماتی خاص هەیە بەنیسبەت ئەوانەی کە شەهادەی ماجستێریان هەیە، شەهادەی دکتۆرا، یان بەکالۆریۆس تەعامولیان لەگەڵدا دەکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار گەشە دارا کەرەم بکە.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هاوڕام لەگەڵ هاوکارانم بۆ دوو لەسەر سێ، ئەو ڕێژەیە دیاری بکرێت، سەقفێکی زەمەنی بۆ مەرسومەکە دیاری بکرێت، کە مەرسومێکی ئیقلیمی دادەنرێت بۆ ڕەئیسی هەیئەکە، لەبەر ئەوە چەند یاساکە گرنگی هەیە، بەڵام بۆ ئەو چاکسازی ئیداریەی ئێمە پێویستمانە زووتر جێ بەجێ کردن و دروست کردنی هەیئەکە گرنگی زیاترە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار عمر نورەدینی کەرەم بکە.

بەڕێز عمر حمدامین خدر(نورەدینی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا بەشێك لە قسەکانی من کران، بەڵام یەك، دوو خاڵ هەیە دەمەوێت ئاماژەیان بدەم:

یەکەمیان/ من تەئیدی ئەوە دەکەم، کە ماوەی سەرۆکایەتی کردنی دەستە چوار ساڵ بێت، شایەنی دریژ کردنەوە بێت تەنها بۆ یەك جار.

دووەم/ ئالیەتی تەرشیح کردن دیاری نەکراوە، کە چۆن تەرشیح دەکرێت؟ پێوەرەکان، مەرجەکان چین بۆ ئەو کەسەی کە کاندید دەکرێت لەلایەن مەجلیسی قەزاوە؟

هەروەها سەبارەت بە بڕوانامەش، هەر بڵێین بڕوانامەی زانکۆی هەبێت، ماوەی خزمەت و ئەزموونیشی پازدە ساڵ بە ڕەئی من زۆرە، دە ساڵ بێت و دیاریش نەکرێت کە بە کام بواردا هەڵگری بڕوانامەی زانکۆی بێت، دیارە بۆ لەوێ ئاماژەی پێ کراوە کە لەبواری یاسادا بێت، بەڵام ئەگەر ئاماژەشی پێ نەکرێت، دەکرێت، چونکە لەناو دەستەکەدا دائیرەی شوئونی قانونی هەیە، کە ئەگەر سەرۆکی دەستە قانونیش نەبێت فەراغی لە بواری یاسایی و قانونی و کاری یاساییەوە نابێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار کاك دکتۆر ئەرسەلان کەرەم بکە.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە دەمێکە دەربارەی پرۆژە یاسای دەستەی نەزاهە قسە دەکەین، یەکێکە لە پرۆژە یاسا گرنگەکان بەڕاستی، بۆ چارەسەر کردنی زۆر لە کێشەکان، لەبەر ئەوە من پێم باشە دوو لەسەر سێی پەرلەمانتارەکان بێت، ئەمە یەك.

دووەم/ ئەگەر ئیشکال لەوە هەیە کە سێ پاڵێوراو جاری یەکەم وەکو پێویست دەرناهێنرێن، دەکرێت وەکو ئینتیخاباتێکی تر ئیعادەی ئینتیخابات بکرێتەوە بۆ دووەکەی تر تا یەکێکی تریان دەردەچێتەوە، یەعنی کەمترین دەنگ جاری یەکەم دەکەوێت تا دوایی یەکێکیان هەر لە جێی تیکرار کردنی هەڵبژاردنەکە، بۆ ئەوەی یەکێك دابنرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، فەرموو.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کاتی خۆی کە ئەم راپۆرتە نووسرا، من لە لیژنەی خۆمان سەرنجم هەبوو، بەڵام سەیرم کردو ئێستا سەرنجەکانم لێرە دەنگی زیاد بوو، یەکێك لەو شتانە لە بڕگەی دووەمدا لە خاڵی چوارەمدا، کە دەڵێت دەرچووی بڕوانامەی زانکۆیی بێت لە یاسادا، لێرەدا من ئەوە ناڵێم لێرە حاکم دانانێین، ئەم ئیشە زیاتر پەیوەندی بە کارگێری و ژمێریاریيەوە هەیە، بۆ نموونە ئێمە کە دەزانین کارمەندانی چاودێری دارایی رۆڵی گرنگ و بەرچاویان هەبووە لە پێشتریشدا لە کەشف کردن و خستنەڕووی ئیختیلاسات و گەندەڵی و کۆمەڵێك شتی تردا، زۆربەشیان یاسایی نین، یان دەرچووی ژمێریارین بەکالۆریۆس، یان دەرچووی ئیدارە عامەن بەکالۆریۆس، لە هەمان کاتدا ئەم دەستەیە بە تەنیا هاوکاری داواکاری گشتی نییە، هاوکارو کار ئاسانکاریشە بۆ دیوان و چاودێری دارایی، لەبەر ئەوەی لێرەشدا من وای بە باشی دەزانم ئەو سێ پاڵێوراوەکە لەلایەن ئەنجومەنی دادوەرییەوە نەبێت، بەڵکو لەلایەن سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیرانەوە بێت، ئەمەش کە من تەرحی دەکەم چەند برادەرکێش هەر عەینی شت تەرحی کردو منیش هاوکاری ئەوانم کاك اسماعیل و کاك ئاسۆ و کاك خەلیل و کاك سالارو شلێر خان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار دکتۆرە رۆژان کەرەم بکە.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە هەندێك پێشنیار خرانە روو، سەبارەت بە ماوەی سەرۆکایەتی سەرۆکی ئەم دەستەیە باس کرا کە ماوەی چوار ساڵ بێت، ئەوە لە ماددەی هەشت، بڕگەی سێیەم باس کراوە، کە دەڵێت بۆ ماوەی چوار ساڵەو دەتوانێت یەك جار نوێ بکرێتەوە، لە ئەسڵی پرۆژەکە ماددەی هەشت.

باس لەوە کرا کە لە دانیشتووی هەرێمی کوردستان بێت، بەڕێزان، ئەگەر سەیری پێشەکی بڕگەی دووی ئەو ماددەیە بکەین، دەڵێ ئەو مەرجانە بۆ پۆستی سەرۆکی دەستەیە، جگە لە مەرجە گشتیەکانی وەزیفە (اضافة الی الشروط الوظیفیة العامة)، واتا تەنها ئەو مەرجانەی مەبەستە لێرە، کە تایبەتە بە پۆستی سەرۆکی ئەم دەستەیە، مەرجەکانی تر، مەرجی وەرگرتنی پۆست هەمووی دەبێت تێدا هەبێت زائیدەن ئەو مەرجە.

باس لە بڕوانامە کرا، بەڕێزان، دەبێت بڕوانامەی زانکۆیی لەبواری یاسا هەبێت، ئەگەر تەماشای ئەرك و کارەکانی بکەین لە ماددەکانی دوایی یاسایی نەبێت ئەو ئەرك و کارانەی پێ جێ بەجێ ناکرێت، باس لە بەکالۆریۆس کراو خدمەکە دە ساڵە، پازدە ساڵە، وابزانم پازدە ساڵ ماوەیەکی وا زۆر نییە بۆ بواری یاسا، کە پێویستی بە شارەزاییەکی باش هەیە، بۆ ئەوەی بتوانێت ئەو ئەرکانەی پێی رادەسپێردرێت جێ بەجێی بکات، ئەگەر لە بەکالۆریۆس لە یاسا زیاتری هەبوو، ئەوە ماوەکەی بۆ حیساب کراوە، ئەگەر ماستەری هەبوو دوو ساڵ کەمتر دەبێتەوە، واتا دەبێتە سێزدە ساڵ، ئەگەر دکتۆراشی هەبوو، ئەوە ماوەکەی دەبێتە دە ساڵ، داوا دەکرێت دە ساڵ خێرەی هەبێت.

سەبارەت بە دەنگدان، دوو لەسەر سێ و سێ لەسەر چوار و ئەغەلەبیە، ئێمە زۆرینەی ئەندامانی لیژنە، هەردوو لیژنە لەگەڵ ئەغەلەبیە بووین، بەڕێزان، لە بیر نەکەن ئێمە متمانەماندا بە کابینەکی حکومەت داوای چ ڕێژەیەك کرا، ئەگەر داوای دوو لەسەر سێ، یان سێ لەسەر چوار دەکەن، باشە لە حاڵەتی دەست لەکارکێشانەوە دەبێت ئەو کات بە ئیجماع بێت، سێ لەسەر چوار داوا بکرێت بۆ ئەوەی دەست بەکار بێت، ئەدی لە ماددەیەك باس لە ئیعفا دەکات مەنصەب بە قەراری پەرلەمان لە ماددەی دواتر، لە بڕگەی پێنجەم لە ماددەی هەشتەم، بۆیە ئێمە پشتگیری لە بۆچوونەکەی خۆمان دەکەین، کەوا بە زۆرینە بێت، لەبەر ئەوەی متمانەمان داوەتە حکومەت بەچ دەنگێك، تەنها چەند حاڵەتێك نەبێت کە داوای دوو لەسەر سێ کراوە وەکو وەرگرتنەوەی متمانە، یەعنی کابینەکی حکومەت بە زۆرینە دەنگی هێنا، باشە سەرۆکی دەستەکە بە دەرەجەی وەزیرە داوای دوو لەسەر سێ و سێ لەسەر چوار بکەن، ئەدی لە سەحبی سیقە چ بکەین، هەر ئەو پێشنیارەی دکتۆر ئەرسەلانیش کردی، نەمانتوانی یەك لەو پاڵێوراوانە کە لەلایەن ئەنجومەنی دادوەری پاڵێوراوە بۆ سەرۆکی دەستە، نەتوانرا ئەو دەنگە بینی، ئەو ڕێژەیە بێنێ، ئەو کات بە چ حاڵەتێك چارەسەر دەکرێت؟ بۆیە ئێمە پشتگیری لەوە دەکەین، کەوا بە زۆرینە بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار کاك فرسەت موداخەلەی هەیە، کەرەم بکە.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێ دەچێت زۆر لە برادەران لەگەڵ ئەوە بن کو دوو لەسەر سێ بێت، من نازانم ئەو زۆرینە چەندە؟ لە هەموویان زۆرترن، ئان نا؟ بەس لازمە ئیحتیمالەك دابنێین، ئەگەر سێ پاڵێوراو بن و کو کەس دەرنەچن، چونکە دوو لەسەر سێ دەکاتە (74)، چ لەوێ دەمێنێت (38) دەنگ دەمێنێت، ئەگەر بێتو هیچ غیابێك نەبێت، ئەوانی تر ئیحتیمالی هەیە لە (19) دەنگ زیاتر وەربگرن، من قەسدم ئەوەیە، مەفروزە نەصێکمان هەبێت، بڵێین ئەگەر هاتو نەتیجەی هەڵبژاردنی یەکەم کەس دوو لەسەر سێی وەرنەگرت، مونافەسە لەنێوان ئەو دووانە بێت، ئەوەی زۆرترین دەنگیان وەرگرتووە، لە مەرحەلەی دووەم کێ زۆرترین دەنگی هێنا ئەو دەبێت، ئان وا نەبێتن، دەبێتە ئەزمەیەك دوور نییە حەل نەبێتن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار کاك دکتۆر سەروەر کەرەم بکە.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەر لەوەی قسەکانم بکەم، هەست دەکەم لەبەینی ڕاپۆرتی کوردی و عەرەبی ئێمەدا خەلەلێك هەبووە، لە تەرجومە کردنەکەدا، ئێمە خۆمان لەگەڵ دوو لەسەر سێ داین، لە ڕاپۆرتی عەرەبیەکەش دوو لەسەر سێیە، بەڵام لە کوردیەکە بە داخەوە ئەو هەڵەیە هەیە سێ لەسەر چوار نووسراوە، خۆی لەڕاستیدا دوو لەسەر سێیە، ئێمەش هاوڕاین لەگەڵ ئەمە، بەڕاستی بە کۆی دەنگی لیژنەکەشمان کە ئیمزا کراوە لەگەڵ ئەوە دابووین، هەم یاسایەکی گرنگە، هەم وەکو دەڵێ ڕەهەندی

نیشتمانیی هەیە، لێرە لە پەرلەمانیشدا ئێمە خۆمان بڕیارێکمان داوەو کە دەنگمان لەسەر داوە، هەموو ئەو جۆرە یاسایانە بەو جۆرە تێپەڕێت، بۆیە بەڕاستی پێمانوایە کە هەوڵ بدەین، ئەمەش بە دوو لەسەر سێ بێت، بۆ ئەوەی بتوانین هەموومان کۆ ببینەوە لەسەر ئەو کەسەی کەوا دادەنرێت و کۆك بین لەسەری، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ ئەوەیە دوو لەسەر سێ بێت دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ نیسبەکە پەسند کرا، بووە دوو لەسەر سێ، نا، نا ئەندامانی پەرلەمان، ئەگەر دوو لەسەر سێ بێت هی حازرین لەوەیە بە سی کەس، چل کەس بێتن، لەبەر ئەوە دوو لەسەر سێی ئەندامانی پەرلەمان، کە (11)ین دەکاتە (74)، (74) دەنگ دەبێت هەمان بێت، فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان، ماددەکە، بڕگەی یەکەم لەلایەن سکرتێری پەرلەمانەوە داڕێژراوە بەو شێوەیە، ئێستا دەخەمە بەردەم بەڕێزتان:

(المادة السادسة:

أولاً: يتولى البرلمان انتخاب رئيس الهئية باقتراع سري باغلبية ثلثي عدد أعضاء البرلمان من بين ثلاثة مرشحين يرشحهم مجلس القضاء في الاقليم، ويعين المنتخب بمرسوم اقليمي وبدرجة وزير وفي حالة عدم فوز احد المرشحين بثلثي اصوات اعضاء البرلمان يعاد الانتخاب بين المرشحين الحاصلين على اكثرية الاصوات، ويكون الفائز من يحصل على ثلثي عدد اصوات اعضاء البرلمان).

واتا یەکەم جار دوو لەسەر سێی نەهێنا، ئەوجارە یەکێك ئەوەی دەنگی زۆر کەم هێناوە ئەو لادەدرێت، لەنێوان دووەکەی تر زۆرترین دەنگیان هێناوە، لەنێوان ئەوان دووبارە هەڵبژاردن دەکرێت، دووبارە داوای دوو لەسەر سێ دەکرێت، جاری یەکەم دوو لەسەر سێیان نەهێنا، بەڵکو جاری دووەم دوو لەسەر سێی دەهێنن، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك شڤان فەرموو.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من زۆر داوای لێبوردن دەکەم، یەعنی ئەو موقتەرەحەی سێ لەسەر چوار، لە ئەندامانی پەرلەمان باسمان لەسەر کرد، لیژنەی هاوبەشیش ئەوەی کرد، ئێستا دووبارە صیغەکە هاتەوە، مەجلیسی قەزا بەپێی دەستوور تەعینی قوزات دەکات، تەعینی مورەشحین ناکاتن بۆ هەیئەیەك، یەعنی مورەشەحین دیاری ناکات، ئێستا عێراق پەشیمان بووە لەو ماددەیە، ئەو وەختەی کە عێراق ئەمەی کرد دەستوور دانەنرا بوو، ئیشی مەجلیسی قەزا نییە.....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، تەواو، تێ گەیشتین، کاك عمر صدیق کەرەم بکە.

بەڕێز عمر صدیق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من قسەم لەسەر ئەو ڕێکارەیە کە گیراوەتە بەر، ئەگەر لەنێوان هەرسێ مورەشەح یەکیان نەیتوانی دوو لەسەر سێی دەنگەکانی ئەندامانی پەرلەمان بەدەست بهێنێت، دواتر ئینتیخاب دەکرێت بۆ دووانیان، بە باوەڕی من ڕێکاری دووەم دەبێت ئاسانتر بێت لەوەی یەکەم، بە واتای ئەوەی مەرج نییە بۆ جاری دووەم دوو لەسەر سێی دەنگەکان بەدەست بێنێت و براوە، بەڵکو زۆرینەی دەنگەکان بەدەست بێنێت (50+1)، تەسەور دەکەم بەو شێوەیە باشتر بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك عومەر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو تەفسیرە وا نییە، ئەگەر وا بێت، کەواتە ئەو مورەشەحەی بۆ ئێرە دێت بە دوو جۆر عەدەدی دەنگدان دێت، جارێك بە ئەغەلەبیە دێت، جارێکیش بە دوو لەسەر سێ بێت، ئەمە لە نەصێکی قانونیدا وارید نییە، خۆ ئەگەر وا بێت ئەو کەسەی کە دەرنەچووە لە یەکەم جار بە دوو لەسەر سێ، خۆ نیوەی هێناوە، بەلأم دوو لەسەر سێی نەهێناوە، ئیتر پێویست ناکات ئینتیخابات بۆ ئەوەی تر بکرێت، لەبەر ئەوەی ئەو نەصەی کە ئێستا سەرۆکایەتی دایبەزاند، ئەمە نەصێکە دەقاودەق لەگەڵ یاساکە هاتووە، هەر بە دوو لەسەر سێ بۆ هەر هەردوو مەرحەلەکە، مەرحەلەی یەکەمی ئەوەی دەرناچێت، مەرحەلەی دووەمی ئەوەی کە دەردەچێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بیخوێنە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثالث

انتخاب رئيس الهيئة ومهامه وتشكيلات الهيئة

المادة السادسة:

أولاً: يتولى البرلمان انتخاب رئيس الهئية باقتراع سري باغلبية ثلثي عدد أعضاء البرلمان من بين ثلاثة مرشحين يرشحهم مجلس القضاء في الاقليم، ويعين المنتخب بمرسوم اقليمي وبدرجة وزير.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێ لەگەڵە بە عەرەبی دوایێ تەرجومەی دەکەین بۆ کوردی، ئەو فەقەرەیان، کێ لەگەڵە دەستی بەرز بکاتەوە؟ ئەو فەقەرەی یەکەم بیخوێنەوە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثالث

انتخاب الرئيس ومهامه وتشكيلات الهيئة

المادة السادسة:

أولاً: يتولى البرلمان انتخاب رئيس الهئية باقتراع سري باغلبية ثلثي عدد أعضاء البرلمان من بين ثلاثة مرشحين يرشحهم مجلس القضاء في الاقليم، ويعين المنتخب بمرسوم اقليمي وبدرجة وزير وفي حالة عدم فوز احد المرشحين بثلثي اصوات اعضاء البرلمان يعاد الانتخاب بين المرشحين الحاصلين على اكثرية الاصوات. ويكون الفائز من يحصل على ثلثي عدد اصوات اعضاء البرلمان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئەو بڕگەیە دەخەینە دەنگدانەوە بەو شێوەیەی خوێندرایەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (47) بەڕێز لەگەڵدایە ، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (13) بەڕێز لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ ئەو فەقەرەیە پەسند کرا، ئێستا گشت ماددەکە بخوێنەوە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثالث

انتخاب رئيس الهيئة ومهامه وتشكيلات الهيئة

المادة السادسة:

أولاً: يتولى البرلمان انتخاب رئيس الهئية باقتراع سري باغلبية ثلثي عدد أعضاء البرلمان من بين ثلاثة مرشحين يرشحهم مجلس القضاء في الاقليم، ويعين المنتخب بمرسوم اقليمي وبدرجة وزير وفي حالة عدم فوز احد المرشحين بثلثي اصوات اعضاء البرلمان يعاد الانتخاب بين المرشحين الحاصلين على اكثرية الاصوات، ويكون الفائز من يحصل على ثلثي عدد اصوات اعضاء البرلمان.

ثانياً: يشترط في المرشح لمنصب الرئيس اضافة الى الشروط الوظيفية العامة مايأتي:

1- **غير محكوم عليه بجريمة مخلة بالشرف.**

2- **يتمتع بالكفاءة والنزاهة والحياد.**

3- **ان لايكون مشتركاً في الجرائم التي خطط لها او نفذها او ارتكبها النظام البعثي.**

پرۆتۆکۆڵی دانیشتنی ژمارە (8)

دوو شەممە رێکەوتی 2011/4/25

کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی دووشەممە رێکەوتی 2011/4/25 پەرلەمانی کوردستان - عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی) سەرۆکی پەرلەمان و, بە ئامادەبوونی بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل جێگری سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمد عبدالله سکرتێری پەرلەمان, دانیشتنی ژمارە (8)ی خولی سێیەم, ساڵی (2011) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی ماددە (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموارکراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان - عێراق, دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاری درا دانیشتنی ژمارەی (8)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کات (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی دووشەممە رێکەوتی 2011/4/25 دا بەم شێوەیە بێت:

1- بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای دەستەی نەزاهەی گشتی لە هەرێمی کوردستان.

3- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پێشنیاری یاسای قەدەغە کردنی رێکخستنە حزبیەکان لەناو ریزەکانی پێشمەرگەو هێزەکانی ئاسایشی گشتیدا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان، دانیشتنەکەمان دەکەینەوە، خولی سێیەمی هەڵبژاردن، ساڵی دووەم، خولی گرێدانی دووەم، ژمارەی دانیشتن (8)، رۆژی دانیشتن 2011/4/25، بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگەی (1)ی ماددەی (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموار کراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان – عێراق، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاریدا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە (8)ی ئاسایی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی دوو شەممە رێکەوتی 2011/4/25 بەم شێوەیە بێت:

1- بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای دەستەی نەزاهەی گشتی لە هەرێمی کوردستان.

3- خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پێشنیاری یاسای قەدەغە کردنی رێکخستنە حزبیەکان لەناو ریزەکانی پێشمەرگەو هێزەکانی ئاسایشی گشتیدا.

ئێستا داوا لە لیژنەی یاسایی و لیژنەی نەزاهەو لیژنەی دارایی دەکەین کەرەم بکەن بۆ سەر مەنصە، ئێستا بۆ خاڵی یەکەمی بەرنامەی کار/ بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای دەستەی نەزاهەی گشتی لە هەرێمی کوردستان، لیژنەی هاوبەش فەرموون بۆ ماددەی هەشت.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ئەسڵی پرۆژەکە ماددەی هەشتە دەبێتە ماددەی حەوتەم.

ماددەی حەوتەم:

یەکەم: دوای راگەیاندنی کارەکە داواکاریی دامەزراندن لەگەڵ ژیاننامەی داواکارو بەڵگەنامەی تایبەت بە دامەزراندن پێشکەش بە ئەنجومەنی دادوەری دەکرێت.

دووەم: ئەنجومەنی دادوەری سێ لە داواکارانی دامەزراندن هەڵدەبژێرێ بە مەبەستی پالاوتنیان بۆ پۆستی سەرۆک، بۆ ئەوەی پەرلەمان بەپێی ماددەی (5/یەکەم)ی ئەم یاسایە، یەکێکیان هەڵبژێرێ.

سێیەم: ماوەی خزمەتکردنی سەرۆک چوار ساڵەو یەک جار قابیلی نوێ کردنەوەیە بە هەمان ئەو ڕێکارو ئوسوڵەی کە لە ماددەی (5)ی ئەم یاسایەدا هاتووە.

چوارەم: کاتێ سەرپێچی لە کاری فەرمانبەرایەتیەکەی بکات، بەپێی یاساو بەروخسەت وەرگرتنی پێشتر لە پەرلەمان، ڕێکارە یاساییەکان دەرەهەق بە سەرۆک وەردەگیرێت.

پێنجەم: سەرۆک بە بڕیاری پەرلەمان و لە یەکێک لەو حاڵەتانەی خوارەوە لە پۆستەکەی خۆی لادەبرێت:

أ- ئەگەر بە بڕیارێکی دادوەری بە ئەنجامدانی تاوانێک، یان کەتنێک حوکم درا.

ب- ئەگەر سەلێندرا کە کەمتەرخەمە، یان کارو ئەرکەکانی خۆی پشتگوێ خستووە.

ت- خراپ بەکارهێنانی دەسەلاتەکان.

شەشەم: بڕیاری لابردن لە هەردوو حاڵەتی (ب، ج) لە بڕگەی (پێنجەم)ی ئەم ماددەیە دەردەکرێ لەسەر ڕاسپاردەی لیژنەی لێکۆڵینەوە، کە بە سەرۆکایەتیی جێگری سەرۆکی پەرلەمان و ئەندامەتی جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران و دادوەرێک لە دادگای پێداچوونەوە پێک دێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە عەرەبیش کەرەم بکەن.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی هەشتە دەبێتە ماددەی حەوت، لەبەر ئەوەی ماددەی پێنج و شەش یەکخران، بوونە یەک ماددە.

المادة السابعة:

اولاً: تقدم طلبات التعيين بعد الاعلان عن الوظيفة الى مجلس القضاء مرفقة بها السيرة الذاتية والوثائق الخاصة بالتعيين.

ثانياً: يتولى مجلس القضاء اختيار ثلاثة من طالبي التعيين لغرض ترشيحهم لمنصب الرئيس ليتولى البرلمان انتخاب احدهم وفقاً للمادة (6/اولاً) من هذا القانون.

ثالثاً: تكون مدة خدمة الرئيس اربع سنوات قابلة للتجديد لمرة واحدة وبنفس الاجراءات والاصول المنصوص عليها في المادة السادسة من هذا القانون.

رابعاً: تتخذ الاجراءات القانونية بحق الرئيس عند مخالفته فيما يتعلق باعماله الوظيفية وفق القانون، بعد اذن مسبق من البرلمان.

خامساً: يعفى الرئيس من منصبه بقرار من البرلمان في احدى الحالات الاتية:

أ- اذا صدر قرار قضائي بادانته بارتكاب جناية او جنحة.

ب- اذا ثبت التقصير او الاهمال الجسيم في اداء مهامه وواجباته.

ج- اساءة استخدام الصلاحيات.

سادساً: يصدر قرار الاعفاء في الحالتين (ب، ج) من الفقرة (خامساً) من هذه المادة بناء على توصية لجنة تحقيقية تشكل برئاسة نائب رئيس البرلمان وعضوية نائب رئيس مجلس الوزراء وقاضي في محكمة التمييز.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی نەزاهە ڕەئیتان.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (7): ماددەی (8)ە لە ئەسڵی پرۆژەکە.

یەکەم: وشەی (کارەکە) بگۆڕدرێت بە (پلەکە).

دووەم: ژمارەی ماددەی (5/ یەکەم) بگۆڕدرێت بە (6/ یەکەم)

سێ یەم: دەستەواژەی (ماددەی 5) بگۆڕدرێت بە (ماددەی 6) .

چوارەم: لیژنە هیچ تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

پێنجەم:

أ – وشەی (بڕیار) بگۆڕدرێت بە (حكم قضائي بات).

ب – لیژنە هیچ تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

ج – لیژنە هیچ تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

شەشەم: لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، کێ دەیەوێت لەسەر ئەو ماددەیە قسە بکات؟ ناویان دەنووسین، ئەم ئەندامە بەڕێزانە دەیانەوێت قسە بکەن، ڕێزداران (سەمیرە گۆران، کاوە محمد، جمال طاهر، هاژە سلیمان، شڤان احمد)، فەرموو سەمیرە خان.

بەڕێز سمیرە عبدالله اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی هەشتەم لە ئەسڵی پرۆژەکە لە یەکەم هیچ تێبنیم نییە، لە دووەم (یتولى مجلس القضاء)، ئەگەر ئەو مەجلیسی قەزایە بکرێت بە پەرلەمان، پێم باشترە، هەروەها لە خاڵی پێنجەم (یعفى الرئیس)، ئەگەر فەقەرەیەکی تری بۆ زیاد بکەین، (بناءاً على طلب ثلثي اعضاء البرلمان)، ئەگەر ئەم ئەندامانە کارا نەبوون لە ئیشەکانیان بە ئاسانی لایان ببەین، هەروەها ئەگەر بکرێتە ماددەیەکی سەربەخۆ، شەشەم (یصدر قرار الاعفاء في الحالتین (ب، ج) من الفقرة (خامساً) من هذه المادة بناء على توصیة لجنة تحقیقیة تشکل برئاسة نائب رئیس البرلمان) ئەوە دیاری کراوە، (وعضویة نائب رئیس مجلس الوزراء) هەمی ئەویش دیاری کراوە، (وقاضي في محكمة التمییز)، ئەو قازیە کەسێکی نادیارە، چۆن دیاری دەکرێت؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار کاوە کەرەم بکە.

بەڕێز کاوە محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە لە بڕگەی پێنجەم خاڵێکی تری دەوێت، ئەویش ئەوەیە، ئەگەر هاتو خۆی دەستەی سەرۆك داوای ئیعفا بکاتن، حەقە ئەو ئازادییەش بدرێتە خۆی، خۆی داوا بکات لەبەر ئەسبابی صحی بێت، یان هەر ئەسبابێك بێتن، ئەگەر خۆی داوای دەست لە کارکێشانەوە بکاتن، من پێموایە ئەوەشی پێویستە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار جمال طاهر کەرەم بکە.

بەڕێز جمال طاهر ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی حەوتەم خاڵی دووەم، کە ئێستا بۆتە ماددەی حەوتەم (یتولى مجلس القضاء اختیار ثلاثة من طالبي التعیین)، لێرە تۆزێك دیار نییە، پێشنیار دەکەم پاش (من طالبي التعیین وفق الشروط الواردة في المادة (6/ثانیاً)) بەپێی ئەو مەرجانەی کە لەماددەی شەش هاتووە، (ج) بکرێت (عند استخدام او عند اساءة استخدام الصلاحیات الموكلة الیه)، زۆر زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار هاژە کەرەم بکە.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی هەشتەم، من دوو تێبینیم هەیە، ئەویش لەسەر بڕگەی سێیەم (ماوەی خزمەت کردنی سەرۆك چوار ساڵەو یەك جار قابیلی نوێ کردنەوەیە)، من پێموایە قابیلی نوێ کردنەوە نەبێت، تەنها چوار ساڵ خزمەتەکە بکات و بگۆڕدرێت، لەلای من باشترە، دەربارەی بڕگەی پێنجەم، من پێشنیار دەکەم کە خاڵێکی تری بۆ زیاد بکرێت، ئەویش ئەوەیە ئەگەر سەرۆك بە بڕیاری پەرلەمان لەیەکێك لەو حاڵەتانەی خوارەوە لە پۆستەکەی لابدرێت، ئەگەر هاتو خەرقی ئەو یاسایەی کرد، پێویستە لابدرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار شفان احمد کەرەم بکە.

بەڕێز شفان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی هەشتەم کە دەکاتە ماددەی حەوت لە ئەسڵی پرۆژەکە، لە بڕگەی دووەم، من دەبینم تەوزیحی زیاتری دەوێت، بەو شێوەیەی کە هاتووە، قەراری ئەو لیژنەیە هی مەجلیسی قەزا چۆن تەعن دەکرێت؟ چۆن ئەو کەسە نیشان دەدرێت کە ڕەفز کراوە؟ مەسەلەن ئەو مورەشەحانە دیار کران، هەندێکیان بەدڵیان نەبوو، چۆن قەراری ئەم مەجلیسی قەزایە تەعن دەکرێت؟، من وا بە پێویست دەزانم کە بنووسرێت (تتولى مجلس القضاء اختيار ثلاثة من طالبي التعيين ويكون قرارها خاضعاً للطعن خلال ثلاثين) ئان پازدە (لغرض ترشيحهم لمنصب الرئيس ليتولى البرلمان انتخاب احدهم)، بەو شێوەیە بێت، بۆ ئەوەی جیهەتی تەعن دیار بێت، بڕگەی سێیەم ئەو (وفق المادة) کافیە، ئەوەی کە هاتووە (اولا من هذا القانون) شتێکی زیادە، هەر بۆ خۆی دیارە، ماددەی قانونێکی تر نییە.

لە بڕگەی چوارەم، لە سەرەتاوە دەبێت (لا)ی نەفی دابنرێت (لا تتخذ الاجراءات القانونية بحق الرئيس عند قيامه بمخالفات تتعلق باعماله الوظيفية او ارتكابه) ئیزافە بکرێت (ارتكابه بجناية او جنحة وفق القانون الا بعد اذن مسبق من البرلمان ماعدا الجريمة المشهودة) ئیزافە بکرێتن، لە بڕگەی پێنجەم، لێرە هاتووە (من البرلمان في احدى الحالات الاتية) لە ئەسڵی پرۆژەکەی پێشتر (احدى الحالات) نەهات بوایە، ئەو (احدى)یە ئیزافە بکرێتن (في احدى الحالات)، چونکە لێرە زۆر شامل هاتووە (احدى الحالات الاتية)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنەی هاوبەش فەرموون.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس بۆ مولاحەزەکانی خوشك و برا بەڕێزەکان، بەڵام ئێمە وەکو لیژنە هاوڕاین لەگەڵ ئەو موقتەرەحەی یەکەم، کە لیژنەی نەزاهە پێشکەشیان کرد بە خصوصی بڕگەی یەکەمی کە وەزیفە بکرێتە پلە، ئەوی تریشی وەکو مەجلیسی قەزاش بمێنێتەوە، بەنیسبەت باقی موقتەرەحاتەکانی تری ئەو برا بەڕێزانەوە، ئەمە نەصەکە ڕێك و پێك بۆ خۆی هاتووە، تەنیا ئەوەی باس لەسەری کرا ئەم حاڵەتانە ڕئیس بۆی هەبێت ئیستیقالە بکات لە پۆستەکەی خۆی، ئەمەی کە لێرە باس کراوە، تەنیا حاڵەتێکە حەصرە بە موخالەفە کردنی ئیش و کارەکەی خۆی، بۆیە ئەوها هاتووە (أ، ب، ج) دەست لەکار دەکێشێتەوەو لیژنەیەکی بۆ دادەنرێت لەلایەن جێگری سەرۆکی پەرلەمان و دوو ئەندامی بەڕێزەوە، برادەرێك باسی لەوە کرد ئەو قازیە تەحدید نەکراوە، کەگوترا قازی مەحکەمەی تەمییز، یەعنی هەر قازیە لەو قازیانەی لەمەجلیسی قەزا، لە مەحکەمەی تەمییزدا، هەموو قازیەکان وەکو یەك وان، مەرج نییە تەعریف بکرێت، بڵێت فلاّنە کەس بزات، حاکمێك لەو حاکمانەی دێنە ئەو لیژنەیەوە، باقی تری ئەوەی کە برادەرێك باسی لەوە کرد، ئەگەر هاتو قەبول نەکرا، چی بکات؟ حەقی چیە؟ ئەوە مەحکەمەی ئیداری موختەصە بەتەعن کردن لەهەموو قەراراتە ئیدارییەکان، دەتوانێت بۆ خۆی تەعن لە قەرارەکە بدات، بەڵام باقی تری بڕگەکان، ئێمە هاوڕاین لەگەڵ لیژنەی نەزاهەو هیچ مولاحەزاتێکی ترمان نییە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نەصەکەتان بخوێننەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە، لیژنەی نەزاهە ئێوە مولاحەزەتان نییە؟

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی لیژنەی هاوبەش گوتیان، هەمان رەئی ئێمەیەو هاوڕاین لەسەری، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخیر صیاغەتان بخوێننەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی حەوتەم:

یەکەم: دوای ڕاگەیاندنی کارەکە داواکاریی دامەزراندن لەگەڵ ژیاننامەی داواکارو بەڵگەنامەی تایبەت بە دامەزراندن پێشکەش بە ئەنجومەنی دادوەری دەکرێت.

دووەم: ئەنجومەنی دادوەری هەڵبژاردنی سێ لە داواکارانی دامەزراندن هەڵدەبژێرێ بە مەبەستی پالاوتنیان بۆ پۆستی سەرۆك، بۆ ئەوەی پەرلەمان بەپێی ماددەی (5/یەکەم)ی ئەم یاسایە، یەکێکیان هەڵبژێرێ.

سێیەم: ماوەی خزمەتکردنی سەرۆك چوار ساڵەو یەك جار قابیلی نوێ کردنەوەیە بە هەمان ئەو ڕێکارو ئوسوڵەی کە لە ماددەی (5)ی ئەم یاسایەدا هاتووە.

چوارەم: کاتێ سەرپێچی لە پلەکەیدا بکات، بەپێی یاساو بەروخسەت وەرگرتنی پێشتر لە پەرلەمان، ڕێکارە یاساییەکان دەرهەق بە سەرۆك وەردەگیرێت.

پێنجەم: سەرۆك بە بڕیاری پەرلەمان و لە یەکێك لەو حاڵەتانەی خوارەوە لە پۆستەکەی خۆی لادەبرێت:

أ- ئەگەر بە بڕیارێکی دادوەری (بات) کۆتایی لە تاوانێکی ئابڕووبەری بۆ دەرچوو.

ب- ئەگەر سەلمێندرا کە کەمتەرخەمە، یان کارو ئەرکەکانی خۆی پشتگوێ خستووە.

ت- خراپ بەکارهێنانی دەسەلاتەکان.

شەشەم: بڕیاری لابردن لە هەردوو حاڵەتی (ب، ج) لە بڕگەی (پێنجەم)ی ئەم ماددەیە دەردەکرێ لەسەر ڕاسپاردەی لیژنەی لێکۆڵینەوە، کە بە سەرۆکایەتیی جێگری سەرۆکی پەرلەمان و ئەندامەتی جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران و دادوەرێك لە دادگای پێداچوونەوە پێك دێت.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی هەشتە دەبێتە ماددەی حەوت، لەبەر ئەوەی ماددەی پێنج و شەش یەکخران، بوونە یەك ماددە.

المادة السابعة:

اولاً: تقدم طلبات التعيين بعد الاعلان عن المنصب الى مجلس القضاء مرفقة بها السيرة الذاتية والوثائق الخاصة بالتعيين.

ثانياً: يتولى مجلس القضاء اختيار ثلاثة من طالبي التعيين لغرض ترشيحهم لمنصب الرئيس ليتولى البرلمان انتخاب احدهم وفقاً للمادة (6/اولاً) من هذا القانون.

ثالثاً: تكون مدة خدمة الرئيس اربع سنوات قابلة للتجديد لمرة واحدة وبنفس الاجراءات والاصول المنصوص عليها في المادة السادسة من هذا القانون.

رابعاً: تتخذ الاجراءات القانونية بحق الرئيس عند مخالفته فيما يتعلق باعماله الوظيفية وفق القانون، بعد اذن مسبق من البرلمان.

خامساً: يعفى الرئيس من منصبه بقرار من البرلمان في احدى الحالات الاتية:

أ- اذا صدر قرار قضائي بات بادانته بارتكاب جناية او جنحة مخلة بالشرف.

ب- اذا ثبت التقصير او الاهمال الجسيم في اداء مهامه وواجباته.

ج- اساءة استخدام الصلاحيات.

سادساً: يصدر قرار الاعفاء في الحالتين (ب، ج) من الفقرة (خامساً) من هذه المادة بناء على توصية لجنة تحقيقية تشكل برئاسة نائب رئيس البرلمان وعضوية نائب رئيس مجلس الوزراء وقاضي في محكمة التمييز.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ ئەوەی لە پرۆتۆکۆلدا بە هەڵە بەسەرماندا تێ نەپەڕێت، لە کوردیەکەدا کە خوێندرایەوە، هیچ لە گۆڕانکاریەکانی تەنها ئەو بڕگەی دوایی نەبێت نەخوێندرایەوە، لە بڕگەی یەکەمدا وشەی کارەکە وەکو خۆی خوێندرایەوە، ئێمە هاوڕاین، هەرسێ لیژنە لەسەر ئەوەی بکرێت بە پلە، نەوەك کار، مەنصەب، نەك وەزیفە، لە بڕگەی دووەمدا ماددەی پێنجەم/ یەکەم نووسراوە، خۆی شەشەم/ یەکەمە، لە بڕگەی سێیەمدا ماددەی شەشەمە، نەك پێنجەم، کە نووسراوەو وا خوێندرایەوە، تەنها خاڵی (أ) چاك کراوە کە لە بڕگەی پێنجەمدایە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جارێکی تر صیاغەکە بخوێننەوە هەردوولا.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی حەوتەم:

یەکەم: دوای راگەیاندنی پلەکە داواکاریی دامەزراندن لەگەڵ ژیاننامەی داواکارو بەڵگەنامەی تایبەت بە دامەزراندن پێشکەش بە ئەنجومەنی دادوەری دەکرێت.

دووەم: ئەنجومەنی دادوەری سێ لە داواکارانی دامەزراندن هەڵدەبژێرێ بە مەبەستی پالاوتنیان بۆ پۆستی سەرۆك، بۆ ئەوەی پەرلەمان بەپێی ماددەی (6/یەکەم)ی ئەم یاسایە، یەکێکیان هەڵبژێرێ.

سێیەم: ماوەی خزمەتکردنی سەرۆك چوار ساڵەو یەك جار قابیلی نوێ کردنەوەیە بە هەمان ئەو ڕێکارو ئوسوڵەی کە لە ماددەی (6)ی ئەم یاسایەدا هاتووە.

چوارەم: کاتێ سەرپێچی لە کاری فەرمانبەرایەتیەکەیدا بکات، بەپێی یاساو بەروخسەت وەرگرتنی پێشتر لە پەرلەمان، ڕێکارە یاساییەکان دەرهەق بە سەرۆك وەردەگیرێت.

پێنجەم: سەرۆك بە بڕیاری پەرلەمان و لە یەکێك لەو حاڵەتانەی خوارەوە لە پۆستەکەی خۆی لادەبرێت:

أ- ئەگەر بە بڕیارێکی دادگایی یەکلاکەرەوەی دادوەری بە ئەنجامدانی تاوانێك، یان کەتنێکی ئابڕووبەر حوکم درا بێت.

ب- ئەگەر سەلێندرا کە کەمتەرخەمە، یان کارو ئەرکەکانی زۆر پشتگوێ خستووە.

ت- خراپ بەکارهێنانی دەسەلاتەکان.

شەشەم: بڕیاری لابردن لە هەردوو حاڵەتی (ب، ج) لە بڕگەی (پێنجەم)ی ئەم ماددەیە دەردەکرێ لەسەر راسپاردەی لیژنەی لێکۆڵینەوە، کە بە سەرۆکایەتیی جێگری سەرۆکی پەرلەمان و ئەندامەتی جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران و دادوەرێك لە دادگای پێداچوونەوە پێك دێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

عەرەبیەکەش موتابقە، ئێستا دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (60) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (1) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا، بۆ ماددەی نۆ لە ئەسڵی پرۆژەکە دەکاتە ماددەی هەشت، فەرموون.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ئەسڵی پرۆژەکە ماددەی نۆیە دەبێتە ماددەی هەشت.

ماددەی هەشتەم:

یەکەم: بەر لەوەی سەرۆك ئەرك و دەسەلاتەکانی کە بەپێی ئەم یاسایە بڕیاری لەسەر دراوە بگرێتە دەست لەبەردەم پەرلەمان سوێندی یاسایی بەم شێوەیەی خوارەوە دەخوات:

(بەخودای مەزن سوێند دەخۆم ئەرکەکانی فەرمانبەریم بەڕاستگۆیی و بە ئەمانەتەوەو بە دڵسۆزییەوە ئەنجام بدەم و یاساو پێڕەو و رێنماییەکان بە ئەمانەت و دەستپاکی و بێ لایەنییەوە جێ بەجێ بکەم بە ئامانجی سەقامگیر کردنی پرەنسیپی سەروەریی یاساو بەربەرەکانی کردنی گەندەڵی).

دووەم: سەرۆك ئەرکەکانی خۆی بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە ئەنجام دەدات و لەبەردەم پەرلەمانداا بەرپرسیارە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثامنة:

أولاً: قبل ان يتولى الرئيس مهامه وصلاحياته المقررة بموجب هذا القانون يؤدي امام البرلمان اليمين القانونية التالية:

(اقسم بالله العظيم ان اقوم بمهام وظيفتي بصدق وامانة واخلاص وان اطبق القوانين والانظمة والتعليمات بامانة ونزاهة وحياد بهدف تثبيت مبدأ سيادة القانون ومحاربة الفساد).

ثانياً: يؤدي الرئيس مهامه وفق احكام هذا القانون ويكون مسؤولاً امام البرلمان حصراً.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی نەزاهە رەئیتان.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو لیژنەی نەزاهە هیچ تێبینیەکمان سەبارەت بە ماددەی هەشت نییە، پێمانوایە هەروەکو خۆی بمێنێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش رەئیتان.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە ماددەی نۆ کە بۆتە ماددەی هەشت لە بڕگەی یەکەمیان لە بەشی سوێند خواردندا، ئێمە گۆڕانکارییەکمان تێدا هەیە بەم شێوەیەی خوارەوە بێت و پێشکەشتان دەکەین:

(اقسم بالله العظيم ان اقوم بمهام وظيفتي بصدق وامانة ونزاهة وحيادية واخلاص وان اطبق القوانين والانظمة والتعليمات لمكافحة الفساد). (للقضاء على ظاهرة الفساد)مان لابردووە، ئەمە یەك.

دوو/ بە رەئی ئێمە فەقەرە دوو پێویست ناکات لەم ماددەیەدا هەبێت، داوا دەکەین ئیلغا بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێ دەیەوێت قسە بکات لەسەر ئەو ماددەیە؟ ناویان دەنووسین، ئەو بەڕێزانەی دەیانەوێت قسە بکەن، ڕێزداران (بەفرین حسین، حسن محمد، جلال علی، تارا ئەسعەدی، بشیر خەلیل، دکتۆر احمد وەرتی، عبدالله مام علی، صباح بیت الله، شڤان احمد، عمر نورەدینی، عمر صدیق)، کەسی تر هەیە؟ فەرموو بەفرین خان.

بەڕێز بەفرین حسین خەلیفە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی دووەم باس لە بەرپرسیار بوونی سەرۆکی دەستەکە دەکات بەرامبەر بە پەرلەمان، پێموایە لە ماددەی دووەم لە سەرەتای یاساکە ئێمە ئەوەمان پەسند کرد، کەوا دەستەکە بەرپرسیارە، یان لە ژێر چاودێری پەرلەمانداید، ئینجا سەرۆکی دەستەکەش بۆ خۆی تاجێکە لەنێو هەیئەکەدا، پێویست بەوە ناکات جارێکی تر دووبارە بکرێتەوە، لەبەر ئەوە من پێم باشە هەر بڕگەکە هەڵبگیرێت، لەبەر ئەوەی لە ماددەی دووەم لە بیدایەتەوە پەسند کراوە، پێشنیاریش دەکەم ماددەیەك زیاد بکرێت، یان بڕگەیەك، ئەوەتا ببێتە حوکمە کۆتاییەکان، حوکمەکانی ئەم یاسایە، یان دەستەی نەزاهە ئەسەری ڕەجعی هەبێت و بتوانرێت لە رابردووشدا کاری پێ بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار دکتۆر حەسەن کەرەم بکە.

بەڕێز حسن محمد سورە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیم لەسەر سوێندەکە هەیە، دیارە سوێندەکە دوورو درێژەو وشەی تیکراری زۆر تێدایە، هەروەها هەندێکی لە زیمنی مەهامی وەزیفەکەیەتی، بۆیە بە تەئکید ئەگەر کورت بکرێتەوە، لەوانەیە جوانترو وازیحتر بێت، من بەو شێوەیە دامڕێشتووە:

(اقسم بالله العظيم ان اقوم بالمهام الموكلة الي بصدق وامانة واخلاص وان احترم الدستور والقوانين والانظمة)، لێرە تەعلیمات هاتووە، تەعلیمات تەتبیقی قانون ناکات، تەتبیقی قانون مەحکمە دەیکات، نیزامیش فەرمانبەر دەیکات، بۆیە لێرە زیاتر ئیحتیرام بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار جلال علی کەرەم بکە.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من زۆری کران، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار تارا ئەسعەدی کەرەم بکە.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من هەر لەبەر صیاغەی عەرەبیەکەی، دەڵێت (اولاً: قبل ان يتولى الرئيس مهامه وصلاحياته المقررة بموجب هذا القانون يؤدي اليمين القانونية والذي ينص على)، بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە، هاوڕاشم لەگەڵ لێژنەی یاسایی کە شێوەی قەسەمەکە بەو شێوەیە بێت گرنگە، کە پیشان بدرێت لایەنی فەسادەکە، ئەو مەبەستی چیە؟ لە چیدا تەتبیقی دەکات؟ ئەویش بۆ نەهێشتنی فەسادە لەناویان، لەگەڵ ئەوەشم کە دووەم لابېرێت، چونکە دووبارەیە، هەروەکو هاوکارانم ئەو شتەیان گوت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار دکتۆر بەشیر کەرەم بکە.

بەڕێز د.بشیر خلیل حداد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت سوێندەکە من هاوڕام لەگەڵ لێژنەی یاسایی، کەوا هەندێك سیفاتەکانیان کورت کردۆتەوە (بصدق وامانة) سیفەتەکان زۆرە، ئەوان کورتیان کردۆتەوە، بەڵام (محاربة الفساد) لە ئەهدافی سوێندەکە لە

ئاخیرییه، مەفروزە بێتە پێشەوە، واتا (بهدف محاربة الفساد) ئینجا (وتثبیت مبدأ سیادة القانون)، لەبەر ئەوەی لە مهامی هەیئە لە پێشەوە موحارەبەی فەساد هاتووە، هەمیش وا نیشان بدرێن لە سوێندەکەش، کەوا ئیشی یەکەمی ئەو رەئیسە ئەوەیە موکافەحەی فەساد بکرێت، ئینجا مەبدەئی سیادەی قانون بۆ خۆی تەنفیز دەکرێت، لە دووەم منیش لەگەڵ ئەوەم لابدرێت، بەڵام نیوەی لابدرێت، نیوەی یەکەمەکە لابدرێت، چونکە پێویست بەوە ناکات و حاصل تەحصیلە، بەڵام نیوەی دووەم مەسەلەن وای لێ بێت (یکون الرئیس مسؤولاً امام البرلمان حصراً)، تا جێگەکەی دیار بێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار دکتۆر احمد وەرتی کەرەم بکە.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەڵ ئەو رەئیەی لیژنەی هاوبەشم لە زیاد کردنەکەیدا بۆ فەقەرەی دووەم، من پێم باشە لەدوای تەواو بوونەکەی، کە کەوانەکە دادەخرێت بڕگەی ئەخیری فەقەرەی دووەم (ویکون مسؤولاً امام البرلمان حصراً)، لەگەڵ خاڵی یەکەمدا زیکر بکرێت، چونکە ئەوەی لە ماددەی دوودا هاتبوو، ئەمە تایبەت بوو بە هەیئە، یەعنی هەیئە بەشێوەیەکی گشتی بەرامبەر پەرلەمان خازیعە بۆ رەقابەی پەرلەمان، بەڵام ئەوەی ئێرە باس لە بەرپرسیاریەتی مەسئوولی هەیئەکە دەکات، یان رەئیسی هەیئە، ئەو رەئیسی هەیئەیە مەسئوولە بەرامبەر بە پەرلەمان، سەبارەت بە سەرەتای سوێند خواردنەکەش (اقسم بالله العظیم ان اقوم بمهام)، پێموایە وشەیەك لێرە پێویستە ببێت، کە بەو شێوەیە (اقسم بالله العظیم ان اقوم بتنفیذ مهام وظیفتي)، چونکە لەکوردیەکەشدا ئەگەر خوێندرایەوە، دەڵێت (هەڵبستم بە جێ بەجێ کردنی، یان ئەنجامدانی ئەرکەکانم)، یەعنی لێرە ئەنجامدانی، یان جێ بەجێ کردنی دەبێتە تەنفیز، نەك (ان اقوم بمهام)، یەعنی (ان اقوم بتنفیذ مهام وظیفتي)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار عبدالله علی کەرەم بکە.

بەڕێز عبدالله علی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە دەست پێ کردنەکەدا دەڵێت (بەر لەوەی سەرۆك دەست بە کارەکەی بکات)، بە رەئی من دوای قبوڵ کردن، یان هەڵبژاردنی لەلایەن پەرلەمانەوە، ئەم جوملەیە بۆ ئەوە بگۆڕێت.

دووەمیش/ درێژی سوێندەکە، من لەگەڵ ئەو برادەرانە هاوڕام، بەڵام لە صیغە کوردیەکەدا ئەوەی مولاحەزە دەکەم، ئەم یاسایە بۆ نەخواردنی هەموو شتێکە، ئێمە لە پێشەوە سوێند دەخۆین، ئەگەر لە پێشەوە بیگۆڕین، بڵێین سوێند بێ بە یەزدانی مەزن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار صباح بيت الله كەرەم بكە.

بەڕێز صباح بيت الله شكرى:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

منيش لەگەڵ ليژنەى ياساييمە، بەڵام حەقيقەت دەربارەى ئەگەر سوێند خواردن ڤێ رەنگێ بێتن بنووسين (اقسم بالله العظيم ان اقوم بمهام وظيفتي بصدق وامانة ونزاهة وحيادية واخلاص وان اطبق القوانين والانظمة والتعليمات لمكافحة ظاهرة الفساد)، بە رەئى من زياتر موحارەبەى زاهيرەى فەساد ببێتە موكافەحە.

(ثانياً) بەرەئى من بێتە هەڵگرتن، چونكە لە ماددەى دووەمدا هاتووە (وتكون لها شخصية معنوية تخضع لرقابة البرلمان)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار شڤان احمد كەرەم بكە.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

من تێبينيم لەسەر حيادى هەيە لە سوێند خواردنەكەدا هاتووە، ئەو حياديية معيارێك نييە ئينسان بە حياد دياربكات، يەعنى معيارێكى مەعنەوييە، من بە پێويستى نابينم بكەينە مالّ لەسەر خۆمان، بۆ من حيادييە، بەڵام بۆ خەڵێكى تر حيادى نييە، ئەمە هەر زيكر نەكەين باشترە، بڕگەى دووەميش/ من هاوڕام لەگەڵ كاك خەليل (ويكون الرئيس مسؤولاً امام البرلمان حصراً)، چونكە لە هيچ شوێنى تردا نەهاتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار عمر نورەدينى كەرەم بكە.

بەڕێز عمر حمدامين خدر(نورەدينى):

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

دەربارەى بڕگەى دووەم، منيش تەئيدى ليژنەى هاوبەش دەكەم، كە ئەم بڕگەيە نەمێنێت، بۆ؟ چونكە لە ماددەى دووەمدا هەيئەتەكە هەمووى خۆى ملكەچە بۆ رەقابەو چاودێرى پەرلەمان بە سەرۆكەكەشيەوە، چونكە كەسايەتى مەعنەوى هەيە، لێرەدا هاتووە دەڵێ (ويكون مسؤولاً امام البرلمان حصراً)، بە رەئى من ئەگەر ئەمە بهێڵدرێتەوە جۆرێك لە تەناقوزى تيايە، لەگەڵ ماددەى رابردوو، بەتايبەتى ئەو بڕگەيەى پەيوەندى بە پێكهێنانى ليژنەى تەحقيقيەوە هەيە، لەگەڵ سەرۆكى دەستە، چونكە لەوێ ئەو ليژنەيە تەنها لەلايەن پەرلەمانەوە پێك ناهێنرێت، بەڵكو جێگرى سەرۆكى ئەنجومەنى وەزيرانيش بەشێك دەبێت لەو ليژنەيە، بۆيە پێويستە ئەوە لاببرێت، بە رەئى من، چونكە ئەو دەمى لەوێشەوە، لە پێكهێنانى ئەو

لێژنەیەوە جۆرێك لە تێکەڵیمان بۆ دروست دەبێت، ئەگەر ئەمە بهێڵینەوە، دەبێت لێژنەی تەحقیقی تەنها لە پەرلەمان پێك بهێنرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار عمر هەورامی کەرەم بکە.

بەڕێز عمر صدیق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیم تەنها لەسەر ئەو رستەی پێش سوێندەکەیە، پێشنیار دەکەم صیاغەکەی بەم شێوەیەی لێ بکرێت، ئەویش لەبەرچی؟ لەبەر ئەوەی ئەو تەسەلسولەی کە ئەو کەسەی کە دەبێتە سەرۆکی دەستەو تیای تێ دەپەڕێت، تەرابوت و پەیوەندی پێکەوە هەبێت، هەروەکو لە یاساکەدا هاتووە، یەکەم جار ئەو کەسەی کە دەبێتە دەستە، خۆی دەپاڵێوێت، پاش ئەوەی لەگەڵ دوو کەسی تر دێتە پەرلەمان و لە پەرلەمان هەڵدەبژێردرێن، ئینجا پاش ئەوەی لە پەرلەمان هەڵبژێردرا، دەبێت سوێند بخوات، بۆ ئەوەی ئەرکەکە بگرێتە دەست، بۆیە من پێشنیار دەکەم، بەم شێوەیەی لێ بکرێت: (پاش ئەوەی سەرۆکی دەستە لەلایەن پەرلەمانەوە هەڵدەبژێردرێت ئەم سوێندە دەخوات، بۆ ئەوەی ئەرك و دەسەلاتەکانی لەم یاسایەدا هاتوون بگرێتە دەست)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێستا تەواو بوو، لێژنەی هاوبەش رەئیتان لەسەر مودا‌خەلەکان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەوەی هەموومان موتەفیقین لەسەر ئەوەی سوێند خواردنەکە چەند کورت بکرێتەوە، ئایا وشەیەك پێش بخرێت، پاش بخرێت؟ ئەوە کێشە نییە، تەنها ئێمە سەرۆکی دەستە لە کاتی سوێند خواردنەکە پابەندی بکەین، بەچی؟ بڕگەی دووەم لابدرێت، لەبەر ئەوەی لە ماددەی دووەمدا ئێمە دەنگمان بۆ داوە، کەوا لە ژێر چاودێری پەرلەمان دەبێت، هەروەها ئەو ماددەیەی پێشوو کە ئێستا دەنگمان بۆدا ماددەی حەوت، سەرۆکی دەستە لە لایەن پەرلەمان دادەنرێت و دوای ئەوەی تەرشیح دەکرێت لەلایەن ئەنجومەنی دادوەری، پەرلەمان بۆی هەیە لە پۆستەکە لایبدات، بۆیە پێویست ناکات لێرە باسی بکەین، هەروەها لەبەر ئەو هۆیانەی کە ماموستا عمر نورەدینی روونی کردەوە، سەبارەت بە وشەی حیادی، بێ لایەنی، دەبێت ئەو وشەیە هەبێت و پابەندی بکەین، کەوا بێ لایەنی کارەکەو ئەرکەکانی جێ بەجێ بکات، ئەگەرنا چ قیمەتێکی دەمێنێ، بۆ ئێمە ئەرکێکمان هاوێشتە سەر ئەنجومەنی دادوەری، کەوا تەرشیحی سێ کەسمان بۆ بکەن، دواتر بێتە پەرلەمان و پەسندی بکەین، هەر بۆ زەمانەتی ئەو بێ لایەنیە لە کاتی جێ بەجێ کردنی ئەرك و مەهامەکانی پێ راسپێردراوە، وشەی وەزیفەکە (مهام وظيفتي)، ئێمە هەر سێ لیژنە

لەگەڵ ئەوەین کەوا بگۆڕدرێت بۆ ئەو ئەرکانەی کەوا پێی رادەسپێرێ لە عەرەبیەکەش (اقسم بالله العظیم ان اقوم بالمهام الموكلة الي)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی نەزاهە.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو لیژنەی نەزاهە هەڵبەتە هیچ ئیشکالیەتێکمان نییە لەسەر ئەوەی کەوا سوێند خواردنەکە دەستکاری بکرێت، لەبەر ئەوەی دەبێتە شتێك وەکو تەحصیل حاصل، کە ئەو بەڕێزە سوێندی خوارد، بۆ ئەوەی ببێت بە سەرۆکی ئەو هەیئەتە، بەڵام سەبارەت بە خاڵی دووەم، کە دەڵێت لابردنی ئەوە بێت (يؤدي الرئيس مهامه وفق احكام هذا القانون ويكون مسؤولاً امام البرلمان حصراً)، ئێمە وەکو لیژنەی نەزاهە سورین لەسەر رەئی خۆمان، کەوا ئەو خاڵە بمێنێت، لەبەر ئەوەی لە خاڵی دووەم راستە ئێمە دەنگدانمان لەسەری کردووە، بەڵام لە ماددەی دووەم ئێمە هەیئەکەمان مەلکەچ کردووە، بۆ ئەوەی لەژێر رەقابەی پەرلەماندا بێت، پەرلەمان ئەدائی ئەو هەیئەتە چاودێری دەکات، بەڵام خۆ دەبێت سەرۆکی ئەو هەیئەتە مەسئوولیەتی هەبێت بەرامبەر بە جیهەتێك، ئایا ئەو جیهەتە کوێ بێت؟ ئێمە لە لیژنەی پەرلەماندا، ئێستا کاتی کار کردنمان خۆمان لەگەڵ دیوانی چاودێری دارایی، ئەگەر بێتو هەیئەی نەزاهەش دروست بێت، ئەو کاتە دەزانین کەوا پەرلەمان چەند پێویستی بەوە هەیە ئەو دوو هەیئەتە هەبێت، کەوا کاریان لەگەڵدا بکات و ئەوانیش لەکاتی کارکردندا دەزانن کەوا موخاتەبەی کوێ دەکەن، مەسئوولیەتیان بەرامبەر چ جیهەتێك دەبێت، بۆیە ئێمە پێمان زەرورە ئەو خاڵە بمێنێتەوە، پاشان بەڕێزێك باسی ئەوەی کرد کەوا دەڵێت ئەمە تەناقوز دەکات لەگەڵ ماددەی پێشی خۆی، کە لە خاڵی شەشەمدا دەڵێت (ئەگەر هاتو لیژنەیەك تەشکیل کرا بۆ تەحقیق کردن لەگەڵ ئەو سەرۆکە بۆ لابردنی)، بەڕێزان، ئەو لیژنەیە کە دروست دەکرێت، تەنها تەوصیە دەدات، ئەو بڕیار نادات، چونکە لە خاڵی پێشی باسی ئەوە دەکەین، کە کاتی هاتو ئیعفا کرا، سەرۆکی ئەو هەیئەتە بە قەرارێکی پەرلەمان دەکرێت، کەواتە ئەوان کاتێك تەحقیق کردنەکە جێگری سەرۆکی پەرلەمان و جێگری ئەنجومەنی وەزیران لەگەڵ دادوەرەکان، ئەوان تەنها لیژنەی تەحقیق تەوصیە دەکەن، بەڵکو بڕیارەکە لەلایەن پەرلەمانی بەڕێزەوە دەبێت، بۆیە ئێمە دیسانەوە دەڵێن وەکو لیژنە سورین لەسەر ئەوەی کەوا دووەم بمێنێتەوەو مەسئوولیەتی سەرۆکی ئەو هەیئەتە بەرامبەر بە پەرلەمان بێت حەسرەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

پێشنیارێك هەبوو كە دووەم لابچێت، چونكە لە ماددەی پێشتر نائیب سەرۆكی ئەنجومەنی وەزیرانیش ئەندامە لەوێ، لەبەر ئەوەی بۆ ئەو پێشنیارە رەئی لیژنەی هاوبەش وەردەگرین، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە، فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ئەوەین وەكو لە ڕاپۆرتەكەماندا هاتووە، بڕگەی دووەم لەو ماددەیە پێویست ناكات و لابدرێت، تەنها بە یەك بڕگە بمێنێتەوە، وشەی یەكەم و دووەمیش هەڵبگیرێت، تەنها سوێند خواردنەكە بێت، كیفایەتە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان، وەكو لە لیژنەی هاوبەش هاتووەو چەند ئەندامێكی پەرلەمانیش داوایان كرد بڕگەی دووەم لابچێت، دەیخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ (54) ئەندامی بەڕێز لەگەڵە لابچێت، زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ (5) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدا نییە، بەزۆرینەی دەنگ پەسند كراو لاچوو، ئێستا ماددەكە بەبێ بڕگەی دووەم بخوێنەوە بەكوردی، پاشان بە عەرەبی، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی هەشتەم:

(سوێند بە خوای گەورە دەخۆم ئەو كارەی پێم سپێردراوە بەڕاستگۆیی و ئەمانەت و دەستپاكی و بێ لایەنی و دڵسۆزانە جێ بەجێ بكەم وپاساو پەیڕەو و ڕێنماییەكان بە دادوەری پیادە بكەم بۆ نەهێشتنی گەندەڵی).

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة الثامنة:

قبل ان يتولى الرئيس مهامه وصلاحياته المقررة بموجب هذا القانون يؤدي امام البرلمان اليمين القانونية التالية:

(اقسم بالله العظيم ان اقوم بالمهام الموكلة الية بصدق وامانة ونزاهة وحيادية واخلاص وان اطبق القوانين والانظمة والتعليمات لمكافحة الفساد).

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (55) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (4) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا، ئێستا بۆ ماددەی دە لە ئەسڵی پرۆژەکە دەکاتە ماددەی نۆ، فەرموون.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەسڵی پرۆژەکە ماددەی (10)یە دەبێتە ماددەی نۆ: سەرۆك ئەم ئەرکانەی خوارەوە ئەنجام دەدات:

یەکەم: بەڕێوەبردنی هەموو کارەکانی دەستەو مسۆگەر کردنی بە جێ گەیاندنی ئەرکەکانی لە سنووری یاسادا، بە جۆرێك بەدیهێنانی ئامانجەکانی مسۆگەر بکات.

دووەم:

1- ئامادە کردنی بودجەی دەستەو میلاکی فەرمانبەرانی و دانانی خشتەیەکی تایبەت بە مووچەی فەرمانبەرو کارمەندانی و بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی دارایی و ناردنی بۆ پەرلەمان بە مەبەستی پەسند کردنی.

2- بەخشینی پاداشت بۆ غەیری کارمەندانی.

سێیەم: کردنەوەی نووسینگەو لقەکانی دەستە لە پارێزگاکانی هەرێمداو بەم شێوەیەی خوارەوە:

1- بەشەکانی لق لەلایەنی تەکنیکەوە، بەپێی پسپۆرییان بە بەڕێوەبەرە گشتییەکانی دەستەوە دەبەسترێتەوە.

2- فەرمانبەرێك بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی لق بەڕێوە دەبات بەلای کەمی بڕوانامەی زانکۆی لە یاسادا بەدەست هێنا بێت و خزمەت کردنی لە مەیدانی پسپۆرییەکەیدا لە (15) ساڵ کەمتر نەبێت، ئەو کەسانەی بڕوانامەی ماجستێریان لە یاسا بەدەست هێناوە دوو ساڵ و ئەوانەی بڕوانامەی دکتۆرایان لە یاسا بە دەست هێناوە پێنج ساڵیان لەو ماوەیە بۆ دادەشکێندرێت، ماوەی خوێندن بۆ بەدەست هێنانی هەردوو بڕوانامە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە بە ماوەی کارکردن ئەژمار دەکرێت، یان دادوەر بێت لە پۆلینی دووەم کەمتر نەبێت.

چوارەم: دەرکردنی رێنمایی بۆ ئاسانکردنی بەجێ هێنانی حکومەکانی ئەم یاسایە، لەوانەش سیستەمی پشکنین دەربارەی بەرژەوەندییە داراییەکان و مسۆگەر کردنی جێ بەجێ کردنی.

پێنجەم: پێشکەش کردنی راپۆرتی دەوری هەرچوار مانگ جارێك بۆ پەرلەمان، یان هەر کاتێك پێویست بوو چالاکیەکانی دەستەو کورتەیەك لەو دۆزانەی لێکۆڵینەوەیان تێدا کراوەو ئەوانەی داخراون و ئەوانەی رەوانەی دادگاکانی تایبەتمەند کراون، لە خۆ دەگرێ و رێگا بە جەماوەرو هۆبەکانی راگەیاندن دەدرێ ئاگاداریان دەربارەیەوە هەبێت.

شەشەم: مافی گرێبەستان لەگەڵ هاوکارە نهێنیەکان چ لە فەرمانبەرانی هەرێم، یان هی دیکە بن.

حەوتەم: دەرکردنی فەرمانەکانی تایبەت بە پشکنین و گەڕان و بەکارهێنانی ئامێرەکانی لێگەڕان و تۆمار کردنی نهێنی تایبەت بەکاری دەستەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە عەرەبیش کەردم بکەن.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة التاسعة:

يمارس الرئيس المهام الاتية:

اولاً: ادارة جميع اعمال الهيئة وضمان تأديتها لواجباتها في حدود القانون بما يضمن تحقيق اهدافها.

ثانياً:

1- اعداد ميزانية الهيئة وملاكها الوظيفي ووضع جدول خاص برواتب موظفيها ومنتسبيها وبالتنسيق مع وزارة المالية، وعرضها على البرلمان للمصادقة عليها.

2- منح مكافأت لغير العاملين.

ثالثاً: فتح مكاتب وفروع للهيئة في محافظات الاقليم وعلى الشكل الاتي:

1- ترتبط اقسام الفرع من الناحية الفنية بالمديريات العامة في الهيئة وحسب الاختصاص.

2- يدير الفرع موظف بدرجة مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية في القانون على الاقل وله خدمة مدة لاتقل عن خمسة عشرة سنة في مجال الاختصاص، وتنزل من هذه المدة سنتان بالنسبة للحاصلين على شهادة الماجستير في القانون وخمس سنوات بالنسبة للحاصلين على شهادة الدكتوراه في القانون، وتعتبر مدة الدراسة الصغرى للحصول على اي من الشهادتين مدة ممارسة لاغراض هذا القانون، او قاض لايقل صنفه عن الصنف الثاني.

رابعاً: اصدار التعليمات لتسهيل تطبيق احكام هذا القانون بما فيها نظام الكشف عن المصالح المالية وضمان تنفيذها.

خامساً: تقديم تقرير دوري كل اربعة اشهر للبرلمان او كلما اقتضت الحاجة يتضمن نشاطات الهيئة وموجزاً عن القضايا التي تم التحقيق فيها والتي تم غلقها والتي احيلت الى المحاكم المختصة ويسمح للجمهور ووسائل الاعلام الاطلاع عليه.

سادساً: حق التعاقد مع المتعاونين السريين سواءاً كانوا من موظفي الاقليم او من غيرهم.

سابعاً: استحداث اقسام في الهيئة حسب مقتضيات العمل.

ثامناً: اصدار اوامر خاصة بالتفتيش والتحري واستخدام اجهزة التحري والتسجيل السرية الخاصة بعمل الهيئة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی نەزاهە ڕەئیتان.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (9): ماددەی (10)یە لە ئەسڵی پرۆژەکە، ئێمە چەند تێبینیەکمان هەیە:

یەکەم: وشەی (هەموو) لابدرێت.

دووەم: دەستەواژەکە بەم جۆرە دابڕێژرێتەوە.

1- ئامادەکردنی بودجەی دەستەو میلاکی فەرمانبەرانی و ناردنی بۆ پەرلەمان بە مەبەستی پەسەند کردنی.

2- لە کۆتایی رستەکەدا وشەی (دەستە) زیاد بکرێت.

سێ یەم: وشەی (نووسینگە) لابدرێت.

1- دەستەواژەی (بەپێی پسپۆرییان) لابدرێت.

2- دەستەواژەی (لە پۆلینی دووەم کەمتر نەبێت) لە کۆتایی رستەکەدا لابرێت.

بڕگەیەکی تر زیاد بکرێت و بەم شێوەیە:

چوارەم: داوا لە ئەنجومەنی دادوەری بکرێت بە تەنسیبکردنی لێکۆلەری داد بۆ کارکردن لەو دەستە.

ڕیزبەندیی بڕگەکان لێرەوە گۆڕانیان بەسەر دادێت:

پێنجەم: لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

شەشەم: لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

حەوتەم: دووبارە بڕگەکە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

پێدانی پاداشتی دارایی بە هاوکارە نهێنیەکان.

هەشتەم: لیژنە تێبینیی لە بارەیەوە نییە.

نۆیەم: دووبارە بڕگەکە دابڕێژرێتەوە بەم شێوەیە:

دەرکردنی فەرمانی تایبەت بە چاودێری و پشکنین وگەڕان و بەکارهێنانی ئامێرەکانی لێگەڕان و تۆمارکردنی نهێنیی تایبەت بەکاری دەستەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش ڕەئیتان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە چەند تێبینیەکمان لەسەر ئەو ماددەیە هەیە:

ماددەی دەیەم لە ئەسڵی پرۆژەکە دەبێتە ماددەی نۆیەم:

سەبارەت بە بڕگەی یەکەم (اولاً) هەروەکو لیژنەی نەزاهەش پێشنیاریان کردووە کەوا وشەی (جمیع) پێش وشەی (اعمال) هاتووە لابدرێت، لەبەر ئەوەی ئەعمال هەمووی دەگرێتەوە، هەموو کارەکان دەگرێتەوە، ئەو وشەیە پێویست ناکات.

سەبارەت بە بڕگەی دووەم/ 1-دوای ئەوەی کە ئامادە کردنی بودجەکە دەکرێت (ملاكها الوظيفي)، لەوێ عیبارەك زیاد بکرێت (بالتنسيق مع وزارة المالية)، بە هەماهەنگی لەگەڵ وەزارەتی دارایی، ئێستا خۆمان بودجەمان لەبەردەستەو بەنیسبەت میلاکات کێشە هەیە، چۆن هەموو وەزارەتەکان رێکیان خستووە، بۆیە پێشنیار دەکەین (بالتنسيق مع وزارة المالية) لە دوای (ملاكها الوظيفي)، زیاد بکرێت.

سەبارەت بە بڕگەی سێیەم، زۆر باس لە وردەکاری کراوە لە خاڵی یەك و دووەم، ئێمە پێشنیار دەکەین خاڵی یەك و دوو پێویست ناکات و لابدرێت، تەنها بڕگەی سێ (فتح فروع للهيئة في محافظات الاقليم)، (وعلى الشكل الاتي)، ئەو وردەکارییە پێویست ناکات، ئەوە خۆیان دەتوانن و دەسەلاتی خۆیانە ئەو کارانە بکەن، شوێنی ئەوەی نییە لە یاسا ئەو وردەکارییە باس بکرێت.

بڕگەی چوارەم، باس لە دەرکردنی رێنمایی دەکات، ئەو بڕگەیەش پێشنیار دەکەین کەوا لابدرێت، لەو ماددەیە لابدرێت بچێتە حوکمە کۆتاییەکان، کە لەوێ دەسەلاتەکانی پێ بدەین رێنمایی دەربکات، شوێنی ئێرە نییە.

بڕگەی پێنج و شەش هیچ تێبینیمان لەسەر نییە، بڕگەی حەوت، ئەوەش دەسەلاّت بدرێتە سەرۆکی دەستە، واتا پێشنیار دەکەین لێرە لابدرێت بچێتە حوکمە کۆتاییەکان، لە شوێنی ئەو بڕگەیە پێشنیار دەکەین بڕگەیەکی تر زیاد بکرێت، ئەگەر لە یادتان بێت لە کاتی پەسند کردنی ماددەی پێنج، کە بڕگەی دوو پێشنیارمان کرد لابدرێت و شوێنی ئەو نییە، باس لە دەسەلاّتەکان دەکات، باس لە سەلاحیات دەکات، کە باس لە موحەقیقی عەدلی دەکرد، لەوێ پێشنیارمان کرد بڕگەکە لابدرێت لە ماددەکانی دواتر زیاد بکەین، شوێنی ئێرەیە، لە شوێنی بڕگەی حەوت بڕگە دووی ماددەی پێنج بێتە ئێرە، کە بەو شێوەیە بکرێتە بڕگەی حەوتەم (سابعاً: الطلب من الجهات ذات العلاقة بتنسيب محققين عدلين للعمل في الهيئة)، لەبەر ئەوەی بۆ جێ بەجێ کردنی کارەکان پێویستیان بە لێکۆڵینەوەی دادوەری دەبێت، بۆیە ئێمە پێشنیار دەکەین بڕگەی حەوتەم لێرە لابدرێت و بچێتە حوکمە کۆتاییەکان، بڕگەی دووەمی ماددەی پێنجەم بەو صیاغەی ئێستا پێشکەشم کردن بێتە شوێنی، بڕگەی هەشتەم هیچ تێبینیمان لەسەر نییە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، کێ دەیەوێت موداخەلە بکات؟ ئەم ئەندامە بەڕێزانە دەیانەوێت موداخەلە بکەن، رێزداران (محمد شارەزووری، قادر حسن، عبدالسلام بەرواری، کاوە محمد امین، شوان کەریم، شلێر محی الدین، شڤان احمد، سەمیرە گۆران، بەفرین حسین، حسن محمد، جلال علی، جمال طاهر، پەروین عبدالرحمن، دلّشاد شەهاب، احمد وەرتی، شەونم محمد)، کەسی تر ماوە؟ نییە، فەرموو.

بەڕێز محمد احمد علی(شارەزووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ئەم تێبینی و سەرنجانەم هەیە، سەرەتا لە خاڵی یەکەمەوە پێشنیار دەکەم بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە: (بەڕێوەبردنی هەموو کارەکانی دەستە لەسنووری یاسا بەجۆرێك ئامانجەکانی مسۆگەر بکات)، چونکە ئەم دەستەیە بۆ بەدیهێنانی ئامانجە، یان بەدیهێنانی ئەمانج پێم زیادە، چونکە پێشنیاری ئەوە دەکەم.

سەبارەت بە بڕگەی دووەم/2-بەخشینی پاداشت بۆ غەیری کارمەندانی، لە هەمان کاتدا بڕگەی شەشەم/ مافی گرێبەست، لەڕاستیدا ئەوە دەچێتە ڕێنماییەکانی ئەو دەستەیەوە، لەم یاسایە پێموایە زیادە، چونکە ئەم دەستەیە دوایی دادەمەزرێت بە پەیڕەوێك، پەیڕەوێك بۆ خۆی دادەنێت، دوایی ڕێنمایی دەردەکات، هێنانی، یان ناوهێنانی هاوکارە نهێنیەکان بۆ یاسا، من پێموایە شتێکی زیادەیە، بۆیە ئەگەر بچێتە ڕێنماییەکانەوە، لە هەمان کاتدا لەگەڵ ئەو پێشنیارەی لیژنەی یاساییم، خاڵی چوارەمی ئەویش دەرکردنی ڕێنماییەکان بچێتە ماددەی حوکمە کۆتاییەکانی ئەم یاسایە، سوپاستان دەکەم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار قادر حسن کەرەم بکە.

بەڕێز قادر حسن قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش تێبینیم لەسەر ماددەی (9) کە لە ئەسڵی پرۆژە یاساکەدا ماددەی دە بوو، لە بڕگەی دووەم خاڵی دوو/ بەخشینی پاداشت بۆ غەیری کارمەندانی، منیش پێشنیار دەکەم، یان بچێتە ڕێنماییەکان، یان ئەگەر بمێنێتەوە بەو کراوەیە نەمێنێت، بەخشینی پاداشت سەقەفەکەی دیاری بکرێت، مەبلەغەکە دیاری بکرێت، لەبەرامبەر چیشدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار عبدالسلام بەرواری کەرەم بکە.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من نوسخە عەرەبیەکەم پێیە، منیش لەگەڵ ئەو دوو برادەرەم لە دارشتنەوەی لیژنەی هاوبەشە، کە (ثانيا)، يان ئەوەلەن هەر لابدرێت، دەبێتە (اعداد ميزانية الهيئة وملاكها الوظيفي ووضع جدول خاص بالتنسيق مع وزارة المالية).

دووەم/ ئەوەی (ثانيا) لابدرێت، لەبەر چەند هۆیەك:

1- زۆر بە عام هاتووە، واتا هەر یەکێك کە لەناو ئەو دەزگایەدا نییە، دەتوانێت پارەی بداتێ بەو شێوەیە بەحەقیقەت داعی نییە، وەکو كاك قادر باسی کرد، ئەگەر شەش مایەوە دەتوانین لەوێ باسی بکەین.

(ثالثاً)، پێشنیارەکە جارێکی تر هی لیژنەی هاوبەش تەئیدی دەکەم بە تەعدیلێك، ئەگەر قەبول بکرێت، هەر لەوێ صافی بکرێت (فتح فروع للهيئة في محافظات الاقليم ترتبط من الناحية الفنية بالمديريات العامة

في الهيئة حسب الاختصاص)، يەعنى حەلى بكەين، ئەگەر پێويست بوو من لەگەڵ ئەوەمە بڵێين (يديرها موظف بدرجة مدير)، چونكە من دەترسم ئەو باسە نەكەين، ئەو ئەساسى فيكرەكە لە پرۆژەكەدا هاتووە (يديرها موظف بدرجة مدير عام)، بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان، وەزارەتێكيش هەيە بەقەد ئەمە نابێت، سێ مودير عامى هەيە، مودير مەكتەبى هەيە، رەئيس و نائيبى هەيە بە دەرەجە خاصە، ئيتر سێ مودير عامى هەيە، چوار، يان بڵێين تا پێنج رەئيس فەرعى دەبێت، ئەويش مودير عام بێت، من تەسەور ناكەم ئەوە باش بێت لەسەر مەبدەئى تەرشيقى حكومەت بێت.

(سادسا) من دەڵێم ئەمە هەڵبگيرێت، چونكە زۆر كێشەى هەيە، وابزانم تەعيقدات و خروجە لە زۆر ياسا، چۆن دەكرێت لايەنێك گرێبەستێكى نهێنى لەگەڵ كارمەندێك لە كارمەندەكانى حكومەتى هەرێم ببەستێت، بە چ شێوەيەك؟ بە چ رێگاى قانونى؟ صلاحياتى چيە؟ حدودى چيە؟ ئەگەر ئێمە بمانەوێت تەسبيتى مەبدەئى قانون و شەفافيەت بچەسپێنين لە رێگاى ئەو دەستەيە، ئەم موتەعاون سرى و شتە دووره لێى بە تەسەورى من، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار كاوە محمد امين كەرەم بكە.

بەڕێز كاوە محمد امين:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

برگەى (دوو/ 2) ليژنەى ياسايى ئيقتيراحيان كرد لاببرێت، بەڵام ئەگەر لا نەچوو، من پێم باشە واى لێ بكرێت (بەخشينى پاداشت بۆ غەيرى كارمەندانى دەستە)، لێرەدا تۆزێك كراوەيە، يەعنى مەرجدار نييە، لەوانەيە سەرۆكى دەستە ديار نييە دەداتە كێ؟ پێم باشە وا بكرێت مەرجدار بكرێت، (بە مەرجێك بۆ بەرژەوەندى و ئاسانكارى ئامانجەكانى دەستە بێت)، چونكە لەوانەيە دواى باش بەكار نەهێنانى نابێت ئەو ميزانيە لەبەر دەستى دەبێت، كەموكورى تيا دەكەوێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدارشوان كەريم كەرەم بكە.

بەڕێز شوان عبدالكريم جلال:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

بەنيسبەت سێيەمەوە، من هاوڕام لەگەڵ ليژنەى هاوبەش، كە يەك و دووى ئەو سێيەمە نەمێنێت، هەروەها پێشنيار دەكەم كە حەوتەم ليژنەى هاوبەش دەڵێت بخرێتە ئەحكامى خيتامى، من پێموايە هيچ جياوازييەكى نييە، لەگەڵ (فتح مكاتب وفروع للهيئة في محافظات الاقليم)، ئەويش ئيستيحداسە، ئيستيحداس و كردنەوە، راستە ئەو ئەقسامە، جياوازييەكى ئەوتۆى نييە، هەردووكى دوو شتى تازەيە، سەرۆكى ئەو دەستەيە بۆى هەيە دايمەزرێنێت، يان بيكاتەوە، راستە، لەوانەيە لە رووى ئيداريەوە مەكاتب و فروع فراوانتر بێت، بەڵام قسميش لەناو هەيئەكەدا هەيە، لە فەرعێك، يان لە موديريەتێكدا

هەیە، هەر دەسەلاتی ئەوە، بۆچی ئەوە بچێتە ئەحکامی خیتامی؟ ئەمە لێرەدا بمێنێتەوە، من پێموایە بکرێت (ثالثاً: فتح مكاتب وفروع للهيئة في محافظات الاقليم واستحداث اقسام حسب مقتضيات العمل)، ئەو دووانە بکرێن بە یەك، ئەوەی یەك.

دووەم/ (سادساً) منیش هاوڕام لەگەڵ ئەو هاوکارانەم کە باسیان کرد، (حق التعاقد مع المتعاونين السريين)، یەعنی بەڕاستی ئەمە لەکوێی یەکەمدایە، کە (اعداد ميزانية الهيئة وملاكاتها الوظيفي) لەوێ لەکوێ جێ دەبێتەوە، کە تۆ بە نهێنی گرێبەست لەگەڵ کۆمەڵێك خەڵك بکەیت، بەڕاستی لەکوێی ئەو میزانیەو ئەو میلاکە جێ دەبێتەوە، دوای ئەوە بەڕاستی زۆر ڕێگا خۆش دەکات، بمبورن ئەم دەستەیە بۆ نەهێشتنی گەندەڵییە، هەم دیسان ڕێگا خۆش دەکات، من سەرۆکی ئەم دەستەیەم لە خۆمەوە دەڵێم (20) کەسم هەیە تەعاقودم لەگەڵیان کردووە بە نهێنی و پارەی مانگانەی دەدەمێ یەکی ملیۆنێك دینار، تکام وایە ئەمە بەڕاستی ئێمە دەمانەوێت ڕێگا لە گەندەڵی بگرین، جارێکی تر بۆ خۆمان بە یاسایەك فەقەرەیەك دادەنێین، لەگەڵ ڕێزمدا، هەر کەسێك دەبێتە سەرۆکی ئەو دەستەیە مەجالی گەندەڵی بۆ دەکەینەوە، زۆر زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار شلێر محی الدین کەرەم بکە.

بەڕێز شلێر محی الدین صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من هەندێك تێبینیم هەیە لەسەر صیاغە کردنی ئەو خالانە، یەکەم/ لە خاڵی یەکەم دوو جار مسۆگەر کردن دووبارە بۆتەوە، بۆیە حەز دەکەم بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە (بەڕێوەبردنی ئەرکەکانی دەستەو بەجێگەیاندنی ئەرکەکانی بەجۆرێك بەدیهێنانی ئامانجەکان لە سنووری یاسادا مسۆگەر بکات)، ئەو دوو مسۆگەرە لابدرێت، بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە.

لە دووەم، خاڵی یەکەم/ ئامادە کردنی بودجەی دەسەلاّت میلاکی فەرمانبەران، بکرێتە سەرپەرشتی ئامادە کردنی بودجەی دەسەلاّت، چونکە تەنها ئامادە کردنی بودجە ئەرکی سەرۆك نییە، بەشەکانی لق بە بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکانی دەستە ببەسترێتەوە لەلایەنی تەکنیکیەوە بەپێی پسپۆری.

دووەم، لە خاڵی دووەمدا هاوڕام لەگەڵ ڕەئی بەڕێز کاك عبدالسلام، بەڕاستی ئەوە ناگونجێت ئەو هەموو پلە وەزیفیە لەناو ئەو هەیئەیە لەگەڵ مەبدەئی تەرشیق، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار شفان احمد کەرەم بکە.

بەڕێز شفان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیم لەسەر بڕگەی یەکی دووەم هەیە، (ثانیاً) لە بڕگەی یەك من دەبینم کامیلەتەن مەهامی رەئیس لە زیمنی مەهامی هەیئە بێتن، کە خۆی رەئیسی ئەو هەیئەیە، یان هی ئەو دەستەیە، ئەوە لە زیمنی مەهامی هەیئە دەبێت، نەك مەهامی رەئیس، هەر ئەو تێبینیەم هەیە، هاوڕامە لەگەڵ بڕگەی حەوت لیژنەی یاسایی پێشنیاری کرد بوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار سمیرە گۆران کەرەم بکە.

بەڕێز سمیرە عبدالله اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی دەیەم لە ئەسڵی پرۆژەکە، باسی دووەممان کرد ئەوەلەن ئەوە هیچ صیاغەکەی کرا دووەم لابچێت، منیش لەگەڵ ئەوەدا بووم، هەم فەقەرەی دووەم (فتح مکاتب وفروع للهیئة في محافظات الاقلیم)، ئەگەر بکرێت (تأسیس مکاتب تحقیق) لە قەزاو ناحیەکانیش دابنرێت، ئەویشم پێ باشە، زۆر ئەم شتانە باسی ئیستیحداس و ئەوانەش دەکرێت لەگەڵ هەیئە، ئەگەر فەقەرەیەك لێرە زیاد بکرێت (اصدار نظام داخلي خاص بتشکیلات دوائر الهیئة) لەجیاتی ئەو ئیستیحداس و ئەو شتانە کە نیزامی داخیلی دەیگرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار صباح بیت الله کەرەم بکە.

بەڕێز صباح بیت الله شکری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی نۆ (ثانیاً/1) بەرەئی من ڤێ رەنگا بێتە داڕشتن (اعداد میزانیة الهیئة وملاکها الوظیفي لدرجها ضمن الموازنة العامة للاقلیم للمصادقة علیها من قبل البرلمان)، بە رەئیا من ئەڤەی دیکە زێدەیە.

(ثالثاً/ فتح مکاتب وفروع للهیئة في محافظات الاقلیم علی ان یدیرها موظف بدرجة مدیر عام)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار بەفرین حسین کەرەم بکە.

بەڕێز بەفرین حسین خەلیفە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سوپاس، قسەکانی من کران، بەس یەك خاڵی بچووك ماوە ئاماژەی پێ بکەم، ئەویش باس لە کردنەوەی نووسینگەو فەرعەکان دەکات هی دەستە لە پارێزگاکانی هەرێم، بەڵام ئێمە نابێت ئەوەشمان لەبیر بچێت کە ئیداراتی سەربەخۆمان هەیە، ئیدارەی گەرمیانمان هەیەو لە داهاتووشدا ئیداراتی تر دەکرێتەوە، بۆیە نابێت ئەوانە پشتگوێ بخرێن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار دکتۆر حەسەن کەرەم بکە، تکایە موقەیەت بن نەبێتە حکومەت لەناو حکومەت، چونکە ئێمە حکومەتی خۆمان هەیە، فەرمانبەران هەن، جێگای ئیعتیمادن، جێگای ئیحتیرامن، هەیئەتێکی مەرکەزی بەقوەت هەبێت موتابەعە بکات، یەعنی زۆر زۆر ئەوەی پێ نەکرێتن، کەرەم بکە، فەرموو.

بەڕێز حسن محمد سورە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە ڕەئی منیش هەندێك لە فەقەرەتەکانی ئەو ماددەیە زیادە، هەندێك فەقەرە پێویستە لەناو ماددەکەدا هەبێت، هەروەکو لیژنەی هاوبەش تەئکیدیان لەسەر کرد، لەوانە خاڵی (اولاً: ادارة جمیع اعمال الهیئة)، منیش نوسخە عەرەبیەکەم لەلایە، بە ڕەئی من ئەمەیان تەحصیل حاصلە، دەتوانین لایببەین، بۆ تەئکیدیش بمێنێت، دەکرێت وای لێ بکرێت (الاشراف الاداري والمالي على الهیئة والموظفین والعاملین فیها). بەنیسبەت خاڵی دوو، خاڵی یەکەمیان زۆر دووڕو درێژ کراوەتەوە، ئەگەر هەر یەکسەر بکرێت بە (اقرار الموازنة السنویة للهیئة وتقدیمها الى البرلمان للمصادقة علیها)، ئەم هەموو تەفاسیلەی تری نەدەویست.

خاڵی دووەمی (ثانیاً) (منح مکافأة لغیر العاملین)، منیش لەگەڵ ئەوەمە زیادە.

بەنیسبەت (فتح مکاتب وفروع الهیئة في محافظات) ئەمەشیان بە ڕەئی من یەکێکە لە مەهامی هەیئە، بۆیە ئەگەر لێرە لابچێت، چونکە ئێمە لەولا مەهامی هەیئەشمان هەیە، لەگەڵ ئیستیحداسی ئەقسام بکرێت بە یەك فەقەرە، بخرێتە سەر مەهامی هەیئە.

بەنیسبەت شەشەم، منیش لەگەڵ ئەوەم کە ئەمە لابچێت (التعاقد مع المتعاونین)، چونکە ئەمە دروست کردنی جەیشێکی دەتوانین بڵێین موخابەراتیە، شەفافیەتی تیا نییە، جگە لەوەش هیچ زەروری نییە، خۆشی ڕەئیسی هەیئە بەپێی قانون دەتوانێت موکافەئە بدات بە هەر یەکێك کە موتەعاون بێت لەگەڵی، بۆیە زەروری نییە لێرە بێت.

بەنیسبەت شەشەم، هەروەکو باسمان کرد بکرێتە مەهامی هەیئە، من دوو، سێ پێشنیارم هەیە وەکو دوو، سێ ماددە زیاد بکرێت، یەکێکیان لەوانە (تمثیل الهیئة لدى الغیر)، چونکە ڕەئیسی هەیئە تەمسیلی هەیئە بکات لەو شوێنانەی کە پێویستە، لە هەر مەوقیعێك کە پێویست بێت.

دووەم/ ئێمە لە شوێنێ کە نائیبی بۆ دادەنرێت، ڕەئیسی هەیئە هەندێك لە سەلاحیاتی خۆی دەداتێ، بۆیە پێویستە ئێمە لێرە لە مەهامی هەیئەکە تەئکید بکەینەوە (لرئیس الهیئة تفویض بعض من صلاحیاته المنصوص علیها في هذا القانون والانظمة الصادرة بمقتضى لنائبه وللمدراء العامین او المفتیشین العاملین)، لەگەڵ لیژنەشم بەنیسبەت خاڵی ئەوەی داوا لە وەزارەتی عەدل بکات بۆ موحقیقینی عەدلی بەپێی قانون ئیزافە بکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار جلال علی کەرەم بکە.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی نۆ/ خاڵی یەکەم، راستە مەهامەکانی سەرۆکی دەستەکە ئەو شتانەی کە باس کراوە لە نووسینەکە، من کوردیەکەم لایە شتێکی بۆ ئیزافە بکرێت (بە ئامادە کردنی پەیڕەوی ناوخۆی دەستەکە)، یەعنی دەبێت سەرۆکی دەستەکە ئەمە بکات، من لەگەڵ رەئی لیژنەی هاوبەشم لە دووەمدا خاڵی یەکەم و دووەم یەك بخرێت، یان نەمێنێت، بەڵام لەگەڵ مانەوەیدا ئامادە کردنی بودجەی دەستەو میلاکی فەرمانبەران و دانانی خشتەیەکی تایبەت بە مووچەی فەرمانبەران.....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لە دووەم، یان لە سێیەم.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خشتەیەکی تایبەت بە مووچەی فەرمانبەران، خشتەی تایبەت بۆ مووچەی فەرمانبەران، وا تێ دەگەم ئێمە نیزامی خۆمان هەیە، نیزامی رەواتب هەیە، خشتەی تایبەت نییە، ئەوە لابردنی شتێکی باشە، بەڵام لە مانەوەیدا بەنیسبەت خاڵی دووەم/ بەخشینی پاداشت بۆ ئەو کارمەندانەی کە هاوکاری ئەرکەکانی دەستەکە دەکەن، بۆ غەیری ئەوە، یەعنی ئەوە زۆرێك دەگرێتەوە.

بەنیسبەت سێیەم، خاڵی دووەم (فەرمانبەرێك بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی ئەرك و کاری لق بەڕێوە دەبات، نەك لق بەڕێوە دەبات، ئەرك و کاری لق بەڕێوە دەبات.

بەنیسبەت چوارەم، راست کردنەوەیەکە، بۆ ئاسان کردنی بەجێ هێنانی، حکومەکانی، نووسراوە، بکرێت بە حوکمەکانی.

پێنجەم/ بە مەسەلەی راپۆرتی دەوری ئەو برادەرانەی کە وەزیفەیان بینیوە، راپۆرتی دەوری دائیمەن و عادەتەن لە رووی یاساییشەوە سێ مانگ جارێك، یان شەش مانگ جارێك، چوار مانگەکە نەخرێت، شازە بەنیسبەت ئەو ئەرك و نیزامانەی لەناو عێراق و کوردستاندا هات بن، بۆیە پێشنیار دەکەم کە هەرسێ مانگ جارێك بێت، چونکە کە دەبێتە چوار تەقریر، چوار تەقریرەکە دەبێتە فەسلی تەواو، کە سێ مانگە.

بەنیسبەت خاڵی شەشەم، پشتگیری کاك عبدالسلام و برادەران دەکەم، بەڕاستی مافی گرێبەستن لەگەڵ فەرمانبەرانی هەرێم، بەڕاستی کفرە، تۆ سەرۆکی دەستەی، فەرمانبەرانی هەرێم دەهێنی، مەعاشێکی تری دەداتێ، بێ قسەی ئەم و ئەو بێنێ، بەنیسبەت ئەو خاڵەوە لەگەڵ ئەوەدام کە لابرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار جمال طاهر کەرەم بکە.

بەڕێز جمال طاهر ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت فی ماددە پێشنیارم ئەوەیە لەجیاتی (یمارس الرئیس) بکرێت بە (یؤدي الرئیس المهام الاتیة).

(ثانیاً/ اعداد میزانیة الهیئة)، ئەوە ئیشی سەرۆکی هەیئە نییە، ئەوە ئیدارەیەك لێرە هەیە (شؤون اداریة ومالیة)، ئەوە ئیشی ئەوەیە، ئیختیصاصاتی ئەوەیە، بۆیە من پێشنیار دەکەم بکرێتە (الاشراف علی اعداد میزانیة الهیئة وملاکها الوظیفي جدول خاص رواتب موظفیها ومنتسبیها)، ئەوە هەموو حەزف بکرێت، تەنها بکرێت (الاشراف علی اعداد میزانیة الهیئة وملاکها الوظیفي وبالتنسیق مع وزارة المالیة وعرضها علی البرلمان للمصادقة علیها)، تەنیا ئیشراف کردن بێتن.

خاڵی سێیەم/ (فتح مکاتب وفروع)، ئایا ئێمە مەکتەب دەکەینەوە، یان فەرع، یەعنی ئەوە لێرە کەلیمەیەك نەقصە، یان مەکتەب دەکەینەوە، یان فەرع دەکەینەوە، نابێت (فتح مکاتب وفروع)، بۆیە چاکترە بکرێتە (فتح فروع)، چونکە فروع لەوانەیە ئیداریەن بەقوەتتر بێت و بەهێزتر بێت، (في محافظات الاقلیم).

خاڵی یەکەم (ترتبط اقسام الهیئة)، ئەوە بڕوات بۆ نیزامی داخیلی.

دووەم/ پێشنیار دەکەم بڕواتە ماددەی دوازدە، چونکە لەوێ تەشکیلاتی ئەمە هەیئەیە، ئەو مودیریاتی پێکهاتی باشتر دەبینم، خاڵی دووەم بڕواتە ماددەی دوازدە، ئەوێ شوێنێتی، نەك ئێرە.

سەبارەت بە (سادساً)، منیش پشتگیری برادەران دەکەم، کە حەقی (التعاقد مع المتعاونین السریین)، ئەوەش تۆزێك ئەوە دەبێت، بۆیە من پێشنیار دەکەم (سادساً) بکرێت بە (اعتماد مایراه مناسباً من سبل مشروع للحصول علی المعلومات المتعلقة في مجال وظیفته)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار پەروین عبدالرحمن کەرەم بکە.

بەڕێز پەروین عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنبیسەت ماددەی نۆیەم، بڕگەی دووەم لە خاڵی دووەم/ بەخشینی پاداشت، من لێرە هاوڕام لەگەڵ کاك قادر، کە نیسبەی پاداشتەکە دیاری بکرێت، هەروەها هۆیەکەشی دیاری بکرێت، غەیری کارمەندان لەجیاتی کارمەندان بۆ ئەو کەسانەی کە موخبیرن بە خەبەری راست.

هەروەها بەنیسبەت بڕگەی سێیەم/ خاڵی یەکەم/ دەڵێت بەشەکانی لق لەلایەن تەکنیکیەوە بەپێی پسپۆرییان بە بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکانی دەستەوە ببەسترێتەوە، من پێم باشە بە سەرۆکی دەستەوە ببەسترێتەوە.

بەنیسبەت خاڵی شەشەم/ من هاوڕام لەگەڵ هاوکارانم، کە مافی گرێبەستەکە نەمێنێت، هەروەها پشتگیری رەئیەکەی لیژنەی نەزاهە دەکەم، کە لەجیاتی ئەو گرێبەستە موکافەئەی هاوکارە نهێنیەکان بکرێت چ فەرمانبەران لە هەرێم بێت، یاخود ئەوانەی دیکە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار دڵشاد شەهاب کەرەم بکە.

بەڕێز دڵشاد شهاب حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی خاڵی دووەم لە ماددەکە، منیش لەگەڵ ئەو ڕەئیە دام کە سەرۆك موکەلەف نییە بە ئامادە کردنی بودجە، هەیئاتی تر موکەلەفن، ئینجا ئەو بەرپرسیارە لە ئامادە کردنی، یاخود لە ئیشراف کردنی وەکو ئەوەی کاك جەمال ئیشارەتی پێ کرد.

زۆرێك لە ڕەئیەکانی من مامۆستا جەمال گوتی، سێیەم/ کردنەوەی نووسینگەو لق، فیعلەن ئەوە ئەگەر بۆ پارێزگاکانە، بکرێتە کردنەوەی لقەکانی دەستە لە پارێزگاو ئیداراتی هەرێم، لە ئیداراتیش ئەوانەی وەکو مامەڵەی پارێزگایان لەگەڵدا دەکرێت، لقی لێ بکرێنەوە، ئەگەر مەبەستیش نووسینگەکانی ناو هەیئەتەکەیە، ئیستیحداسی نووسینگەکان بکرێت، لێك جیا بکرێنەوە لە مەوزوعی موحافەزات، واتا نووسینگەو مەکاتبی تر لەناو هەیکەلەکەدا زیاد بکرێت و بۆ پارێزگاکان تەحدید بکرێت، کەوا لقی لێ دەکرێتەوە، ئیداراتیش زیاد بکرێت لەوێدا.

خاڵی دووەم، من لەگەڵ ئەوەدانیم، کەوا دیسان ئەمەش حەسر بکرێت ئیلا دەبێت بڕوانامەی لەبواری یاسادا هەبێت، پێموایە مەجالەکەی کراوەتر بهێڵین، سەرۆکی دەستە موناقەشەمان لێ کرد، بەڵام بەو ئاراستەیەدا دەڕۆیشت کەوا وا بە پەسند زانرا کە یاسایی بێت، ئەمە مەرج نییە یاسایی بێت بە دیتنی من، بواری تر هەن کە دەتوانن ئەم کارە بکەن، بەتایبەتی لەبواری کارگێڕی و ژمێریاری و بواری دارایی تر، بوارەکانی تری داراییدا، زیکر کردنی، باس کردنی ئەوەی کەوا ماوەی خوێندن بە خزمەت حیساب بکرێت، ماوەی خوێندن عادەتەن بە خزمەت حیساب دەکرێت، یەعنی هەر خزمەتی فیعلی حیسابە، پێویست بە زیکر کردنی ناکات، چونکە بەپێی قەوانین بە خزمەتی فیعلی حیساب دەکرێت، ئەگەر ئەوە لەجێگای خۆی مایەوە، ئەگینا من ئەسڵەن لەگەڵ ئەوەدام، چونکە ئەوە باسی هەیکەلیەت دەکات، وەکو ئەوەی بۆ بەڕێزم کاك جەمال ئیشارەتی پێدا، ئەوە بچێتە ماددەی دوازدە لە ئەسڵی پرۆژەکە، لەوێدا باسی هەیکەلیەتە، کە باسی هەیکەلیەتی دەستەکە دەکرێت، باسی ئەوەش بکرێت، چونکە لێرەدا نەقصێکی تریش هەیە، با ئەو بەڕێوەبەرە گشتیە چۆن دادەنرێت، یەعنی کە لەزیمنی هەیکەلیەتەکەدا باس دەکرێت و شێوازی دانانی بەڕێوەبەرە گشتیەکانیش باس دەکرێت، چونکە ئەمیش بەرپرسی ئەم فەرمانگەیە، یاخود بابڵێین لقەکە پلەی بەڕێوەبەری گشتییە، مەجموعەیەك بەڕێوەبەری گشتی تریش هەن کە لە ماددەکانی تردا هاتوون، کە فەرمانگە سەرەکیەکان، یاخود یەکە سەرەکیەکانی دەستەکە بەڕێوەی دەبەن، بۆیە پێشنیاری ئەسڵیم ئەوەیە، کە ئەم بڕگەیە بچێتە لای هەیکەلەکان، پشتگیری کاك جەمال دەکەم،

ئینجا لەوێدا باسی شێوازو ئالیەتی دانانی بەڕێوەبەرە گشتیەکان بکرێت، چونکە لێرەدا ئەمەش نەهاتووە، وەکو ئەوەی ئەمانە هەمووی دەسەلاتی تەعیین لە دەستی رەئیسی هەیئە دەبن، کە بە دیتنی من ئەمە کەموکورتیە، پشتگیری رەئی لیژنەی هاوبەش دەکەم لەوەی کە رێنماییەکان نەقل بکرێن بۆ شوێنی خۆی و پێویست ناکات لەو ماددەیەدا هەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، رێزدار دکتۆر احمد وەرتی کەرەم بکە.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی دەیەم لە ئەسڵی پرۆژەکە، پێمواید هەندێك لە مەهامەکانی لێرە مەهامی هەیئەیە خۆی، بەڵام کراوەتە مەهامی رەئیسی هەیئە، بەڵام لەبەر ئەوەی ئەم ماددەیەمان پەسند کرد، کە ماددەی پێنج بوو، تازە ناتوانین بگەڕێینەوە بۆ پێشەوە، لەبەر ئەوە لێرە ناچارین هەندێك لەو مەهامانە دەبێت تەسبیت بکرێت، دەبوایە ئیعدادی میزانیە، بەڕاستی ئەرکی هەیئەیە بە کول، یەعنی بە رەئیس و بە ئەندامانی دەستەکە پێکەوە ئامادەی بکەن و پێشکەشی پەرلەمانی بکەن، بەڵام لەبەر ئەوەی ماددەی پێنجمان پەسند کردووە کە مەهامی هەیئەیە، لێرەدا من چەند سەرنجێکم هەیە لەسەر ئەو ماددەیە: ئەوەلەن، منیش لەگەڵ ئەوەم کە وشەی (جمیع) لابدرێت (ادارة اعمال الهیئة وضمان ادائها لواجباتها)، پێمواید وشەی (ادائها) باشترە لە (تأدیتها).

سەبارەت بە (ثالثاً/ فتح مکاتب)، هاوکارانیشم باسیان کرد، ئایا مەکاتب بێت، یان فروع بێت؟ ئایا لێرە بێت، یان لە مودیریات بێت؟ پێمواید دەکرێت لێرەش بکەینەوە، دەکرێت لە ماددەی دوازدەمی ئەسڵی پرۆژەکە بێت، کە لەوێ باس لە پێکهێنانی بەشەکانی هەیئە دەکات، من لێرەدا پێشنیار دەکەم بەو شێوەیە خاڵی یەك و دوو لە (ثالثاً) بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە (فتح فروع في محافظات ومدن الاقلیم علی ان یدیرها موظف بدرجة مدیر عام حاصل علی شهادة جامعیة اولیة في مجال الاختصاص)، یەعنی هەردوو خاڵەکە بکرێت بە یەك، مەکاتب نەبێت، تەنها فروع بێت، هەر فرعێکیش موەزەفێك بە دەرەجەی مودیر عام سەرپەرشتی بکات، خاوەنی شەهادە بێت، بەڵام شەرت نییە لە قانون بێت، لە مەجالی ئیختیصاصی خۆی.
سەبارەت بە (خامساً) من پێشنیار دەکەم ئەو راپۆرتە دەوریەی کە پێشکەش بە پەرلەمان دەکات سێ مانگ بێت، نەك چوار مانگ، (تقدیم تقریر دوري کل ثلاثة اشهر للبرلمان).

سەبارەت بە خاڵی حەوتەم، لەگەڵ رەئی لیژنەی هاوبەشدام، کە (الطلب من) داوا بکرێت تەنیسبی موحقیقین عەدلیین کار بکات لە هەیئەدا، بەڵام من پێشنیار دەکەم، کە ئەو موحقیق عەدلانە داوا بکرێت لە مەجلیسی قەزا، نەك (من الجهات ذات العلاقة)، لەبەر ئەوەی موحقیق عەدلی سەر بە مەجلیسی

قەزان، سەر بە هیچ جیهەتێکی تر نینە، سەر بە وەزارەتی عەدلیش نین، لەبەر ئەوە من پێم باشە بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

(سابعاً/ الطلب من مجلس القضاء تنسيب محققين عدليين للعمل في الهيئة)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار شەونم محمد کەرەم بکە.

بەڕێز شەونم محمد غریب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

چەند تێبینیەکم هەبوو لەسەر ئەم ماددەیە، بێگومان من لەسەر پرۆژە ئەسڵیەکە قسە دەکەم، ماددەی دەیەم، بڕگەی دوو/ (اعداد ميزانية الهيئة وملاكها الوظيفي)، پێویستە وەك كاك جەمال باسی كرد (الاشراف على ميزانية الهيئة وملاكها الوظيفي بالتنسيق مع وزارة المالية وعرضها على البرلمان للمصادقة عليها).

بەنیسبەت بڕگەی دووەوە، بڕگەی دوو، ئەگەر هاتو ئەو بڕگەیە مایەوە، پێویستە (في الهيئة)ی بۆ ئیزافە بکرێت (منح مكافأت للمنتسبين في الهيئة).

بەنیسبەت بڕگەی سێیەوە، بەباشی دەزانم مەکاتب لابدرێت، چونکە کە فەرع کرایەوە، فەرعەکە خۆی ئیشی خۆی جێ بەجێ دەکات، پێویست ناکات مەکاتبی جیاواز لە چەند جێگایەك بکرێتەوە، چونکە ئەوە دەبێت بەزۆری کارو بلاّو بوونەوەی ئیش و کارەکان.

بەنیسبەت سێیەم/ بڕگەی یەکەم/ (ترتبط اقسام فرع من الناحية الفنية للمديريات العامة في الهيئة وحسب التعليمات المتبعة في الاقليم)، دوای ئەوەی کە دێت دەڵێت مودیر عامێك دابنرێت، ئەگەر ماجستێری هەبێت، ئەگەر دکتۆرای هەبێت، بەڕاستی ئەمە لە هەموو وەزارەتەکان ئەو تەعلیماتە هەیە، یەکێك ئەگەر بەکالۆریۆس بێت دەرەجەکەی، ئەگەر ماجستێر بێت، ئەگەر دکتۆرا بێت حیسابی خدمەی خۆی بۆ دەکات، پێویست ناکات لێرەدا، بە رەئی من روون کردنەوەیەك لێرەدا بکرێت، بەس بنووسرێت (حسب التعليمات المتبعة في الاقليم)، پێم باشە لە کۆتایی ئەم بڕگەیەدا، ئەم بڕگەیە ئیزافە بکرێت (يجوز الطلب من مجلس القضاء انتداب عضو الادعاء العام او القاضي ويحدد ذلك كل اربع سنوات)، هەر هەمان دائیرە دەتوانێت داوای ئینتیدابی یان قازی یان ئیدیعای عام بکات و چوار ساڵ جارێکیش تەحدید بکرێت، کە کۆتایی بە ئیشەکەی بێت.

لەگەڵ ئەوەدا رەئیەکی ترم هەیە، ئەم بڕگەیە بخرێتە ماددەی دوازدەوە، چونکە پێکهێنانی هەیئەی ئیدارییە کە لە ماددەی دوازدە بە تەواوەتی باسی کردووە.

(رابعاً: اصدار تعليمات لتسيهيل تطبيق هذا القانون)، بڕگەی چوار من بە بڕگەی خیتامی دەبینمەوە، بخرێتە خیتامیەوە، چونکە ئەمە عیلاقەی بە دەرکردنی تەعلیماتەوەیە بۆ تەنفیزکردن و جێ بەجێ کردنی ئەم قانونە.

لە بڕگەی شەشەم، منیش هەمان رەئی هاوڕێکانم هەیە، کە بە باشی دەزانم ئەو بڕگەیە نەمێنێت لێرەداو حەزف بکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار فرسەت احمد کەرەم بکە.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی دووەم ئەگەر وەکو خۆی مایەوە، رەئی من ئەوەیە حەصر نەکرێت لەسەر قانونیەکان، هەر بۆ نموونە ئەوەی هەیئەی نەزاهەی کوێت با بڵێین، چونکە ئەسڵی ئیشەکە تەدقیقی مالیە، خیبراتی مەتلوب لەوێ، قانونە، مالیە، ئیدارەیە، تیجارەیە، قەزایەی ئیختیصاصی تەشریعی و موحاسەبەیە، با حەصر نەکەین بە قانونیەکان بە تەنیا.

بڕگەی شەش، بە رەئی من حەزف بکرێت، چونکە ئەوەلەن موەزەف بەخۆی موکەلەفە، ئەگەر هاتو حاڵەتێکی گەندەڵی، یان ئیهمالێکی دیت، مەکەلەفە قانونەن ئەویتر بکات، بەو شکلە ئێمە موەزەفێ فێرە رەشوە دەکەین، لازمە ئیشی خۆی نەکات، هەتا پارەی پێ بدەین، بە رەئی من شتێکی خراپە، هەر هەیئەکە بەخۆی بە وەسائیلی خۆی مەشروعێك، کە برادەرێك ئیقتیراحی کرد، وابزانم کاك جەمال بوو، حەقی هەیە خۆ ئەگەر نەصیشی تێدا نەبێت، حەقی هەیە بە هەر وەسیلەیەکی مەشروع مەعلومات وەربگرێت.

بڕگەی هەشتەم/ (اصدار اوامر خاصة بالتفتيش والتحري واستخدام اجهزة التحري)، بە رەئی من ئەگەر تەفتیش و تەحری لەسەر مالاّن بێت، لازمە موافەقەی قەزا وەربگرین، با ئێمە دەسەلاّت لە قەزا وەرنەگرین، تەدەخولە لە ئیش و کاری، ئەگەر تەحری و تەفتیش خاص بێت بە دائیرەیەکی رەسمی بێت، حەقیان هەیە بەخۆیان تەحری و تەفتیش بکەن، ئەوە هیچ مانیعەتێکی قانونی نابێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ڕێزدار دکتۆر ارسلان کەرەم بکە.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەسەلەیەك سەرنجی راکێشام پێش ئەوە تیکرار بۆتەوە، (منح مكافأت لغير العاملين)، (حق التعاقد مع المتعانين السريين)، لەولاشەوە باسی تەفتیش و تەسجیلی سری و شتی وا دەکات، جارێ ئایا ئەوە نابێتە

بەدیلی ئاسایش؟ ئەوە نابێتە دەزگایەك، كە خۆی وەكو ئاسایش تەعامول بكات؟ چونكە دەزگاكانی ئاسایش بەشێكمان هەیە بۆ ئیقتیصاد، لەبەر ئەوە من پێموایە ئەمە كارێكی خراپە.

دووەمیان/ مومكینە مەجالی، وەكو برادەرێك باسی كرد مەجالی ئەوەش بخاتە پێشەوە زەمینە ساز كردنێك بكات، بۆ ئەوەی گەندەڵی لەوێ ببێت، كە شتێك نامەرئی بوو، دیار نەبوو، نازانی پارەكە چۆن سەرف دەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنەی هاوبەش فەرموون.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بەو ماددەیە، ئەو ماددەیە باس لە دەسەلاتەكانی سەرۆكی دەستەی گشتی نەزاهە دەكات، جیایە لەگەڵ ماددەكەی دواتر، ماددەی دوازدە، كە باس لە پێكهاتەكانی دەستە دەكات، واتا تەشكیلاتی هەیئە، گفتوگۆ زۆر لەسەر ئەوە كرا ئەوەی لە ماددەی دووەا هاتووە لێرە بگوازینەوەو بچێتە ماددەی دواتر، بەڕێزان، جیایە ئەوەی لە ماددەی نۆ لە بڕگەی سێیەم هاتووە، لێرە ئێمە ئایا دەسەلاّت دەدەینە سەرۆكی دەستەی گشتی نەزاهەت بەوەی كە مافی ئەوەی هەبێت لق بكاتەوە، یان نا؟ بەڵام جیایە لەگەڵ كردنەوەی، یاخود بەڕێوەبەری گشتی، بەڕێوەبەرایەتی گشتی و فەرمانگەكان، كە لە ماددەی دوازدەدا هاتووە، لێرە دەسەلاّت پێك دەینین، لقێك بۆ دەستە لە پارێزگاكان و یەكە كارگێڕیەكان بكاتەوە، یان نا؟ ئەوە پرسیارە لێرە، بۆیە ئێمە لەگەڵ مانەوەی بڕگەی سێیەمین، بەڵام بەو هەموو وردەكارییە نا، هەروەكو لە راپۆرتی هەردوو لیژنە پێشنیارمان كردووە، پێویست بەو وردەكارییە ناكات كە لە خاڵی یەك و دووی بڕگەی سێیەمی ماددەكەدا هاتووە، تەنها بڕگەكە بەم شێوەیە بێت (فتح فروع للهيئة في محافظات وادارات الاقليم على ان يديره موظف بدرجة مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية على الاقل)، پێویست بە پسپۆریەكەش ناكات و بەڕێوەبەرێكی گشتی بەڕێوەبەرایەتی ئەو لقانە دەكات، كاتی پەسند كردنی ناوی دەستەكەش لەبیرتانە كە ناومان لێنا دەستەی گشتی نەزاهە، لەبەر ئەوەی لق لە پارێزگاكان دەكرێتەوە، بۆیە پێویستە دەستە سەرەكیەكە دەستەی گشتی بێت.

سەبارەت بە (بڕگەی دووەم/ 1- ئامادە كردنی بودجەی دەستە)، ئەو بڕگەیە پێویستی بەدارشتنەوەیە، بەڵام ئیعدادی میزانیەكە هەر دەبێت بمێنێتەوە، سەرۆكی دەستە بەرپرسی یەكەمی ئەم دەستەیە بەرپرسە لە هەموو وردەكارییەكان و ئەو ئەركانەی بەو دەستەیە راسپێردراوە، بەڵام پێویستی بە دارشتنەوەیە، هەروەكو لەسەر پێشنیاری بەڕێزتان هەندێك وردەكاری تێدایەو دانانی جەدوەل و ئەوانە، ئەوە پێویستە لابدرێت.

بڕگەی شەشەم، ئێمەش پشتگیری ئەو پێشنیارە دەکەین، کەوا داوا کراوە لابدرێت و پێویست ناکات، لەبەر ئەوەی سەرۆکی دەستە مافی بەستنی گرێبەستی هەیە لەگەڵ هەر کەسێك و کە هاوکاری بکات، لە بڕگەی سێیەم وشەی مەکاتب لابدرێت، ئێمەش پشتگیری لەوە دەکەین، هەر ئەوەندە تێبینیە بوو، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت موقتەرەحی من، قسەکانی برادەرم ناکەمەوە، بەڵام مولاحەزەیەکم لەسەر ئەو فەقەرەی کە خاصە بە تەفتیش کردن، فەقەرەی هەشت، وەکو کاك فرسەت و کاك دکتۆر ارسلان باسیان لەسەر کرد، راستە تەفتیش حەقێکی تایبەتیە مەحصورە لە قانونی ئوصولی موحاکەماتی جەزائیدا، حەقی تەفتیش بەگوێرەی ماددەی (73) لە فەقەرەی یەکدا، تەفتیشی خەڵك، تەفتیشی ماڵ و شوێن و ئەمانە مەحصورە بە حاکمی تەحقیقەوە، بەگوێرەی قانونی ئوصولی موحاکەماتی جەزائی، دەڵێت دەبێت ئەمرێك دەربچێت لە ماددەی (73)، ئەو ماددەیە سوڵتەیەکی موختەصە بە قانونێك، سوڵتەی موختەصی قانون، بەگوێرەی قانونی ئوصولی موحاکەماتی جەزائی دەگەڕێتەوە بۆ حاکمی تەحقیق، کە ئەو صەلاحیەتێکی مەتلەقی هەیە، سوڵتەی موختەص هەیە، بە تەفتیش کردنی هەر کەسێك، یان هەر ماڵێك، ئێمە ئەگەر بگەڕێینەوە بۆ ماددەی شەش، لێرە لەم یاسایەی خۆمان باسمان کرد لە ماددەی شەش لە بڕگەی یەکدا، باس لەوە دەکات، کە تەحقیق لە قەزایەی فەساد دەکات و ئیحالەی دەکات بۆ محاکمی موختەصە، کە ئیحالەی کرد بۆ محاکمی موختەصە، یەعنی مەحاکمی موختەصە، دەبێت ئیکمالی ئیجرائاتەکانی تر بکات، ئەو ئیحرائاتانەی کە پێی دەوترێت ئیجرائاتی جەزائی بۆ حوکم دانی ئەو کەسەی فەسادەکەی کردووە، تەفتیش کردنی، حیجز کردنی، موحاکمە کردنی، ئیفادە لێ وەرگرتنی، دواتر ئیحالە کردن بۆ مەحکەمەی جینایات بێت، جونج بێت، یاخود مەحکەمەیەك لەو مەحکەمانە بێت، لەبەر ئەوە منیش هاوڕام لەگەڵ ئەو موقتەرەحەی کەهەردوو بەڕێزان کاك فرسەت و کاك دکتۆر ارسلانیش باسیان کرد، سەلاحیەتی تەفتیش لێرە نابێت بدرێتە دەست سەرۆکی ئەم دەستەیە، چونکە ئێمە لە ماددەی شەش موصادەقەی یەك شتمان بۆ کرد دەڵێین (التحقیق في قضایا الفساد واحالتها الی المحاکم المختصة)، ئەو تەنیا دەلیلەکان کۆ دەکاتەوە، ماتەبەقەی ئیجرائاتە جەزائیەکانی خاصە بە مەحکمە دەکات، لەبەر ئەوە پێویستە ئەو بڕگەیەش لێرەدا نەمێنێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان، ئێستا پێنشنیار هات کە بڕگەی شەشەم لابچێت، ئەوە دەیخەینە دەنگدانەوە، لیژنەی نەزاهە کەرەم بکەن.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە بەپێی ڕاپۆرتەکەمان، بەپێی ئەوەی کە ڕەئی هەموو ئەندامانی لیژنەکەمان لەسەر بووە، وشەی (جمیع)مان هەڵگرتووە، پاشان لە (اولاً)، (ثانیاً) ئێمە هاتووینە ئیعدادمان دانایەتەوە، چونکە دەسەڵاتی سەرۆکە کە ئیعدادی میزانیە بکات، چونکە بە واژووی ئەو دەردەچێت میزانیەی ئەو هەیئەتە، بەڵام بەم شێوەیەمان لێ کردووە (اعداد میزانية الهيئة وملاكها الوظيفي وعرضها على البرلمان للمصادقة عليها).

(ثانیاً)، دووەمیان، ئێمە وشەی (في الهيئة)مان بۆ زیاد کردووە، چونکە لێرەدا (منح مكافأت لغير العاملين في الهيئة)، سەلاحیاتی سەرۆکە، ئەو کەسانەی کە عامل نین لەو هەیئەتە، ئەو دەتوانێت و دەسەڵاتی ئەوەی هەبێت کە موکافەئە بدات بەو کەسانەی کە کاریان بۆی کردووە، پاشان ئێمە وشەی مەکاتبمان هەڵگرتووە، هەڵبەتە لە (ثالثاً)، تەنها فروعمان داناوە، ئێمە هاوڕاین لەگەڵ ئەو ڕەئییانە کە دەڵێن ئیداراتی بۆ زیاد بکرێت، بۆیە ئێمەش لەگەڵ ئەوەین (فتح فروع للهيئة في محافظات الاقليم وادارتها وعلى الشكل الاتي)، ئێمە لەگەڵ ئەوەین کەوا بمێنێتەوە وەکو خۆی، بەڵام وشەی (حسب الاختصاص) لە کۆتایی خاڵی بەکەمدا لابرێت، وای لێ بێت (ترتبط اقسام الفرع من الناحية الفنية بالمديريات العامة في الهيئة)، (حسب الاختصاص) هەڵبگیرێت.

(ثانیاً)، ئێمە لەگەڵ ئەو ڕەئیەیەن، کە بەڕێز کاك فرسەت ئاماژەی پێ کرد، هەندێ ئەندام پەرلەمانی بەڕێزش ئاماژەیان پێ کرد، شەرت نییە حاملی شەهادەی قانون بێت، بۆیە پشتگیری لەو ڕەئیە دەکەین، کەوا وشەی قانونەکە هەڵبگیرێت، مەرج نییە، با حاصلی شەهادەی قانون نەبێت، هەر ئیختیصاصێکی تر بێت، لە کۆتایی بڕگەکەشدا، ئێمە لەگەڵ ئەوەین کەوا (او قاض لايقل صنفه عن الصنف الثاني)، ئەوەشی لێ هەڵبگیرێت، بەڵام ئێمە لەگەڵ مانەوەی ئەو بڕگە دایین، لەبەر ئەوەی وەکو لیژنەی هاوبەشیش ئاماژەیان پێ کرد، دروست کردنی، دامەزراندنی فەرعەکان با لە دەسەڵاتی سەرۆکی دەستەکەدا بێت، بەڵام ماددەی دوازدە لێرە باسی مودیریاتی هەیئەکە دەکات، بەڵام دروست کردنی فەرعەکان دەبێت لە دەسەڵاتی هەیئە خۆیان بێت، سەرۆکی هەیئە خۆیان بێت، ئێمە خاڵێکی ترمان ئیزافە کردووە (رابعاً) کە دەڵێین (الطلب من مجلس القضاء تنسيب محققيين عدليين للعمل في الهيئة)، بەڕاستی زۆر زەرورە کە ئێمە ئەو خاڵە زیاد بکەین لێرە، چونکە پێویستە، ئێمە موحەقیقینی عەدلیین کە کار دەکەن لەناو ئەو هەیئەتە، دەبێت لەلایەنی مەجلیسی قەزاوە بێت بۆ هەیئەتەکە دەست نیشان بکرێت.

سەبارەت بە خاڵی پێنجەم و شەشەم، هەڵبەتە تەسەلسولەکەی لەلای ئێمە گۆڕاوە، تێبینیمان لەسەر نییە، بەڵام لەسەر خاڵی شەشەم، کە زۆربەی بەڕێزان ئاماژەیان بەوە کرد، دەبێت هەڵبگیرێت، کە دەڵێت (حق التعاقد مع المتعاونين السريين سواءاً كانوا من موظفي الاقليم او من غيرها)، ئێمە لێرەدا هەڵمانگرتووە، وەکو لیژنە ئیقتیراحی ئەوەمان کردووە، کەوا بکرێتە (منح مكافأت مالية للمخبرين والمتعاونين)، لەبەر ئەوەی ئێمە لێرەدا پێویستیمان بەوەیە خەڵکانێك هەبێت و سەرۆکی هەیئە بتوانێت موکافەئەیان بکات و

ئەو خەڵکانە بتوانن کار بکەن، بۆ ئەوەی تەزویدی هەیئەکە بکەن بە مەعلوماتەوە، بۆیە بە زەروریمان زانی ئەو خاڵە لێرە زیاد بکەین.

خاڵی کۆتایی، ئێمەش لەگەڵ ئەوەداین، خاڵی حەوتەم، ئێمەش لەگەڵ ئەوەداین، کە ئەگەر هاتو ئیستیحداسی ئەقسام بکرێت با بەپێی کارەکە لە دەسەلاتی سەرۆکەکەدا بێت، ئەمە حەصرە بە دەسەلاتی سەرۆك، نەك هەیئەتەکە، بۆیە خاڵی حەوتەم دەبێت بمێنیتەوە بە رەئی ئێمە وەکو لیژنە، بەلاّم خاڵی هەشتەم، ئێمەش هاوڕاین لەگەڵ رەئی لیژنەی هاوبەش، ئەگەر بێتو ئەوان چۆن بڕیاریاندا هەڵبگیرێت، یاخود بمێنێتەوە، ئێمە لەگەڵ رەئییان هاوڕاین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان، ئێستا چەند پێشنیارێکی بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان و لیژنەی هاوبەش هەیە، یەکەم/ بەنیسبەت (رابعاً)، داوا کراو پێشنیار کرا لابچێت، بچێتە احکامی خیتامی، لیژنەی هاوبەش موتەفیقن لەسەر ئەوە، لیژنەی نەزاهە ئێوەش موتەفیقن؟ دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ ئەوەیە (رابعاً) لێرە لابچێت دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ پەسند کرا لێرە لاچوو، (سادساً) پێشنیاری چەند ئەندامێکی بەڕێز هەبوو، لابچێت، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە لابچێت دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا لاچوو، دوو کەس لەگەڵدا نییە، (سادساً) لاچوو، فەرموو.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە برگەی حەوتەم، ئێمە پێشنیارمان کردووە لێرە لابدرێت، لەبەر ئەوەی لە راپۆرتی هاوبەش بە ماددەیەکی سەربەخۆ بە ماددەی (26) باسمان کردووە، بکرێتە ماددەیەکی سەربەخۆ، دەسەلاتەکە دەمێنێت، هی سەرۆکی دەستەیە، بەلاّم لە ماددەیەکی سەربەخۆ لە حوکمە کۆتاییەکانی یاساکە بێت، بۆیە لێرە لابدرێت، بکرێتە ماددەیەکی سەربەخۆ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ ئەوەیە (سابعاً) لێرە لابچێت دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، بەکۆی دەنگ پەسند کرا، ئێستا (ثامناً)، لیژنەی هاوبەش رەئیتان بە (ثامناً).

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە بڕگەی هەشتەم پێشنیارێکمان لەلایەن جەنابی سکرتێری پەرلەمان بۆ هات، کە بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

(ثامناً: اصدار اوامر خاصة بالتفتيش والتحري في دوائر الاقليم ومكان وقوع الحادث).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو صیاغەکەی بخوێنەوە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان، ئەو صیاغە لەلایەن جەنابی سکرتێری پەرلەمان بەم شێوەیە داڕێژراوەتەوە.

بڕگەی هەشتەم لە ماددەکە:

(ثامناً: اصدار اوامر خاصة بالتفتيش والتحري في محل ممارسة مهنة او وظيفة المشمول بأحكام هذا القانون).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامی، فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە نیزامی موعاقەبەی موەزەفینمان هەیە، ئێمە ڕەقابەی مالیمان هەیە، ئێمە ئەمنی ئیقتیصادیمان هەیە، ئێمە مەجموعە هەیئاتمان هەیە، ئیشی تەفتیش و مولاحەقەی دەکەن، هەیئەی نەزاهە لە هەموو دنیا ئیشی سەرەکی بەدواداچوونی کەسبی غەیر مەشروعە، ئەگەر شتێکی زانی ئیعلامی جیهاتی موختەس دەکات، بەلاّم بە ڕەئی من ئەمە تەناقوزە لەگەلّ هەموو ئەنزیمەی قائیم، ئەو دەتوانێت ئیعلامیان بکات، تاکو ئەوانی تر بچن، بەلاّم تەفتیشەکە دەبێت هەیئەی پۆلیسی هەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

كاك جەلال فەرموو.

بەڕێز جلال على عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پرسیارێك ئاراستەی جەنابی سکرتێرو بەڕێزان برادەرانی یاسایی دەکەم، ئەرکی ئامادە کردنی پەیڕەوی ناوخۆی ئەم دەستەیە، کە یەکەم جارە لە هەرێمی کوردستان جێ بەجێ دەکرێت، کە زۆر گرنگ و هەستیارە، ئەرکی ئامادە کردنی نیزام داخلی لە ئەستۆی کێ دایە؟ لە کوێ جێی بۆ دەکەنەوە؟ سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو كاك شوان.

بەڕێز شوان عبدالکریم جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هاوکارێکمان داوای ئەوەی کرد بڕگەی هەشتەم هەر لابېرێت، وا پێویست دەکات بەڕێزتان یەکەم ئەوە بخەنە دەنگدانەوە، ئەگەر لانەبرا، ئەو کاتە لەسەر صیاغەکە قسە بکرێت، زۆر زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، راستە، پێشنیارەکەت لەجێی خۆیەتی، چەند ئەندامێکی بەڕێزی پەرلەمان، کاك عومەر رووونی کردنەوە، هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئیش و کاری ئەم هەیئەتە تەحدید کراوە، من وەکو پێشتریش باسم کردو عەرزم کردن لەسەر ماددەی شەش، دەنگمان لەسەر داوە، ئەم هەیئەتە تەحقیق لە قەزایەی فەساد دەکات و ئیحالەی مەحکمەی موختەسی خۆی دەکات، کە ئیحالەی مەحکمەی موختەسی کرد، یەعنی ئیجرائاتی موحاکمە ئیتر دەکەوێتە سەر مەحکمە حەسبی ئەو ئیختیصاصە وەکو کاك عبدالسلام تەوزیحی کرد، لەبەر ئەوە صەلاحیەتی تەفتیش لێرە موناقەزەی ماددەی (72 و 73)ی قانونی ئوصولی موحاکەماتی جەزائی دەکات، کە وتت تەفتیش، تەفتیشی شەخصیش دەگرێتەوە، مالێش دەگرێتەوە، مەحلیش دەگرێتەوە، سەیارەش دەگرێتەوە، گیرفانیش دەگرێتەوە، هەموو جل وبەرگەکەی دەگرێتەوە، لەبەر ئەوە پێویست ناکات ئەم ماددەیە لێرەدا هەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر دروستە، منیش تەئیدی دەکەم، چونکە بە حەقیقەت بۆ تەفتیش چەند ئەندامێکی مەدەنی ناتوانێت ئەم هەموو کارە بکات، حکومەت دامودەزگای خۆی قانونی هەیە، ئەگەر پێویستی کرد تەوجیهات دەدەنە ئەوێ بەو کارە هەڵدەستن، بۆیە ئێستا پێشنیار دەکەین کە فەقەرەی هەشت لێرە لابچێت، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵە دەستی بەرز بکاتەوە؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە، زۆر سوپاس، دوو کەس لەگەڵدا نییە، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا فەقەرەی هەشت لاچوو، ئێستا صیاغەکە لەگەڵ ئەو تەعدیلانە بخوێنەوە، بۆ ئەوەی بیدەینە دەنگدانەوە، فەرموو.

بەڕێز دڵشاد شهاب حاجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پتر له دوو ئەندامی بەڕێزی پەرلەمان داوایان کرد کە حەصری نەبێت لەسەر قانونیەکان لە بڕگەیەکدا، ئەگەر بخرێتە دەنگدانەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالسلام کەرەم بکە.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەروەها ئیعادەی صیاغەی (ثالثاً)، پێشنیاری ئەوەی مودیر عام بێت زیاتر لە سێ کەس، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

پێشنیارەکانیان وەرگرت، وا ئیعادەی صیاغە دەکەنەوە، ئەگەر صیاغەکەیان خوێندەوە، ئەو مولاحەزاتانەیان تێدا نەبوو، ئەوجا قسە بکەن، ئەڤین خان فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو لیژنە، وابزانم یەك، دوو ئەندام پەرلەمانی بەڕێزیش ئەو پێشنیارەیان کردووە، کەوا خاڵێك زیاد بکرێت لێرە بەم شێوەیە بێت (الطلب من مجلس القضاء تنسيب محققين عدليين للعمل في الهيئة)، وابزانم ئەوە زۆر زەرورییە بۆ کار کردن لەناو هەیئەتەکەدا، لەبەر ئەوەی زۆر پێویستە، ئەگەر بەڕێزت بیخەیتە دەنگدانەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دکتۆر احمد هەر هەمان مولاحەزە بوو؟ بەڵێ، لیژنەی هاوبەش ئاخیر صیاغەتان لەگەڵ وەرگرتنی ئەو پێشنیارانە بخوێننەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە، کەرەم بکەن.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة التاسعة:

يمارس الرئيس المهام الاتية:

اولاً: ادارة اعمال الهيئة وضمان تأدية واجباتها في حدود القانون بما يضمن تحقيق اهدافها.

ثانياً:

1- **اعداد ميزانية الهيئة وملاكها الوظيفي بالتنسيق مع وزارة المالية لدرجها ضمن ميزانية الاقليم وعرضها على البرلمان للمصادقة عليها.**

2- **منح مكافأت لغير العاملين في الهيئة.**

ثالثاً: فتح فروع للهيئة في محافظات وادارات الاقليم على ان يديره موظف بدرجة مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية على الاقل.

رابعاً: تقديم تقرير دوري كل اربعة اشهر للبرلمان او كلما اقتضت الحاجة يتضمن نشاطات الهيئة وموجزاً عن القضايا التي تم التحقيق فيها والتي تم غلقها والتي احيلت الى المحاكم المختصة ويسمح للجمهور ووسائل الاعلام بالاطلاع عليه.

خامساً: الطلب من مجلس القضاء بتنسيب محققين عدليين للعمل في الهيئة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامی کاك دکتۆر احمد.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وابزانم زیاد لە ئەندامێکی پەرلەمان باسی لەوە کرد، کە لەگەڵ کردنەوەی فروع لە موحافەزات و شارەکان بێت، ، نەك لە ئیدارات، بەڵام من پێموایە رەنگە ئەوە عەرزی کاك فرسەتیشم کرد، بۆ ئیدارات ئیشکالاتێك رەنگە دروست ببێت، ئێمە بەپێی قانون ئیداراتمان نییە، وابزانم لە هەرێمدا، ئینجا ئەگەر بە ئیدارات بـێ، رەنگە چەند شارێك، چەند قەزایەك لە زیمنی ئیدارەیەکدا بێت، رەنگە پێویست بکات لە هەر قەزایەکدا فەرعی هەبێت، قەزایەکی گەورە پێویست بکات فەرعی هەبێت، بۆ نەنووسرێت لە موحافەزات و مودنی ئیقلیم، یەعنی ئەو کاتە بۆی هەیە بیکاتەوە، ئەگەر پێویستیشی نەکرد، دەتوانێت نەیکاتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالسلام فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفی صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر لە خوشك و برایان داوایان کرد (ثانیا/2) لابدرێت، تەصویتمان لەسەر نەکرد، یانیش موقتەرەحات هەبوو بۆ گۆڕینی، حەز دەکەم ئەوە رەچاو بکرێت.

دوو/ وابزانم ئیقتیراحی من بوو، دوو، یان زیاتر لە سێ کەس ئیقتیراحی ئەوەیان کرد، بۆچی مودیر عام بێت لە موحافەزە، بۆ مودیر نەبێت، من تەسەور دەکەم ئەوەش جیاوازە لە نەصەکە، تەصویتی پێویستە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پێشنیارەکەمان وا بوو، کەوا بە مودیر عام بمێنێتەوە سەرۆکی فەرعەکان، لەبەر ئەوەی هەموو دەزانین ئەگەر بێتو فەرع بکرێتەوە، لە پارێزگاکان دەکرێتەوە، ئەویش وابزانم پێویستە بە دەرەجەی مودیر عام بێت، لەبەر ئەوە ئەگەر هاتو لە پارێزگاکان بوو و ئەوانەی کە کاریان لەگەڵ دەکەن، ئەوانەی لە پارێزگاکاندا هەڵبەتە بە دەرەجەی مودیر عامن، بۆیە نابێت دەرەجەی ئەو کەسەی لە هەیئەی نەزاهەیە لە دەرەجەی ئەوانە کەمتر بێت، کە لەوێ کار دەکەن لە دەوائیری تر، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەنیسبەت (ثانياً/2) کە ئەو پێشنیارە هاتووە، لیژنەی هاوبەش رەئیتان لەسەر (منح مكافأت لغير العاملين في الهيئة) چی لێ بکرێت؟.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

(منح مكافأت لغير العاملين في الهيئة)، بەشێوەیەکی زۆر فراوان هاتووە، پێویستە بمێنێتەوە، چونکە ئێمە فەقەرەی شەشمان ئیلغا کرد، کە حەقی تەعاقودمان دا گوتمان با شێوەیەك لە جۆرە ئیبتیزازێك لە پارە سەرف کردنێك شەرعیەتی نەدەینێ، بەڵام دەبێت خۆ ئەم سەرۆکی هەیئەتە سەلاحیەتی موکافەئاتی هەبێت بۆ ئەو کەسانەی کە مەعلوماتێك دەدەن، هاوکاری دەسەڵات دەکەن، ئەمە بمێنێت لێرە سوودمەند دەبێت بۆ هەیئەکە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك محمد شارەزووری فەرموو.

بەڕێز محمد احمد علی(شارەزووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری قسەکەی کاك عبدالسلام دەکەم، کە نەمێنێت، بەڕاستی رێنماییەکە، کە تۆ رێنمایی دەردەکەیت، لە رێنماییەکە دەتوانیت دەسەڵات بدەیت بە سەرۆکی هەیئە، بەڵام لێرە لە قانونەکە بەشێوەیەکی غەیر موباشیر خەڵك فێر دەکەیت بچێت مەعلومات کۆ بکاتەوە، ببێت بە دەزگایەکی مەعلومات کۆکردنەوە، یەعنی ئەوە شێوەیەك لە شێوەیەکان تۆ فورسەتی دەدەیتێ، بەڵام ئەگەر لە رێنماییەکاندا جێگەی بکرێتەوە ئەو هەیئەیە دەسەڵاتی هەیە، بۆیە منیش رەئیەکەی کاك عبدالسلام پەسند دەکەم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵ ئەوەیە لە (ثانياً/2) لابچێت (منح مكافأة لغير العاملين) دەستی بەرز بکاتەوە؟ (41) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (17) ئەندامی بەڕێز لەگەڵە بمێنێت، زۆر سوپاس، بەزۆرینەی دەنگ پەسند کرا، لاچوو، ئێستا صیاغەی خۆتان بکەن.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە باش دەزانین کە بەرپرسی لقەکان بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی بێت، ئەوە لقە لە هەرسێ پارێزگا، یان چەند پارێزگادا بێت لە یەکە کارگێڕیەکان دەکرێتەوە، باش دەزانین کەوا پلەی بەڕێوەبەری گشتی بێت، ئێمە فەرمانگەمان هەیە، بەڕێوەبەرایەتیمان هەیە، لە ماددەی دوازدە باس لە پێکهاتەکان دەکات، بەڵام لێرە ئەوە لقە، پێویستە ئەوەی بەڕێوەی دەبات پلەکەی بەڕێوەبەری گشتی بێت، تاکو بتوانێت ئەرك و بەرپرسیارییەتەی کە پێ دەسپێردرێت بە ڕێك و پێکی ئەنجامی بدات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامییە؟ کەرەم بکە.

بەڕێز عبدالسلام مصطفی صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لە حرسەوە قسە دەکەم، ئەگەر لەبیرمان بێت هەر دەستەیەك حەوت مودیر عامی هەبێت بەڕاستی میزانیەی هیچ دەوڵەتێك تەحەمولی ئەوە ناکات، ئەگەر بڵێن مودیر عام بێت تاکو سەلاحیاتی هەبێت، ئەو موئەسەسەیە بە قانونێك هەر فەرمانبەرێك کە پلەی هەبێت بە قانونەکە سەلاحیاتی دەبێت، نە بەوە مودیر، مودیر عام بێت، ئێمە سێ مودیر عاممان هەیە، ڕەئیسمان هەیە بە دەرەجەی خاصە، نائیب بە دەرەجەی خاصە، سێ موحافەزەو چەند ئیدارە حەوت مودیر عامی دەبێت، بۆ مەعلوماتتان، چونکە ئێمە چوار ئیدارەمان هەیە، من نازانم حیکمەت لەوەدا چیە، ئێمە هەژدە، نۆزدە دەستە دەربکەین، هەر دەستەیەك هەشت، نۆ مودیر عامی هەبێت، ئەمەیە من مەبەستم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، لە سەرۆکایەتی موناقەشەیەکمان کرد، ئەو ئیشە هەمووی تەنها لە دەست سەرۆکە، مەجلیسەکە لەکوێیە؟ کەستان ئیشارەتان پێ نەکرد، بۆیە داوا لە لیژنەی هاوبەش دەکەین، ئەو مولاحەزەیەش بە نەزەر وەربگرن، ڕەئی خۆشتان بدەن، کەرەم بکە کاك عمر عبدالرحمن.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم هەیئەتە تەکمیلەی ئەم هەیئەیە لە ماددەی دوازدە بە موفەسلی باسی لەسەر کراوە، ئیتر پێویست بە مەجلیسی ئیدارە ناکات، خۆ ئەمە شەریکە نییە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك فرسەت موداخەلەی هەیە، فەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی من دەزانم قانونیەن هەیئات مەجلیسی ئیدارەی هەیە، ئەگەر مەجلیسی ئیدارەی نەبێت پێی نالێن هەیئە، پێی دەڵێن موديريەی عامە، ئان شتێکی تر، یان تەشکیلەیەکی تر، چونکە ئەگەر تەماشای بکەین هەموو سەلاحیات تەوزیع کراون لەسەر ئەشخاص، سەرۆکی هەیئە بە تەنیا دەتوانێت میزانیە دابنێت، راستە بانگی مودیر عامەکان دەکات، بەس مولزەم نییە بە بانگ کردنی ئەوان، چونکە لە قانون دەڵێتن، رەئیسی هەیئە میزانیە دادەنێت، هەموو سەلاحیاتی تریش یان هی مودیر عامە، یان هی سەرۆکی هەیئەیە، زۆر جاریش ئەو باسەمان کردووە، وەك هەیئەیەکی موستەقیل، وەك وەحدەیەکی لامەرکەزی مەفروزە شەخصێك بە تەنیا ئینفیراد بە ئیدارەی نەکات، مەجلیسێك هەبێت موشارك بێت لە ئیدارە کردنی ئەم هەیئەتە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخیر صیاغەتان بخوێننەوە، فەرموو.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة التاسعة:

يمارس الرئيس المهام الاتية:

اولاً: ادارة اعمال الهيئة وضمان تأدية واجباتها في حدود القانون بما يضمن تحقيق اهدافها.

ثانياً:

1- اعداد ميزانية الهيئة وملاكها الوظيفي بالتنسيق مع وزارة المالية لدرجها ضمن ميزانية الاقليم وعرضها على البرلمان للمصادقة عليها.

ثالثاً: فتح فروع للهيئة في محافظات وادارات الاقليم على ان يدير كل فرع موظف بدرجة مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية على الاقل.

رابعاً: تقديم تقرير دوري كل اربعة اشهر للبرلمان او كلما اقتضت الحاجة يتضمن نشاطات الهيئة وموجزاً عن القضايا التي تم التحقيق فيها والتي تم غلقها والتي احيلت الى المحاكم المختصة ويسمح للجمهور ووسائل الاعلام بالاطلاع عليه.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، بۆ ئەوەی زیاتر لیژنەی هاوبەش و لیژنەی نەزاهە لەگەڵ سەرۆکایەتی و هەر ئەندامێکی بەڕێز دەردەشەیەکی زیاتر لەسەر ئەوە بکەن، چونکە سەلاحیاتە، بۆیە دانیشتنەکە دوا دەخەین بۆ سەعات (4)ی ئێوارە، سەعات (4) لێرە بن، بە خواتان دەسپێرم، خواتان لەگەڵ.

دانیشتنی دووەم

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

داوا لە لیژنەی یاسایی و ناوخۆ و نەزاهە دەکەین کەرەمکەن بۆ سەرمەنەصە، فەرموون لیژنەی هاوبەش کەرەمکەن.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوای ئەوەی کە گفتوگۆیەکی تێرو تەسەل لەسەر ماددەی نۆ کرا، دەسەلاتەکانی سەرۆکی دەستە، پێشنیارێك لە لایەن جەنابی سکرتێری پەرلەمان هات، کەوا پێویستە ئەم دەستەیە ئەنجومەنێکی هەبێ، بۆ بەڕێوەبردنی کاروبارەکەی، تاوەکو دەسەلاتەکان هەموو لە تاکە کەسێك وەکو سەرۆکی دەستە دیاری نەکرێت، کە بەو ئەرك و ئەو دەسەلاتانەی پێی ڕادەسپێرێ بە پێی ماددەی نۆ، بۆیە پێشنیاری کردووە، کەوا ماددەیەك لە شوێنی ماددەی نۆ دابندرێت بۆ پێك هێنانی ئەنجومەنی دەستە، بەم شێوەیە ماددەکەی داڕشتووە، دەبێتە ماددەی نۆ ئەگەر پێشنیارەکە قبولّ کرا.

اولاً: يكون للهيئة مجلس يتشكل او يتكون من:

1- رئيس الهيئة: رئيساً.

2- نائب الرئيس: نائباً لرئيس الهيئة ويحل محله عند غيابه.

3- المدراء العامون في الهيئة: اعضاء.

4- عدد من الخبراء من منتسبى الهيئة او من خارجها لايزيد عددهم عن ثلاثة يشاركون في الاجتماعات ومناقشات المجلس دون ان يكون لهم حق التصويت.

ثانياً: صلاحيات المجلس.

1- اعداد موازنة الهيئة وتحديد ملاكاتها و وضع جدول رواتب موظفيها ومنتسبها بالتنسيق مع وزارة المالية.

2- اصدار نظام خاص بالهيئة.

3- وضع خطط عمل الهيئة.

4- اقرار التقارير الدورية التى ترفع الى البرلمان او الجهات الرسمية الاخرى.

5- دراسة ما يحوله الرئيس اليها من مواضيع واتخاذ القرارات الازمة بشأنها.

ثالثاً: تتخذ قرارات مجلس الهيئة بألاكثرية وعند تساوى الاصوات تكون للجانب الذى صوت معه رئيس الهيئة الارجحية.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی نەزاهە ڕەئیتان کەرەمکەن.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەگەڵ ئەوەداین بە پێی ڕاپۆرتەکەش کە ئیشارەتمان پێدابوو وەکو خۆی بمێنێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش وەکو لیژنەی یاسایی، لیژنەی نەزاهە کە خۆیان خاوەنی پڕۆژەکەن، پێیان باشە ئەو ماددەیە وەکو خۆی بمێنێتەوە، لەبەر ئەوەی وەصفی نائیب و تەعریفی نائیبیش لە تەرجەمەکان نەهاتووە لە بیدایەت، ئێمەش هاوڕاین لەگەڵ لیژنەی نەزاهە کە ئەوە وەکو خۆی بمێنێتەوە، لەبەر ئەوەی لە ماددەی 12 باس لە تەکوینەی هەیئەکە کراوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك فرست کەرەمکە.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەوزوعێکی موکەرەرە، بەس تکرارم کردووە لەدانیشتنەکانی تر و قەوانینی تر، ئەو هەیئەیە لە قانونی ئیداری پێی ئەڵێن هەیئاتی لامەرکەزی مورفەقی، چونکە لە لامەرکەزیەت دوو نەوع هەیە، ئیقلیمی هەیە، وەکو بەڵەدیات و مەجالیسی موحافەزات، مورفەقیشیان هەیە وەکو هەیئات، موئەسەسات، مونشەئات، مەسالح ئەوە هەیئاتی لا مەرکەزی مورفەق، زۆر لە برادەران وا تەسەوڕ دەکەن، ئەگەر وەزیرەك سەلاحیاتی بە مودیر عامەکیدا، یان موحافز سەلاحیەت بە موەزەفەکیدا ئەوە لامەرکەزیەتە، ئەوە

لامەرکەزیەت نیە، ئەو پێی ئەڵێن (مرکزیە) بەعەرەبی (مع عدم التركيز الادارى) یەعنی مەرکەزیەکی توند نیە، مەرکەزیەکی شلە، لا مەرکەزی، شەرتی لامەرکەزی ئەوەیە ئەنجومەنی هەبێ، خەڵکەك لەناو ئەو دەزگایە بەشدار بێت لە بڕیاردان، نەوعەکە لە ئەنواعی دیموقراتیەتی ئیداری، نابێت تۆ دەسەلآت بدەیە یەك شەخس بەخۆی تەحەکومی تێدا بکات، ئەگەر بێتو ئەوە ڕاست بێ ئەو ئیتیجاهە، یەك شەخس هەقی هەیە ئەوە بکات، خۆم بۆ بکەمە هەیئە دەکەمە مودیریەی عام، ڕەبتی دەکەم لەگەڵ مەجلسی وەزیران، ناکەم لەگەڵ وەزیرێك، ڕەبتی دەکەم لەگەڵ مەجلسی وەزیران، هەیئەیەکی موهیم وەکو ئەو هەیئەیە، مەسیری زۆر خەڵك لەدەستی دابێت، دوورنیە غەڵەتیەکی بەسیت شوبهەیەك بهێنێتە سەر شەخسێك، هەموو حەیاتی خۆی لە ژێر تەئسیری ئەو غەڵەتیە نەجاتی نەبێت، بۆ وای لێ بکەم شەخسێك بە تەنیا تەحەکوم بەو شتانە بکات، خەڵکێك ئیحالەی مەحکەمە دەکات، شوبهە دێنیتە سەر خەڵکێکی تر، ئیتیهامی خەڵکێك دەکات، نەتیجەی تەحقیقات بە ڕەشوەو بەدزی و بەو شتانە، بەکەسبی غەیری مەشروع، لەبەر ئەوە دوو، هەندێ شت هەنە نابێ شەخسێك دابنێ، میزانیەی دەزگایەك چۆن شەخسێك بەتەنیا دابنێ، دوورنیە برادەرەك بڵێ سێ، چوار مودیر عامیان لەوێیە بەشداری تێدا دەکەن، ڕاستە، بەلآم ئەگەر نەصێکت نەبێ من لەباتی ئەو بم، ئەڵێم بە تەنیا دایدەنێم، بەتەنیا میلاکات دادەنێم، بەتەنیا تەقاریر دەنووسم، بەتەنیا ئیقرار دەکەم، ئەو شتانە مەسیری خەڵکێك و نەوعە ختورەتی تێدابێ، ئیشەکە تابعی دائیرەیەکی مەرکەزی نەبێ، بەناو لامەرکەزیە، بەناو هەیئەیە، ئیزەن دەزگایەکی لامەرکەزیە، بەس مەزمونەکە مەرکەزیە، چونکە مەجلسی نیە، ئەو موەزەفانە ئەوەی ئیش دەکەن لەناو ئەو هەیئەتە وەکو مدیر عام، بەتەنیا ئیش دەکات عیلاقەی لەگەڵ مودیر عامێکی تر نیە، عیلاقەی لەگەڵ موەزەفینی تر نیە، من لەناحیەی قانونی ئیداری ئەو سوحبەتە ئەکەم، ئەگەر دوو نیە برادەر بێت و بڵێت فلان هەیئەمان دروست کرد، ئەوە تێدانەبوو، مانای ئەوە نیە من قانونێك دروست بکەم و کەم و کورتی تێدابێ، قانونەکانی پاشتر لازمە نەفسی کەم و کورتی تێدابێ، غەڵەتیەك تێدابێ لازمە غەڵەتیەکە تیکراری بکەم لە قانونی تر، هەموو ئینسانەك موعەرەزی غەڵەتە، ئیحتیمال هەیە نەتیجەی ماندوو بوونی لیژنەیەکی موعەیەن، لەسەر تێپەڕبێت وەکو ئەوەی باسمان نەکردبا ئیعتیادی دەڕۆیشت، ئێستاش بڕیار، بڕیاری ئێوەیە، من لەناحیەی قانونی بە تەنیا ئەو موداخەلە دەکەم، زۆرسوپاس، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، ئەوە دەبێتە ماددەیەکی ئیزافی پێش سەلاحیاتی سەرۆك، سەلاحیاتی سەرۆکیش ئەوانەی تر وەکو خۆی دەمێننەوە، دوو پێشنیاری تریشم هەیە، بەنیسبەی تەعینی موەزەفین، تەرفیعی و عەلاوە وەرگرتنی و موخەسەساتی، مەفروزە چارەسەری ئەوەش بێتە کرن، چونکە ئەوەش نەقسە لە پڕۆژەی قانون، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سەروەر فەرموو.

بەڕێز سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من هەستم کرد بەد حاڵی بوونێك هەبوو لای ئێمە، چونکە وا خرایە هینەوە کە ئەو ماددەیە وەکو خۆی بمێنێتەوە یان ئەو دەچێتە شوێنی بەڕاستی، دوای ئەوە ڕوونکردوانەی کە بەڕێز سکرتێری پەرلەمان دای، ئێمە وەکو لیژنەی نەزاهە پشتگیری لە و ماددەیە دەکەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئیزافە بکرێ، بەڕێزان ئێستا دوو کەس ئەوەی پشتگیری لێ دەکات ئیزافە بکرێ، دوو کەس ئەوەی نایەوێ ئیزافە بکرێ، کاك د.بشیر و کاك خورشید.

بەڕێز د.بشیر خلیل حەداد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکەی کاك فرست زۆر ڕاستە، ئەو موئەسەسەیە، موئەسەسەیەکی زۆر گرنگە، مەسیری خەڵك دەکەوێتەبەردەستی، بالفعل لەوانەیە خەڵکانێك لەبەر یەك ئیخباریەی کازب، لەوانەیە لەبەر لێکۆڵینەوەیەکی ناقص تووشی زەرەرێکی مەعنەوی بن، لە شەخسیەتیان لە سومعەتیان، بۆیە ناکرێ یەك تاکە کەس تەحەکوم بە موئەسەسەیەکی وەها بکات، منیش ڕەئیم ئەوەیە کەوا هەیئەتێك هەبێ لەژێردەستی ئەوەبێ، بە هەیئەت حوکمەکە بکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك خورشید کەرەمکە.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێزسەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە باس لە مەسەلەیەك دەکەین بەراستی لە کۆمەڵگای ئێمە زۆر حەساسە، مەسەلەی گەندەڵی کو نەزاهە هەر ئەساسەن بۆ ئەوەیە، ئەگەر شەخسێك بە تەنیا دەسەلاتی ئەوەی هەبێ، ئیتیهامی فلان کەس بکات، ئیتیهام کردن زوو زوو لە کۆمەڵگا بەر بلاوەبێ وەکو عەرەبی دەڵێ (سرعة النار في الهيشم)، بەلام کە دێی چارەی دەکەی، چارەکردنی زۆر زەحمەتە، لەبەر ئەوە ڕەئیەکی جەماعی هەبێ، بەڕەئی من پاراستنی خەڵکێك، پاراستنی کۆمەڵگا، ئیحتیمالە هەر میزاجی، عەقڵی نەیگرێ فلان کەس بەڕەئی وی پیاوێکی باش نیە، یان خراپە، ئیتیهامەکی بۆ دروست بکات، بەلام ئەگەر مەجموعە کەسێك بن، حەتمەن شتەکان بە وردی تر موناقەشە دەکرێن، لەبەر ئەوە من لەگەڵ ئەوەم، دەستە بێ، دەستە بۆخۆیان و بۆخەڵکیش باشترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دوو بەڕێز ئەوەی نایانەوێ، کاك شێروان و کاك عبدالسلام.

بەڕێز شێروان ناصح حەیدەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، تەبعەن من ئیعتیرازەکەم لەسەر چیە، ئەو دەستەیە خۆی هەیئەتێکە، ئەو هەیئەتە لە ڕەئیس و نائیب ڕەئیس و مودەرائی عام پێك هاتووە، باشە ئەو مەجلسە تەشکیل بکەن، هەمان مانای ئەو هەیئەتە ناداتەوە، کەواتە ئێمە بۆ مەجلس لەناو هەیئەت تەشکیل بکەین؟، خۆ دەسەلاتەکە بدەین بە هەیئەتەکە باشترە، نەوەك مەجلسەك لەناو هەیئەتەك دروست بکەن کە خۆی هەیئەتەکە ئەو پێنج شەش کەسەیە، ئەمە یەك، دوو بە قەناعەتی من، ئێمە دووسێ یاسامان دەرکردووە، ئەوە هەیئەی مافی مرۆڤە، ئەوە هەیئەی ژینگەیە، لە هیچ یەکی مەجلسمان دروست نەکردووە بە هەقیقەت، هەتا لە وەزارەتەکانیش ئێمە تەنها مەجلسەکی ئیستیشاریمان دروست کردووە، سەرەڕای ئەوەی کە ئیشی وەزارەتەکان فەرقی هەیە لەگەڵ ئیشی ئەم هەیئەیە، بۆیە بە قەناعەتی من دروست کردنی مەجلسەك لەناو ئەو مەجلسە وارد نیە، ئەگەر هەر بکرێت ئەم دەسەلاتە بدرێتە هەیئەتەکە، نەوەك مەجلسەك لەناو هەیئەتەکە دروست بکرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالسلام کەرەمکە.

بەڕێز عبدالسلام مصطفی صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ماف ئەدەم بەخۆم موناقەشەی مەسائیلی ئیداری بکەم، وەکو هەموتان ئەزانن 10 ساڵ ئیعداد کرام بۆ ئیعادەت هەیکەلە، ئەو کتابەی ئیعادەی هەیکەلەم تەرجەمە کردووە، تەنها بۆ ئەوەی موبەریرێك بدەم کە من وەکو نیمچە خەبیرێك قسە ئەکەم، لە مەفهومی ئیدارەی تازە، ئەکرێ دوو پێکهاتە هەبن، یەکێکیان ئیشراف بکات لەسەر سیاسەتی عام، یەکێکیش تەنفیزی سیاسەتی عام بکات، واتە مەجلسی هەیئە، یان (pored of directs) ئەکرێ لە دەرەوەی جسمی بن، خەڵکانێك بن پێویستیت پێیە، مەجلسێکی تەنفیزی دەبێت ناوی دابنێی چی، پێك دێت لە ڕەئیس و نائیب و مودیر عامەکان، لەم هەیئە، خۆی ناوی هەیئەیە، ئەگەر تەماشای ماددەی 12 بکەین، ڕاستە من لەگەڵ ئێوەمە، ئەو تەبریراتەی فەردیەت دەبێ عیلاج بکەین، چونکە بەو شێوەیە ناکرێ، گەیشتونە نیوەی حەل بە ڕەئی من، ئێمە پێویستە ئەو ماددەیە، باسی هەیئەتەکە بەکەین، بە جودا باسی مودیر بکەین، بەڵام ئەوەی من لەگەڵی نیم، ئێمە ڕەئیسمان هەیە، نائیبمان هەیە، سێ مودیرمان هەیە، مودیر مەکتەبمان هەیە، ناوی ئەو پێکهاتە ئەو مونەزەمەیەش هەیئەیە، بۆیە (تتکون الهیئة من الرئیس ونائب الرئیس والمدراء العامین) ئەگەر بتانەوێ یەك دوو خەبیریش تێدابێ، (تتولی الهیئة کالمجموع) ئەوانەی کە کاك فرسەت ئیقتراحی کردووە لە گەڵیمە هەمووی، بەڵام تەسویتی تێدا نەبێ، یەك، چونکە ئەمە هەیئەیەکی تەنفیزیە، ئیداریە، چیت ئەوێ بیکەی ئەمانە ئێمە تەقریبەن وەزارەتێکمان داناوە، پاشان ئەو ئیشانەی کە هەیئە تەکلیفی ئەندامەکانی ئەکات، مودیر

ئیستیسنا بکەین هەندێ شت بدەینە مودیر، لە بەینی دوو ئیجتیماعی هەیئە مودیر هەندێ سەلاحیاتی هەبێ، واتە بەموحەدەدی خودی هەیئەکە قیادەیەکی هەیە، (تتكون الهيئة من) چونکە ناوی هەیئەیە، ئەگینا ئەگەر وانەکەین ئەمانە نەکەینە هەیئە، ناوی هەیئە موبەریری نامێنێ، (الهيئة تتكون من الرئيس ونائب الرئيس والمدراء العامين والاستعانة) ئەگەر بتانەوێ، سەلاحیاتی هەیئە دیار بکەین، چونکە جیهەتێکی تەنفیزیە، لەناو خۆی پێویستی بە جسمێکی دەرەوە نەبێ، سوپاس.

بەڕێزسەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەس هەیئە شەرت نیە بە یەکەوە ئیش بکەن، بەس وەکو وەزارەت مودەرائی عامی هەیە، بەس ئێستا خەلاس، دوو موداخەلە هەیە، یەك كاك فرست، یەکی تر كاك عمر، خەلاس، کەرەمکە.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

با ئێمە تەماشای ئیش و کاری دیوانی ڕەقابەی مالی بکەین، کو ئیش و کاری هەیئەی نەزاهە بکەین، خۆ ڕەئیەك هەیە ئەڵێ هەردوو نزیکی یەکن و دەمج ناکرێن، لە پڕۆژەی دەستوور ئێمە مولاحەزەی ئەوەمان کردووە، بەیەك عینوان هێناومانە خوارێ، هەیئەی نەزاهەو ڕەقابەی مالی، عەلەساس یەك دەزگا بێ، لە دیوانی ڕەقابەی مالی ئەنجومەنی هەیە، ئەو ناحیەك، ناحیەی دووەم، کەلیمەی هەیئە ئەوەی لێرە هاتووە، مانای ئەوە نادات کو بەیەکەوە ئیش دەکەن، هەریەك بە جیاوازی ئیش دەکات، هیچ نەسێك نیە هەموویان لێك بدات، لە مەجالەکی موعەیەن، قەسدم نەسێك نیە ئیلزامیان بکات، بەڵێ ڕەئیسی هەیئە ئەتوانێت ئیجتیماع لەگەڵ هەموو مودیر عامەکان بکات و بەیەکەو جەمعیان بکات، بەس نەسێکت نیە ئیلزامی بکات بەو ئیشە، لەبەر ئەوە فەرقەکە ئەوەیە، دوو، وەکو بدایەت گوتم ئێستاش ئەڵێم، ئەگەر ئەو مەجلسە نەیێ تەرکیبەکەی وەك تەرکیبەی دەزگایەکانی مەرکەزینە، نابێتە دەزگایەکی لامەرکەزی، بەناو ناوەکە لامەرکەزیە، بەس بە مەزمون، فەرقی ئەو لەگەڵ تەرکیبەی وەزارەتێك یان مودیریەتێکی عام نیە، چونکە هەر موەزەفێك بەجیاوازی ئیش دەکات و هیچ عیلاقاتی لەگەڵ موەزەفی تر نیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

كاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ئەگەر باس لە دروست کردنی مەجلسێك بکەین، لەم هەیئەتە، دەبێ تەعریفی ئەو مەجلسە بکەین، تەعریف لە ماددەکانی پێشوو، تەعریفمان کردو موسادەقەمان لەسەری کرد و ناوی مەجلس نەهاتووە، ماددەی شەش ئەگەر بێتو باس لەوە بکات کە كاك فرسەت باس دەکات ئەڵێ یەك کەس دیکتاتۆریەتی ئەبێ لە مەسائیلی تەحقیقیا، ئێمە لەماددەی شەش کە دەنگمان لەسەری داوە، لە بەشی یەکەم ئەڵێین (التحقيق في قضايا الفساد و احالتها) یەکێك لە موهیمەکانی هەیئە نەوەك ڕەئیس، نەوەك یەك کەس لەم هەیئەیە،

ئەنێت (تتولى الهيئه) هەيئەكەش ئەگەر بگەڕێينەوە سەر ماددەى 12 تەفسيرى ماددەى 12 هەيئە، (تتكون الهيئه من المديريات) لە پێشەوە باسى ڕەئيسى كردووە، نائيبى ڕەئسى كردووە، باسى موديرياتى عامەو مەكتەبەكانيشى كردووە، باسى هەر هەيئە وردى كردۆتەوە، هەر موديريەتێكى عامە بۆ چەند موديريەتێك، هەر موديريەتێك بۆ چەند ئيشێك، هەر موديريەتێكيش ئيش و كارەكانى خۆى تەحديد كراوە، بەلأم ئەگەر ئێمە بمانەوێ زياتر تەفسيلى پێ بدەين، بە تەنيسيق لەگەڵ ئەو موقتەرەحەى كاك فرست و كاك عبدالسلام كردى، لەسەرى ماددەكە بلێين (تتكون الهيئة من الرئيس ونائب الرئيس والمدراء العامين) ئەمە پێم وايە ئەسلەم تر ئەبێ و باشتر تەزحيە ئەدا بەهينەكە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەڕێزان ئێستا تەواو بوو، كاك فرست ئيزافە ئەكات، ئەڵێ (تتالف الوزارة من الوزير والمدراء العامين) بەس هەركەس ئيشى خۆى هەيە، ئێستا كێ لەگەڵ ئەوەيە ئەو پێشنيارەى كە كردى موناقەشەى لەسەر كرا، ليژنەى نەزاهە پشتيوانى لێى كرد، ئيزافە بكرێت، پاشان موناقەشەى بكەين، كێ لەگەڵ ئەوەيە ئيزافە بكرێ تكايە دەستى بەرز بكاتەوە؟، 38 ئەندامى پەرلەمان لەگەڵە، سوپاس، كێ لەگەڵدانيە تكايە دەستى بەرز بكاتەوە؟، 18 ئەندامى پەرلەمان لەگەڵدانيە، بۆيە ئيزافە ئەكرێت، تكايە ئێستا نەسەكە بخوێننەوە، بۆ ئەوەى موناقەشە بكرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەيى:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

ماددەكە لە سێ بڕگە پێك دێت:

اولاً: يكون لهيئة مجلس يتكون من:

1-رئيس الهيئة: رئيساً.

2-نائب الرئيس: نائباً لرئيس الهيئة ويحل محله عند غيابه.

3-المدراء العامون في الهيئة: اعضاء.

4-عدد من الخبراء من منتسبى الهيئة او من خارجها لايزيد عددهم عن ثلاثة يشاركون في الاجتماعات او مناقشات المجلس دون ان يكون لهم حق التصويت.

ثانياً:صلاحيات المجلس.

1-اعداد موازنة الهيئة وتحديد ملاكاتها و وضع جدول رواتب موظفيها ومنتسبها بالتنسيق مع وزارة المالية.

2-اصدار نظام خاص بالهيئة.

3-وضع خطط عمل الهيئة.

4-اقرار التقارير الدورية التى ترفع الى البرلمان او الجهات الرسمية الاخرى.

5-دراسة ما يحله الرئيس اليها من المواضيع واتخاذ القرارات الازمة بشأنها.

ثالثاً:تتخذ قرارات مجلس الهيئة بالاكثرية وعند تساوى الاصوات تكون للجانب الذى صوت معه رئيس الهيئة الارجحية.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی نەزاهە ڕەئیتان لەسەر ئەو ماددەیە و فەقەرەکانی.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هەڵبەتە لەگەڵ ئەوە بووین کەوا ئەو هەیئەتە دروست بکرێت، لەبەر ئەو موبەریراتانەی کە بەڕێز سکرتێری پەرلەمان هێنایەوە، بەڵام ئێمە پێشنیار دەکەین هەرچەندە ئێمە بە دەنگدان لەخاڵی پێشوو، لە خاڵی دەیەم، خالی دووەم، دووەممان هەڵگرت (منح مكافأة لغير العاملين في الهيئة) ئەویش لەبەر ئەوەی وتمان نەکەوێتە دەستی سەرۆک و سەرۆک بەتەنها....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز ئەڤین خان، ئێستا موناقەشەی ئەوەی کە د.ڕۆژان خوێندرایەوە، ئەو سەلاحیاتی هەیئەکەیە، بەڵێ فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆیە ئێستا ئێمە پێشنیار دەکەین ئەوەی جارێکی تر بۆ دابنێین، چونکە ئەوە دەرئەچێت لەوەی لە سەلاحیاتی تەنها سەرۆک هەیئەکە بێ، بەڵکو بکەوێتە دەستی مەجلسەکەوە، بۆیە پێشنیار دەکەین کەوا (منح مكافأة لغير العاملين في الهيئة) بگەڕێتەوە بۆ سەلاحیاتی هەیئەکە خۆی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

كاك عمر کەرەمکە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ڕێزم بۆ ڕەئیەکەی ئەڤین خان، ئێمە مەسەلەی لابردنی مەنحی موکافەئات دەنگمان لەسەر داوە موسادەقەی لەسەر کراوە، نابێ بگەڕێتەوە جارێکی تر، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا کێ ئەیەوێ قسە بکات لەسەر ئەو ماددە تازەی کە بەڕێز سکرتێری پەرلەمان پێشنیاری کرد، دەنگمان دا بۆ ئەوەی ئیزافە بکرێ، ئێستا بۆ موناقەشە کردنی ئەگەر چاك و کەم و زیادی هەبێ، كاك ئاسۆ و كاك د.حسن، كاك ئاسۆ فەرموو.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـن تـەنیا یـەك ئیستیفسـارم هەیـە، کـە بـاس لـەوە دەکـرێ ئەنـدامانی مەجلسـەکە، بـاس لـە بەڕێوەبـەرە گشتیەکان دەکرێ، ئایا ئەوە بەڕێوەبەری لقەکانیش دەگرێتەوە؟، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك حسن کەرەمکە.

بەڕێز حسن محمد سورە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە خۆمان لەو ئیشکالیاتە ڕزگار بکەین کەوا لێرە هەیئەمان هەیە، کە بریتیە لە کۆمەڵێك خەبیر و هەروەها لەگەڵ جیهازە تەنفیزیەکە، بۆیە مـن لەسەرەتا پێویستە بڵێین (تشکل الهیئـە مـن) ژمارەکەی بڵێین چەندە (احد عشرة ممن تتوفر فیهم الخبرة والنزاهة والکفاءة علی ان تمثل في الهیئة منظمات المجتمع المدنی والقطاع الخاص والقطاع امرأة) دوایی دێینە سەر مەهامی ئەو هەیئەیە، کە ئەو مەجلسی هەیئەیە نەوەك مەجلسە تەنفیزیەکە، ئەوانـەی کـە لـە مەهامەکـە هـاتووە، شـتێکی باشـە، بـەڵام هەنـدێ مـەهامی تریشی هەیـە،(التحقیـق في الشـکاوی التـی تقـدم عـن جریمـة الفسـاد توعیـة المجتمـع بکافـة مسـتویاته، رسـم السیاسة العامة لمکافحة الفساد، اعداد التقریر السنوی للهیئة)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش ڕەئیتان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەندامێتی لە ئەنجومەنەکە هەر فەرمانبەرێك بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی بێ، لە دەستەکە دەبێتە ئەندام لە ئەنجومەنی دەستە، ئەوجا ژمارەیان چەند بێ ئەوە دواتر لە ماددەکەی تر کە گفتوگۆی لەسـەر دەکـرێ، هەموو بەڕێوەبەری گشتی ئەندام دەبن لە دەستەکە، سەبارەت بە خوبەرا، کە گۆتت خـەبیر واتـە پسـپۆربێ و شارەزابێ لەو بوارە، کە هەڵی دەبژێرن کەکاریان پێیە، شارەزایی لەو بوارە هەیە کەوا کاری لەسەر دەکات دەسـتەکە، بـەو ئەرکانـەی کـە مـەهامی دەسـتە لـە پێشـوو دەنگمـان بـۆی دا، ئـەوە خۆیـان هـەڵی دەبـژێرن لەوانەیە هەر کەسێك بە پێی پسپۆڕی لەبەر دەستیتیان کەسێك هەڵدەبژێرن، ژمارەکەی ئەو خۆیان دیاری دەکەن، لەسێ کەس زیاتر نەبێ، لە دەقەکە وا هاتووە، (لایزید عددهم عن ثلاث) لە سێ کەس زیاتر نەبێ، پێویستی کرد، دەبنە ئەندام لەئەنجومەنی دەستە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا بیخوێننەوە ئاخیر سیاغەتان، بۆ ئەوەی بیدەینە دەنگدانەوە، فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبعەن ڕیزبەندی ماددەکان دەگۆڕدرێت، دەبێتە ماددەی نۆ.

المادة التاسعة:

اولاً: يكون للهيئة مجلس يتكون من:

1-رئيس الهيئة: رئيساً.

2-نائب الرئيس: نائباً لرئيس الهيئة ويحل محله عند غيابه.

3-المدراء العامون في الهيئة: اعضاء.

4-عدد من الخبراء من منتسبى الهيئة او من خارجها لايزيد عددهم عن ثلاثة يشاركون في الاجتماعات او مناقشات المجلس دون ان يكون لهم حق التصويت.

ثانياً:صلاحيات المجلس.

1-اعداد موازنة الهيئة وتحديد ملاكاتها و وضع جدول رواتب موظفيها ومنتسبها بالتنسيق مع وزارة المالية.

2-اصدار النظام الخاص بالهيئة.

3-وضع خطط عمل الهيئة.

4-اقرار التقارير الدورية التى ترفع الى البرلمان او الجهات الرسمية الاخرى.

5-دراسة مايحله الرئيس اليها من المواضيع واتخاذ القرارات اللازمة بشأنها.

ثالثاً:تتخذ قرارات مجلس الهيئة بالاكثرية وعند تساوى الاصوات تكون للجانب الذى صوت معه رئيس الهيئة الارجحية، يان (تكون الارجحية للجانب الذي صوت معه الرئيس).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ لەگەڵە بە عەرەبی کە خوێندرایەوە، پاشان تەرجەمەی کوردی ئەکرێت، نەسەن کێ لەگەڵە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، 47 ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، کێ لەگەڵدانیە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، نۆ ئەندامی بەڕێز لەگەڵدانیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، ئێستا بۆ ماددەی 10، فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 10 کە گفتوگۆی لەسەر کرا، بەڵام ئێستا بە پەسەند کردنی ئەو ماددەیە دەبێ دەسەڵاتەکان هەندێك بگۆڕدرێت، بەڵام من وەکو خۆی دەیخوێنمەوە، پاش وەرگرتنی هەموو پێشنیار و ڕاو بۆچوونەکان لەسەر ئەو ماددەیە، کە باس لە دەسەڵاتەکانی، سەرۆك دەکات، سەرۆکی دەستە، بەڵام ئێستا بەشێکی زۆرمان لەو دەسەڵاتە دا بە ئەنجومەن، دوای ئەوەی کەوا پێشنیاری بوونی ئەنجومەنێك لەناو دەستە دەنگی هێنا، بۆیە ماددەی 10،

المادة العاشرة:

يمارس الرئيس المهام الاتية:

اولاً: ادارة اعمال الهيئة وضمان تأدية واجباتها في حدود القانون بمان يضمن تحقيق اهدافها.

ثانياً:

1-اعداد ميزانية الهيئة وملاكها الوظيفى بالتنسيق مع وزارة المالية لدرجها ضمن ميزانية الاقليم.

ئەوەش لەگەڵ هى ئەنجومەن باس كرا.

ثالثاً: فتح فروع للهيئة في المحافظات وادارات الاقليم على ان يدير كل فرع موظف بدرجة مدير عام، حاصل على شهادة جامعية اولية على الاقل.

رابعاً: تقديم تقرير دورى كل اربعة اشهر للبرلمان او كل ماافتضى الحاجة يتضمن نشاطات الهيئة ومنجزاً عن القضايا التى تمت التحقيق فيها والتى تم غلقها والتى احلت المحكمة المختصة ويسمح للجمهور ووسائل الاعلام بالاطلاع عليه.

خامساً: الطلب من مجلس القضاء بتنسيب محققين عدليين للعمل في الهيئة.

بەڕێزسەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی نەزاهە ڕەئیتان لەسەر ئەوە.

بەڕێز سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جگە لەو بڕگانەی کەوا لێی دەرهاتووە، ئەوەی تر کە لیژنەی هاوبەش خوێندیانەوە، ئێمەش پشتگیری لێ دەکەین.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کاك د.احمد فەرموو.

بەڕێز د.احمد ابراهيم على(وەرتى):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە کردنەوەی لقەکان، لقی هەیئەکە لە موحافەزات و لە ئیدارات، من پێشتر قسەم لەسەری کرد، لەبەر ئەوەی نیزامی ئیداری لە ولاتی ئێمە بە موحافەزات و قەزاو ناحیە دەست پێ دەکات، ئیدارات لە نیزامی ئیداری نیە، یەعنی ئەمە پێموایە ئیشکاڵێکە لێرەدا، وتم لێرە ئەگەر لە جیاتی ئیدارات، یەعنی شار بنووسرێ باشترە، نەوەك ئیدارات، ئەمە وەکو مولاحەزەیەك، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا ئەوانەی مولاحەزەیان لەسەر ئەم خاڵانە هەیە، خورشید احمد، شوان کریم، جەمال طاهر، حسن محمد، عبدالسلام بەرواری، ئەم بەڕێزانە ئەیانەوێ مورداخەلە بکەن، کاك خورشید فەرموو.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

له مەهامەکان (اعداد میزانیة الهیئة وملاکها الوظیفی و وضع الجدول الخاص برواتب موظفیها) ئێمە لێرەدەبێ (الاشراف علی تنفیذ المیزانیة) چونکە میزانیە چووە دەسەلآتی هەیئە، (الاشراف علی تنفیذ المیزانیة التی تعدها الهیئة) بەو شکلە بێ بۆ ئەوەی تەعاروز نەکات لەگەڵ هەیئە، دوو لایەن دەبنە ئیعداد، ئیعدادەکە لێرە هەیئە دەبێ ئیشراف بێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

جمال طاهر کەرەمکە.

بەڕێز جمال طاهر ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە دیسان گوتمان کە تەنها لێرە بمینێت (فتح فروع للهیئة في محافظات الاقلیم) ئەوەی تر ببردرێتە ماددەی 12 (یدیر الفرع ترتبط اقسام الفرع) ئەوە بڕواتە ماددەی 12 لە ئەسڵی مەشروع.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

شوان کریم کەرەمکە.

بەڕێز شوان عبدالکریم جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیەکەی منیش وەکو هاوکارم کاك خورشیدە، ئەمە یان ئیعدادی میزانیەکە هەر لابرێ، لەبەر ئەوەی دراوە بە هەیئەکە، یان ئیشراف ببێت بە دەسەلآتی سەرۆك، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

حسن کەرەمکە.

بەڕێز حسن محمد سورە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکەی من کاك شوان کردی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

عبدالسلام بەرواری کەرەمکە.

بەڕێز عبدالسلام مصطفی صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی میزانیە وترا، دوو، ئێمە مەجلسمان هەیە، ڕەئیس چۆن هەقی هەیە قەرار بدات فرع بکرێت، ئینجا ئیقتراح بکات و تەقدیمی بکات بۆ مەجلس، باسی قیادەی جەماعیمان نەکرد، بۆیە بە سیغەکە بگۆڕدرێت، نە ڕەئیس فەرع دەکاتەوە، ئیقتراحێکە عەرزی دەکات لەسەر مەجلس بە هەر شێوەیەك، وە ئیعادەی ڕەئی خۆم ئەکەم کە مدیر بن نە مدیر عام بن، ئەخیرەن، ئێمە مەجلسمان هەیە، مەجلس خۆ دەبێ تەغیرەکە

ببینیت، بۆیە (اعداد تقریر دوری وعرضه علی المجلس لتقدیمه الی البرلمان)یەعنی ڕاپۆرتەکە تەقدیمی مەجلس بکات، مەجلس تەقدیمی پەرلەمان دەکات، نەوەك خۆی بێ مەجلس تەقدیم بکات، خۆی مەجلسمان بۆ ئەوە دانابوو.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە تێبینیەکان، زۆر باس لە خاڵی دووەم کرا، (اعداد المیزانیە) پاش ئەوەی ئەنجومەنی دەستە پەسەند کرا، لە ماددەی نۆ، ئەوە ئەو بڕگەی دووەم لێرە لادەدەین، چونکە هیچ قیمەتێکی نامێنێت، سەبارەت بە پێشنیارەکەی کاك عبدالسلام، پێشنیاری کردنەوەی لق، نەوەك بڕیاری لەدەست بێ کەوا لق بکاتەوە، ڕاستە ئەنجومەنێك پێك هێندرا، ئەنجومەنێك دانرا لەناو دەستەکە، بەڵام سەرۆکی دەستەی نەزاهە کە لەلایەن ئەنجومەنی دادوەری تەرشیح دەکرێ، پەرلەمان دەنگی بۆ دەدات، دەسەڵاتی ئەوەندەی نەبێ لقێك لە پارێزگا بکاتەوە، بۆ ئەوەندە دەسەڵاتەی نەدەینێ، ئەگەر ئەوەش نەمێنێ، دەسەڵاتەکانی تر هەموو شتی شکلیە، سەبارەت بە (تقدیم تقریر دوری) ئەو بەرزی دەکاتەوە ڕەفعی دەکات بۆ پەرلەمان، بەس تەقریرەکە لە لایەن ئەنجومەنەوە ئامادە کراوە، بۆیە ئەو دەقەیەش وەکو خۆی بمێنێتەوە، بڕگەی دووەم لادەدرێ، بڕگەی یەکەم وەکو خۆی، هی سێیەم دەبێتە دووەم، ئەو وردەکاریەی کە تێیدایە خاڵی یەك و دوو، تەرتەبەت ئەقسام فەرع و ئەوانە، ئەو وردەکاریە هەر پێشتر باسمان کرد، لە ڕاپۆرتی هاوبەشی هەردوو لیژنەش هاتووە، کە ئەو وردەکاریە، پێویست ناکات، ئەوە پەیوەندی بە ماددەی 12 هەیە، ئەوانە لادەدرێ، بڕگەی پێنجەم دەبێتە سێیەم، (الطلب من مجلس القضاء بتنسیب محققین عدلین) ئەوەش دەبێتە بڕگەی 4، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا لیژنەی نەزاهە ڕەئیەکتان هەیە لەو بارەیەوە.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هاوڕاین لەگەڵ لیژنەی هاوبەش.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا لیژنەی هاوبەش ئەگەر نەسەکە بخوێننەوە، بۆ ئەوەی بدەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة العاشرة:

يمارس الرئيس المهام الاتية:

اولاً: ادارة اعمال الهيئة وضمان تأدية واجباتها في حدود القانون بما يضمن تحقيق اهدافها.

ثانياً: فتح فروع للهيئة في المحافظات وادارات الاقليم على ان يدير كل فرع موظف بدرجة مدير عام، حاصل على شهادة جامعية اولية على الاقل.

ثالثاً: تقديم تقرير دورى كل اربعة اشهر للبرلمان او كل ما اقتضى الحاجة يتضمن نشاطات الهيئة ومنجزاً عن القضايا التى تمت التحقيق فيها والتى تم غلقها والتى احلت المحكمة المختصة ويسمح للجمهور ووسائل الاعلام بالاطلاع عليه.

رابعاً: الطلب من مجلس القضاء بتنسيب محققين عدليين للعمل في الهيئة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ لەگەڵە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدانیە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، یەك کەس لەگەڵدانیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، ئێستا بۆ ماددەی 11 فەرموو.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 11:

یەکەم: سەرۆکی دەستە جێگرێکی دەبێت بە مەرسومی هەرێم و بە پلەی تایبەت دادەمەزرێ.

دووەم: سەرۆکی دەستە بۆی هەیە هەندێ لە دەسەلاتەکانی خۆی بە جێگرەکەی و بەڕێوەبەرە گشتیەکان یان پشکێنەرە گشتیەکان بدات.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الحادية عشرة:

اولاً: لرئيس الهيئة نائب يعين بمرسوم اقليمى وبدرجة خاصة.

ثانياً: لرئيس الهيئة ان يخول بعض صلاحياته لنائبه وللمدراء العامين او المفتشين العامين.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی نەزاهە ڕەئیتان.

بەڕێز سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو لیژنەی نەزاهە هیچ تێبینیەکمان نیە لەسەری، خوازیارین وەکو خۆی بمێنێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش ڕەئیتان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە بڕگەی یەکەم هیچ تێبینیمان نیە، لە بڕگەی دووەم، پێشنیار دەکەین کەوا لە کۆتایی بڕگەکە (او المفتشین العامین) لابدرێت لەبەر ئەوەی ئەو پلە و ئەو پۆستە لە سیستەمی ئێمە نیە و نەماوە، لەبەر ئەوە (او المفتشین العامین) ئەو عیبارەیە لابدرێت لە کۆتایی بڕگەی دووەم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ ئەیەوێت لەسەر ئەو ماددەیە قسە بکات، فاضل بەشارەتی، سەمیرە گۆران، شوان کابان، شڤان احمد، بەشیر خلیل، ئاسۆ کریم، بێریڤان سەرهەنگ، تارا ئەسعەدی، سەردار رشید، احمد وەرتی، عمر نورەدینی، هاژە سلێمان، ئەم بەڕێزان ئەیانەوێ موداخەلە بکەن، فەرموو.

بەڕێز فاضل محمد قادر(بەشارەتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەماددەی یازدە لە خاڵی دووەم من تەنها یەك مولاحەزەم لەوە هەیە کە دەڵێ، سەرۆکی دەستە بۆی هەیە، یەعنی ئەمە تەقریبەن ئیختیاریەك دەبەخشێ، بە بڕوای من لێرە دەبێ سەلاحیاتی، چونکە لێرە بە هەقیقەت دەستەیەکی تەفتیشیە لیژنەی نەزاهە، کە دەڵێ سەرۆکی دەستە بۆی هەیە هەندێك لە دەسەلاتەکانی خۆی ببەخشێ، بۆیە من پێشنیار دەکەم لێرە دەسەلاتی هەیئەتەکە دیاری بکرێ، نەوەك سەرۆکی دەستە بۆی هەبێ، ببێتە ئیختیاری، ئایا ئەو دەسەلاتەی پێ بدات یان پێی نەدات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سەمیرە گۆران کەرەمکە.

بەڕێز سەمیرە عبدالله اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری قسەکانی کاك فاضل دەکەم، خاڵی یەکەم هیچ تێبینیم نیە، بەڵام هی دووەم (لرئیس الهیئة تخویل مرئوسه بعض مهامه) ئەگەر سیفەکە وای لێ بێت پێم باشترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێرە لە ئەسڵی پرۆژەکە، ئیختیاری پێی داوە، ئەتوانێ هەیبێ، ئەتوانێ نەیبێ، فەرزی نەکردۆتە سەری، بەس ئەگەر ڕەئیەکی ترتان هەیە، جێگەی ڕێزە، شوان کریم کەرەمکە.

بەڕێز شوان عبدالکریم جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

فەصلی دووەمی ماددەی 11، پێش ئەوە بووە کە ئێمە مەجلسێ دروست بکەین بۆ ئەم هەیئەیە، لەدروست کردنی مەجلسەکە سەرۆکی هەیئە بەشێ لە دەسەلاتەکانی درا بە مەجلسەکە، بەشێکی کەمی لە دەسەلاتەکانی ماوەتەوە، ئێستا بەشێکی ئایا بە نائیبەکەی، چی بدا بە مدیر عام و موفەتیشەکان، یەعنی بەس هەقە لێرە ئەوەندە بمێنێتەوە، پشتگیری بەشێکی ئیقتیراحەکەی لیژنەی هاوبەش دەکەم، کە موفەتیشە عامەکانی لێ لاببرێت، ئیزافەی ئەوەش دەکەم کە مودیر عامەکانیشی لێ لاببرێت، چونکە مودیر عامەکان خۆیان لەخوارەوە بۆیان دیاری کراوە، وەزیفەکەیان چیە، هینی ئیداریان چەندە بەڕاستی، توانای ئیداری و دەسەلاتیان چەندە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، شڤان احمد کەرەمکە.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

(لرئیس الهیئة نائب یتولی رئیس) شروتەکەی لێرە دیاری نەکراوە، من پرسیارەکەم لە لیژنەی هاوبەشە، شروتی نائیب دیاری نەکراوە لێرە، کەچی لە مودیر عامەکان شروتمان بۆ دیاری کردووە، تەحدیدمان کردووە دەبێ ئەوەندە خدمەی هەبێ، شەهادەی جامعی ئەوەلی هەبێ علی ئەقەل، شەرتێك دیاری نەکراوە نازانم، تێدا نەهاتووە، ثانیاً لرئیس الهیئة یخول بعض صلاحیاته) لە قانوندا بعض زۆر کەم بەکاردێت، (جزء) و (کل) هەیە، (جزء من صلاحیاته) نا(جزء من اختصاصاته) ئیختیساسات شاملتر، سەلاحیات دەگرێتەوە هەم ئیختیساسات دەگرێتەوە، (جزء من اختصاصاته) جارێکی تر ئەوەم کردووە تێپەڕ بووە وەرنەگیراوە، بەلأم لە قانوندا ئەمە باشترە، ئەمە زۆر زۆر بەکاردێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك شڤان ئەگەر موهەندس بێت، ئەوەی تر موهەندس نەبێ، ئیختیساس چی پێ بدات سەلامەت بی، سەلاحیات باشترە.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەصدەری ڕەئیسی کە سەلاحیات، ئیختیساسات سەلاحیاتیش دەگرێتەوە، ئیختیساساتیش دەگرێتەوە، بەلأم سەلاحیات تەنیا سەلاحیات دەگرێتەوە، ئیختیساسات ناگرێتەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئاسۆ کریم کەرەمکە.

بەڕێزبکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەومادەیە بەڕاستی، کەباس لە جێگری سەرۆك دەکات، لەو ماددەیەدا دیاری نەکراوە، میکانیزمی دەست نیشان کردنی جێگر چۆن دەست نیشان دەکرێ؟، کێ دایدەنێ؟، ئەو مەرجانەی کە دەبێ لە جێگر هەبن، بۆیە پێم باشە هەر هەمان شت ئەو مەرجانەی لە سەرۆك هەن، لە جێگریش هەبن، هەروەها هەر لە لایەن مەجلسی قەزاوە ئیختیار بکرێت، لە پەرلەمانیشەوە بابڵێین ئینتیخاب بکرێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بێریڤان خان کەرەمکە.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کرا، بۆیە دووبارەی ناکەمەوە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز تارا ئەسعەدی.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەر لە هی یەکەم نەوتری (لرئیس الهیئة) بەڵکو بوتری (ان ینتخب لرئیس الهیئة نائباً له خبرة لایقل عن عشرة سنوات ویخول له بعض صلاحیاته ویعین بمرسوم اقلیمی وبدرجة خاصة) ئەوەی دووەم، وابزانم لە ناو مەجلسەکە هەیە، پێویست ناکات لێرە ئەگەر مودەرائەکان باسیش نەکرێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز سەردار رشید کەرەمکە.

بەڕێز سەردار رشید محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە منیش هەمان ڕەئی برادەرانم هەیە، کە سەرۆکی دەستە بە چەند مەرجێك دادەندرێت، وە مەرسومی هەرێمی هەیە، مەرسومی هەرێمی بۆ دەردەچێت، مادام جێگر ئەو گرنگیەی هەیە بە مەرسومی هەرێمی دادەمەزرێ، دەبێ هەمان مەرجەکانی سەرۆکی بۆ دیاری بکرێ، دیاری کردنی جێگریش کێ دیاری ئەکات؟، من ئەو پرسیارەشم ئەوێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز د.احمد وەرتی کەرەمکە.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی)؛

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش سەبارەت بە جێگری سەرۆك هەمان ڕەئی هاوکارانم هەیە، کە پێویستە ئەویش مەرجەکانی دیاری بکرێ و وازح بێ، دووەم، سەبارەت بەو دەسەلاتانەی کەوا سەرۆکی هەیئە ئەیدات بە جێگرەکەی، یان بە بەڕێوەبەرە گشتیەکان، من پێم باشە بە شێوەی تەحریری بێ ئەو تەخویل کردنە، واتە بنووسرێ (لرئیس الهیئة ان یخول تحریریاً بعض صلاحیاته لنائبه والمدراء العامین)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان؛

بەڕێز هاژە سلێمان کەرەمکە.

بەڕێز هاژە سلێمان مصطفی؛

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیەکەی منیش هەر لەسەر پشکێنەرە گشتیەکان بوو، بۆ ئەوەی وەزیفەی موفەتیشی عام، کە بەڕاستی لەدوو، سێ شوێنی یاساکەدا هاتووە، ماددەی شەشەمیش لە بڕگەی حەوتەم هاتووە، لەماددەی 12 لە بڕگەی دووەم خاڵی (ت) دا هاتووە، بۆیە نازانم بەڕاستی من لە جەلسەکەی تر لە ماددەی شەشەم کە موناقەشە کرا لێرە نەبووم، ئیقتراحی ئەوەم کرد کە پشکێنەرە گشتیەکان لاببرێت، چونکە ئەو وەزیفەیە نیە لە کوردستان، ئەگەر تەئکیدێك بکەینەوە لە لیژنەی یاسایی، لەوێ لابرا یان نا، لەماددەی شەشەم بڕگەی حەوتەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان؛

بەڕێز عمر نورەدینی کەرەمکە.

بەڕێز عمر حمدامین نورەدینی؛

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە بڕگەی یەکەم برادەران باسیان کرد کە کێ و چ لایەنێك نائیب تەرشیح دەکات، ئەو لایەنەی کەتەرشیح و کاندیدی دەکات، لە کوێوەدەبێ؟، هەروەها مەرجەکانیشی، سەبارەت بە بڕگەی دووەم، لە ڕاستیدا دەبێ جێگر و نائیبی هەبێ، بەلأم لە لایەکی ترەوە سەرۆك موخەوەل کراوە، سەلاحیاتی خۆی بداتێ یان نەیداتێ، یەعنی دەکرێ نەیداتێ، باشە ئەگەر دەسەلأتی نادانێ نائیبی بۆچی هەبێ، کەواتە بەڕەئی من بەوە شێوەیە بگۆڕدرێت، کە پێویستە بەشێك لە دەسەلأت و سەلاحیاتی خۆی بداتێ، چونکە ئەگەر نەیداتێ بۆچی جێگری هەبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان؛

ئەگەر سەلاحیاتت پێیدا، ئەگەر نەخۆش بوو هیچی پێ نەدا ئەوە دێتە جێگای، سەفەری کرد ئەچێتە جێگای، حار وا هەیە هیلاك ئەبێ هاوکاری ئەکات، بەقانون ئەگەر وات لێی کرد، ئەبێ ئیحتیرامی یاساکە بگرێ، ئەگەر وەك جەنابت ئەڵێی تەحدید بکرێ ئیلاو بیلا ئەبێ بیداتێ لە چ بوارێك، ئەبێ ئەو

بوارانەش تەفسیلاتی بۆ بکرێ، نەختێك تەعقید ئەبێتەوە، لیژنەی هاوبەش، سوپاس بۆ ئێوەی بەڕێز، تەواو بوو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مولاحەزاتی برادەران زیاتر لەسەر بڕگەی دووەم بوو، لەسەر تەخویلی سەلاحیات، بەس من پێموایە لە تەبعەکە ئەمە ئەتوانێ حەل بکرێ، وا ئەچێ ئاوا نەنووسرابێ، (لرئیس الهیئة ان یخول بعض صلاحیاته) کە کاك شوان کریم کابان زۆر باش باسی کرد، ئەگەر سەلاحیاتی هەمووی بدات بە نائیب و مودیر عامەکان و بەومەجلسە کەواتە ئەم رەئیسە هیچ دەسەلاتێکی پێیەوە نامێنێت لەم هەیئەتە گەورە، حەلی ئەو کێشەیە ئەوها ئەکرێت کە بڵێ (ان یخول بعض صلاحیاته لنائبه او للمدراء العامین) خۆی بەتەحسیل حاصل رەئیسی هەیئە ئەبێ بەعزێ سەلاحیاتەکانی بدات، جەنابیشت ئێستا تەوزیحێکت پێیدا، جائیزە ئەم مودیرە لێرە نەبێ، نەخۆش بێ، سەفەر بکات، نابێ ئیش و کارەکان بوەستێ، ئەبێ بەعزێك لە سەلاحیاتەکانی بدات یان بەنائیبەکەی یان بەو مودیر عامانەی کە لە شارەکانن، ئیتر ئەوەش بەگوێرەی تەعلیماتێکە کە لەئەخیری ئەم یاسایە پێی دەرچووە، کە ئەڵێ رەئیسی هەیئە ئیسداری تەعلیمات دەرئەکات، بۆ تەنفیز کردنی ئەم یاسایە، بە واتا لەو تەعلیماتە باسی لەسەر ئەکرێ ئەم ڕەئیسی هەیئەیە، چەند دەسەلاتی خۆی کام دەسەلاتانە، هەتا ناحیەی سەرف بێ، قەرار وەرگرتن بێ، قەرار ناردن بێ، چۆن چۆنی بۆیان تەحدید ئەکات، ئەوە زیاتر ئیشی ئەوانە، لێرە ناکرێ سەلاحیاتەکان بە دەرج یەك بەدوای یەکا باسی لەسەر بکەین، باقی تری بە نیسبەت ئەوەی کەنائیب کێ دایئەنێ، ئێمە پێمان وایە مادام رەئیسی هەیئە لە لایەن پەرلەمانەوە ئیختیار ئەکرێت بە مەرسومێکی ئیقلیمی دادەندرێت، نائیبیش هەر بە مەرسومی ئیقلیمی دائەندرێت، کەواتە نائیبیش ئەبێ ئەو شروتانەی هەبێ، کە لە رەئیسی هەیئەکە هەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی نەزاهە رەئیتان.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕەئی ئێمە وەکو لیژنە، ئەگەر هاتو بەهۆی ئەوەی کە سەرۆکی هەیئەکە مونتەخەبە لە لایەن پەرلەمانەوە، بۆیە ئەو شوروتە قاسیانە دانراوە، یاخود ئەبێ مورەشەح بێ لە لایەن ئەنجومەنی دادوەری، ئەو پێوەرانە بۆ ئەوە دانراوە، چونکە ئەو سەرۆکی زۆربەی دەسەلاتەکەی لە دەستە، هەرچەندە مەجلسەکەش هەیە، بەلاّم لە لایەن پەرلەمانەوە دەنگدانی لەسەر ئەکرێ، بەلاّم لەبیرمان نەچێ نائیبەکەی لێرە تەعین ئەکرێ، تەعین کردن فەرقی هەیە لەگەڵ ئەوەی کەوا، دانانی بەدەنگدان، بۆیە بە ڕەئی ئێمە هیچ پێویست ناکات ئەو شروتانەی کە بۆ سەرۆك هەیە لێرەدا زیکر بکرێ بۆ نائیبەکەی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش ئاخیر سیاغەتان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الحادية عشرة:

اولاً: لرئيس الهيئة نائب يعين بمرسوم اقليمى بناءً على ترشيح من الرئيس ويكون بدرجة خاصة.

ثانياً: لرئيس الهيئة ان يخول بعض صلاحياته لنائبه او للمدراء العامين.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێ دایبنێیت؟، ئەوە تکایە وازح بێ.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی لێرە تازە پێشنیار کرا، لەلایەن سەرۆکی دەستە تەرشیح دەکرێ، لە لایەن سەرۆکایەتی هەرێم مەرسومی پێ دەردەچێ، مەرسومەکی هەرێمی پێ دەردەچێ، (لرئيس الهيئة نائب يعين بمرسوم اقليمى بناءً على ترشيح من الرئيس) رەئیس پێناسە کرایە لە ماددەی یەك، واتە رەئیسی هەیئە، (ویکون بدرجه خاصه).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە نەسەن بیخوێنەوە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الحادية عشرة:

اولاً: لرئيس الهيئة نائب يعين بمرسوم اقليمي بناءً على ترشيح من الرئيس ويكون بدرجة خاصة.

ثانياً: لرئيس الهيئة ان يخول بعض صلاحياته لنائبه أو للمدراء العامين.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لەخاڵی یەك ئەوەی (يحل محله عند غيابه)، نیزامیە کاك عمر صدیق فەرموو.

بەڕێز عمر صدیق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی هاوبەش ئاماژەیان بەوەدا، ئەو خاڵانەی یان ئەو مەرجانەی کە پێویستە لە نائیبی هەیئە هەبێ، هەر ئەو مەرجانەئەبێ کە لە رەئیس هەبووە، بەڵام لەم مادەیە هیچ ئاماژەیەك بەوە نەدراوە، ئەگەر بکرێ ئاماژەیەکی پێ بدەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە ئەخیر سیاغە بیخوێننەوە، ئەیدەینە دەنگدان، خۆتان حازر بکەن، گوێتان لێی بێ، ئێستا دەنگدانەوە، فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الحادية عشرة:

اولاً: لرئيس الهيئة نائب يعين بمرسوم اقليمي بناءً على ترشيح من الرئيس ويكون بدرجة خاصة.

ثانياً: لرئيس الهيئة ان يخول بعض صلاحياته لنائبه أو للمدراء العامين.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێ لەگەڵە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، 39 ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، کێ لەگەڵدانیە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، 13 ئەندامی بەڕێز لەگەڵدانیە، سوپاس، بۆیە بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، بۆ ماددەی 12 فەرموو.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی دوازدە:

دەستە لە بەڕێوەبەرە گشتیەکان و نووسینگەی سەرۆکی دەستە پێك دێت بەم شێوەیەی خوارەوە:

یەکەم: فەرمانگەی کاروباری کارگێڕی و دارایی، فەرمانبەرێك بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی سەرۆکایەتی دەکات و دەبێت بەلای کەمی بڕوانامەی بەرایی زانکۆی بەدەست هێنابێ شارەزایی لە بواری پسپۆڕیەکەیدا لە 10سالّ کەمتر نەبێ ژمارەیەك لە فەرمانبەران هاوکاری دەکەن ئەم فەرمانگەیە ڕێکخستنی کاروباری دەستەی کارگێڕی و بەڕێوەبردنی کاروباری دارایی و ئامادەکردنی بودجەی سالانەو ڕێکخستنی کاروبارە داراییەکان و وردبینی ناوخۆ و ئامادەکردنی ڕاپۆرتی مانگانەو سالانەی دارایی بە پێی یاسا دەگرێتە ئەستۆ.

دووەم: فەرمانگەی کاروباری یاسایی و لێکۆڵینەوەکان، فەرمانبەرێك بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی سەرۆکایەتی دەکات و دەبێت بەلای کەمی بڕوانامەی بەرایی زانکۆی بەدەست هێنابێ، شارەزایی لە بواری پسپۆڕیەکەی لە دە سالّ کەمتر نەبێ ژمارەیەك لە فەرمانبەران و لێکۆڵەرەوان و پسپۆڕان هاوکاری دەکەن و لەمانە پێك دێن:

1-بەڕێوەبەری کاروباری یاسایی، ئەم ئەرکانەی خوارەوە دەگرێتە ئەستۆ:

أ-بیرو ڕا دەربڕین و ڕاوێژکاری لەو مەسەلە یاسایانەی دەخرێنە بەردەم دەستە.

ب-دادبینی کردن لەبەردەم دادگا تایبەتەکاندا لەومەسەلانەی پەیوەستن بە دۆزەکانی گەندەڵی کە دەستە دەیانجوڵێنێ و ڕێگاکانی تانە لێدان بۆیان دەگرێتەبەر، تا لەسەر داوای دەستە نوێنەرایەتی دەستە لە لیژنەکان لێکۆڵینەوە دەکات کە لەلایەن پشکێنەرە گشتیەکانەوە دامەزراون.

ت-ئامادەکردنی باس و توێژنەوەی یاسایی تایبەت بە یاساکانی بەربەرەکانی گەندەڵی و ئەو ڕێکەوتننامە نێودەوڵەتیانەی لە بارەی گەندەڵیەوەن.

ج-ڕا دەربڕین سەبارەت بە بڕیارە کارگێڕیەکان و ئەو گرێبەستانەی لە لایەن دەستەکانی حکومی و ئەو دەستانەی ملکەچی حوکمەکانی ئەم یاسایە کراون.

2-بەڕێوبەرایەتیەکانی لێکۆڵینەوە ئەم ئەرکانە دەگرێتە خۆی:

أ-پەردە هەڵماڵین لەسەر حاڵەتەکانی گەندەڵی و لە هەموو دەستەکانی حکومەتداو کۆکردنەوەی زانیاری لە بارەیانەوە بە پشت بەستن بەدەزگا تەکنیکیەکان و هاوکارانی نهێنی و لێکۆڵینەوە لێیان.

ب-دانانی میکانیزم و ڕێکارەکانی وەرگرتنی تۆمەت نامەی گەندەڵی و سکاڵای هاوواڵتیان لەبارەیانەوە.

سێیەم: فەرمانگەی خۆپاراستن و شەفافیەت، فەرمانبەرێك بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی سەرۆکایەتی دەکات و دەبێ بەلایەنی کەمی بڕوانامەی بەرایی زانکۆی بەدەست هێنابێ و شارەزایی لە پسپۆرییەکەیدا لە دە ساڵ کەمتر نەبێ، ژمارەیەك لە فەرمانبەران هاوکاری دەکەن و ئەم ئەرکانە دەگرێتە خۆی:

1-ئامادەکردنی نموونەی پشکنینی بەرژەوەندیە داراییەکان بەپێی سیستەمێکی تایبەت بەخۆی و کە سەرۆکی دەستە دەری دەکات و هەموار کردنی پێویستی بۆ پێشنیار دەکات و بەدواداچوونی بۆ دەکات و لەدروستی زانیاریەکان تیایدا هاتوون دڵنیا دەبێت و ڕاپۆرتی دەوری لە بارەیانەوە پێشکەشی سەرۆك دەکات.

2-دڵنیا بوون لە مەشروعیەتی سەرچاوەکانی ئەو سامانانەی دەکەونە ژێر سێبەری حوکمەکانی ئەم یاسایە، کە بەناوی ئەوەوە یان بە ناوی کەسێکی دیکەوە تۆمار کراون، چ لە ژێردەستی ئەو دابن یان لە ژێر دەستی کەسی دیکەدا بن مادامەکی مولکداریەکەی بۆ ئەو دەگەڕێتەوە هەروەها بۆی هەیە لەو پێناوەدا لە سامانی هەر هاوواڵتیەك دڵنیا بێ کە گومانی ئەوەی لێ بکرێ، بەهەر سیفەتێك بێ سامانی گشتی لەبەر دەستدابێ، یان سەرچاوەی داهاتەکەی نا ڕەوا بێت چ لەناو هەرێم بێ یان لە دەرەوە، بە پێی حوکمەکانی ئەم یاسایە و یاسا بەرکارەکانی تر.

3-دانانی میکانیزمی کاری پابەند کراو بۆ ئەو فەرمانگە فەرمیانەی پەیوەندی ڕاستەوخۆیان بە هاوواڵتیانەوە هەیە بۆ بەهێز کردنی شەفافیەت و بۆ قەدەغە کردنی بڵاوبوونەوەی گەندەڵی لەناویاندا.

4-بەرەپێدانی کارایی لێکۆڵینەوە لە دۆزەکانی گەندەڵی و شێوازەکانی چاودێری دارایی و پشکنینی کارگێڕی و بڵاو کردنەوەی فەرهەنگی دەست پاکی و شەفافیەت.

5-بەدواداچوونی جێبەجێ کردنی یاساو ڕێنماییەکان.

6-گەشەپێدانی پەیوەندی لەگەڵ ئەو ڕێکخراوانەی چالاکی هاوشێوەیان هەیە.

7-بەڕێوەبردنی بەرنامەی ڕاهێنان و بەستنی کۆنگرە بەهاوکاری وەزارەتەکان و لایەنە پسپۆڕو دەزگاکانی کەرتی تایبەت.

چوارەم: نووسینگەی سەرۆکی دەستە، فەرمانبەرێك بە پلەی بەڕێوەبەر سەرۆکایەتی دەکات و دەبێ بەلای کەمی بڕوانامەی بەرایی زانکۆی بەدەست هێنابێ، ژمارەیەك لە فەرمانبەران هاوکاری دەکەن، نووسینگە ڕێکخستن و بەدواداچوونی نامە گۆڕینەوەو دابین کردنی پەیوەندیەکانی هەموو ئەو ئەرکانەی پێ دەسپێردرێ لە ئەستۆ دەگرێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەعەرەبیش فەرموون بخوێننەوە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثانية عشر: تتكون الهيئة من المديريات العامة ومكتب رئيس الهيئة وعلى الشكل الآتي:-

أولاً: دائرة الشؤون الأدارية والمالية: يرأسها موظف بدرجة مدير عام حاصل على شهادة جامعية أولية على الاقل وله خبرة لا تقل عن عشر سنوات في مجال اختصاصه ويعاونه عدد من الموظفين، وتتولى تنظيم شؤون الهيئة الادارية تنظيم وادارة الشؤون المالية وإعداد الموازنات السنوية وتنظيم الامور المالية والمحاسبية واعمال التدقيق الداخلي ومسك السجلات وإعداد التقارير المالية الشهرية والسنوية وفقاً للقانون.

ثانياً: دائرة الشؤون القانونية والتحقيقات: يرأسها موظف بدرجة مدير عام حاصل على شهادة جامعية أولية في القانون على الاقل وله خبرة لا تقل عن عشر سنوات في مجال اختصاصه، ويعاونه عدد من الموظفين والمحققين والمختصين وتتألف من:

1- مديرية الشؤون القانونية: وتتولى المهام الآتية:

أ-إبداء الرأي والمشورة في المسائل القانونية التي تعرض عليها.

ب- الترافع امام المحاكم المختصة فيما يتعلق بقضايا الفساد التي تحركها الهيئة ومراجعة طرق الطعن بشأنها.

ت- تمثيل الهيئة في اللجان التحقيقية المشكلة من قبل مفتيشين عمومين بناءاً على طلب الهيئة.

ث- اعداد الدراسات والبحوث القانونية الخاصة بقوانين مكافحة الفساد والاتفاقيات الدولية بهذا الشأن.

ج- ابداء الرأي بشأن القرارات الادارية والعقود الصادرة من الهيئات الحكومية والهيئات الخاضعة لأحكام هذا القانون.

ثانياً: مديريات التحقيقات: وتتولى المهام التالية:

أ- الكشف عن حالات الفساد في الهيئات الحكومية كافة الخاضعة لأحكام هذا القانون، وجمع المعلومات بشأنها بالاستعانة بالاجهزة الفنية والمتعاونين السريين، والتحقيق فيها.

ب- وضع آليات واجراءات استلام مزاعم الفساد وشكاوى المواطنين بشأنها.

ج- لمحققي الهيئة ومدققيها الماليين صلاحية ممارسة مهامهم في كافة انحاء الاقليم.

ثالثاً: دائرة الوقاية والشفافية: يرأسها موظف بدرجة مدير عام حاصل على شهادة جامعية أولية على الاقل وله خبرة لا تقل عن (10) عشر سنوات في مجال اختصاصه، يعاونه عدد من الموظفين، وتتولى المهام الآتية:

1- إعداد نماذج كشف المصالح المالية وفقاً للنظام الخاص الذي يصدره رئيس الهيئة واقتراح التعديلات الواجبة عليها، ومتابعتها والتحقق من صحة المعلومات الواردة فيها وتقديم التقارير الدورية بشأنها الى الرئيس.

2- التحقق من مشروعية مصادر اموال المشمول بأحكام هذا القانون المسجلة باسمه او بأسم غيره سواء كانت في حيازته او في حيازة الغير مادامت ملكيتها تعود اليه، ولها في سبيل ذلك التحقق من اموال اي مواطن يشتبه انه يحوز بأي صفة كانت اموالاً عامة او مصدرها كسبٌ غير مشروع، سواء كانت داخل الاقليم او خارجه وفقاً لاحكام هذا القانون والقوانين النافذة الاخرى.

3- وضع آليات عمل ملزمة للدوائر الرسمية التي لها تماس مباشر مع المواطنين تعزيزاً للشفافية ولمنع تفشي الفساد فيها.

4- تطوير مهارات التحقيق في قضايا الفساد واساليب الرقابة المالية والتفتيش الاداري وإشاعة ثقافة النزاهة والشفافية.

5- متابعة تطبيق القوانين والانظمة والتعليمات.

6- تنمية العلاقات مع المنظمات ذات النشاطات المتشابهة.

7- ادارة برامج التدريب واقامة مؤتمرات بالتعاون مع الوزارات والجهات المختصة ومؤسسات القطاع الخاص.

رابعاً: مكتب رئيس الهيئة: يرأسه موظف بدرجة مدير حاصل على شهادة جامعية أولية على الاقل ويعاونه عدد من الموظفين ويتولى تنظيم ومتابعة المرسلات وتأمين الاتصالات وسائر المهام التي يكلف بها.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی نەزاهە ڕەئیتان.

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو لیژنەی نەزاهە، پێمان وایە هەندێکی دووبارە دابڕێژرێتەوە بۆ ئەوەی چاکتر بێ، سەبارەت بە بڕگەی یەکەم، فەرمانبەرێك بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی سەرۆکایەتی دەکات و بەلای کەمی بڕوانامەی بەرایی زانکۆی لە بواری پسپۆڕی فەرمانگەکەیدا بە دەست هێنابێ و شارەزابێ لە بواری پسپۆریەکەیداو.....هتد، دووەم، پێشنیار دەکەین بڕگەی یەکەی بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

1-بەڕێوەبەرایەتی کاروباری یاسایی فەرمانبەرێك سەرۆکایەتی دەکاتبە پلەی بەڕێوەبەر دەبێت بڕوانامەی زانکۆیی لە یاسادا هەبێ و بەلای کەمەوە پێنج ساڵ لە بواری پسپۆڕیەکەیدا خزمەتی هەبێ و ئەم ئەرکانەی خوارەوە دەگرێتە ئەستۆ و .....هتد.

2-بەڕێوەبەری لێکۆڵینەوەکان پێشنیاز دەکەین بەم شێوازە دابڕێژرێتەوە:

فەرمانبەرێك سەرۆکایەتی دەکات بە پلەی بەڕێوەبەر و دەبێت بڕوانامەی زانکۆی لە یاسادا هەبێ، بەلای کەمەوە پێنج ساڵ لە بواری پسپۆڕیەکەیدا خزمەتی هەبێ، ئەم ئەرکانە دەگرێتە ئەستۆ، سێیەم: فەرمانگەی خۆپاراستن و شەفافیەت، خاڵەکانی (یەك و دوو و سێ) هیچ تێبینیەکمان لەبارەیەوە نیە، خاڵی چوار: تەنها دەستەواژەی(وقواعد السلوك المهني) هەڵسوکەوتە پیشەیی و بنچینەییەکان لە کۆتایی رستەکەدا زیاد بکرێت، پێنجەم: وشەی بە دواداچوون بکرێت بە چاودێری کردن، خاڵی شەش و حەوت هیچ تێبینیمان لە بارەیەوە نیە، چوارەم، بڕگەی چوارەمیش لیژنەکەمان هیچ تێبینیەکی لە بارەیەوە نیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش ڕەئیتان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پێشنیاری ئەوە دەکەین کە تەنها لەو ماددەیە باس لە بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکان بکرێت، وردەکاریەکان و بەڕێوەبەرایەتیەکان، ئەوانە لێ گەڕێین بۆ نیزام داخیلیەکەی خۆیان لەوێ باسی بکەن، بۆیە ئەوە پێویست ناکات، دواتر هەندێ لە دەسەلاتەکانی لە بڕگەی یەکەم هاتووە، لەو ماددەیە درا ماددەی نۆ، کە دراوەتە ئەنجومەنی دەستە، کە لە ماددە نۆ پەسەند کرا، بۆیە ئێمە بە باشی دەزانین ماددەکە دابڕێژرێتەوەو زۆر کورت بکرێتەوە، ئەو هەموو دەسەلاّت و شتانەی لێرە باس کراوە پێویست ناکات، ماددەی دوازدە پێشەکیەکە تەنها ئەوەندە بێ (تتكون الهيئة من) واتە دەستە لەمانە پێك دێن، (اولاً: دائرة الشؤون الادارية والمالية يراسها موظف بدرجة مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية على الاقل وله خبرة لاتقل عن عشر سنوات في مجال اختصاصه) ئەویتر پێویست ناکات لە ئەنجومەنی دەستە هاتبوو، (ثانياً: دائرة الشؤون القانونية، يراسها موظف بدرجة مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية في القانون وله خبرة لا تقل عن عشر سنوات في مجال اختصاصه) (ثالثاً:دائرة الوقاية والشفافية) واتە وردەکاریەکان و تەفاصیلەکان هەمووی لابدرێت، (ثالثاً: دائرة الوقاية والشفافية يرأسها موظف بدرجة مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية على الاقل وله خبرة لا تقل عن عشر سنوات في مجال اختصاصه) رابعاً وەکو خۆی (مكتب رئيس الهيئة).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا کێ ئەیەوێت مداخەلە بکات، لێرەوە فەرموو، بەشیر خلیل، دلشاد شەهاب، احمد وەرتی، گوڵیزار قادر، خورشید احمد، خلیل عثمان، حسن محمد، جلال علی، جمال طاهر، تارا ئەسعەدی، بێریڤان

سەرهەنگ، ئاسۆ كريم، شڤان احمد، شوان كريم، شۆڕش مجيد، شلێر محمد نجيب، سەميرە گۆران، زەكيە سەيد صالح، ئاواز عبدالواحيد، صباح بيت الله، فاضل بەشارەتى، عمر نورەدينى، عماد احمد، ئێستا ئەم ئەندامە بەڕێزانە ويستيان قسە بكەن، فەرموو كاك بەشير.

بەڕێز د.بشير خليل حەداد:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

منيش هەر پشتگيرى لە ڕايەكەى ليژنەى هاوبەش دەكەم، چونكە ماددەكە زۆر درێژە بەڕاستى، ئەو هەموو تەفاصيل و جوزئياتە، بچێ لە نيزام داخليەكە باس بكرێت، كەواتە ماددەكە كورت بكرێتەوە شتێكى باشە، ئەوە ئەگەر كرا، ئەگەر نەشكرا، دەكرێت هەندێك مولاحەزات هەيە لەسەر مەسەلەكە، لە يەكەم، (مدير الشؤون القانونية) لە فەقەرەى (ت)(من قبل مفتشين عمومين) تەبعەن موفەتشين ئەوەى كە لامان دا، لێرەش دەبێ لابچێ، لە دووەم(مدير التحقيقات) لە خاڵى (أ) كە ئيشەكەى ئەوەيە (الكشف عن حالات الفساد في الهيئات الحكومية) ئێمە لێرە باسمان كرد، ئەوە هەيئە تەنها لە هەيئاتى حكومى ئيش دەكات، يان ئەوەيە ئێمە ژماردیتمان لە كوێ ئيش دەكات و عيلاقەى بەكێ هەيە، بۆيە من رەئيم ئەوەيە بنووسرێت(الكشف عن حالات الفساد في الهيئات الواردة في المادة الرابعة من هذا القانون.) لەوێندەر باسمان كردووە دەوائير و شتەكان كێن كە ئەو هەيئەيە ئيشى لەگەڵ دەكات، ئەگەر تەماشاى ئەوەكەش بكەين، مودير عامەكان بكەين، تێمان پەڕاند كە مودير فەرعەكان مودير عام بن، ژمارەى مودير عامەكان دەبێتە حەوت، بەڕاستى حەوت مودير عام بۆ هەيئەيەكى ئاوا زۆرە، ئێمە تەماشا دەكەين وەزارەتى وامان هەيە، وەكو وەزارەتى ئەوقاف و كاروبارى ئاينى، كە زياتر لە چوار هەزار مونتەسبى هەيە، ئەوجا سێ مودير عامى هەيە، بۆيە زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان:

بەڕێز دڵشاد شەهاب كەرەمكە.

بەڕێز دڵشاد شهاب حاجى:

بەڕێز سەرۆكى پەرلەمان.

منيش پشتگيرى لەوە دەكەم كە فيعلەن ئەو ماددەيە زۆر بە دوورو درێژى نووسراوەتەوە، بەشێكى دەكرێت لە نيزامى داخليدا بێ، وەكو ئەوەى لە تەقريرى ليژنەى هاوبەشدا هاتووە، ئەو تێبينيەيەى دكتۆر دووبارەيە بەس پشتگيرى دەكەم، فعلەن ئەو دەزگايانەى كە لە سنووری كاركردنى ئەوان دان، نەوەك تەنها بابڵێين ئەوەى كە تەنها هاتووە لە خاڵى (أ)ى بە ڕێوەبەرايەتى لێكۆڵينەوە، ئەم ئەركانە دەگرێتە ئەستۆ، پەردە هەرماڵين لەسەر حاڵەتەكانى گەندەڵى و دەستەكانى حكومەتدا و بە عام هەموو ئەو شوێنانەى كەكارى لەسەر دەكەن، تێبينى ئەساسيم لەسەر ئەوەيە كە سەيرى دەسەلآت و كارەكان بكەين لەو هەيئاتانەدا، بەڕێوەبەرايەتيەكانى لێكۆڵينەوە، لە هەموو جەوهەرى كارى ئەم هەيئەتە لەوێن، لە پەردە هەڵماڵين لەسەر حاڵەتەكانى گەندەڵى، لە دانانى ميكانيزم، يەعنى ئەو دوو مەهامەى كە بۆى تەحديد

کـراوە، وە لـە حاڵەتێکـدا ئەمـە بۆتـە بەڕێوەبەرایـەتییەك سـەر بـە بەڕێوەبەرایەتیـەکی گشـتیە، یـەعنی بـە دیتنی من ئەگەر ئەرکی قورسترین ئەرك لەم هەیئەتەدا ئەو پەردە هەڵماڵینە لەسەر حاڵەتەکانی گەندەڵی، لـە حاڵەتێکـدا هەیئەتەکـە دانـراوە لـە ڕەئـیس و نائیـب و مـدیر عامـەکان و تائـەخیری ئەمـە بۆتـە کـاری بەڕێوەبەرێك، بەڵایەنی کەمەوە ئەمـە لـە ئەرکـەکانی بەڕێوەبـەری گشـتیدا بێـت، ئـەوەی کـە لـە دووەمـدا، فەرمانگەی کاروباری یاسایی و لێکۆڵینەوەکان، کە فەرمانبەرێك بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی بەڕێوەی دەبـا، ئەم ئەرکانە لە زمنی کارەکانی ئەو دابن نەوەك بەڕێوەبەرێك یاخود بەڕێوەبەرایەتیەك، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز د.احمد کەرەمکە.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری ڕای لیژنەی هاوبەش دەکەم بۆ کورت کردنەوەی ئـەو خاڵانـە، ئـەو مودیریاتانـە، سـەبارەت بە مودیریەی تەحقیقات، من چەند مولاحەزەیەکم هەیـە بەڕاسـتی، دیـارە لـە نەزاهـەی بەغـدا موحـەقیق عەدلی هەیە کە خۆی تـەحقیق دەکـات، مەجموعـەی تـەحقیق موحـەقیق عـەدلی هەیـە لای نەزاهـە خۆیـان ئەوانە ئەمری قەبز و تەفتیش و، بە ئەمری قازی نەبێ دیارە ناکرێـت، بـەڵام ئایـا لێـرە لەدەسـتی کێدایـە، ئەو مودیریەی کە تەحقیقات لێرە دروست بووە، من پێشنیار دەکەم سەبارەت بـە مودیریـەتی تـەحقیقات، مودیریەی عامە بێ، یەعنی تەنها مودیریەت نەبێ، مودیریەی عامە بێ، چونکە ئەو تەحقیق دەکات، بۆیە من پێشنیار دەکەم کە هەم ڕەئیسەکەشی موحەقیق عەدلی بێ ئەم مودیریەتە، ئـەم مـودیر عامەیـە، وە لـە موحافەزات فروعی هەبێ، چونکە تەحقیق دەکات، پێویستە هەم لە مەقـەری هەیئـە، مودیریـەتێکی عامـە هەبێ بۆ تەحقیقات، لە موحافەزات و شارەکان لە ئیدارەکان، فروعی هەبێ، ڕەئیسـەکەی موحـەقیق عـەدلی بێ، یەعنی بەو شێوەیە (، یراسها موظف بدرجة مـدیر عـام حاصل علی شهادة جامعیـة اولیـة في القـانون لاتقل خبرة عن خمسة سنوات في مجال اختصاصه علی ان یکون محققاً عدلیاً) ئەمە پێشنیارم، سـەبارەت بـە کارەکانیشی، دوای (الکشـف عـن حـالات الفسـاد فی الهیئـات الحکومیـه .....الخ) پـێم باشـە لێـرە ئەگـەر ئەمـە پەسەند کرا کە مودیریەکەی موحەقیق عەدلی بێت، فەقەرەیەکی دیکەش زیاد بکرێت بۆ ئەرك و کارەکانی تری، بەو شێوەیە (یعطی المحقق في هذه المدیریة کافة الصلاحیات الممنوحـة للمحقـق بموجـب قـانون اصـول المحاکمات الجزائیة) یەعنی چۆن سەلاحیات و دەسەلاتەکان لەوێ بۆ موحەقیق چەندە، لێرەش هـەمان ئـەو دەسەلاتانەی هەبێ، ڕەئیسی ئەو مودیریە عامە موحەقیق عەدلی بێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز گوڵیزار قادر کەرەمکە.

بەڕێز گوڵیزار قادر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی 12 ، چەند خاڵێکم هەیە، یەکەم پشتگیری لەو ڕایە دەکەم، کە هەردوو مودیریەتی قانونی و تەحقیقات لە دوو فەقەرەی سەربەخۆدابن، بەلاّم پێشنیار دەکەم مودیریەتی تەحقیقات مودیریەتی گشتی بێت، بۆ ئەوەی لە شارەکانی تر لقەکانی لە ئاستی بەڕێوەبەرایەتیدا بن، دادوەرێکی لێکۆڵینەوە، سەرۆکایەتی ئەم مودیریەتە بکات، دادوەری لێکۆڵینەوەکەش دەسەلاّتەکانی وەك دەسەلاّتی دادوەری لێکۆڵینەوە وەك لە قانونی ئسولی مەحاکەماتدا هاتووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز خورشید احمد کەرەمکە.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بە تەئکید لەگەڵ ئەوەمە کە ئەم تەفسیلە لێرە تەفسیلەکی زۆر درێژە، پێویست ناکات، کورت کردنی لە سالحی یاساکەدایە، ئەمە یەك، دووەم، هەر لە نیهایەتی ماددەکە، (تحدد الهیئة المهام والصلاحیات والمسؤولیات التی تسند لهذه المدیریات) چونکە ئەگەر ئێمە ئیتیفاقمان کرد ئەو تەفسیلە هەلگرین، دەبێت ئێمە ئیتیفاق بکەین کە چ جێگایەك دەسەلاّت دەداتە ئەو مودیریەتە، بۆ دەست نیشان کردن، (تحدد الهیئة المهام و الصلاحیات والمسؤولیات التی تسند لهذه المدیریات) پاشان دێین ئەو مودیرانە کێ تەعینی دەکات، دەبێ ئەو ئالیەتە دیار بکەین، (یتولی مدیر الشؤون القانونیة ترشیح المدراء للمدیریات الواردة في هذا القانون ویصادق علیها الرئیس الهیئة ویصدر امر التعین) یەعنی ئەمە مودیری عام تەرشیح دەکات، رەئیسی هەیئە موسادەقەی لەسەر دەکات، ئەمرێکی ریئاسی هەیئە دەردەچێت بۆ تەعینی ئەمانە، بۆ ئەوەی بزانین کێ ئەم مودیرانە تەعین دەکات؟، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز خلیل عثمان کەرەمکە.

بەڕێز خلیل عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کرا، بەس ڕام لەگەڵ ڕای لیژنەیە کە ئەم هینانە کورت بکرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەست خۆش، بەڕێز حسن.

بەڕێز حسن محمد سورە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ ئەوەمە کە ئەو ماددەیە زۆر تەفسیلی پێ دراوە، ئەم ماددەیە باس لە جیهازی تەنفیزی هەیئەکە دەکات، کە سێ بەشە، یەکەمیان، مودیریاتی عامە و مەکتەبی رەئیسە، دووەمیان، کەوادیر و موەزەفی هەیئەکەیە، سێهەمیشیان ئەو موەزەفانەی کە لە دەوائیری ئیقلیم لە خوبەراو موستەشارین کە

هەیئە ئیستیعانەیان پێ دەکات لە کاتی پێویست، بۆیە دەکرێت داڕشتنەکەی بەو شێوەیە بێ، (یکون للهیئة جهاز تنفیذی) لێرە دەتوانین ناوی یەك بەیەك لەم دەوائیرانە بێنین، کە موديرە عامەکان، بە کورتی تەنها ناوەکانیان و کێ ریئاسەیان دەکات، دووەم، باس لەوە بکەین (تختار الهيئة الكادر الاداري والفني من ذوي الخبرة والكفاءة والنزاهة والتخصصات العلمية وبشفافية وعبر المنافسة وفقاً للمعايير التى تحددها اللائحة التنظيمية) ئەمە زیاتر بۆ ئەو ئیشکالیەی کە کاك فرسەت باسی کرد، لەمەوزوعی تەعین کردن و بەنیسبەتی تەعین کردنی ئەمانە، خاڵێکی تر (يمارس رئيس الهيئة فيما يخص شؤون موظفي الهيئة الصلاحيات المخولة لرئيس الوزراء) هەر بەنیسبەت موەزەفینی هەیئە (تسرى على موظفي الجهاز التنفيذي شروط شاغلي والوظيفة العامة) بەسەریدا تەسبیت بکرێت، ئەخیر خاڵم ئەوەیە (للهيئات ان تستعين بمن تراهم من الخبراء والمستشارين او من موظفي الاقليم لانجاز مهامها) زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز جلال على کەرەمکە.

بەڕێز جلال على عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ ئەو پاساوانەی بەڕێزتان هێناتانەوە بۆ بوونی جێگر، من پێشنیار دەکەم، کە دەستە بە جێگری دەستە و بەڕێوەبەرە گشتیەکان، چونکە ئەو پاساوانەی کە باس کرا، لە کاتی نەخۆشی، لە کاتی سەفەر، ئەی کێ سەرۆکایەتی ئەو دەستەیە بکات، ئەگەر جێگرەکەیان لەگەڵدابێ شتی باشترە، من لەگەڵ ڕای لیژنەی هاوبەشم، بە کورت کردنەوەی ئەو بابەتە لەچەند خاڵێك دابندرێت بۆ نیزامی داخلی، بەڵام دوو مەترسی ئەبینم لە خاڵی سێهەم، خاڵی یەکەم و دووەم، مەسەلەی بوونی شەفافیەت لە موڵك و ماڵ و ئەو شتانە، لە یەکەمیش پێویستە لە بەرواری دەست بەکاربوونی ئەو کەسەوە، ئیحتیمالە ئەو کەسە پێش ئەوەی ئەو وەزیفەی بدرێتێ، پارەی هەبووبێ، وەرەسەی هەبووبێ، یان موڵك و ماڵی هەموو لەسەر حیساب بکرێت، ئەوە مەترسیەکە بۆ مەسەلەی سومعە و ئەوە، بەڕاستی لە خاڵی دووەمیش عەینەن شت ئەگەر باس بکرێت، ئەگەر بمێنێتەوە، شتێکی گرنگە، چونکە زۆر کەس پێش ئەوەی لە وەزیفەدا بێ، ئیحتیمالە کاسبی کردبێ، ئیحتیمالە وەرەسەی هەبووبێ، ئیحتیمالە شتێکی لەو بابەتەی هەبووبێ، ئەگەر بخرێتە ئەو قائیمەیە و لەسەری حیساب بکرێت، زۆر کەس بە ناهەق ئیتیهام ئەکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز جمال طاهر کەرەمکە.

بەڕێز جمال طاهر ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی ئەم ماددەیە بە تەفاسیل چووەتە ناو بابەت، من پشتگیری لیژنە دەکەم، کە چەند بکرێت کورت بکرێتەوە، بۆیە من پێشنیارم کردووە، ئەم ماددەیە وا دابڕێژرێت، بکرێت بە دوو خاڵ ئەوەلەن ئەو ماددەی 12(تتكون الهيئة من، اولاً: مكتب رئيس الهيئة، يرأسها موظف بدرجة مدير حاصل على شهادة جامعية اولية) لەمەتنی قانون هاتووە ئەوە وەکو خۆی بمینێتن دووەم (دوائر الهيئة) نە موديرياتە، چونکە لێرە دەوائرە، ئەسلەن موديريات پێشی دەوائر هاتووە، (دوائر الهيئة المذكورة في ادناه وفروعها في المحافظات يرأس ويدر كل منها موظف بدرجة مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية على الاقل وله خبره لاتقل عن عشر سنوات في مجال اختصاصه .....الخ) دەوائر بێنە خوارێ (دائرة شؤون الادارية والمالية والقانونية والتحقيقات والوقاية والشفافية وفروع الهيئة في محافظات الاقليم) کورتر دەبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز تارا ئەسعەدی کەرەمکە.

بەڕێز تارا تحسين ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەگەڵ ئەوەم ڕاستە کورت کردنەوە شتێکی باشە، بۆ قانون، بەڵام ئەو کورت کردنەوە نەبێتە هۆی مەهامەکان بە تەواوی نەزاندرێت، لەبەر ئەوە کورت کردنەوەکە، وام پێ باشە لە سێ خاڵ بێ، یەکەم شت (تتكون الهيئة من المديريات المدرجة اسماءهم ادناه.(أ) دائرة الشؤون الادارية (ب) دائرة الشؤون القانونية(ج) الوقاية والشفافية. ثانياً: يرأس كل من المديريات اعلاه موظف بدرجة مدير عام لايقل خبرته عن عشر سنين) ئەوە دوو(ثالثاً: تحدد المهام والصلاحيات الذى يقوم بها المديريات في النظام الداخلى الخاص بالهيئة، رابعاً: مكتب رئيس الهيئة تبقى كما هي) چۆنە لە ناو ئەوەکە ئەوها بمێتەوە، بەو چوار خاڵە، بە کورت کردنەوەیەکی زۆر، بەڵام هەمووی لە ناو مەهامەکانی و لە نیزامی داخلیەکە هەمووی بەدەر بکەوێت، کورت کردنەوە باشە، بەڵام تەفسیلی ئیش ئەبێ بزاندرێت بە هۆی ئەو قانونەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز بێریڤان سەرهەنگ کەرەمکە.

بەڕێز بێریڤان اسماعيل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە رەئی منیش ماددەیەکی زۆر دوورو درێژە، دوو لاپەڕەو نیوی داگیر کردووە، لە پێشەوە دەڵێ دەستە لە بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکان و سەرۆکی دەستە پێك دێت بەم شێوەیەی خوارەوە، دەبێ دیاری بکرێت دەستە پێك هاتووە لە سەرۆك و جێگر و بەڕێوەبەرە گشتیەکان و نووسینگەکان، هەروەها

فەرمانگەکان کە نووسراوە، منیش رەئیم وایە پشتگیری لیژنەی هاوبەش دەکەم، بەلأم بەو شێوەیەی نا کە ئەوان دەڵێن، کورت بکرێتەوە بەڵێ، بەلأم ئەرکەکان پێویستە بمێنێتەوە، هەروەها یەك تەعریف کراوە لە بیدایەت، فەرمانبەرێك بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی سەرۆکایەتی دەکات، دەبێت بەلای کەمی ئەو ڕستەیە سێ جار دووبارە نەکرێتەوە، بۆ هەرسێ فەرمانگە، یەك جار دووبارە بکرێتەوە بەسە، بە پێی لیژنەی هاوبەش ئەوان بۆ هەر فەرمانگەیەك دەبێ لە ژێری بنووسرێت، هەروەها لێرە نووسراوە ئامادەکردنی نموونەی پشکنینی بەرژەوەندیە داراییەکان، ئێمە لە ژیانی ڕۆژانەماندا لێرە وشەی فۆرم بەکاردێنین، نموونە زۆر بەکار ناهێنین، هەروەها دەڵێ بە پێی سیستەمێکی تایبەت، سیستەم نیە، ئەوە ڕێنماییە، هەروەها لە خاڵی دووەمدا دەڵێ ئەگەر هاتو ئەو کەسەی گومانی لەسەرچاوەی دارایی لێ کرا، دەبێ ئەو دەستەیە لێکۆڵینەوەی لەگەڵ بکات، بە پێچەوانەوە ئەو کەسەی کە گومانی لێ دەکرێت بڵێ من ئەوەم هەیەو ئەوەم هەیە پیشانی بدات، پێنجەمیش کە دەڵێ بەدوا داچوونی جێبەجێ کردنی یاسا و ڕێنماییەکان بە ڕەئی من ئەوە ئەرکێکی زۆرە بکەوێتە سەریان، چونکە ئەرکی ئەوان نیە، ئەرکی ئەوان تەنها ئەوەیە پەیوەندی بە گەندەڵی هەیە، ئەرکی ئەوان نیە هەموو یاسایەك و ڕێنماییەکان، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز ئاسۆ کریم کەرەمکە.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کران، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەست خۆش، بەڕێز شڤان احمد.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 12 پێش جەلسەیەکی ئێمە فەسلی سێ موناقەشەمان کرد، (انتخاب رئیس الهیئة ومهامه) من ئیقتراح دەکەم، ئەمە ببێتە فەسلی چوارەم، ئەوەی جودابێ(تشکیلات الهیئة ومهامها) ئەگەر ئەم تەفسیلەی تێدابێ، دەبێ مەهامی لەگەڵدابێ، ئەمە ببێتە فەسلێکی جودا، چونکە جیاوازە لە تەشکیلاتی ئینتیخابی ڕئیس و مەهامەکەی، ئەمە ببێتە فەسلێکی جیا، جا ئەگەر ئەم تەفسیلە مایەوە، مەهامەکەی لەگەڵدابێ، ئەگەرنا هەر تەشکیلات، ئەگەر فەسلیش نەبێ، ئەم ماددەیە دەبێ عینوانێکی هەبێ، (تشکیلات الهیئة) ئەگەر نەببێتە فەسلیش ببێتە (تشکیلات الهیئة) بەس پێم باشە ببێتە فەسلێك باشترە، ئەو تەفسیلەی کە هاتووە، پشتگیری ڕەئی لیژنەی هاوبەش دەکەم، بەلأم من نابینم تەعاروزێکی تێدا هەبێ، زۆر تەبیعیە هیچ تەعاروزی تێدا نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز شوان کریم کەرەمکە.

بەڕێز شوان عبدالکریم جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەم، من لەگەڵ ڕای لیژنەی هاوبەشم، لەوەی کە دێری یەکەمی ماددەی 12 کورت بکرێتەوە، بوترێ (تتکون الهیئە من) دوو نوقتەو بێتە خوارەوە، چونکە بەڕاستی مدیریات عامەو ئەوانە هیچی ناوی نەهاتووە، ئێمە ئەڵێین مودیریات عامە، لە خوارەوە هەمووی دەڵێی (دائرة الشؤون الاداریة....الخ)، دووەم، من بە پێچەوانەی ڕای لیژنەی هاوبەش و ئەو خوشك و برایانەی تر کە باسی کورت کردنەوەی ئەو ماددەیە دەکەن، بەڕاستی من لەگەڵ مانەوەی ئەوە ماددەیەم بەو تەفسیلە، چونکە ئەمە روحی یاسایەکەیە، ئەرکی ئەو دائیرانەیە و ئیشەکانیانە، ئێمە چەند بە وردی و بە تەفسیل لە ناو یاساکە بیهێڵینەوە باشترە، چونکە دوایی ئیجتیهاداتی تێدەکەوێ بەهەقیقەت، لەوانەیە بۆ یاسایی تر کورتی و موختەسەری باش بێ، بەڵام بۆ ئەم یاسایە بە دڵنیاییەوە دەبێ ماناو هینەکان لە شوێنی خۆیدا بێ، شتی زیادیشی تێدا نەبێ، ئەو تەفسیلە هەبێ باشترە، چونکە هەموو دائیرەیەك ئەرکەکەی و وەزیفەکەی دیاری کردووە، ئەوکاتە هیچ لادانێك نابێ، یەعنی کەس ناتوانێت بڵێت ئەوە ئەرکی ئەو دائیرەیە نیە، ئەو دائیرەیە بڵێ ئەوە ئەرکی من نیە، یا ئەرکێکی سەرباری ئەوە دەست نیشان بکات کە لە یاسایەکە دەربچێت، ئەم یاسایە ئێمە یەکەم جارە یاسای دەستەی نەزاهە لەکوردستان دەردەچێت، لەبەر ئەوە چەند بە دیقەت بین تیایدا، چەند وورد بینەوەو چەند تەفسیلیش بێ، پێموانیە زەرەر بکەین، بە پێچەوانەوە لە قازانجی یاساکەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز شۆڕش سید مجید کەرەمکە.

بەڕێز شۆڕش مجید حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 12 ئەگەر تەماشای دەقە کوردی و عەرەبیەکەی بکەین فەرقەکی زۆری هەیە، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، بەڵام پێموایە ئەوە هەڵەی گۆڕینە، تەرجومەیە، ئەگەر بە کوردیەکەی تەماشا بکەین، باس لەوە دەکات دەڵێ دەستە لە بەڕێوەبەرە گشتیەکان و نووسینگەی سەرۆکی دەستە، ئەگەر وابێ دەقە کوردیەکەی من پشتگیری لە قسەکەی بێریڤان خان دەکەم، دەبێ باس لە سەرۆك و جێگریش بکەین، چونکە دەستە هەر تەنها پێك نایەت لە بەڕێوەبەرە گشتیەکان، پێدەچێت دەقە ئەسلیەکە ڕاستیەکەی لە عەرەبیەکەدا هاتبێت، کە باس لە مودیریات دەکات، کاتێکیش کە باس لە مودیریات دەکات، ئێمە پێشتر دامان ڕشتووە، کە بەڕێوەبەرەکان، دەبێ فەرمانبەرێك بە پلەی بەڕێوەبەری گشتی سەرۆکایەتیان بکات، لە سەرەتای ماددەکەوە دەڵێ، نووسینگەی سەرۆکی دەستەشی لەگەڵ ئیزافە کردووە، خۆ شەرت نیە سەرۆکی دەستە

بەڕێوەبەری گشتی بێ، بۆیە دەبێ ئەوەی لێ جیا بکرێتەوە، من پێموایە ئەوە دەبێ بە پلەی بەڕێوەبەر بێ، پێموایە دەبێ بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە، بنووسرێت، نووسینگەی سەرۆکی لێ جیا بکرێتەوە، یاخود دەکرێ بڵێین(دەستە لە نووسینگەی سەرۆك (فەرمانبەرێك بە پلەی بەڕێوەبەر سەرۆکایەتی دەکات) هەروەها فەرمانگەکانی) چونکە ئەگەر بێین تەماشای بەڕێوەبەرایەتیەکان بکەین، باس لەوە دەکات دەڵێ فەرمانگەی، فەرمانگەکان، دەست لە نووسینگەی سەرۆکی دەستە، (فەرمانبەرێك بە پلەی بەڕێوەبەر سەرۆکایەتی دەکات فەرمانگەکانی تر پێك دێت کە) هەریەکەیان فەرمانبەرێك بە پلەی گشتی سەرۆکایەتیان دەکات، کە بەلایەنی کەم، بڕوانامەی زانکۆی هەبێ و، شارەزایی و پسپۆڕیەکەی لە 10 ساڵ کەمتر نەبێ، باقی شتەکانی تریش من هاوڕام لەگەڵ ڕەئیەکەی لیژنەی یاسایی، لیژنەی هاوبەش بەوەی کە ئەو وردەکاریانە دەستەکە خۆی لەوێ لە پەیڕەوی ناوخۆ دایبڕێژێت، پێویست بەو دوورو درێژیە ناکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز شلێر محمد کەرەمکە.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی وەکو هاوکارانم وتیان ئەمەی دەستەی نەزاهە، خۆی لە خۆیدا شتێکی زۆر قورسە، ئێمەش گەیشتووینەتە ماددەیەك، کە مودیریەتی شئونی قانونی، بە ڕەئی من لە بڕگەی (ث) کە ئەڵێت (اعداد الدراسات والبحوث القانونية الخاصة بقوانين مكافحة الفساد والاتفاقيات الدولية) بەڕێزینە یەك ئیتیفاقی الدولی هەیە کە هەموومان ئەیزانین، بۆ موکافەحەی فەساد لە 2003 ئیشارەت بەوە بدرێت، چونکە کە تۆ نەصی ئەو ئیتیفاقیە ئەخوێنیتەوە، دوای ئەوە عیراق خۆی بە قانونی رەقەم 35 لە ساڵی 2007 ئەو ئیتیفاقیەی ئیتر کرد بە قانون، لەبەر ئەوە کە سەیری بڕگەکانی دەکەی، هەموو موەزەفێکی عمومی لە دەوڵەتەکان بە مەئسول داناوە کە ئیخباری هەموو حاڵەتێکی فەساد بکات، لەبەر ئەوە پێم باشە بۆ ئەوەی ئەم دەستەیە کە دەستی کرد بە ئیش، زۆر بە وردی لەسەر ئەوە بڕوات، با ئەوە باس بکرێت نەوەك هەروا ئیتیفاقیاتی دوەلی، ئیتیفاقیاتی دوەلی نیە هەر ئەو یەکەیە، کە عیراقیشی تیایە، من یەعنی دەست خۆشی لە خۆمان دەکەین، کە ئێمە دەستمان کرد بە دەستەی نەزاهە، بەڵام باوەڕ بکەن لە عیراق ئەوەندە قورسە خۆیان ناتوانن ئێستا تەعدیلی بکەن، لەبەر ئەوەی تەتبیق کردنی زەحمەتە، با ئێمە شتێك نەکەین کە نەتوانین تەتبیقی بکەین، بە نیسبەت (ج)ی کە ئەڵێ (ابداء الرأى بشأن القرارات الادارية والعقود الصادرة) من پرسیار دەکەم، (من الهيئات الحكومية) ئەو ئەلقەیەش زیاد بکەین بۆ ئەمانە، ئەمە ئیشی ئەوان نیە، ئێمە بەدوای (كسب غير المشروع) دەگەڕێین، ئەمە خەڵکی موتەنەفز بەس شمولی ئەکات، ئەمە موەزەفی فەقیر و لە موستەوای خوارەوە قانونی خۆی هەیە، ئینزباتی موەزەفی دەولە، ئەمە خەڵکی موتەنەفز کە

لـه ژێـر دەسـەلاّت ئـەتوانێ دەسـەلاّت بـەکاردەهێنێ، وە پارەیـەکی زۆر پـەیا ئـەکات، خۆتـان ئاگاتـان لێیـە لەدەولّەتێکی گەورەی وەکو مصر لە کەیەکەوە (من این لك هذا؟) هەیـە لـە کەیەکـەوە مەحکەمـەی قیـەم هەیە، هیچی ناتوانێت ئیش بکات، با ئێمە شتێك بکەین ببێت بە سـەرکەوتن بۆمـان، چـونکە عـیراق دووەم دەولّەتە لە سەر موستەوای عالەم لە فەسادا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز سەمیرە گۆران کەرەمکە.

بەڕێز سەمیرە عبدالله اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 12 من پێم باشە ئەو ماددەیـە ببێتـە فەسـلی چـوارەم، (الهیکل التنظیمـی للهیئـة) ئـەوجا(تتکون الهیئة من الدوائر الاتیة) دائیرەکان بە تەفسیلی باسیان کردووە، هەموو ئەرکەکانیشیان باس کرد، بەلاّم پێم باشە یەك، دوو دائیرەی تریش ئەگەر ئیزافە بکرێت، دائیرەی (تعلیم والعلاقات العامة لتنمیة ثقافة النزاهة والخضوع للمسالة واشاعة التعامل واعداد مناهج التعلیمیة) وە دائیرەی (استرداد) ئەویش ئیزافە بکرێـت بـۆ جەمعی مەعلومات، (ومتابعة استرداد المتهمین المطلوبین للهیئـة مـن خـارج الاقلـیم والاسـترداد امـوال الفسـاد المهربة للخارج بالتعـاون والتنسـیق مـع الجهات المعنیـة)، (دائـرة البحـوث والدراسـات) ئـەوەش ئەگـەر ئیزافـە بکرێت، (تتولی اعداد الدراسات والبحوث حـول الفسـاد وقیاسـه واثـاره واسـبابه وطـرق منعـه ومکافحتـه) بـه خۆشی پێشتریش باسمان کرد، هەموو دەوائیرەکان (مدیر عام حاصل علی شهادة) ئەوانەشـی هـەر تێدایـە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز زەکیە خان کەرەمکە.

بەڕێز زەکیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆچونا من ژی وەکی هەڤالێت من بەری نوکە ئاماژە پێ کری، کو ئەڤ ماددە گەلەکێ دیرو درێژە، بۆ کـورت کرنا ڤی ماددەی ژی، ئەز گەل بۆچونا کاك جەمالی و هەروەسا لیژنەی هاوبەشـم، کـو پێتڤیـە بهێتـە کـورت کرن، ئەڤ تەفاسیلە هەمی تێدا نەبن، بۆ ڤێ ئێکێ ژی ئـەم دشـێین سـێ برگـادا کـورت بکـەین ب رەئیـا مـن، یێك، ئەم دبێژن دەستە پێك دێتن ژ نووسـینگەی سـەرۆکی دەسـتە ئـەوەی سـەرۆکایەتی دەکات پێویستە پلەکـەی بەڕێوەبـەر بێـت. پشـتێ نگـە دهـێ سـەر بەڕێوەبـەری گشـتی، بەڕێوەبـەریش گشـتی ژ دبێـژین فەرمانبەرێ بە پلەی بەرێوەبەری گشتی سەرۆکایەتی دکات و دەبێت بەلای کەم بڕوانامەی بـەرایی زانکـۆی دەست هێنابێ و شارەزایی لە بواری پسپۆرەکەی لە 10 سالّ کەمتر نەبێ، ئەڤە بڕگە دووی، بڕگـە سـێهێ: ژ دبێژین کار و ئەرکی هەر یەك لەم فەرمانگانە بە پەیڕەوێکی ناوەخۆ رێك دەخرێت، بە رەئیا من ئەڤ هـەر سێ برگە دێ هەمی ڤان تەفاصیلەکانی هانی کەمتری بکەن و پڕ مەعناتر دەبێ و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز ئاواز خان فەرموو.

بەڕێز ئاواز عبد الواحد خضر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەرای پشتگیریم بۆ ڕای لێژنە و هەروەها بۆ ڕایەکەی کاك شوان، کە پێشنیارێکی کرد، منیش پێم باشترە ئەم ماددەیە بەم شێوەیە دابڕژڕێتەوە، هەم بۆ ئەوەی لە دووبارە کردنەوەی وشەکانی لەم ماددەیەدا نەجاتمان بێ، لەبەر ئەوەی لە هیچ شوێنێکی تری ئەم یاسایەدا باس لە بەشەکانی ئەم دەستەیە نەکراوە، وا باشترە بەم شێوەیە دابڕژڕێتەوە، یان بڵێین :دەستە ئەم بەڕێوەبەرایەتیانەی خوارەوە لە خۆی دەگرێت، یەکەم جار ناوی بەشەکان بهێندرێت و بڵێین، یەکەم: نووسینگەی سەرۆکی دەستە، دووەم: بەڕێوەبەرایەتیە گشتیەکان کە بریتین لە دارایی و کارگێڕی، یاسایی و لێکۆڵینەوە و پاراستن و شەفافیەت، ئەم بەڕێوەبەرایەتیانە هەر فەرمانبەرێك بە پلەی بەرێوەبەری گشتی سەرۆکایەتی دەکات، کە ئەرکەکانیان لەم بەشانە پێك دێت، پێویستە پێشتر ناوەکانیان بهێندرێ ئینجا تەفاصیلێکی کورتی بدرێتێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، صباح فەرموو.

بەڕێز صباح بيت الله شكرى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددە 12 کە بوو بە ماددە 11، ئەوەلەن: منیش دگەڵ رەئیا لێژنا هاوبەش کە بەو رەنگیا بێتە دارێژتن: يرأسها موظف بدرجة مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية على الاقل، و له خبرة لا تقل عن عشر سنوات في مجال اختصاص الدائرة، به رەئیا من ئەڤە بەسە و ئەوەی دیکە زێدە، ثانياً: و يعاونه عدد من الموظفين و المحققين و المختصين، به رەئیا من ئەوەشیان زێدەیە، غەڵەتیەکە ئیملائیە ئەگەر ئەز غەڵەت نەبم: حاصل على شهادة جامعية في القانون في الاقل، بە رەئیا من على الاقل، نەك في الاقل، دەربارێ موديريەتی شوئونی قانونی، بۆچوونا من بەرائیا پێناسەی وی نەهاتە کرن، یەکسەر یەکیان مەهامە، ئەگەر پێناسە وی بهاتبایە کرن، موديريەتێ شوئونی قانونی: يرأسها موظف بدرجة مدير، پاشی بگوتبا ، و تتولى المهام التالية، هەر یەك لە موديريەتێ: أ: ابداء الرأي و المشورة في المسائل القانونية التي تعرض على الهيئة، به رەئیا من ببێتە المتعلقة بعمل الهيئة، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز ماددەی 12 هەر 12یە نابێتە 11، چونکە ماددەی 9ی ئیزافە کرد، ماددەی 9 بووە 10 یەعنی بووە 10ی جاران، هەر بۆ ئاگاداری، بەڕێز فازڵ بەشارەتی فەرموو.

بەڕێز فاضل محمد قادر(بەشارەتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر لە هەمان ماددە، من مولاحەزەم لەسەر خاڵی 3 و 4 هەیە، کە باسی دانانی میکانیزمی کاری پابەند کراو بۆ ئەو فەرمانگە فەرمیانەی پەیوەندی راستەوخۆیان بە هاوولاتیانەوە هەیە، بەراستی لەناو پرۆژەکەدا، هەمووی بڕگە و بابەتەکانی تەرکیز کراوەتە سەر گەندەڵی، تەنها پشتی بەستووە بە باری داراییەوە، پێم وایە گرفتی زۆر گەورەی ئەمرۆی هاوولاتیانی ئێمە تەنها داراییە نیە، چونکە لە خاڵی چواریشدا ئەڵێ: پەرەپێدانی کاری لێکۆڵینەوە لە دۆزەکانی گەندەڵی و شێوازەکانی چاودێری دارایی، بەراستی هەموومان دەزانین هەموو فەرمانبەرێك لە هەرێمی کوردستان کاری هاوولاتی لەبەر دەستە، بەڵام هەموو فەرمانبەرێك دارایی لەبەر دەست نییە، پێم وایە بۆ ئەوەی ئیزافە بکرێ، گەندەڵی تەنها لێکۆڵینەوە لە مەسەلەی دارایی نەکرێ، لێکۆڵینەوە لەو فەرمانگانەش بکرێ کەوا کاری هاوولاتیان دوا دەخەن، کار بۆ هاوولاتیان ناکەن، هاوولاتیان بێزار دەکەن، پێموایە ئەمرۆ گلەیی و گازاندەی زۆر لەسەر دواکەوتنی کاری هاوولاتی هەیە لە فەرمانگەکاندا نەك لەسەر خواردنی پارەی هاوولاتیان لە فەرمانگەکاندا، بۆیە هیوادارم ئەم بابەتە لەبەرچاو بگیرێ، کە چیتر ئەوەندە گلەیی و گازاندەی هاوڵاتیان لەسەر ئەو بابەتە نەبێ و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەست خۆش، بەڕێز عومەر نورەدینی فەرموو.

بەڕێز عمر حمدامین خدر(نورەدینی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە راستیدا من، ئەگەر دیقەەت بگرین لە چوارچێوەی ئەو دەسەڵات و صەلاحیاتەی کە بۆ ئەو مودیریەتانە داندراوە، من جۆرێك لە تێکەڵاوی دەبینم، لە لایەکەوە لەگەڵ دەسەڵاتی قەزائی، لە لایەکی تریشەوە لەگەڵ ئەرك و وەزیفە و دەسەڵاتەکانی پەرلەمان، بۆ نموونە لە دائیرەی وقائیەو شەفافیەت لە خاڵی پێنجەم، موتابەعە یان وەکو دەستەی لێژنەی نەزاهە پێشنیاری کردووە، بکرێتە موراقەبە، موراقەبەی تەتبیقی قەوانین و ئەنزیمە و تەعلیمات، لە راستیدا ئەوە یەکێك لە ئەرکەکانی پەرلەمانە، بۆیە دەبینین ئەمە جۆرێك لە تێکەڵاوی لە دەسەڵاتی تەشریعی دروست دەکات، من پرسیارێکیشم هەیە لە بەڕێزان تایبەت بە مودیریەتی تەحقیقات، لەوێدا لە خاڵی (أ)دا هاتووە، و التحقیق فیها، ئایا ئەم تەحقیقە بە مانای پێدانی دەسەڵاتی تەحقیقە کە لای دادگاکان هەیە، یان نا؟، ئەگەر ئەوەمان بۆ روون بکەنەوە، ئەگەر ئەوەش بێ دیسان جۆرێك لە تێکەڵاوی لە پێدانی مەسەلەی تەحقیقە لە نێوانی ئەو دائیرانە لەگەڵ مەسەلەی مەحاکم دێتە ئاڕاوە، ئەوەمان بۆ روون بکەنەوە، بۆیە من لەگەڵ ئەوەم کە ئەو تەفاصیلە بمینێتەوە، بەڵام ئەم لێك جیاکردنەوە و تێکەڵاویەش هەوڵبدەین عیلاجی بکەین، بۆ ئەوەی کە وشەی التحقیق فیها لابچێ، لەگەڵ بڕگە پێنجێش لە سێیەم لابچێ و ئەوەی تر وەکو خۆی بمینێتەوە، هەروەها پشتگیری ئەوەش دەکەم کە عیلاقاتی بۆ زیاد بکرێ، بەسەربەخۆیی یان لە چوارچێوەی دائیرەی الوقایە و الشفافیە و

العلاقات، چونکه مەسەلەی عیلاقات بۆ ئەو هەیئەیە زۆر زۆر گرنگە، هەمیشە پێویستی بەوەی هەیە عیلاقەی هەبێ، عیلاقەیەکی زیندووی هەبێ لەگەڵ دەوائیری تر، لەگەڵ جیهاتی تر، لەگەڵ مونەزەماتی قیتاعی خاص و موجتەمەعی مەدەنی، بۆیە ئەگەر ئەوەش ئیزافە بکرێ و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز عیماد احمد فەرموو.

بەڕێز عماد محمد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی 12، پشتگیری پێشنیاری لێژنەی هاوبەش دەکەم، بۆ کورت کردنەوەی ماددەکە، بەڵام پێم باشە کورتری لێ بکەین، بۆ ئەوەی هەندێ دەسەڵات بۆ ئەنجومەنی دەستە بهێڵین، بۆ دەستنیشانکردنی هەیکەلی ئەم دەستەیە، چونکە ئێمە ئامانج و مەهامەکان دەستنیشانمان کردووە، پێم باشە دەسەڵات بدەینە ئەنجومەنی دەستە بۆ چۆنیەتی دانانی جیهازی تەنفیزی بۆ دەستە، چونکە ئەرکی ئەم جیهازە دەبێتە چۆنیەتی جێبەجێ کردنی ئامانجەکان و مەهامەکانی دەستە، لەبەر ئەوە پێشنیار دەکەم، بەم شێوەیە صیاغە بکرێ: یکون للهیئة جهاز تنفیذي یتولى المواضیع الفنیة والاداریة والمالیة ویتم تنظیمه واقراره من قبل مجلس الهیئة، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاك فرسەت احمد موداخەلەی هەیە، فەرموو.

بەڕێز فرسەت احمد عبدالله/سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر بێت و تەماشای ئەم ماددەیە بکەین، دوو جۆرە ئیش و کاری تێدایە، نەوعێك لەو ئیشانە هەر لە عینوانی مودیریەتەکەوە دیارە، یەعنی لە قانونەکەدا هەبێت یان نەبێت، ئەزانن موهیمەتەکە چیە؟، بەس نەوعێك لەو ئیش و کارانە، ئەگەر نەصێکی قانونی نەبێت، ناتوانێت بەو ئیشە هەڵبستێ، هەر بۆ نموونە دێنم، تطویر، تدریب، استشارات، دراسات، متابعة و تنمیة علاقات، ئەوە هەتا لە نیزامدا هەبێت یان لە قانوندا هەبێت یان نەیبێت، دیارە لە موهیمەتەکان و لە ئەهدافی ئەو هەیئەیە دیارە ئەتوانێت بەکار بێنێت، نەوعێك لە ئیش و کار هەیە کە نەصێکی قانونی تێدا نەبێت، ئەو دائیرەیە ناتوانێت ئەو ئیشە بکات، مەسەلەن: (المرافعة امام المحاکم في قضایا الفساد)، خۆ ئەکاتە خەصم لە قەزیەکی موعەیەن، هیچ حاکمێك قبولی ناکات ئەگەر نەصێکی قانونی ئەو دەسەڵاتە بەو دەزگایە نەدات، (التمثیل في اللجان التحقیقیة)، چۆن ئەچێتە ناو لیجانی تەحقیقی، ئەگەر نەصێکی قانونی نەبێت؟، بە نیزام چارەسەر نەکرێت؟، (الکشف عن حالات الفساد)، تەحقیقی پێ دەوێت، بانگی شاهیدەکانی پێ ئەوێت، هیچ شاهیدێك حازر نابێت، ئەگەر نەصێکی قانونی پێ نەبێت، ئەو شاهیدە موحامی هەبێت، حازرنەبێت، چونکە صەلاحیاتی ئەوان نیە بانگی بکەن، ئیستیجوابی خەڵکێك، چ موتەهەم بیت چ شاهید بیت، (التحقق من

مشروعيه مصادر الاموال)، من شتێكم هەبێت رێگا پێنادەم ئەو تەحقيقە لەگەڵ من بكات، ئەگەر قانونی نەبێت، (الكسب غير المشروع)، (اليات ملزمه للدوائر الرسميه لتعزيز الشفافيه)، هەتا دەوائیری رەسمی، گوێ نادەنە ئەو دەزگایە، ئەگەر نەصێکی قانونی نەبێت ئەو صەلاحيەتەی پێ بدات، (ابداء الراي في القرارات الادارية والعقود الحكومية)، نەصێکی قانونی نەبێت، هەر دائیرەیەك بێت با حكومیش بێت، رێگا بەو دەزگایە نادات كە بچێت تەدقیقی عقود بكات، لێك جیاواز كردن ئیحتیمالە عەملیەكی زەحمەت بێ، ئەو مەجالە و ئەو وەختە نەبێت، لەبەر ئەوە من پێشنیار دەكەم وەكو خۆی بمینێت باشترە، راستە قسەی برادەران هەندێ شتی تێدایە مەفروز بوو لە نیزام بایە، هەر تێدا نەبا و لە ناو نیزامیش نیە قەزیەكی مەفهومە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، لێژنەی هاوبەش فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من قسەی هاوكام بیدایەت تیكرار دەكەمەوە، بەنیسبەت ئەم ماددەیە كە : تتكون الهيئة، دوای ئەوە ئەو دائیرانە دێتە خواری، برادەرانی ئەندامانی پەرلەمانیش هەموو ڕا كۆك بوون لەسەر ئەوەی كەوا ئێمە 10 مودیر عاممان لێرە حەوتیان هەبێ و سێیان هەبێ و چوار هەبێ، بۆ ئەم هەیئەیە زۆر زیاد دەكات، بەڵام كە بە دائیرە هات ئەوە ئیعتیادی مودیر عام نیە مودیری دائیرەیەكە، بەڵام من لەگەڵ راكەی كاك فرسەت تا حەدێك لەگەڵیدا نیم، بۆ ئەوەی بۆ چی، ئەگەر بێین سەیری فەقەرەی یەك بكەین لە دائیرەی شوئونی ئیداری و مالی باس دەكات، ئێمە لە مەجلیسەكە باسمان لە ئیعدادی میزانیە و مالیە و میلاكات و مەسائیلی ئیداری كرد، باسی تەقریر سەنەویمان كرد و باسی ئەو تەقریرەی كە مەجلیس موصادەقەی لەسەر دەكات، لێرە هەمان شت تیكرار بوویتەوە بە ئیزافەی چەند شتێكی تر، وەكو باسی لە شوئونی مالی دەكات، ئیعدادی موازەنەی سەنەوی دەكات، باسی ئوموری مالی و موحاسەبی دەكات، باسی (مسك السجلات) دەكات، مەسكی سجلات چ پێویست دەكات لە یاسا باس بكرێ، مەسكی سجلات لە نیزامی داخیلیدا دەبێ، چونكە جائیزە ئەم هەیئەیە كە ئەمڕۆ پێویستی بە دوو سجل هەبێت، سبەی پێویستی بە 10 سجلی تری هەبێت، مەسكی سجلات و تەقاریرە مالیەكان كە لێرە باسمان كردووە، لەوێ باسمان كردووە، دوو: دائیرەی شوئونی قانونی و تەحقیقات، دائیرەی شوئونی قانونی خۆی تەحصیل حاصلە و ئیشەكانی خۆی، ناوی بە خۆیەوەیە، یەعنی ئەم دائیرەیە ئیشە قانونیەكانی ئەم هەیئەتە ئەبا بەڕێوە، ئەبێ موراقەعە بكات لەبەر دەمی مەحكەمە، ئەبێ حازر بێ لە مەجالیسی تەحقیق، ئەبێ تووروقی تەعن بەكار بهێنێ، بێ لەمە، لە فەقەرەی تر ئەگەر بێین سەیرێكی بكەین، باس لە موفەتیشی عام ئەكات، ئێمە ئەوەمان ئیلغا كرد، و تمان

لا يەبەين، (ابداء الراي والمشورة) لە فەقەرەی يەك لە (المسائل القانونية التي تعرض على الهيئة، ابداء الرأي و المشورة القانونية)، ئێمە دائیرەیەکی ترمان هەیە، پێی ئەوترێ مەجلیسی شورا، ئەوانە صەلاحیەتی ئەوەیان هەیە کەوا مەشورەتی قانونی لە مەسائیلی قانونی، لە فەقەرە (ج)دا باس لە ابداء الراي بشأن القرارات الادارية والعقود الصادرة، قەراراتی ئیداری ئێمە کالعادە مەجلیسی شورامان هەیە، هەروەها مەحکەمەیکی ئیداریمان هەیە بخصوصی قەراراتی ئیداری، لێرە ئەگەر ئەم رەئیانە بدرێتە دەست ئەم دائیرە قانونیە بە شوئونی هەموو قەراراتێکی ئیداری، ئەمە تەناقوزە لە بەریتی ئەمان و مەجلیسی شوراو مەحکەمەی ئیداری دروست دەبێ، مودیریەتی تەحقیقات لە فەقەرە (ب) باس لە ئیستیلامی مەزاعم الفساد و شكاوى المواطنين دەکات، مزاعمی فەساد لێرە دەلالەت لە چی ئەکات و باس لە چی ئەکات؟، ئەوەی کە لێرە باسی لەسەر کراوە لەسەر ماددەی (5) بە تەفصیل باسی لەسەر کراوە لە فەقەرەی سێ، لە دائیرەی وقایە و شەفافیە، باس لە ئەوە ئەکات کە، ئێمە وتمان تەنیا ئەوانەی کە حاصل علی شهادە جامعیە بێت، ئەگەر بێینە فەقەرەی دوو، ئەو بەشی سێیەمە، عەفوەن، فەقەرەك باسی کەشفی مەصالیحی مالی، مەصالیحی مالی هەر لە ماددەی پێنج لە بەشی دوو لە فەقەرەی سێدا باسمان لەسەری کردووە، یەعنی ئەمە تیکرارە، بەشی دوو فەقەرە سێ ئەم ماددەیە کە باس لە ئەوە دەکات :التحقق من مشروعية مصادر الاموال المشمولة باحكام هذا القانون.... هەتا ئەوەی ئەڵێ: الى اي مواطن يشتبه ان يحوز باية صفة كانت اموال عامة، يشتبه ان يحوز، ئەوە شتێکی زۆر عامە و زۆر شامیلە، بە ئیشتیباە ئەتوانین هەر چی خەڵك لە کوردستان هەیە بیهێنین و بیخەینە ژێر تەحقیقەوە لەم هەیئەتە، چونکە ئەڵێن: ئشتیباهت لێ دەکرێ کە ئەم ماڵە بە فساد وغیر مشروع دروست بووبێ، یاخود دەڵێ: مصدرها الكسب غير المشروع، سواء اكانت داخل الاقليم او خارجه، ئێ ئێمە ئەگەر بێینە سەر صەلاحیاتی قانونە جنائیەکانی خۆمان، قانونە عیقابیەکان، دوو نەوعە صەلاحیەتمان هەیە، ئیختیصاصی مەکانی و ئیختیصاصی نەوعیمان هەیە، ئیختیصاصە مەکانیەکانمان ئێمە قانونی تایبەتی تەحدیدی کردووە، چەند ئەم یاسایانە جێبەجێ دەکرێ؟، ئەگەر بێین ئێمە ئێستا ئەوانە جیا بکەینەوە، ئەم کەم و کورتیەی لێ دەربێنین، من پێم وایە ناکرێ و ئەم یاسایە یاسایەکی کەم و کورت دەردەچێ، زۆریش لەم شتانەی کە باسمان لێ کردووە لە پێشەوە لە ماددەی پێنجەمدا باسی لەسەر کراوە، باشتر وابوو ئەم یاسایە ئاوا بایە کە ئێمە بڵێین: تتكون الهيئة من الدوائر و يرأسها موظف بدرجة مدير حاصل على ئەوە..، دوای ئەوە صەلاحیەت بدەین بەو هەیئەیە بە نیزامێکی داخیلی، چونکە لە ئەخیرەکەی باس لەوە دەکات، رەئیسی هەیئە بۆی هەیە ئیصداری تەعلیمات بکات، بۆشی هەیە نیزامی داخیلی و لە نیزامی داخیلیەکان باس لە هەموو ئەم ئیش و کاری دائیرەکان بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی نەزاهە رەئیتان؟

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

راستە ئێمە لەگەڵ ئەوە داین کە هەندێ شت هەیە لێرە زیادەیە باس کراوە، بەڵام لەگەڵ ئەوەداین ئێمە کە بە تەفاصیلی خۆی بمینێتەوە ئەم ماددەیە، لەبەر ئەوەی وەکو بەڕێز کاك شوانیش ئاماژەی پێکرد، روحی کاری ئەم هەیئەتە لەم ماددەیەدایە، بۆیە لەبەر ئەوەی نەکەوێتە بەر هەر حاڵەتێك و هەر لایەنێك، هەر کەسێ بە کەیفی خۆی ئیجتیهادات و تەفسیرات و زیاد و کەمی بۆ بکات، یاخود مودیریاتەکانیان هەیئەتەکە خۆی ئەو تەفصیلاتەی بۆ دانا، ئێمە ئەتوانین هەندێ حالات لێرە تەحدید بکەین، ئەو رەئیانەش کە بەڕێز لێژنەی یاسایی باسی ئەکەن، لە تەحقیق کردن و موتابەعەی قەوانین و ئیبدائی رەئی لەسەر قەرارات و ئەو شتانەی کە باس دەکات، بە تایبەتی عقودی ئیداری و ئەم قەوانینە، ئەمە بۆ هەموو حاڵەتێك نیە، تەنها ئەو حاڵەتانەیە کە ئیشتیباهی فەسادی لێ دەکرێ، کاتێك کە شوبهەی لەسەرە، یاخود ئەو حاڵەتانەی کە ئەکەونە جێگای گومانەوە و شکاتی لەسەر هەیە، بۆیە تەنها و تەنها ئەم حاڵەتانە کە باس ئەکرێ لێرە، موتابەعەی قەوانین و ئەنزیمە و یاخود تەحقیق کردن لەو حالەتانەیە کە فەسادە، نەك هەموو عەقدێکی ئیداری بێ لەناو هەیئەی نەزاهە تەحقیقی لەسەر بکرێ و یاخود هەموو قانونێك و ئەنزیمەیەك و تەعلیماتێك هەیئەی نەزاهە خۆی تێوەردات و یەکسەر دەست بکات بە تەحقیق کردن لێی، تەنها ئەو حاڵەتانەیە کە ئیشتیباهی لێ هەیە، کە شکاتی لەسەرە و حالەتی فەسادی پێوە دیارە، بۆیە رەئی ئێمە ئەوەیە کە ئەم ماددەیە بەو شێوەیە بمێنێتەوە، ئەگەر بکرێ تۆزێك دەستکاری بکرێ و تەنانەت ئەگەر وەکو خۆی بمینێتەوە پێمان باشە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك د.سەروەر فەرموو.

بەڕێز د.سەروەرعبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من جگە لەوەی کە هاوکارم خاتوو ئەڤین بیر و راکانمی دەربڕی، شتێکی دیکەش هەیە، وێرای پشتگیریکردنمان بۆ راکەی بەڕێز سکرتێری پەرلەمان، من یەك، دوو تێبینی ترم هەیە، ئێمە لە دانیشتنەکانی رابوردوودا، باسمان لەوە کرد کە کۆمەڵێك بیر و را دەبێندرا و پێشنیار کرا لە لایەن ئەندامانی بەڕێزەوە و زیاد لە 3 کەس، 4 کەس، 5 کەس، ئێمە بەوە وەڵاممان داناوە کەوا لە ماددەکانی تردا هەیە، هەتا گلەییشیان کرد و تیان ئێوە وەکو لێژنە، لێژنەی هاوبەش یان لێژنەی نەزاهە گوێ لە ئێمە ناگرن، ئێمە وەڵاممان ئەوەبوو لە ماددەی 12 دا هەیە، بەراستی ئێمە ئەگەر لێرە ئەمەش لابدەین و رەفزی بکەینەوە، پێمواید پێشیلێ کردنی کۆمەڵێك بابەتە، بۆ نموونە، یەکێك لەوانە کاك عومەر نورەدینی بوو وا بزانم لەگەڵ کاك سالار و کاك خەلیل و سۆزان خان بوون، باسیان لە هەندێ شت بکرێ، جەلسەی پێشوو بوو، چونکە ئەو کاتە وتمان لە ماددەی 12دا هەیە و بە ئێرەمان سپارد، کە بێرەشمان سپاردیە ئێستا قسەکەی ئەو کاتەمان دەخۆێننەوە و دووبارە پێشیلێ کردنە، یەك لەوانە مەسەلەی باس و

توێژینەوەی یاسایی بوو کە پێویست بوو باسی لێوە بکرێ، سەنتەرێك هەبێت، هاوکاری کردنـە، پەیوەنـدی کردنـە، نـازانم چـۆنە؟ ئەمـە بکـرێ، ئێمـە وتمـان لێـرە هەیـە ئـەوەتا بڕگـەی (ث) هەیـە، یـەکێکی تریـان مەسەلەی رێکخراوی کۆمەلگەی مەدەنی بوو کەوا باس کرا، چۆن دەکرێ لەگەڵ ڕاگەیاندن و رێکخراوەکـانی کۆمەلگەی مەدەنی ئێمـە هاوکـار بـین؟، یـان بـا بڵێین ئـەو دەسـتەیە کـە هاوکـار بـێ، بتـوانێ سـوودیان لـێ وەربگرێت، وتمان لەوێ هەیە، یەکێکی تر کە باس کرا مەسەلەی عقودەکان بوو کە باس لەوە کرا زۆرترین، لەوانەیە حاڵەتی گەندەڵی لە عقودەکاندا هەیە و بەواداچوونیان لێرە هەیە، ئەگەر بێت و لێرەش لایـدەین من نازانم، بەراستی پێمواید ئەمەش پێشێڵ کردنێکی مافی ئەو ئەندامانەیە، بۆیە لەگەڵ ئەوەداین کە وەکو خـۆی بمینێتـەوە، بـەڵام دەکرێـت لـە هەنـدێ حاڵەتـدا دەسـتکارییەکی بکـرێ لـە شـێوازی داڕشـتنەوەی و، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئێستا نیـو سـەعات وەخـت ئەدەینـە لێژنـەی هاوبـەش و لێژنـەی نەزاهـە و بـەڕێز کـاك فرسـەت، پێکەوە دابنیشن و صیاغەیەکی مەنتیقی بکەن کە محتەوای خۆی ئـەوە نـەکات، لەبـەر ئـەوە تـاکو شـەش و نیو ئەوەتان ئەکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

يعاد الانتخاب بين المرشحين الحاصلين على الاصوات، على اكثرية الاصوات، و يكون الفائز من يحصل على ثلثي عدد اصوات اعضاء البرلمان، واتا يەكەم جار دوو لەسەر سێی نـەهێنا، ئـەو جـارە هەڵبـژاردن لـە نێـوان یەکێکیان کە دەنگی کەمی هێنایە و ئەو لا دەدرێ، لە نێوان دووەکەی دیکە کـە زۆرتـرین دەنگیـان هینایـە، لە نێوانیان دووبارە هەڵبـژاردن دەکـرێ، دووبـارە داوای دوو لەسـەر سـێ دەکـرێ، جـاری یەکـەم دوو لەسـەر سێیان نەهینایە، بەلکو جاری دووەم دوو لەسەر سێی دێنن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شوان فەرموو.

بەڕێز شفان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من زۆر داوای لێبوردن دەکەم، یەعنی ئەو موقتەرەحەی کە چوار لە ئەندام پەرلەمان باسمان لێی کـرد، لـە لێژنـەی هاوبـەش ئەوەی کرد، ئێستا دووبـارە صـیغەکەی هـات: مەجلیسـی قـەزا بـە پێـی دەسـتوور تـەعینی قضـاة دەکـاتن، تـەعینی مورەشـحین ناکـات بـۆ هەیئەیـەك، یـەعنی مورەشـحین دیـار ناکـات، عـیراق ئێسـتا پەشیمان بووە لەو ماددەیە، ئەو وەختەی کە عیراق ئەمـەی کـرد، دەسـتوور دانەنـدرابوو، ئیشـی مەجلیسـی قەزا نیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

باشه تەواو تێگەیشتین، کاك عومەر صدیق فەرموو.

بەڕێز عمر صدیق هەورامی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من قسەم لەسەر ئەو ڕێکارەیە کە گیراوەتە بەر، ئەگەر لە نێوان هەرسێك مورەشەح، یەکیان نەیتوانی دوو لەسەر سێی دەنگەکانی ئەندامانی پەرلەمان بەدەست بهێنێ، دواتر ئینتیخاب دەکرێ بۆ دوانیان، بە باوەڕی من ڕێکاری دووەم ئەبێ ئاسانتر بێ لەوەی یەکەم، بە واتای ئەوەی مەرج نیە ئەوە بۆ جاری دووەم، دوو لەسەر سێی دەنگەکان بەدەست بهێنێ براوە، بەڵکو زۆرینەی دەنگەکان بە دەست بهێنێ ئینجا زائیدەن یەك، بەو شێوەیە تەصەور دەکەم باشتر بێ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عومەر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو تەفسیرە وا نیە، ئەگەر وا بێ، کەواتە ئەو مورەشەحەی بۆ ئێرە دێت، بە دوو جۆر عەدەدی دەنگدان دێت، جارێك بە ئەغلەبیە بێت و جارێك بە دوو لەسەر سێ بێت، ئەمە وارید نیە لە نەصێکی قانوندا، خۆ ئەگەر وا بێ ئەو کەسەی کە دەرنەچووە بە دوو لەسەر سێ ئەوەل جار، خۆ نیوەی هێناوە، بەڵام دوو لەسەر سێی نەهێناوە، ئیتر پێویست ناکات ئینتیخابات بۆ ئەو بکرێ، ئەو نەصەی کە ئێستا سەرۆکایەتی دایبەزاند ئەمە نەصێکە دەقاو دەق لەگەڵ یاسایەکە هاتووە، هەر دوو لەسەر سێ بوو بە هەردوو مەرحەلەی، مەرحەلەی یەکەم ئەوەی کە دەرناچێ و مەرحەلەی دووەم ئەوەی کە دەردەچێ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بیخوێننەوە ئاخیر جار تا ئەویش بیدەینە دەنگدان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثالث

انتخاب رئيس الهيئة و مهامه و تشكيلات الهيئة

المادة السادسة

اولا: يتولى البرلمان انتخاب رئيس الهيئة باقتراع سري باغلبية ثلثي عدد اعضاء البرلمان، من بين ثلاث مرشحين يرشحهم مجلس القضاء في الاقليم و يعين المنتخب بمرسوم اقليمي و بدرجة وزير.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، ئەوەیان ئەو فەقەرەیە، تەواو بیخوێننەوە ئەو فەقەرەی یەکەم.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة السادسة

اولا: يتولى البرلمان انتخاب رئيس الهيئة باقتراع سري باغلبية ثلثي عدد اعضاء البرلمان، من بين ثلاث مرشحين يرشحهم مجلس القضاء في الاقليم و يعين المنتخب بمرسوم اقليمي و بدرجة وزير، و في حالة عدم فوز احد المرشحين بثلثي اصوات اعضاء البرلمان، يعاد الانتخاب بين المرشحين الحاصلين على اكثرية الاصوات، و يكون الفائز من يحصل على ثلثي عدد اصوات اعضاء البرلمان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، 47 ئەندام پەرلەمان لەگەڵدایە، کێ لەگەڵدا نیە؟، 13 کەس لەگەڵدا نیە، بە زۆرینەی دەنگ ئەو فەقەرەیە پەسند کرا، ئێستا گشت ماددەکە بخوێننەوە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثالث

انتخاب رئيس الهيئة و مهامه و تشكيلات الهيئة

المادة السادسة:

اولا: يتولى البرلمان انتخاب رئيس الهيئة باقتراع سري باغلبية ثلثي اعضاء البرلمان، من بين ثلاث مرشحين يرشحهم مجلس القضاء في الاقليم و يعين المنتخب بمرسوم اقليمي و بدرجة وزير. و في حالة عدم فوز احد المرشحين بثلثي اصوات اعضاء البرلمان، يعاد الانتخاب بين المرشحين الحاصلين على اكثرية الاصوات، و يكون الفائز من يحصل على ثلثي عدد اصوات اعضاء البرلمان.

ثانيا: يشترط في المرشح لمنصب الرئيس، اضافة الى الشروط الوظيفية العامة ما يلي:

1-غير محكوم عليه بجريمة مخلة بالشرف.

2-يتمتع بالكفاءة و النزاهة و الحياد.

3-ان لايكون مشتركا في الجرائم التي خطط لها او نفذها او ارتكبها النظام البعثي.

4-حاصلا على شهادة جامعية في القانون و له خبرة في مجال عمله مدة لا تقل عن 15 سنة بالنسبة لحملة شهادة البكلوريوس و تنزل من هذه المدة سنتان بالنسبة للحاصلين على شهادة الماجستير في القانون و خمس سنوات بالنسبة للحاصلين على شهادة الدكتوراه في القانون، و تعتبر مدة الدراسة الصغرى للحصول على اي من الشهادتين مدة ممارسة لاغراض هذا القانون.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان گوێتان لێ بوو، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، نا نیزامی وەرناگرم، دەنگدانە، 34 ئەندام لەگەڵە، کێ لەگەڵدا نیە؟، 26 ئەندام لەگەڵدا نیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، بەڕێزان، ئێستا کۆتایی بە دانیشتنەکەمان دێنین، بۆ دانیشتنی داهاتوو ئاگادارتان ئەکەین، ئاگادارتان ئەکەین سبەی سەعات 3ی پاش نیوەڕۆ وەزیری ناوەخۆ بانگهێشتی پەرلەمان ئەکرێ، تکایە هەمووتان لێرە ئامادە بن، خوا ئاگادارتان بێ

دانیشتنی سێیەم

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا بەردەوام دەبین لەسەر دانیشتنەکەمان، داوا لە هەر سێ لێژنە، لێژنەی یاسایی، نەزاهە، دارایی دەکەین، بفەرموون بۆ شوێنی خۆتان، فەرموون لێژنەی هاوبەش کەرەم بکەن.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوای ئەوەی کە ئەو دەرفەتەمان پێدرا و لەسەر ڕۆشنایی ئەو ڕا و بۆچوونانە کەوا هەندێك، دوو ڕا هەبوو، ڕای یەکەم ئەوە بوو کە پێویستە کورت بکرێتەوە ماددەکان، زۆر چوویتە ناو وردەکاری، پێویست ناکات ئەو هەموو وردەکارییە لەناو دەقی ئەو پرۆژەیە هەبێ، ڕای دووەمیش ئەوە بوو کە هەندێك دەسەڵات هەیە پێویستە باس بکرێ، چونکە ئەگەر لەناو ئەو یاسایە نەیەتن، ئەوە ئەو دەستەیە لۆی نیە مومارەسەی ئەو دەسەڵاتە بکات، لە نێوان ئەو دوو ڕەئیە، هەوڵمان دا کەوا ڕایەکی لە نێوان هەردووکیان وەربگرین، بۆیە ماددەکەمان بەو شێوەیە دارشتەوە:

المادة الثانية عشر:

تتكون الهيئة من:

اولآ: دائرة الشؤون المالية و الادارية يرأسها موظف بدرجة مدير عام، حاصل على شهادة جامعي اولية على الاقل و له خبرة لا تقل عن 10 سنوات في مجال اختصاصه.

ثانيا-دائرة التحقيق و الشؤون القانونية، يرأسها موظف بدرجة مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية في القانون و له خبرة لا تقل عن 10 سنوات في مجال اختصاصه وتتكون من:

1-مديرية الشؤون القانونية: يرأسها موظف بدرجة مدير حاصل على شهادة جامعية اولية في القانون و له خبرة لا تقل عن خمس سنوات في مجال اختصاصه و تتولى المهام الاتية.

أ- ابداء الرأي و المشورة في المسائل القانونية التي تعرض على الهيئة.

ب-الترافع امام المحاكم المختصة فيما يتعلق بقضايا الفساد التي تحركها الهيئة و مراجعة طرق الطعن بشأنها.

ت-تمثيل الهيئة في اللجان التحقيقة بناءأ على طلب الهيئة.

2-مديرية التحقيق: يرأسها موظف بدرجة مدير حاصل على شهادة جامعية اولية في القانون و له خبرة لا تقل عن خمس سنوات في مجال اختصاصه و تتولى الكشف عن حالات الفساد في الهيئات الحكومية كافة و جمع المعلومات بشأنها بالاستعانة بالاجهزة الفنية و التحقيق فيها .

3-دائرة الوقاية و الشفافية: يرأسها موظف بدرجة مدير عام حاصل على شهادة جامعية اولية على الاقل و له خبرة لا تقل عن عشر سنوات في مجال اختصاصه و تتولى المهام التالية:

1-التحقق من مشروعية مصادر اموال المشمول بأحكام هذا القانون المسجلة بأسمه او بأسم غيره سواء اكانت في حيازته او في حيازة الغير مادامت ملكيتها تعود اليه.

2-متابعة تطبيق القوانين و الانظمة و التعليمات المتعلقة بالهيئة.

3-تنمية العلاقات مع المنظمات ذات النشاطات المشابهة.

4-ادارة برامج التدريب و اقامة المؤتمرات بالتعاون مع الوزارات و الجهات المختصة و مؤسسات القطاع الخاص.

4-مكتب رئيس الهيئة: يرأسه موظف بدرجة مدير حاصل على شهادة جامعية اولية على الاقل.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی نەزاهە مولاحەزەتان هەیە لەسەری؟

بەڕێز د.سەروەر عبد الرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش لەگەڵ ئەو کورت کردنەوەیەداین، بەڵام پێمان وایە کەوا چەند خاڵێك هەیە تیایدا بێ، خاڵی چوارەم لە فەرمانگەی خۆپاراستن و شەفافیەت، پەرەپێدانی کارایی و لێکۆڵینەوە لە دۆزەکانی گەندەڵی و شێوازەکانی چاودێری کارایی و پشکنینی کارگێڕی، بڵاوکردنەوەی فەرهەنگی دەستپاکی و شەفافیەت، بەڕاستی پێمان وایە ئەمەی تیایدا بێت، چونکە مەسەلەی دەستەی نەزاهە تەنها تەحقیقات نیە، تەحقیق کردن نیە، بەڵکو بڵاوکردنەوەی فەرهەنگی دەستپاکیشە لە پاڵ ئەمەدا، ئەمە گرنگ بوو تێیدا بێ، خاڵێکی تریش سەبارەت بە خاڵی (ت) کە ئامادەکردنی باس و توێژینەوەی یاساییە، تایبەت بە یاساکانی بنبڕ

کردنی گەندەڵی و ڕێکەوتننامە نێودەوڵەتیەکان لە بارەی گەندەڵییەوە، چونکە ئەگەر ئەو خاڵە تیای نەبێ، پێم وابێ کەلەبەرێکە تیایدا و زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی هاوبەش ئەو دوو تیبینیەتان؟

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ئەو دوو بڕگەیە کە یەکیان تایبەتە بە بڕگەی دووەم، ئەوەی دیکەش بە بڕگەی سێیەم، ئێمە هیچ لاریمان نیە، ئەو دوو بڕگەیە و ئەو دوو ئەرکەش لە بۆ بەڕێوەبەڕایەتیەکە زیاد بکرێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ، ئێستا ماددەکە بەو شێوەی د.ڕۆژان خوێندیەوە، و بە وەرگرتنی ئەو دوو بڕگەیەی کە کاك د.سەردار ئیشارەتی پێدا، ئەیخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەست بەرز بکاتەوە تکایە؟، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نیە؟، بە کۆی دەنگ پەسند کرا، ئێستا بۆ ماددەی 13 فەرموون.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سێزدە:

دادوەری لێکۆڵینەوە کاتێ دەست بە لێکۆڵینەوە لە دۆزێکی گەندەڵیدا دەکات، دەبێ ئاگاداری بەڕێوەبەری گشتی کاروباری یاسایی و لێکۆڵینەوەکان لە دەستەدا بکات و لەسەر داوای خۆی لە ڕەوشی لێکۆڵینەوەکە ئاگاداری دەکات.

بەڕێز عمر عبد الرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الثالثة عشر:

على قاضي التحقيق عندما يستهل اجراءات التحقيق في قضية فساد، ان يقوم بأبلاغ مدير عام الشؤون القانونية و التحقيقات في الهيئة بذلك و يتطلعه على سير التحقيق بناءأ على طلبه.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی نەزاهە ڕەئیتان؟

بەڕێز د.سەروەر عبدالرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی 13 ئێمە زیاتر پێمان وایە سەر لە نوێ دابڕێژێتەوە، چونکە لەنگیەکی تێدایە، کوردیەکەی و پێم خۆشە عەرەبیەکەشی ئەگەر هەر بخوێندرێتەوە، بەم شێوازە بێت:

دادوەری لێکۆڵینەوە و لێژنە تایبەتیەکانی لێکۆڵینەوە کاتێك دەست بە لێکۆڵینەوە لە دۆزێکی گەندەڵیدا دەکەن، پێویستە بەڕێوەبەری گشتی کاروباری یاسایی و لێکۆڵینەوەکانی دەستەی دەستپاکی ئاگادار بکەنەوە و ڕەوشی لێکۆڵینەوەکەی بۆ باس بکەن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی هاوبەش ڕەئیتان لەسەر ئەو ماددەیە؟

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش پشتگیری لەو پێشنیارە دەکەین کە لە لایەن لێژنەی نەزاهە پێشکەش کرا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئەندامانی پەرلەمان، لەسەر ماددەی 13 کێ ئەیەوێ موداخەلە بکات؟، کەرەم بکەن فەرموون، ئەم بەڕێزانە ئەیانەوێ موداخەلە بکەن، د.احمد وەرتێ، د.حسن، شوان کەریم، صباح بیت الله، گەشە دارا، فازڵ بەشارەتی، فەرموو د.ئەحمەد.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی (وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لێرە ماددەی 13 باس لەوە دەکات کە قازی تەحقیق ئیجرائاتی تەحقیق دەست پێ بکات لە قەزیەی فەسادا، ئەبێ ئیبلاغی مودیریەی عامی شوئونی قانونی و تەحقیقات بکات تەبعەن، لەوێش دیارە مودیر بووە، مودیری تەحقیق نەك تەحقیقات، من پێم وایە لێرە دارشتنەوەیەك بۆ ماددەکە بکرێ، بەو شێوەیە من دامڕشتووتەوە، ببێتە دوو خاڵ، یەکەمیان: على محققي الهيئة عرض جميع البلاغات و الاخبار، على قاضي التحقيق المختص لغرض متابعتها لحين اكمال التحقيق و احالة الاوراق التحقيقية الى المحكمة المختصة، نەك خۆی لێرە قاضي تەحقیق یەکسەر ئەوە بکات، چونکە ئەگەر لێرە بتەوێ تۆ صلاحيات بدەی بە هەیئەکە، دووەم: على قاضي التحقيق احالة جميع الاوراق التحقيقية المتعلقة بجرائم الفساد الى هيئة النزاهة لاكمال التحقيق فيها اذا كانت الدعوة حركت من جهة اخرى، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەست خۆش، بەڕێز د.حسن فەرموو.

بەڕێز حسن محمد سورە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە ئەو ماددەیە هەر زیادە، بە تایبەتیش ئەمە تەداخولیکە لە قانون، بـە نیسبەت ئـیش و کـاری هەیئـە، دیـارە تـەحقیق و کۆکردنـەوەی مـەعلومات و موسـتەنەداتە و دوای تـەحقیق کـە ئیسـبات بـوو جەریمەیەکی فەساد هەیە، دەیدات بە قانون، بۆ ئەوەی قـانون بـە پێـی قـانونی عقوبـات ئیجرائـاتی لەگـەڵ وەربگیرێ، یەعنی جارێکی تر دوای وەرگرتنی ئیجرائات زەرووری نیە ئەمە بگەڕێتەوە بۆ هەیئەی نەزاهـە، لەبەر ئەوە لە ئیجرائاتی محاکەمە هیچ پێویست ناکات، ئەم هەیئەیە دەوری ئیدیعای عامی دەبینی، یەعنی زەرووری نیە موراقەبەی ئیشی حاکم بکات کە حـاکم چۆن ئیجـرای مەحکەمـە و مەسـائیلی قـانونی خـۆی دەکات، بۆیە بە رەئی من ئیشێکی زیادە و تەداخولە و، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك شوان فەرموو.

بەڕێز شوان عبد الکریم جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ دەقە کوردیەکە من لەگەڵ ئەو دەقەم کە لێژنەی نەزاهە خوێندیەوە، بەڵام ئەگەر پشت ئەستوور بێ بە دەقە عەرەبیەکە، (سیر) بە مانای ڕەوشت نایەت، (سیر) بە مانای بەڕێوەچوون دێت، با ڕەچاوی ئەوە بکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز صباح بیت الله فەرموو.

بەڕێز صباح بیت الله شکری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمنیش دگەل لێژنەی نەزاهەیمە بە حەقیقەت کەوا ماددە بەو ڕەنگێ بێتە کـرن، علـی قاضـي التحقیـق او اللجـان التحقیقیـة الخاصـة، عنـد بـدء اجـراءات التحقیـق في قضـیة فسـاد، القیـام بـابلاغ مـدیر عـام الشـؤون القانونیة و التحقیقات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز گەشە دارا فەرموو.

بەڕێز گەشە دارا جلال :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە قسەکەی د.حسن دەکەم کە ئـەڵێ ئەمـە تەدەخولـە لـە قـەزا وا بـزانم کـە مەبەسـتی بـوو، لێـرە کێشە نیە کە ئەڵی: یقوم بابلاغ مدیر عام الشؤون القانونیة، بەڵام کە ئەڵێ (و یطلعه علـی سـیر التحقیـق) یەعنی بەڕاستی خۆ ئەم قەزیانە کـە ئیحالـەی مەحکەمـەی دەکـرێ، ئـیتر ئـەبێ مەحکەمـە خـۆی مـەجرای خۆی وەربگرێ لە قانونەکە، پێویست ناکات ئەم هەیئەیـە لەسـەیری تەحقیقـدا بـەردەوام بکـات، پـێم وایـە ئەمە تەداخولە لە قەزا، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز کاك فازڵ بەشارەتی فەرموو.

بەڕێز فاضل محمد قادر (بشارەتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی 13 من پێشنیاری ئەوە دەکەم کە کەسێکی لێکۆڵینەوەر لەناو ئەم هەیئەتی لێکۆڵینەوەدا هەبێت، زیاتر هەم بۆ بەرچاوروونی، چونکە ئەم تەحقیقە هەموو دام و دەزگا و شوێنێکی دەسەڵات دەگرێتەوە، بۆیە من پێم باشە بە حەقیقەت کەسێکی هەیئەتەکەش لەگەڵ ئەو هەیئەتە لێکۆڵینەوە بێت کە لێکۆڵینەوە لە هەر جۆرە کارێکی گەندەڵی دەکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز د.ئەرسەلان فەرموو.

بەڕێز د.ئەرسەلان بایز اسماعیل/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەللاّ من تەئیدی ئەو رەئیەی د.حسن دەکەم، کە هەیئەتەکە مەعلوماتی کۆکردەوە و بەلگەکانی کۆکردەوە، تەقدیمی مەحکەمەی کرد، ئیتر چ ڕەبتی بەوی نامێنێ بەراستی، چونکە مەحکەمە شتێکی موستەقیلە، بەو حیسابە بێت تێکەڵاوی دەسەڵاتەکە دەبێت، لەو حاڵەتە هەیئەتەکەش دەبێتە بەشێك لە مەحکەمە، لەبەر ئەوە جائیز نیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی نەزاهە فەرموون.

بەڕێز د.سەروەر عبد الرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو ڕایەی کەوا بەڕێزان، سێ، چوار ئەندامی پەرلەمان دەریان بڕی، ئێمەش ئەو ڕەئیەمان هەیە کە لە فەقەرەی دووەمی نەمێنێتەوە ئەمە، چونکە جۆرێك لە تەداخولە، هەتا ئێمە لەگەڵ ئیدیعا عامیش قسەمان کردووە، ئەوانیش بە نووسراو بۆیان ناردبووین، جگە لەمە مەحکەمەی ئیداریش هەمان رەئیان هەبوو لەگەڵ ئێمەدا، ئەگەر ئەو فەقەرەیە بەشی دووەم : في الهيئة ... و لذلك يطلعه على سير التحقيق بناءأ على طلبه، ئەگەر ئەوەی تیا نەبێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، کاك عبدالرحمن فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من زۆر باسی ماددەی شەشم کرد ئەمڕۆ، چونکە ماددەی شەش ماددەیەکی زۆر گرنگە، هەر چی ئەو هەیئەیە ئەیکات کۆی ئەکاتەوە و ئیحالەی مەحکەمەی موختەصی ئەکات، بە قانون هەر ئەورا‌قێك ئیحالەی مەحکەمە کرا، ئیتر دەستی ئەو لایەنەی لەسەر هەڵدەگیرێ کە ئیحالەی کردووە، لەبەر ئەوە پێویست ناکات ئەم ماددەیە وجودی هەر هەبێ لێرە، چونکە ئیتر ئیشی بە هەیئەکە نەماوە، ئیتر ئەو ئەورا‌قانە لەو مەحکەمە، ئەو موتەهەمە لەو مەحکەمە یان حوکم ئەبن یان ئیفراج ئەبن و بەرەللاّ ئەبن، بە هەر لایەکیان بێت، حوکمێکی باتی پێ دەرئەچێ و ئەو حوکمە مولزەمە بە حەقی هەموو لایەك، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، باشە ئەگەر بمێنێ، بۆ بیداتە، ئیبلاغ مودیر عام بکات؟، بۆ نەیداتە رەئیس هەیئەکە مەسەلەن؟، ئەمە یەك، پاشان ئەگەر تەحقیق تەواو بێت و وزوحی هەبێت کە نەتائیجی تەحقیق تەواو بوو، حاکم هەموو قەرارێکی خۆیدا، ئینجا نەتیجەکەی بە ئەوان بدەن، حاکم نەك تەحقیق.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە گوێرەی قانونە جینائیەکانی کە ئێمە ئێستا لە هەرێمی کوردستاندا ئیشی پێ ئەکەین، دوو یاسایە قانونی ئوصولّی محاکمات جەزائیی و قانونی عقوباتی عیراقی، ئەم یاسا خاصەشە کە پێی دەرئەکەین، ئەم یاسایە جەمعی ئەدیلەیە، ماددەی شەش دەنگمان لەسەر داوە، بە صەریح باسی لەسەر کردووە، ئیجرائی تەحقیق دەکات و ئیحالەی مەحکەمەی موختەصی ئەکات، مەحکەمەی موختەص ئیتر موختەصە بە ئیجرائاتی تەحقیقی، چونکە بانگ کردنی شاهید و ئیفادە وەرگرتنی موتەهەم و جەمعی ئەدیلە، کشوفات، تەحەری، تەفتیش، تەتبیق، موزاهات، ئیستیکتاب، ئەمە هەمووی ئیشی ئەو مەحکەمانەیە کە ئەو ئیشەی لا ئەچێت، دواتر ئەو مەحکەمەیەش حەوالّەی مەحکەمەی جینایات یان جونەحی ئەکات، لەوێ بە گوێرەی ماددەکەی خۆی ئیتر ئیفراج دەبێ یان حوکم دەبێ، کۆتایی بە قەزیەکە دێنێ، ئیتر پێویست ناکات جارێکی دیکە ئەم مەحکەمەیە ئەدائی دوایی خۆی بکات کە ئەو ئەورا‌قانەی بۆ هاتووە و ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی نەزاهە ئاخیر رەئیتان؟

بەڕێز د.سەروەر عبد الرحمن عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هەر ئەو ڕایەی کە پێشتر دەرمان بڕی، هەر ئەوە دەڵێینەوە، کە ماددەکە بمێنێت، بەڵام فەقەرەی دووەمی لابچێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کا بیخوێننەوە بۆمان.

بەڕێز عمر عبد الرحمن علی ؛

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە کۆتایی ماددەکە دەستەواژەیەك هەیە، ویطلع علی سیر التحقیق بناءاً علی طلبە، نەمێنێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو.

بەڕێز عمر عبد الرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ماددەیە مەسەلەی بمینێ یان نەمینێ، مەسەلەیەکی یاساییە، ئەڵێ قازی تەحقیق، خۆ ئەم ئەوراقانەی کە ئیحالە ئەکرێ بۆ ئەو کەسانەی کە موتەهەمن بە جەریمەی فەساد، تەنیا لای حاکم تەحقیق نامێنێتەوە، حاکم تەحقیق ئیجرائاتی تەحقیقی دەکات و ئیحالەی مەحکەمەی موختەصی ئەکات، ئیتر حاکم تەحقیق چی بڵێتەوە بۆ ئەو هەیئەتەی کە بۆی ناردووە؟، لە مەحکەمەی موختەص قەراری باتی لەسەر دەرئەکەن، لەبەر ئەوە ئەصڵەن ئەمە هەر زیادە ئەم ماددەیە لێرە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، چەند ئەندامی پەرلەمانی بەڕێز داوای کردووە کە ئەو ماددەیە لابچێ؟، ئێستا ئەیخەینە دەنگدانەوە، ماددەی 13 کە بەو شێوەیەی هاتووە، هەر چەند ئەندامی پەرلەمانی بەڕێز پێشنیاریان کرد، ئەمە زەروور نیە لێرە بێتن، زیادە و لابچێ، کێ لەگەڵ ئەوەیە کە زیادە دەست بەرز بکاتەوە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نیە؟، چوار کەس لەگەڵدا نیە، بە زۆرینەی دەنگ ماددەی 13 لاچوو، بڕۆ بۆ ماددەی 14 لە ئەصڵی پرۆژەکە کە ئەبێتە ماددەی 13.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 14 لە ئەصڵی پرۆژەکە کە دەبێتە ماددەی 13 :

1-لە میانەی هەر لێکۆڵینەوەیەکدا کە دەستە دەیکات، لێکۆڵێنەرەکان و نوێنەرەکانیان مافیان هەیە لە هەر شتێك بکۆڵنەوە کە بکەوێتە ژێر سێبەری حوکمەکانی ئەم یاسایە و ئاگاداری قەوانڵە و بەڵگەنامە فەرمیەکان بن، پلەی نهێنیان هەر چەندێك بێ، پێویستە ئاسانکاریان لە چوونە ژوورەوەی فەرمانگەی پەیوەندیدار بۆ بکەن بەو ئامێرانە و کە سروشتی کارەکانیان دەخوازێ، دەبێ پاسەوانیان بۆ دابین بکەن و نابێ ئەو ئامێرانەیان لێ بستێنن کە پەیوەندی بە کارەکانیانەوە هەیە.

2-ئەگەر ئەو لایەنەی لێکۆڵینەوەی لەگەڵیان دەکرێ، ئیدیعای ئەوەی کرد کە زانیاری و بەڵگە نامە داواکراوەکان بۆ ئاگادار بوون لێیان و ئەو پەڕی نهێنین و ئاشکراکردنیان دەشێت ئاساییشی هەرێم بخاتە مەترسییەوە، ئەو کاتە سەرۆکی دەستە لێژنەیەکی لێکۆڵینەوە بە سەرۆکایەتی خۆی، یان جێگرەکەی و

ئەندامیەتی پشکێنەری گشتی لە وەزارەتی پەیوەندیدار و بەڕێوەبەری گشتی دەستەیەك پێك دەهێنێ بۆ وردبینی کردن لە زانیاری و بەڵگەنامەکان.

3-هەر فەرمانبەرێك لە فەرمانگەکانی هەرێم و کەرتی گشتی و کارمەندانی کەرتی تێکەڵاو، لە لایەنی یاساییەوە پابەندن بە هەواڵدان لە بارەی هەر حاڵەتێکی گەندەڵی بێتە بەر گوێیان، بۆیە پێویستە لەم لایەنەوە هاوکاری دەستە بکەن و بە پێچەوانەی ئەمەوە هەر کەسێك هەواڵێك دەربارەی گەندەڵی بزانێت و بیشارێتەوە، بە پێی حوکمەکانی ماددەی 247 لە یاسای کارپێکراوی سزاکانی عیراقی سزا دەدرێت.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الرابعة عشر:

1-خلال اي تحقيق تجريه الهيئة، يكون لمحققيها و مندوبيها الحق في التحقيق مع اي مشمول باحكام هذا القانون والاطلاع على المستندات و الوثائق الرسمية، بما فيها السرية ايأ كانت درجة كتمانها، و يجب تسهيل مهمة دخولهم للدائرة المعنية مع الاجهزة التي تقتضيها طبيعة عملهم، و توفير الحماية لهم و لا يجوز تجريدهم من الاجهزة المتعلقة بعملهم.

2-اذا دعت الجهة الخاضعة للتحقيق ان المعلومات و الوثائق المطلوبة للاطلاع عليها غاية في السرية و، ان احتمال افشائها قد يعرض الامن في الاقليم للخطر، يقوم رئيس الهيئة بتشكيل لجنة تحقيق برئاسته، او نائبه و عضوية كل من المفتش العام في الوزارة المعنية و مدير عام من الهيئة للقيام بتدقيق تلك المعلومات و الوثائق.

3-كل موظف في دوائر الاقليم و القطاع العام و منتسبي القطاع المختلط ملزم قانوناً بالاخبار عن اية حالة فساد تصل الى علمهم، و عليه التعاون مع الهيئة بهذا الصدد، و بخلافه يعاقب كل من احجم عن الاخبار عن حالة الفساد تلك، مع علمها وفقاً لاحكام المادة 247 من قانون العقوبات النافذ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی نەزاهە رەئیتان؟

بەڕێز د.سەروەر عبد الرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی 13 کە ماددەی 14یە لە ئەصڵی پرۆژەکە، لە بڕگەی یەکەمدا هیچ تێبینیەکمان لەو بارەیەوە نیە، لە بڕگەی دووەمدا لە دەقە کوردیەکە هیچ تێبینیەکمان نیە، بەڵام لە دەقە عەرەبیەکە تەنها یەك وشە هەیە کە گۆڕابێ(لجنة تحقيق برئاسة)، ببێتە (لجنة تحقيقة برئاسته)، بڕگەی سێیەمیش هیچ تێبینیەکمان لە بارەیەوە نیە، بەڵام ئێمە سەبارەت بە وشەی مفتش عام کە لامان نەدایە، لە کۆمەڵێك شوێنی تریش هاتووە و ئێستاش لە بڕگەی دووەمدا هەیە، ئێمە لە خاڵی دووەمی راپۆرتەکەماندا لە سەرەتادا ئیشارەتمان پێدا بوو کەوا سەرجەم وشەکانی مفتشی عام لابدرێن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی هاوبەش رەئیتان؟

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پشتگیری لە ماددەکە دەکەین، تەنها چەند تێبینیمان هەیە، یەکەمیان سەبارەت بە بڕگە یەکەم لە ڕێزی یەکەم، وشەی مندوبین، پێشنیار دەکەین کە لادرێ ئەم وشەیە، لە بڕگەی دووەمیش ڕیزی سێیەم کە باس لە لێژنەکە دەکات و لێژنەی نەزاهە ئاماژەی بەوەی کرد کە لێژنەی تەحقیق بکرێتە لجنة تحقیقیة برئاستە، واتا برئاسة الرئیس، او رئاسة نائبە، تەنها وشەی نائیب هاتیە، او رئاسة نائبە و عضویة مفتش عام لابردرێ، و عضویة اثنین من المدراء العامیین، لەبەر ئەوەی نابێ لێژنەی لە سێ ئەندام کەمتر بێ فی الهیئة، مدیر عام من الهیئة بکرێتە في الهیئة، واتا ڕیزی سێیەم بەو شێوەی لێ بێ، بتشکیل لجنة تحقیقیة برئاستە او رئاسة نائبە و عضویة اثنین من المدراء العامیین في الهیئة للقیام بتدقیق تلك المعلومات و الوثائق، سەبارەت بە بڕگەی سێیەم، بیدایەتەکەی : کل موظف في دوائر الاقلیم، دوائر الاقلیم کیفایەتە، ئەوەی دواتر و القطاع العام لادرێ، و منتسبي القطاع المختلط لادرێ، واتا ئەو دوو دەستەواژەیە قطاع عام و قطاع مختلط لادرێ، لەبەر ئەوەی دوائر الاقلیم مونتەسیبەکانی هەمووی کەرتە گشتیەکەی دەگرێتەوە و پێویست ناکات دووبارە دەستەواژەیەکی نوێ بەکار بێنین، تەنها ئەو سێ تێبینیەمان هەبوو لەسەر ئەو سێ بڕگەیە و، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان، ئەندامانی پەرلەمان، کێ ئەیەوێ موداخەلە بکات لەو ماددەیە؟، ئەم بەڕێزانە ئەیانەوێ قسە بکەن: گەشە دارا، قادر حسن، عبدالسلام بەرواری، صباح بیت الله، شڤان احمد، خلیل عوسمان، د.حسن، جلال علی، تارا اسعدی، پەروین، د.بشیر، هاژە سلیمان، د.احمد وەرتی، بەفرین حسین، شلێر محمد، کەسی تر ماوە؟، فەرموو گەشە خان.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ڕیزی دووەم ئی ئەو ماددەیە، کە ئەڵێ: والاطلاع علی المستندات و الوثائق الرسمیة، چونکە دیارە وەسائیقی غەیر ڕەسمیش بێتە بەردەستی ئەم هەیئەیە، پێویستە کە ئیتیلاعیان هەبێ لەسەری، لە ڕیزی دوای ئەوە کە ئەڵی: و یجب تسهیل مهمة دخولهم للدائرة المعنیة، لە دوایی ئەوەی بۆ زیاد بکرێ، و ای مکان یفید التحقیق بعد الحصول علی اذن القاضي، چونکە شەرت نیە کە ئەو شوێنەی کە ئەمان پێویستیان پێ بێ بۆ ئەو تەحقیقە و جەمعی ئەدیلەیە دائیرە بێ یان ئەحجیزە بێ، ئەشێ شوێنێکی نارەسمی بێ کە

سوودی هەبێ بۆیان، لە فەقەرەی سێیەم کە ئەڵی: و بخلافه یعاقب، وا باشترە بگوترێ وفقا لاحکام قانون العقوبات النافذ، نەك وفقا لاحکام الماده 247، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز کاك قادر حسن فەرموو.

بەڕێز قادر حسن قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـن پێشنیار دەکـەم لـە مـاددەی 14 لـە ئەصڵی پرۆژەکـەدا کـە 13یـە، پلـەی نهێنیـان هـەر چـەندێك بـێ هەڵبگیرێ، چونکە تەصەور دەکەم لەگەڵ خاڵی یەکەم خودی ئەم ماددەیە تێك ناکاتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز کاك عبدالسلام فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفی بەرواری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دووەم بە تەفصیل باسی چۆنیەتی مامەڵە کردنی لەگەڵ وەسائیقی سڕی ئەکات، بۆیە فیعلەن ئەو (بما فیها السریة و ایأ کانت درجة کتمانها) هەڵبگیرێ بە رەئی مـن، یـەك، دوو، ئەوەلـەن، مـن ئـەڵێم مـاددەی دووەم، باسی تەعامول لەگەڵ سڕیەتەکان ئەکات، بۆیە (بما فیها السریة و ایأ کانت درجة کتمانها) زیادە، چـونکە تـۆ فەقـەرەی دووت هەیـە مامەڵـە لەگـەڵ سـریەتەکە دەکـات، لـە دووەم، تەبعـەن مفـتش عـام هەڵنەگیرێ، لێژنەکە علی الاقل فردی بێت، سێ کەس و زیاتر بێت، عیلاجی بکـەن، کێـی تـر لەگـەڵی بـێ، قازی تەحقیقێك ئیختیار دەکەم، یەعنی خۆی یان مودیریك یـان نـائیبی مودیرێـك یـان قـازی تـەحقیقێك، سێیەم: ئەوەی قوتاعەکەتان باس کرد، ماددەی 247 ئەڵێ: هەر موەزەفێك مولزەم بیت بە دانـی معلومـات، ئەوە عیقاب ئەکرێت، واتا ئەگەر ئێمە بیخوێنێن تا (بهذا الصدد). کافیـە، چـونکە بـەو قانونـە ئیلزاممـان کرد، ئەو کاتە 247 کارایە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك صباح فەرموو.

بەڕێز صباح بیت الله شکری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی مـاددەی ئەولـەن دەبێـژیتن: خـلال تحقیـق تجریـە الهیئـة، یکـون لمحققیها و منـدوبیها، رەئیـا مـن مەندوب بێتە هەڵگرتن، چونکە بەس موحەقیق حەقی هەن تەحقیقی بکاتن نەکو مندوب، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز شڤان احمد فەرموو.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیم لەسەر بڕگەی (2) و (3) هەیە، ئەو موفەتیشی عام حەقەتەن لامان داوە شتێکی باشە لادانی، لە بڕگەی (3) ئەو قیتاعی عام و قیتاعی (مختلط) من پێم باشە هەردووك بمینێن، ئەو دوو قیتاعە هەر هەنە، چەند حاڵەتێکی قیتاعی موختەلەتمان هەیە، یەعنی بۆ ئەوەی شامل بێت و هەموو حاڵەتێك، هەموو شوێنێك بگرێتەوە، مانەوەیان هیچ زەرەرێکی تێدا نیە، بەڵکو سوودی هەیە، (وفقاً لأحكام المادة الفلانية.....) ئەو ژمارەیە، ماددەی ئەوەی جونحەیە، (- جنحة) بنووسرێ، جونحەکە بۆ خۆی کە بنووسرێ بۆ تەسهیلی خەڵك باشترە بۆ ئەوەی زووتر بچنە سەر ئەصڵی مەبەست، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز خلیل عوسمان، فەرموو.

بەڕێز خلیل عثمان حمد أمین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە خاڵی سێیەم تۆ لێرە بە قانون هەموو موەزەفێك ئیجبار دەکرێ بەوەی کە ئەگەر مەعلومە یان خەبەرێکی لەسەر جەریمەیەکی فەساد لایە، دەبێ بیدات بە هەیئەکە، بەڵام من پێم باشە یان ئیزافە بکرێ، یان بە خاڵێکی تر لێرانە ئەوە ئیزافە بکرێ کە ئەو موەزەفە پێویستی بە حیمایەی شەخصی و قانونی و وەزیفی هەیە، یەعنی موەزەفێك خەبەر، یان موخبیرێك، یان شاهیدێك لەسەر مودیرەکەی، لەسەر ڕەئیسی دائیرەکەی ئەگەر خەبەر بدات، یەعنی من پێم باشە بەڕاستی بڕگەیەك لێرە زیاد بکرێ، یەعنی (للهیئه التكفل بالحمایه القانونیه و الشخصیه بالمبلغین و الشهود و المخبرین)، پێم خۆشە هینێکی وا زیاد بکرێ، خاڵێکی تریش هەبوو، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، ئێمە لە دەسەڵاتەکانی هەیئە باسمان کرد، بەڵام دیار بوو کەس تەسنیەی نەکرد، یەعنی من داواکارم لێرە یان لە شوێنێکی تر جێی بکرێتەوە، ئەویش ئەو گەندەڵیانەیە کە لە ڕابردوو ڕووی داوە، من پێم باشە ئێمە کار لەسەر ئەوانە بکەین، لەوانەیە ئەو یاسایە لە ئێستا بە دواوە دەردەچێ ڕەدعێك بێ بۆ داهاتوو، بەڵام ئەی ئەوانەی کە لە ڕابردوو کراون؟ پێشنیاری ئەوەم کرد کە لە (3/25)ی سانی (91)وە لێپیچینەوە لەو گەندەڵیانەش بکرێ کە لەو کاتەوە ڕوویداوە، داواکارم کە لێژنەی یاسایی صیاغەیەك بۆ ئەوە بدۆزنەوە، خاڵێکی تر بەڕاستی جیا لەوەی کە ئێمە لێرە قیتاعی عام و قیتاعی موختەلەت و ئەوانە لادرا، بەڵام زۆر لە گەندەڵییەکانمان لە بەشێك لە قیتاعی خاص دایە، ئەو قیتاع خاصانەی کە موشتەرەکن لەگەڵ حکومەت، لە دروست کردنی ئەبنیە و وەحدەی سەکەنی و کۆمەڵێك شتی تر کە موشتەرەکە لە بەینی حکومەت و لە بەینی قیتاعی خاص دا، ئەوە چۆن موعالەجە دەکرێت؟ داواکارم لە لێژنەی یاسایی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو فەقەرەی (3) وابزانم هەر زیادە، ئەگەر باش بیری لێ بکەنەوە، بەڕێز د. حسن، فەرموو.

بەڕێز حسن محمد سوورە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە خاڵی (أولاً) مادام ئەو هەیئەیە توانای ئەوەی هەیە کە هەرچی مەعلوماتێك، چەند دەرەجەی سڕییەکەیشی هەبێت بە دەست بێنێت، بۆیە لێرە پێویستە ئێمە بە ماددەیەکی قانونی مولزەمیان بکەین کە ئەو سرییاتە بپارێزن، ئەو هەیئەیە پێویستە ئەو سڕییاتە بپارێزن، بۆیە من ئیقتراحی ئەو ماددەیە دەکەم، ئەو خاڵە دەکەم (تعتبر المعلومات و البيانات و الوثائق و نسخها التي ترد للهيئة أو يطلع عليها أي من العاملين فيها بحكم وظائفهم سرية و أن لاتفشى أو تبرز أو يسمح للغير بالإطلاع عليها إلا وفقاً لأحكام القانون، كل من يخالف أحكام الفقرة (أ) من هذه المادة يعاقب بالحبس مدة لاتقل عن سنة)، یەعنی ئیتر ئەگەر لە قانونی عقوباتیش ئەوە هەبێ، دەتوانین ئیشارەت بە ماددەکە بکەین، لە جیاتی ئەم ساڵە، لە خاڵی سێیەم، مادام ئێمە عقوبە بۆ موەزەفێك دادەنێین لە حاڵەتێك کە تەبلیغی، حاڵەتێکی فەسادی لایە و دەیشارێتەوە، لە هەمان کات دا پێویستە ئێمە عقوبەیەکیش بۆ ئەوانە دابنێین، (عقوبة التبليغ الكاذب بنية الإساءة)، یەعنی یەکێك بیەوێ بە نیەتی (إساءة) مەسەلەن، تەقریرێك یان شەکەوایەك لەسەر هەر یەکێك تەسجیل بکات، ئەوەش (كل من بلغ كذباً بنية الإساءة عن جريمة فساد يعاقب بالحبس لمدة لايقل عن سنة)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز جلال علي، فەرموو.

بەڕێز جلال على عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە سێهەم لە کوردییەکە دەڵێ (هەر فەرمانبەرێك لە فەرمانگەکانی هەرێم)، کەرتی گشتی لابراوە، (لەلایەنی یاساییەوە پابەندە بە هەواڵدان لە بارەی هەر حاڵەتێکی گەندەڵی بێتە بەر گوێیان)، لە عەرەبییەکە دەڵێ (أحجم عن الأخبار عن أية حالة فساد تصل إلى علمه)، شتێکی مەعلومە، بەینی ڕاستی و ناڕاستی چیە؟ گوێچکە و چاوە، هەرچییەکی گوێت لێ بوو فەسادە، من ئەوە بە غەڵەت دەزانم، چونکە بەرگوێکەوتن، لەوانەیە سەدان شتت بەرگوێ بکەوێ، ئۆمێدەوارم لە لێژنەی موشتەرەك ئەوە چاك بکەن، بڵێن (کە زانیاری هەبێ)، بەرگوێ غەڵەتە، ئەوە حاڵەتێکی مەفتوحە، غەڵەتی زۆر پێ دەکرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز تارا ئەسعەدی، فەرموو.

بەڕێز تارا تحسين ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نازانم خاڵی یەکەم کە باس لەو تەحقیقە دەکات، ئەگەر خۆی سڕییەتی تیا هەبێ، خۆی گەندەڵییەکە چیە؟ هەڵبەتە شتێکی زۆر مەعلوم نیە، هەر سڕییەت لە مەوزووعەکە هەیە، کە دەچی تەحقیقێك دەکەیت، هەڵبەتە دەبێ ئەو غایە سڕیە، نازانم بە زیادی دەبینم ئەصلەن شەرح کردنی لێرەدا، لە دوایی ئەگەر شتێکی بۆ زیاد بکەی، ئەی ئەگەر ئەو مەعلوماتەی بۆیان ڕۆیشتووە دوای تەحقیق کردن دەرچوو گەندەڵی نیە، لەو کاتە چی دەکەن یەعنی؟ ئایا ئەو بەشەرە لە ناو قانونەکە هاتە بەردەم مەحکەمە و شتی لەسەر کرا و لە دائیرەکەی خۆی ناو و ناتۆرەی ناشیرینی لەسەر کرا و شت بوو، بەڵام موهیمەکەیان کامل نەبوو، لەو حاڵەتە دەبێ عیلاجێك بکرێ، لەو حاڵەتەدا چی بکرێ؟ بەڕاستی ئێمە خۆمان هەر لە ناو ئەو پەرلەمانە ئەوەمان داهێناوە کە مەسەلەن زۆرجار کە گیراوێکی بی پاساو دەبێ، ئێمە دەبێ بزانین پاساومان چیە؟ بۆ ئەوەی کە گرتمان، بەس بە بێ پاساو گرتمان، پاساوی تەواومان نەبوو، ئەدیلەی کامل، کە نەگەیشتینە تەحقیق کە ئەو گەندەڵییە هەیە، سێیەم خاڵ/ من نازانم هەر وابزانم وجودی و عەدەم وجودی زۆر زەروری نیە، چونکە ئەوانە بە پێی قانونەکانی کە نافزە، ئەوانە تەحقیقەکەی بەو شێوەیە دەبێت، ئەوەندەیە مولاحەزەکەم، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لە ماددەی (21) (ويعاقب بالعقوبة ذاته كل من ذكر عمداً بيانات جوهرية غير صحيحة في تلك الإقرارات)، بەڕێز پەروین عبدالرحمن، فەرموو.

بەڕێز پەروین عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵا من بە نیسبەت خاڵی سێیەم لەو ماددەیە، وەکو ئەوەی ئێستا کەرتی موختەلەت ئێمە هەر نیمانە کەرتی تێکەڵاو، یان ئەوەتە وەکو ڕاکەی لێژنەی یاسایی بێ، هەر (كل موظف في دوائر الدولة) قیتاعی عام و موختەلەتەکە لابدرێ، ئەگەر هەر لاشنابردرێ، قیتاعەکە موختەلەتەکە لابردرێت، بووترێت/ (كل موظف في دوائر الدولة و القطاع العام و منتسبي القطاع الخاص المتعاقد مع الوزارات و مؤسسات دوائر الإقليم ملزم بالإخبار)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز د.بشیر، فەرموو.

بەڕێز د.بشیر خلیل توفیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (3) لە ئەصڵدا ماددەی (4)، لە خاڵی دووەم (ثانیاً)، لە حاڵەتێك باس لەوە دەكات ئەگەر هاتو مەعلوماتەكە زۆر سڕی بێ، لێژنەیەك تەشكیل دەكرێ بە ڕێئاسەتی ڕەئیسی هەیئەكە (وكل من المفتش العام) موفەتیش عام باسی لێوە كرا، وابزانم نەماوە، بەس لە هەندێك وەزارەت ئێستا موفەتیشی عام هەیە، بۆ نموونە لە وەزارەتی ئەوقاف و كاروباری ئایینی موفەتیشی عام هەیە، لە یەك، دوو هەیئەی تر موفەتیشی عام هەیە، جا دەبێ موعالەجەی ئەوە بكرێ، لە هەموان لابدرێ، نەكرێ، بەلای كەم لێرە ببێتە مودیر عام لە وەزارەتەكە، (ثالثاً) منیش پێموایە نیوەی زیاتری ئەوە زیادە، لەبەر ئەوەی (كل موظفي دوائر الدولة) هەتا دەگاتە (وعليه التعاون مع الهيئة بهذا الصدد) ئەوە خۆی لە قانون دا مەوجودە، مادام مەوجودە پێویست ناكات تیكرار بكرێتەوە لێرە، بەڵام (يعاقب كل من أحجم عن الإخبار عن حالات الفساد)، ئەوە با بمێنێ، (وفقاً لأحكام المادة (247))، بەڵام (247) كافی نیە، چونكە ئەگەر تەماشای قانونی عقوبات بكەین ماددە (247) و (248) و (250)ش باسی نەفسی مەواد دەكات، بۆیە بە پێی مەوادەكانی (247) و (248) و (250) مامەڵەی لەگەڵ بكرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز هاژە سلیمان، فەرموو.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفى:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕاستی ئەوەی تێبینی دەكرێ لەو پرۆژە یاسایە كە باسی ئەسەری ڕەجعی نەهاتووە لە پرۆژەكەدا، باسی ئەسەری ڕەجعی نەكردووە، بەو پێیەی كە لەو ماددەیەدا باس لە لێكۆڵینەوە و ئەو لایەنانەی كە لێكۆڵینەوەیان لەگەڵ دەكات، بۆیە بەڕاستی منیش پشتگیری هاوكارم كاك خلیل دەكەم، لە ماددەیەكی تریش بەفرین خان هەر ئیشارەتی پێكرد كە ئێمە لێرە بڕگەیەك دابنێین، یاخود بە ماددەیەكی سەربەخۆ كە ئەسەری ڕەجعی هەبێ بەڕاستی، زۆر خەڵكانێك هەیە ئیستیغلالی مەنصەبەكەی خۆیان كردووە، مووڵك و مااڵی گشتی لە پێناوی بەرژەوەندی خۆیان بەكاریان هێناوە، بۆیە وا پێویست دەكات كە من پێشنیار دەكەم كە لە (2003)وە ئەسەری ڕەجعی هەبێ ئەم قانونە، بەڕاستی ئەو قانونەی كە قانونی دەستەی نەزاهە كە لە بەغداش دەرچووە لە حكومەتی مەركەزی لە سەردەمی دەسەاڵتی كاتی هاوپەیمانان، كە ژمارە (55)ی سااڵی (2004)ە ئەسەری ڕەجعی داناوە لە بەرواری (17)ی تەممووزی (68)، یەعنی پێویست دەكات كە ئێمەش ئەو ئەسەری ڕەجعی یە دابندرێ، تەسبیت بكرێ لە ناو ئەو قانونەدا، من پێشنیار دەكەم كە لە (2003)وە بێ ئەسەری ڕەجعی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز ئەوەی ئەسەری ڕەجعی دانا، بۆ ئەو جەرائیمی جینۆساید و قەتلی جەماعی و مااڵ وێران و كوشتن و بزركردنە بوو كە هێشتا كەم بوو، دەبوایە لە پێش (63)وە دابنێن فەرقی هەیە لەگەڵ ئەوە، بەڕێز د.أحمد وەرتێ، فەرموو.

بەڕێز د.أحمد إبراهيم وەرتێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو ماددەیە وەڵلا منیش هەمان پێشنیارم هەیە ڕاستیەکەی کە ئەو قانونە ئەسەری ڕەجعی هەبێ، چونکە حالاتی فەساد لە ڕاستی دا لەو ڕۆژەوە دەست پێ ناکات کە ئێمە ئەو قانونە دەردەکەین، لەبەر ئەوە حالاتی فەساد قائیمە لە هەرێم، لەبەر ئەوە پێویست بەوە دەکات کە ئەسەری ڕەجعی هەبێ ڕاستیەکەی، قانونی نەزاهەی عیراقی بۆ فەسادە ئەویش ئەو ئەسەرە ڕەجعییەی هەیە، نەك بۆ جەرائیم، لەبەر ئەوە منیش پێشنیار دەکەم کە لە سالی (1992)وە ئەو هەیئەیە بتوانێ تەحقیق لە حالاتی فەساد بکات لە هەرێمی کوردستان دا، ئەوە یەك، سەبارەت بە خالی فەقەرەی (ثانیاً)، وەختێ کە ئەو جیهەتی خازعە بۆ تەحقیق دەڵێ/ ئیدیعای ئەوەی کرد کە ئەو مەعلومات و وەسائیقانە ئەمنی هەرێم دەخەنە خەتەرەوە، ئایا لەو حالەتە چی شتێك، کام جیهەت تەقدیری ئەوە دەکات کە ئەوە ئەو وەسائیقانە، یەعنی هەم ئەم لێژنەیە دەتوانێت تەقدیری ئەوە بکات کە ئەو ئیدیعایە ڕاستە؟ فیعلەن ئەگەر ئەو مەعلومات و وەسائیقانە بدات ئەمنی هەرێم دەخاتە خەتەرەوە؟ لەبەر ئەوە ئەوانەی کە دەبنە عزو لەوە، ئەگەر هەتا موفەتیشی عامیش وەکو بەڕێز د.بشیر ئاماژەی پێدا، لە هەندێك وەزارەت دا هەیە وەکو وەزارەتی ئەوقاف، وەزارەتی ناوخۆ، ئەوانە موفەتیش عامیان هەیە، ڕاستە لە زۆر لە وەزارەتەکان دا نیە، من پێشنیار دەکەم کە لەو لێژنەیە ئەندامێتی سەرۆکی دیوانی ڕەقابەی مالیش هەبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز بەفرین حسین خەلیفە، فەرموو.

بەڕێز بەفرین حسین خەلیفە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (14) بڕگەی (2) کە باس لە پێکهێنانی لێژنەیەکی لێکۆڵینەوە دەکات بۆ ئەو بەلگەنامە و زانیاریيە نهێنیانەی کە ئاسایشی هەرێم دەخاتە مەترسی یەوە ئەگەر ئاشکرا بکرێن، ئایا ئەوە لە دەسەلاتی کێ یە تەقدیری ئەوە بکات کە ئەو بەلگەنامانە ئەوەندە نهێنین کە ئاسایشی هەرێم بخەنە مەترسی یەوە؟ ئەوە یەك، دووهەمیش/ ئەو لێژنەیەی کە پێك دێت بە سەرۆکایەتی سەرۆکی دەستەکە پێك دێت، بەلام ئێمە لە ماددەکانی پێشتردا ماددەیەکمان پەسند کرد، ئەویش ئەنجومەنی دەستەکە بوو، من پێم باشە بە ڕاوێژ لەگەڵ ئەنجومەنەکە ئەو لێژنەی لێکۆڵینەوەیە پێك بێت، لە بڕگەی سێهەم کە باس لە فەرمانبەرانی هەرێم دەکات، کە ملکەچ بن بۆ ئەم یاسایە، من پێموابێ ئەوە شتێکە تەحصیل حاصلە و هەموو فەرمانبەرانی هەرێم چ نووسرابێ، چ نەنووسرابێ دەبێ پابەند بن بە یاساکەوە، لەبەر ئەوەی بە گوێرەی سروشتی کاری خۆیان دەبێت بەرپرس بن لە پێدانی زانیاری لە هەر شوێنێك، لە هەر دیاردەیەکی

گەندەڵی، هاوڕام لەگەڵ بەڕێزانی پێش خۆشم کە باسیان لە دۆزێ کرد، کە لەوانەیە دۆزێکی گەندەڵی، یان دۆزێکی گەندەڵی لە ڕابردوو ڕووی دابێت، پێویستە ئەوەش لێرەدا شوێنی بۆ بکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێز شلێر محمد، فەرموو.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئەم ماددەیە، یەعنی ماددەی (14)، کەی دەگاتە ئەوەی کە ئەو لێژنە، ئەوانە بڕۆنە دائیرەکان، یەکەم جار بە پێی قانونێك هەیە لە عیراق دا، (قانون أصول المحاكمات الجزائية رقم (23))، لە ماددەی (136)-(ب) دەڵێ/ (حيث لا يحق لأي جهة إستدعاء الموظف دون موافقة الوزير)، ئەگەر گەندەڵییەك هەبوو، وەزیر ئیمتیناعی کرد هەر کەسێك لەوانە بچێ یارمەتی ئەم مەوزووعە بکات، ئینجا بۆیان هەیە بچنە دائیرەکەوە، چونکە نابێ تۆ بە بێ موقەدیمە کەس ناچێتە ئەو دائیرانە، دوایێ ئەو ئامێرەی باسی دەکەن، ئەو کەسانەی کە ئەو ئامێرانە بەکار دێنن وەکو جیهازی تەصویر بۆ ڕیشوەت وەرگرتن، یان شت، ئەوانە باوەڕکە هەمووی سڕی یە، یەعنی نابێ کەس پێی بزانێ، لە بەغداش کە ئەو ریشوەتانە کەشف کراوە، هەمووی بەوە بووە، خۆ نەیوتووە من ئەوەم، چووە ڕەسمی گرتووە، ئینجا تەحقیق کراوە، لەبەر ئەوە یەکەم با هینێکی تیابێ کە ئێمە ئایا ئەو دائیرە ئیمتیناعی کردووە تۆ ئەوانەی بەسەردا تەتبیق دەکەیت، چونکە ئەوە دوایی وەکو تەشهیری لێ دێت، لەوانەیە شکات بکەن لەو جیهەیە، بڵێ من ئەوە نیم، یەعنی ئەی تۆ کە سومعەتی تیاچوو، دەرچوو هیچی لەسەر نیە، ئەوە نابێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەڕێزان یەك موداخەلەی کورت بە نیسبەت (ثالثاً)، ئینسان ئازادە، حەتا موتەهەم کە دەچێتە پێش حاکم دەتوانێ قسە نەکات، حەقی خۆیەتی قسە ناکات، بەڵام ئەگەر لێرەش تەحدیدیشی بکەین بە قانون ئیجباریشی بکەین، پێویست ناکات ئێمە ڕێ بە حاکم دا نیشان بدەین بڵێین بەو ماددەیە بیکە، حاکم خۆی دەزانێ ماددەی (247) چیە، ئەوانی تر چیە، یەعنی ئەوە بۆخۆی لێ بگەڕێت، بە ڕەئی من ئەوە زیادە لێرە، ئیتر کەیفی خۆتانە، لێژنەی هاوبەش ڕەئیتان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو تێبینی و پێشنیارانە، یەك لەوانە باس لەوە کرا کە لە بڕگەی یەکەم دۆکیومێنتە نافەرمییەکانیش زیاد بکرێ (وثائق غير رسمية)، ئێمە تەنها وەسائیقی ڕەسمی وەردەگرین، لەبەر ئەوەی ئەوە نافەرمییە، نارەسمی یە، بە ئەدیلەی سبوتی حیساب ناکرێ بە پێی قانونی ئیسبات، لەوێ بە باشی

نازانین زیاد بکرێ، هیچ خزمەت بە پرۆسەی لێکۆڵینەوە و تەحقیق ناکات، پێشنیارێکی تر تایبەت بوو بەوەی کە ئایا بڕگەی یەکەم باس لە وەسائیقە نهێنییەکان دەکات، بڕگەی دووەمیش باس لە وەسائیقی نهێنی دەکات ڕاستە، بەڵام بڕگەی دووەم حەصر کرا، تایبەت کرا بە یەك حاڵەت، ئەو دۆکیومێنتە نهێنییانەی کەوا مەترسی دەخاتە سەر ئاسایشی هەرێم، بۆیە بڕگەیەکی سەربەخۆ هاتووە، سەبارەت بە بڕگەی سێیەم ئەو پێشنیارە کە کرا لەلایەن جەنابی سەرۆکی پەرلەمان کە ئایا بوون و نەبوونی ئەو بڕگەیە، بەڕێزان ئێمەش پشتگیری لەوە دەکەین کە ئەو بڕگەیە نەمێنێ لەبەر دوو هۆ، یەکەمیان ئەو بڕگەیە بۆ ئەو کەسانەی کەوا سەرپێچی جێبەجێ کردنی ئەو بڕگەی سێیەم دەدەین کە لە پرۆژەکە هاتووە ئاماژە بە ماددە (247)ی یاسای سزادانی عیراقی دەکات، واتا ئەگەر کەسێك سەرپێچی بکات، ئەو ئیلتیزامەی کە لەو بڕگەیەدا دانراوە، جێبەجێی نەکرد، لە حاڵەتی سەرپێچی، موخالەفە، ماددەی (247)ی عقوبات جێبەجێ دەکرێ، باشە ئەگەر ئەو بڕگە هەبێ و نەبێ، هەر ئەو ماددەی (247)ی لەسەر جێبەجێ دەکرێ، هەر ملکەچی ئەو دەبین، لەبەر ئەوەی دەقێکە باس لە (مکلف بخدمة عامة) دەکات، هەروەکو د.بشیر وتی (248)یش هەیە، (249)ش هەیە، ڕاستە هەمووی لە ژێر ناونیشانی (إحجام عن الإخبار) هاتووە، بەس (247) تایبەتە بە (مکلف بخدمة عامة)، ئەوانی تر حاڵەتی ترن، یەك لەو بەڕێزانە ئاماژەی بەوە کرد ئەگەر (إخبار کاذب) هەبوو چ دەکەین، باس نەکراوە، یان بڕگەیەك، یان ماددەیەك زیاد بکرێ، ئەوەش پێویست ناکات، لەبەر ئەوەی فەصلی دووەم لە قانونی عقوبات باس لە ئیخباری (کاذب) دەکات لە ماددە (243)، (244)، (245)، (246) هەمووی تایبەتە بە ئیخباری (کاذب) پێویست ناکات عەینەن دەق بێنینە ئێرە، یان سزایەك دانێین، لەبەر ئەوەی قانونی عقوبات لەسەر هەموومان جێبەجێ دەکرێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی نەزاهە، فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر أحمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هەڵبەتە لەگەڵ ئەوەین کە بە چ شێوەیەك خوێندمانەوە هەر بەو شێوەیە بێ، بخرێتە دەنگدانەوە، سەبارەت بەوەی کەوا باسی ئەوە کرا کە دەڵێن موفەتیشی عام لە هەندێ وەزارەت هەیە کە بەڕێز د.بشیر باسی کرد، بەڵام ئەو حاڵەتە عام نیە، ناتوانین ئێمە لە یاساکە دانیێین، چونکە زۆر وەزارەت هەیە کە ئێمە پرسیارمان لێ کردووە موفەتیشی عامیان نەبووە، بەڵام ئێمە لەگەڵ ئەوەین کە ئەگەر موفەتیشی عامەکە کە لێرە لادرا، بکرێ بە (مدراء عامین)، لە دوو مودیری عام کەمتر نەبێ، تاوەکو تاك بێ بۆ دەنگدان، ئێمەش لەگەڵ ئەوەین کە بەو شێوەیە دانرێ، بەڕێزان باسی ئەوە کرا کەوا قیتاعی خاص ئەو جیهاتانەی کەوا ڕەبتێکیان هەیە، یاخود عەقدێکیان هەیە لەگەڵ حکومەت دا لێرەدا باس بکرێ، من دوای ئەوەی داڕژایەوە و صیاغە کرا ئەم یاسایە لە ماددەی (4)دا بڕگەی (2) باسی ئەو قیتاعە کراوە، کەواتە پێویست

ناکات ئێمە جارێکی تر لێرە باسیان بکەینەوە، چونکە وەکو وتم لە ماددەی چواردم دا باسی قیتاعی خاص کراوە کە کاتێ عەقدی هەیە لەگەڵ قیتاعی عام دا، بە چ شێوەیەك دەکەوێتە جێگای ئەوەی کە موراقەبە بکرێ، هەندێ بەڕێزیش باسی ئەوەیان کرد کە دەبێ ئەم یاسایە ئەسەری ڕەجعی هەبێ، مەبدەئێك هەیە لە قانون دا هەمیشە قانون ئەسەری ڕەجعی بۆ ئەوە دادەنرێ کەوا ئەگەر بێت و ئەم یاسایە بۆ موتەهەمەکە لە صالحی موتەهەم دا بێ، یەعنی (قانون الأصلح للمتهم)، نەك بۆ جەزا کردن و عقوبەدان ی ئەو موتەهەمە (أثر رجعي) بگەڕێتەوە، ئەوە مەبدەئێکە لە قانونی جەزائی دا هەیە، لە هەموو شوێنێك دا بەم شێوەیە ڕۆیشتووە، بۆیە ئێمە ناتوانین لێرەدا ئێستا ئیزافەی بکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عمر، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت بڕگەی (3)ی ئەم ماددەیەوە، ئەوە خاصە بەو موەزەفەی کە موکەلەفە بە خیدمەی عامە و مولزەمە بەدانی ئیخبار و مومتەنیعە (عن أداء الإخبار)، ئەوە هەموو موەزەفێك ناگرێتەوە، بەڵام دەکرێ لێرەش دا ئەم فەقەرەیە نەبێ، من ئەوەم بەس بۆ تەوزیحێك دا، مادام لە قانونی عقوباتی عیراقی لە ماددەی (247)دا باسی لەسەر کردووە، ئەو موەزەفەی موکەلەفە بە خیدمەی عامە و مولزەمە بەدانی ئیخبار و مومتەنیع بێ لە ئیخباردان، ماددەی (247)ی بەسەردا جێبەجێ دەکرێ، بە واتا ئەگەر ئێمە لێرەش باسی نەکەین و موکەلەف بێ خۆی، خۆی موعەرەزە بەوەی کەوا عقوبە بدرێ، لەبەر ئەوە دەکرێ ئەوە لێرە هەڵگیرێ، لابرێ، باسی لەسەر نەکەین، بەڵام من بە نیسبەتی ئەسەری ڕەجعی، ئێمە یاساکانی کە لە ئیقلیمی کوردستان موتابەعەی دەکەین و ئیصداری دەکەین، ئیشی لەسەر دەکەین، تەنیا یاسا مالیەکانە، ئەو یاسایانەیە کە پارەی حکومەتی تیا دەمێنێ، بە ئەسەری ڕەجعی دەگەڕێتەوە سەر خەڵك، چونکە پارەی دەوڵەت هیچ تەقادومێکی بەسەردا نایێت، باسی لەسەر دەکرێ، ئەم یاسایانە بە تەبیعەتی دەرچوونەکانی خۆی لە ئاخیری هەموو یاساکان دەڵێ/ (ینفذ هذا القانون من تأریخ صدوره)، بە واتا ئێمە ناگەڕێینەوە بۆ ئەوانە، چونکە ئێمە بگەڕێینەوە بۆ ساڵی (1992) ئەوە کارێکی زۆر قورس و گرانیشە و یاساش ڕێگامان پێ نادا بەو ئەسەرە بگەڕێینەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ئاخیر صیاغەتان بخوێنن، بۆ ئەوەی، نیزامی، کاك عبدالسلام، فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفی بەرواری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕێزم هەیە بۆ ڕەئی کاك عمر، نەصی ماددەی (247) دەست پێ دەکات بەوەی (من کان ملزماً قانوناً بإخبار أحد المکلفین)، یەعنی ئەو ماددەکە ئیلزام ناکات، ماددە دەڵێ/ هەر یەکێك بە پێی قانونێکی تر مولزەم بوو،

ئەوە ئیجرائە، واتا دەبێ ئێمە نەصێکمان هەبێ لە قانونێك (يعاقب بالحبس أو الغرامة من كان ملزماً قانوناً بإخبار أحد المكلفين بخدمة عامة عن أمر ما....إلخ)، واتا دەبێ قانونێك هەبێ بڵێت صەراحەتەن ئەوانە مولزەمن مەعلومات بدەنە هەیئەی نەزاهە تاکو ماددەی (247) تەفعیل بکرێ، ئەگینا هەر یەکێك دەڵێت/ من مولزەم نیم، ئەوەیە هەدەف لە وجودی ئەوە، (من كان ملزماً قانوناً)، دەبێ نەصێکی قانونی بڵێ تۆ مولزەمی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نالێ (من كان ملزماً)، دەڵێ/ (ملزم قانوناً) (من)ی لەگەڵ نیە، كاك خليل، فەرموو.

بەڕێز خليل عثمان حمد أمين:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ئەسەری رەجعی وەکو ئەڤین خان باسی کرد، ئەوە بۆ تەعاروزی بەینی دوو قانونە، یەعنی ئەو قانونە تەتبیق دەکرێ کە لەصاڵحی موتەهەمە، بەڵام تۆ لێرە بەم یاسایە دەسەڵات دەدەی بەوەی کە لەو گەندەڵییانەش بکۆڵیتەوە کە پێشتر ڕوویداوە، یەعنی پێشتر جەریمەکە هەبووە، تۆ ئەوە تازە نیە بیکەی بە جەریمە، یەعنی پێشتر ئەوەی کە جەریمەی فەسادی کردووە زانیوێتی ئەوە جەریمەیە، بەڵام تۆ ئێستا بە ماددەیەکی قانونی، بە فەقەرەیەکی قانونی تۆ قوەت دەدەیتە ئەو یاسایە بۆ ئەوەی لێپێچینەوە لەوانەی پێش خۆشی بکات، یەعنی ئەوەی کە جەنابت باسی دەکەی بۆ تەعاروزی بەینی دوو قانونە، کام قانون تەتبیق بکرێ ئەوە (أصلح لصالح المتهم)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

كاك د.أحمد، فەرموو.

بەڕێز د.أحمد إبراهيم (وەرتێ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەمان ڕای كاك خەلیلم هەیە بەڕاستی ، لە وەختێکدا دوو نەص هەیە، دوو قانون هەیە، کامەی لە صاڵحی موتەهەم بوو ئەسهەلەکە، ئەوە بۆ ئەو وەردەگیرێ، بەڵام ئێمە بۆ ئەسەری رەجعی لە هەموو قانونێك دا، لە قانونەکەدا تەسبیت دەبێ کە ئەوە ئایا ئەسەری رەجعی هەیە؟ لە کەی تەنفیز دەکرێ؟ یەعنی ئەگەر خۆت نەنووسی لە ئاخیری قانونەکەدا کە ئەوە لە تاریخی نەشرەکەیەوە لە وەقائیعی کوردستان کاری پێ دەکرێ، خۆت دەتوانی ئێمە هەندێك قانونی تر هەیە، بۆ نموونە قانونی بودجە دەنووسین لە (2011/1/1)ەوە کاری پێ دەکرێ، ئەسەری رەجعی هەیە، لە کاتێکدا چوار، پێنج مانگی بەسەردا ڕەت بووە، یەعنی پەرلەمان دەتوانێ بە ماددەیەك ئەوە تەسبیت بکات کە دەتوانێ ئەسەری رەجعی هەبێ، هەندێك جاریش صاڵحی عام، یەعنی بەرژەوەندی گشتی بەرچاو دەگیرێ، لە بری ئەوەی بەرژەوەندی کەسی تایبەت حەتا ئەگەر موتەهەمیش بێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك عمر، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم یاسایەی کە لەبەردەستی ئێمەدایە، یاسای تەشکیل کردنی هەیئەتێکە بۆ گەڕان بەدوای و لێکۆڵینەوە و حاصڵ کردنی ئەو موستەمسەکاتانەی کە لە فەساد و گەندەڵییەوە ئاڵاوە، ئەوە یاسای عیقابی نیە بە ئەسەری ڕەجعی بۆ جەریمەکانی پێشتر بگەڕێتەوە، خۆ هێشتا جەریمەکە بە یاسایێ ڕووی نەداوە، لەمەودوا ئەم یاسایە یاسای تەشکیلەی هەیئەتێکە، ئیش و کارەکەی تیادا تەحدید کراوە، لەبەر ئەوە ناکرێ بە ئەسەری ڕەجعی لەم یاسایە بگەڕێینەوە، بە نیسبەت، ئەگەر ڕێگام پێ بدەی ئەوەی کە کاك عبدالسلام باسی کرد، (من كان ملزماً قانوناً بإخبار) بەمەعنای (قانون جنائي) (مكلف بخدمة عامة)، لە نەصی (ولاتقربوا الصلاة)ەکە مەخوێنەوە، باقیەکەی بخوێنەوە، (كل مكلف بخدمة عامة)، خیدمەی عامە یەعنی موەزەفەکان، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك فرست موداخەلەی هەیە، فەرموو.

بەڕێز فرست أحمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەکی من تێگەیشتم لە قسەکانی کاك عمر، ئەگەر وابێت دروستە، بە نیسبەی عقوبە عیلاقەتی لەگەڵ (أثر رجعي) هەیە، نابێت عقوبە بگەڕێت بە ئەسەرێکی ڕەجعی، ئیللا ئەگەر لە مەصلەحەتی موتەهەم بێت، ئەوە دەزگایەکی تەحقیقی یە، ئیحتیمال هەیە بۆ نەشر کردنی ئەو قانونە (15)، (20) ڕۆژی تر پێ بوێت، باشە جەریمەیەك کە ئەمڕۆ ببێت، حەقی نیە تەحقیقی تێدا بکات؟ چ عیلاقەی لەگەڵ (أثر رجعي) نیە، نە عقوبەیە، دەزگایەکی تەحقیقی یە، دەتوانێت تەحقیق لە جەریمەیەك بکات پێش (3) ساڵ بووە، پێش (10) ساڵ بووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە، ڕجائەن، تەواو، ئێستا ئاخیر نەصتان بخوێننەوە، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدان، فەرموو.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (13):

یەکەم/ لە میانەی هەر لێکۆڵینەوەیەکدا کە دەستە دەیکات، لێکۆڵەرەوەکان مافیان هەیە لە هەر شتێ بکۆڵنەوە کە بکەوێتە ژێر سێبەری حوکمەکانی ئەم یاسایە و ئاگاداری قەوالە و بەلگەنامە فەرمییەکان بن، پلەی نهێنیان هەرچەندێك بێ و پێویستە ئاسانکارییان لە چوونە ژوورەوەی فەرمانگەی پەیوەندیدار بۆ

پەرلەمانی کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (9)

سێ شەممە رێکەوتی 26\4\2011

خولی سێیەمی هەڵبژاردن

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (9)

سێ شەممە رێکەوتی 2011/4/26

کاتژمێر (11)ی پێش نیوەڕۆی رۆژی سێ شەممە رێکەوتی 2011/4/26 پەرلەمانی کوردستان - عێراق بە سەرۆکایەتی بەڕێز محمد قادر عبدالله(د.کمال کەرکووکی) سەرۆکی پەرلەمان و, بە ئامادەبوونی

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل جێگری سەرۆك و, بەڕێز فرست أحمد عبدالله سکرتێری پەرلەمان, دانیشتنی ژمارە (9)ی خولی سێیەم, ساڵی (2011) ی خۆی بەست.

بەرنامەی کار:

بەپێی حوکمەکانی بڕگە (1)ی ماددە (20) لە پەیڕەوی ناوخۆی ژمارە (1)ی هەموارکراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستان - عێراق, دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاری درا دانیشتنی ژمارەی (9)ی خولی سێیەمی هەڵبژاردن لە کات (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی سێ شەممە ڕێکەوتی 2011/4/26 دا بەم شێوەیە بێت:

1- بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو وگفتوگۆکردنی پڕۆژە یاسای دەستەی نەزاهەی گشتی لە هەرێمی کوردستان.

2- خستنەڕوو وگفتوگۆکردنی پێشنیاری یاسای قەدەغەکردنی ڕێکخستنەحزبییەکان لەناو ڕیزەکانی پێشمەرگەو هێزەکانی ئاسایشی گشتیدا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان.

بەناوی گەلی کوردستان، ئێستا دانیشتنەکەمان دەکەینەوە، خولی سێیەمی هەڵبژاردن، ساڵی دووەم، خولی گرێدانی دووەم ژمارەی دانیشتن(9) ڕۆژی دانیشتن 2011/4/26، بەرنامەی کار.

بەپێی حوکمەکانی بڕگە(1)ی ماددە(20)لە پەیڕەوی ناوخۆ ژمارە(1)ی هەموارکراوی ساڵی 1992ی پەرلەمانی کوردستانی عێراق، دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان بڕیاریدا بەرنامەی کاری دانیشتنی ژمارە(9)ی ئاسایی خولی سێیەمی هەڵبژاردن، لەکات (11)ی پێش نیوەڕۆی ڕۆژی سێ شەممە ڕێکەوتی 2011/4/26دا بەم شێوەیە بێت:

1- بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو وگفتوگۆکردنی پڕۆژە یاسای دەستەی نەزاهەی گشتی لە هەرێمی کوردستان.

2- خستنەڕوو وگفتوگۆکردنی پێشنیاری یاسای قەدەغەکردنی ڕێکخستنەحزبییەکان لەناو ڕیزەکانی پێشمەرگەو هێزەکانی ئاسایشی گشتیدا.

ئێستا داوا لە لیژنەی یاسایی ونەزاهەت ودارایی دەکەین کە بێنە سەر مەنەسە، لیژنەی هاوبەش فەرموون بۆ ماددەی 15 لە ئەصڵی پڕۆژەکە، کە دەکاتە ماددەی 14، فەرموون بۆ خوێندنەوەی بەکوردی و عەرەبی.

بەڕێز عمر صدیق هەورامی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (15):

یەکەم:

دەستە بەشێوەیەکی سەربەخۆ و بە هاوکاری دیوانی چاودێری دارایی لە هەرێم و لەگەڵ پشکنەری گشتی لەوەزارەتەکانی هەرێم ئەرکەکانی خۆی ئەنجام دەدات.

دووەم:

دیوانی چاودێری دارایی بە پێی یاسا وردبینی دارایی ئەنجامدەدات لە بواری جێبەجێکردنی یاسادا هەروا پابەند دەبێت بە رەوانەکردنی بەلگەکانی ساختەکاری و دەستبلاوی (التبذیر) و بەدرەفتاری بۆ پشکێنەری گشتی لە وەزارەتی پەیوەندیدار و بۆ دەستە .

سێیەم:

دەبێ پشکنەری گشتی تایبەتمەند لێکۆڵینەوە لە هەموو دۆزەکانی گەندەڵی بکات و ئەنجامی لێکۆڵینەوە و راسپاردەکانی بۆ ئاگاداربوون پێشکەش بە وەزیری پەیوەندیدار و دەستە بکات بۆ چاوپێداخشاندنەوەی کۆتایی و وەرگرتنی ڕێوشوێنی گونجاو.

چوارەم:

بەپێی حوکمەکانی ئەم یاسایە دەستە دەزگایەکی ڕێپێدراوە بۆ پەنابردنەبەر ڕێکارە سزاییەکان لە پێناو یەکلاکردنەوە و بڕیاردان لەو دۆزانەی کە پەیوەندییان بە گەندەڵی و بەدرەفتارییەوە هەیە.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة(15):

اولاً: تؤدي الهيئة مهامها بشكل مستقل بالتعاون مع ديوان الرقابة المالية في الاقليم ومع المفتشين العموميين في وزارات الاقليم.

ثانياً: يقوم ديوان الرقابة المالية بأعمال التدقيق المالي وفقاً للقانون، في مجال تطبيق القانون ويلتزم بأحالة جميع الادلة على اعمال الغش والتبذير واساءة التصرف الى المفتش العام في الوزارة ذات العلاقة والى الهيئة.

ثالثاً: على المفتش العام المختص التحقيق في جميع قضايا الفساد وتقديم نتائج تحقيقات وتوصياته الى الوزير صاحب العلاقة للاطلاع والى الهيئة للمراجعة النهائية واتخاذ التدابير الملائمة.

رابعاً: ان الهيئة هي الجهاز المخول بموجب احكام هذا القانون للاستعانة بالاجراءات الجزائية من اجل البت والفصل في القضايا المتعلقة بالفساد واساءة التصرف.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە لیژنەی هاوبەش ڕەئیتان، فەرموون.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر ڕۆشنایی ئەو ماددانەی کە تا ئێستا پەسەند کراون، دوای ئەوەی دەسەلاتەکانی سەرۆکی دەستەو پێکهێنانی ئەنجومەنی دەستەو پێدانی چەند دەسەلاتێك بە ئەنجومەنەکە، ئێمە پێداچوونەوەیەکمان بۆ

ئەو ماددەو بڕگانەی کرد کە تا ئێستا پەسەند نەکراون، بۆیە ئەمە پێشنیارەکانمانە، سەبارەت بەماددەی 15 لە ئەصڵی پڕۆژەکە، کە دەبێت بە ماددەی 14 لە بڕگەی یەکەم ئێمە تەنها پێشنیارمان ئەوەیە کە چەند وشەیەك لە کۆتایی بڕگەکە هەیە (ومع المفتشين العموميين في وزارات الاقليم) ئەوە لابېرێت، سەبارەت بە بڕگەی(2و3و4)ئێمە پێشنیار دەکەین کە ئەو سێ بڕگەیە لە ماددەکە لابېرێت، تەنها بڕگەی یەکەم بمێنێتەوە، بڕگەی یەکەمیش ببێت بە مەنتوق و مەتنی ماددەکە، بڕگەکانی تر پێویست ناکات، چونکە ئەو دەسەڵاتانەی کە دەستە هەیەتی لە ماددەی چوارەم هاتووە پێویست ناکات لێرە باس بکرێت، لە قانونی ئصولی مەحاکەماتی جەزائی هاتووە، سەبارەت بە بڕگەی سێیەم مفتشی عام لەماددەکانی پێشووتر دەنگمان بۆ داوە، سەبارەت بە بڕگەی دووەم (يقوم ديوان الرقابة المالية بأعمال التدقيق المالي) وردبینی حساباتی کۆتایی و حساباتی ئەو دەستەیە کارێکی گرنگە، لێرەدا پێشنیار دەکەین کە ئەو بڕگەیەش لابېرێت، بکرێت بە ماددەیەکی سەربەخۆ لە ڕاپۆرتی لیژنەی هاوبەش کەتووە ببێت بە ماددەیەکی سەربەخۆ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

نەصی بڕگەی یەکەم کە دەتانەوێ بە چ شێوەیەك بێت، تکایە بیخوێننەوە.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (14):

تؤدي الهيئة مهامها بشكل مستقل بالتعاون مع ديوان الرقابة المالية في الاقليم.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی نەزاهە تکایە ڕەئیتان.

بەڕێزئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە بەپێی ڕاپۆرتی لیژنەکەمان هەڵبەتە تێبینیمان نەبوو لەسەر ئەم ماددەیە، بەڵام ئێستا ئێمەش پشتگیری ڕەئی لیژنەی هاوبەش دەکەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان لەسەر ئەم ماددەیە کەس دەیەوێت قسە بکات، کاك عومەر عبدالرحمن، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەر ئەوەی ئێمە هەر سێ لیژنەکە هاوڕا بووین لەسەر ئەوەی کەوا نەصی ئەو ماددەی (15) کە بووە بە (14) بەو شێوە بێت کە لەسەری ڕێککەوتبووین، پێویستە جەنابت بیخەیتە دەنگدانەوە تا بزانین ئەندامان ڕەئیان چۆن دەبێت؟، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بێریڤان خان، نوقتەی نیزامی هەیە، فەرموو.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێویستە ئێمە قسە بکەین و ڕەئی خۆمان بڵێین، ڕاستە دەبێ بخرێتە دەنگدان، بەڵام من شتێك هەیە قەناعەتم پێی نیە، کە دەڵێی ئەو دەستەیە سەربەخۆیە، لەهەمان کاتیشدا نووسراوە بە هاوکاری، مەعنای وایە سەربەخۆیی تێدا نیە، بۆیە ئەگەر جیا بکرێتەوە باشترە، ئێمە ئەو دەستەیە دەڵێین سەربەخۆ کار دەکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، ئێستا ئەوانەی کە دەیانەوێ قسە بکەن ناویان دەنووسم، ئەم بەڕێزانە دەیانەوێ قسە بکەن(فازڵ بەشارەتی، دانا سعید، حسن محمد، جلال علی، بێریڤان سەرهەنگ، شڤان احمد، سەمیرە گۆران، ئەحمەد وەرتی) کاك فازڵ فەرموو.

بەڕێز فاچل محمد قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەنها یەك مولاحەزەم هەیە، چونکە لەچەند بڕگەیەکی تریشدا دووبارە کراوەتەوە، ئەو خاڵەش کە زۆرجار دەڵێت خاوەنی کەسایەتی مەعنەوی خۆی بێت، بەڵام بە حەقیقەت من وشەی بەدڕەفتاری بەشیاو نازانم داواکارم ئەو وشەیە یان بسڕێتەوە، یان وشەیەکی تر لەجیاتی دابندرێت، چونکە بەڕاستی وشەیەکی ناشیاوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆر دانا، فەرموو.

بەڕێز د. دانا سعید صۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەوەی کە تەنها بڕگەی یەکەم بمێنێتەوەو ببێت بەماددەیەکی سەربەخۆ، بە باوەڕی من نازانم بە باوەڕی من تەقریبەن ئەو بڕگەیە شتێکی ئەوتۆی تێدا نیە، یەعنی هەر ئەوەندەیە کە دەڵێت ئەو دەستەیە بەشێوەیەکی سەربەخۆ کار دەکات، بەهاوکاری لەگەڵ دەزگایەکی تر کە دیوانی چاودێری داراییە، نازانم ئەوە چ ئەهەمیەتێکی تێدایە، باوەڕ بکەن نازانم چۆنە؟ هێشتا مادەکانی تر زیاتر گرنگی دەدات بە دەستەکە، لەکاتێکیشدا کە ئەگەر بەسەربەخۆیی ئیش بکات و بە هاوکاری لەگەڵ دیوانی چاودێری دارایی،

نازانم ئەو هاوکارییە چۆنە؟، یەعنی لە لێکۆڵینەوەکان چاودێری دارایی لەگەڵی بەشدارە، لەگەڵ دەستەی نەزاهە، من ئەوە نازانم یەعنی بە باوەڕی من بڕگەی یەکەم ئەصڵەن هیچ ئەهەمێتێکی نیە، من سەبارەت بە بڕگەی چوارەم تێبینیم هەیە، ئەویش ئەوەیە کەباس لەوە دەکات ئەو دەستەیە دەزگایەکی ڕێگا پێدراوە، بۆ پەنا بردنە بەر ڕێکارە سزاییەکان، یاخود لە عەرەبیەکەی کەهاتووە، ئیجرائاتی جەزائی، ئایا ئەوە کاری دادگاکان نیە؟، بەڕەئی من ئەوە ناکرێت دەزگای نەزاهە بەو شێوەیە بتوانێ ئەو ڕێکارە سزاییانە بکات، سزدان ئەبێ دادگاکان بیکەن، ئەوان تەنها دەبێ لێکۆڵینەوە بکەن، بەدواداچوون بکەن، نەك ڕێکاری سزاییان هەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆر حەسەن، فەرموو.

بەڕێز حسن محمد سورە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش ڕەئم وایە کە ماددەی (15) بەشێوەیەکی گشتی هیچ هێزێکی یاسایی نادات بە دەستەکە، بۆیە بەڕەئی من ماددەکە هەمووی لابرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك جلال، فەرموو.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بۆ ڕاست کردنەوەی بڕگەی یەکەم، هاوکارییەکە(هەماهەنگی) بێت باشترە، مەسەلەی کەلیمەی (التبذیر) ئەوە بەدڕەفتاری نیە، دەست بلاّوییە، بۆیە ئەوەش چاکبکرێت، پرسیارێکیشم لە لیژنەی هاوبەش هەیە، حێگەو مەکانەی لیژنەی نەزاهەی پەرلەمان لەم یاسایەدا یان لە بڕگەکانیدا چیە؟، هەتا ئێستا باسی دەستەی نەزاهەی پەرلەمان لەم یاسایەدا نەکراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بێریڤان خان، فەرموو.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەماددەی (14) لە بڕگەی یەکەم نووسراوە، (دەستە بەشێوەیەکی سەربەخۆ و بە هاوکاری دیوانی چاودێری دارایی کار دەکات)، وەکو پێشتر باسم کرد بەڕەئی من ئەوە ڕاست نیە، چونکە کەدەڵێین سەربەخۆ یەعنی لەگەڵ کەس ئیش ناکات، بەتەنها ئیش دەکات، ئەگەر بکرێت بە دوو بڕگە باشترە، دەتوانین بڵێین أ- دەستە بەشێوەی سەربەخۆ کار دەکات. ب- دیوانی چاودێری دارایی لەهەرێم هاوکاری

دەستەی نەزاهە دەکات. هەروەها بڕگەی (2و3و4) زۆر زیادە، چونکە تێکەڵاو بوونە لەکاری دادگا، پێویستە دەسەڵات بدرێت بەدادگا، بۆیە داوا دەکەم کە ئەو بڕگانە نەمێنن، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شڤان، فەرموو.

بەڕێز شڤان احمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی (14) لە بڕگەی یەکەم تا چوارەم، من بەزیادی دەبینم، هیچ شتێکی تێدا نیە، ئەوە خۆی تەحصیل حاصلە، بۆیە ئەم بڕگانە پێویست ناکات، بڕگەی یەکەم ئەکرا لەزمنی مەهامی دەستە باس بکرایە، نەك لێرەدا باس بکرێت، ئەگەر لێرە بمێنێتەوە پرش و بلاّویەك دروست دەبێت، لەبەینی کارەکانی دەستەدا، لەشوێنێك باسمان کردووە بە بڕگەیەك لێرەش ببێت بە ماددەیەکی سەربەخۆ ئەمە دروست نیە، لەیاسادا ئەمەش جائیز نیە، بۆیە من لەگەڵ ئەوەدام کە هەموو ماددەکان نەمێننەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سەمیرە خان، فەرموو.

بەڕێز سمیرە عبدالله گۆران:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی(14) من هەمووی بەزیاد دەزانم، چونکە هیچ ئیزافەیەکی وای تێدا نیە، بۆ محتەوای پڕۆژە یاساکە، هەر هەمووی لابربڕێت، خۆ ئەگەر لانەچوو ئەوە خاڵی یەکەم، کە دەڵێت(تؤدي الهيئة مهامها بشكل مستقل بالتعاون) ئەم دوو وشەیە یەك ناگرێتەوە (مستقل و تەعاون) بۆیە ئەگەر وابوو با سیغەکەی بگۆڕدرێت، (تؤدي الهيئة مهامها في الميدان لمنع الفساد والمكافحه مع ديوان رقابة المالية في الاقليم) زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، دکتۆر ئەحمەد، فەرموو.

بەڕێز د. احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵاّ من پێم وانیە ئەو ماددەیە زیاد بێت بەڕاستی، پێویستی بەوە هەیە کە دابڕێژرێتەوە، چونکە لێرەدا باس لەوە دەکات کە دەستە لەگەڵ دیوانی چاودێری دارایی پێکەوە کار دەکەن، یەعنی دیوانی چاودێری هاوکاری ئەو دەستەیە دەکات، لە تەحقیق وئەو ئیجرائاتەی کە پێویستە دەستەکە بیکات، چونکە دەستە خۆی تەحقیق دەکات، لەبەر ئەوە من پێم باشە کە دابڕێژرێتەوە، بڕگەی یەکەم، (تؤدي الهيئة مهامها بشكل مستقل بالتعاون مع ديوان الرقابة المالية في الاقليم.

(ثانياً: يقوم ديوان الرقابة المالية بأعمال التدقيق المالي وفقاً للقانون، ويتعاون مع الهيئة في التحقيق. نەك بڵێیت (في مجال تطبيق القانون) چونکە یەکەمجار دەڵێت (يقوم ديوان الرقابة المالية بأعمال التدقيق المالي وفقاً للقانون) دوایش دەڵێت(في مجال تطبيق القانون) یەعنی چۆن لەبواری تەتبیقی یاسا هەڵدەستێت بە تەدقیقی یاسا، لەبەر ئەوە وای لێبکرێت بەو شێوەی کە خوێندمەوە، فەقەرەی سێیەم حەزف بکرێت، فەقەرەی چوارەمیش من پێم وایە بمێنێتەوە باشترە، چونکە لێرە باس لەوە دەکات کە ئیستیعانە ئەکات بە ئیجرائاتی جەزائی، یەعنی خۆی ئەم ئیجرائاتە ناکات، بەس ئیستیعانە ئەکات، ئێمە لەماددەکانی پێشوو باسمان کرد، کە دەستە خۆی هەڵدەستێت بەتەحقیق، مادام خۆی تەحقیق بکات، حەقی هەیە کە ئیستیعانە بکات لەپێناو ئەو تەحقیقەدا بەو ئیجرائاتەی کە پێویستە بیکات، بەڵام بڕیاری کۆتایی، قەراری بات، بۆ دادگایە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش تکایە، ڕەئیتان.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە نەتیجەی تێبینیەکانی ئەو ئەندامە بەڕێزانە، هەندێکیان کۆك بوون لەسەر ئەوەی کەوا ئەو ماددەیە هەمووی لابربڕێت، بەنەتیجەی ئەو تێبینیایە، ئێمە پێمان وایە ئەو ماددەیە، ئەگەر هەر نەمێنێت لێرەشدا هیچ کەموکورتیەك لەیاساکەدا دروست ناکات، چونکە ئەگەر بەتەنها فەقەرەی یەکەمی بمێنێتەوە، (تؤدي الهيئة مهامها بشكل مستقل بالتعاون مع ديوان الرقابة المالية) دیوانی چاودێری، دیوانێکی تایبەتە وياسای تایبەتی خۆی هەیە، کە پەیوەستە بە پەرلەمانی کوردستانەوە ڕاستەوخۆ، بۆی هەیە هیچ مەعلوماتێکی خۆی نەدات، ئەم بڕگەیەك کە دەڵێین (بشكل مستقل بالتعاون) ئەتوانێ ئەو تەعاونە نەکات، کەسیش ناتوانێ ئیلزامی بکات کە تەعاون بکات، هەردووکیان لەیەك کاتدا، دوو دەستەن سەر بەحکومەتی هەرێمن، هەرکەسەو مەهامی خۆی دیاریکراوە، بەنیسبەت فەقەرەکانی (2و3و4)کە برادەران باسیان لەسەر کرد، ئێمە وتمان فەقەرەی (2)لەبەر ئەوەی خستوومانەتە ئەحکامەکانی کۆتاییەوە، کە دیوانی چاودێری دارایی بۆی هەیە تەحقیق بکات، ئەوە تەحصیل حاصلە ئیشی خۆیەتی، بەنیسبەت فەقەرەی سێیەم ئێمە وتمان مفتیش هەر نەماوە لەئەصڵدا، ئەم فەقەرەیەش باس لەوە ئەکات کە جەمعی قەزایەو مەعلومات کۆدەکاتەوەو دەیدات بە وەزارەت، ئەوە هەر پێویست ناکات لێرە بێت، فەقەرەی چواریش بۆ ئەوەی بەرچاوی برادەران ڕۆشن بێت، ئەم دەستەیە، دەستەیەکی عیقابی نیە، ناتوانێ عقوبات بدات بەسەر خەڵکدا، ئەگەر ئێمە بیکەین بە جیهازێکی عیقابی بەواتا ئیزدیواجیەتێك لەقەزادا دروست دەکەین لەکوردستاندا، لەکاتێکدا کە ئێمە دەستەیەکی سەربەخۆمان هەیە پێی دەوترێت(دەسەڵاتی دادوەری لەهەرێمی کوردستان) لەبەر ئەوە ئێمە لەسەر ئەوە کۆکین کە ئەو ماددەیە هەر بەکولی هەرچوار فەقەرەکەی لابچێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆر بەشیر، فەرموو.

بەڕێز د. بشیر خلیل توفیق

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو لیژنەیەکی پەیوەندیدار بەیاساکەوە، پێمان وانیە کە ئەم ماددەیە زیاد بێت، ئێمە هەر پابەند دەبین بەمانەوەی ماددەکە، بەڵام هەندێ تێبینیمان هەیە، ئەو فەقەرانەی کەباسی مفتشی عام دەکات، ئێمەش کۆکین لەگەڵ لیژنەی هاوبەش، کە مفتشی عام نەما ئێمە لەماددەکانی پێشوو لامانداببوو، ئەو فەقەرانەشی کەتایبەتە بە مفتشی عام ئەویش دەکرێت نەمێنێت، بەڵام باس لەوە کرا، کە بڕگەی یەکەم زیاد بێت، ئێمە پێمان وایە زیاد نیە؟، لەبەر ئەوەی ئەم دەستەیە کاری خۆی بەسەربەخۆیی دەکات، بەڵێ دەستەکە سەربەخۆیە، بەڵام هیچ مانعێکیش نیە لەکاتێ کە سەربەخۆ بێت، بەڵام تەعاون لەگەڵ لایەنێکی تر بکات، بەتایبەتی ئەولایەنەی کە زۆر زۆر نزیکە لە ئیختصاصی ئەم دەستەیە، بەڕاستی دەستە لەزۆر شتەکانی خۆیدا ئیعتیماد لەسەر ڕاپۆرتەکانی دیوانی چاودێری دارایی دەکات، بۆیە ئەم دوو دەستەیە دیوانی چاودێری و دەستەی نەزاهە دوو دەزگای زۆر لەیەك نزیکن لەکارەکانی خۆیاندا، بۆیە ئەمە مانع نیە، ئەگەر سەربەخۆش بێت و هاوکاریشی لەگەڵ بێت، ئێمە هەر وتمان لەگەڵ ئەوەداین خاڵی دووەم تا چوارەم هەڵبگیرێت، بەڵام بەو مەرجەی ئەوانەی کە باسی مفتشی عامی تێدایە، ئەگینا با ماددەکە بمێنێتەوە وەکو خۆی، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئەڤین خان، فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەندامێکی بەڕێز باسی ئەوەی کرد کە ناوی لیژنەی نەزاهەی پەرلەمان لەم یاسایەدا بەهیچ شێوەیەك نەهاتووە، یاخود مەوقیعی چیە؟، کاتێ کەباسی پەرلەمانی کوردستان دەکات، هەڵبەتە پەرلەمان دەستەی نەزاهە وەکو هەموو وەزارەتەکانی تریش کەچۆن کاتێ موخاتەبەی پەرلەمان دەکات، تەنها هی پەرلەمانە، نەك بەلیژنە، بۆیە لێرە دا کەباسی پەرلەمان دەکات، باسی ئەوە دەکات کە ئەوەی نووسراویانە کەدەگاتە پەرلەمان پاشان لەلایەن سەرۆکایەتی پەرلەمانەوە ئۆتۆماتیکی خۆی دێت بۆ لیژنەی تایبەتمەند، بۆیە هاتنی ناوی لیژنەی نەزاهە یاخود باسکردنی و مەوقیعی لەم یاسایەدا هیچ وارد نیە، لەبەر ئەوەی لیژنەی نەزاهەی پەرلەمان دەگرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عومەر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەڵ ڕێزم بۆ ڕەئیەکەی جەنابی دکتۆر بەشیر، ئەمانە دوو دەستەی جیاوازن ئێمە ناتوانین لێرەدا بەیاسایەك حەق بدەین بە دەستەیەك ئیلزامی بکات بەسەر دەستەیەکی تردا بڵێت دەبێ تەعاونم لەگەڵ بکەیت، لەکاتێکدا چاودێری دارایی، ئیشوکارەکانی هەمووی تایبەتە بەخۆی تەنها ئاگاداری سەرۆکایەتی پەرلەمان، سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیرانی پێ دەکات، وشەی تەعاون کە لێرەدا هاتووە جەوازییە، ئەکرێ کاری پێبکرێت و ئەکرێ کاری پێ نەکرێت، لەبەر ئەوە ئەم تەعاونە لێرەدا چیە کەلەکاتێکدا چاودێری دارایی نەیویست ئەو تەعاونە بکات، ئەو ماددەیە تەعتیل دەکرێت، چ حوکمێکی تێدایە کە ئیلزامی چاودێری دارایی بکات ئەو تەعاونەی لەگەڵ بکات؟، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا چوار پێشنیار هاتووە، کە هەمووشی لیژنەکان و ئەندامانی بەڕێز پشتیوانیان لێکرد، 1- بۆچوونێك هەیە کە هەموو ماددەکە ئیلغا بکرێت و لێرە لابچێت، 2- بۆچوونێکی ترهەیە کە فەقەرەکانی 2و3و4 لابچێت، 3- بۆچوونێکی تر بەس فەقەرەی سێ لابچێت، 4- بۆچوونێکی تر هەیە کە فەقەرەی چوار لابچێت، بۆیە ئێستا ئێمە بۆلادانی گشت ماددەکە ڕێگا دەدەین بەدوو بەڕێز کەدیفاعی لێ بکات، دوو بەڕێزیش بۆ مانەوەی ڕێگای پێدەدەین کە قسە بکات، ئێستا بۆ لاچوون، دوو کەس کێ دەیەوێ دیفاعی لێ بکات، (دکتۆرە ڕۆژان، کاك عبدالسلام) بۆ لاچوون، کاك عبدالسلام، فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفی صدیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر باش تەماشای ئەم ماددەیە بکەین، جارێ فەقەرەی دووەم و سێیەم باسی ئیشی دیوانی چاودێری و مفتشین دەکات، هیچ عیلاقەی بە ئێمەوە نیە، تەنها ئیعلامی دەستەیە، ئەمە یەکەم: دووەم: یەکەمەکە ئەم هەموو ئیشکالیاتە باس کراوە، وە هەموو دەزگایەکیش تەعاون لەگەڵ هەموو کەسێك دەکات، من لەگەڵ ئەو ڕەئیە نیم کە ئەمانە ئیشەکانیان لەیەکتری نزیکە، ئەصڵەن عیلاقەیان بەیەکەوە نیە، وەختێ دێت ئەم دەستەی نەزاهەیە نەمێنێت، خاڵی چوارەم، یاسا دەرچووە بۆ ئەوەی ئەو تەخویل بکرێت بەوکارە، بۆیە ئەوەش زیادە، بۆیە پێم وایە هەر چوار بڕگەکە زیادە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دکتۆرە ڕۆژان، فەرموو.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لەو پێشنیارە دەکەم کە ئەو ماددەیە زیادە، پێویست ناکات لێرە هەبێت، لەبەر ئەوەی ئەو دەقەش نەبێت هیچ ڕێگرییەك نیە لەبەردەم ئەم دەستەی نەزاهەیەدا هاوکاری لەگەڵ هەر لایەنێك بکات

بۆ ئەوەی زانیاری کۆبکاتەوە بۆ بەدواداچوون و بەرەنگار بوونەوەی گەندەڵی، کەسەیری یاسای چاودێری دارایی بکەین، لە ئەرکەکانی وادیارە کە چی دەکات؟، چ بەرپرسیارێتیەکی لەسەرە؟، چیشی پێ ڕاسپێردراوە؟، ئەرکێکی لەسەرە بۆ ئەوەی ئەو ئەرکانەی کە پێی سپێردراوە جێبەجێی بکات، بۆیە ئەگەر ئەو دەقە هەبێت یان نەبێت، نەبوونەکەی باشترە، لەبەر ئەوەی هاوکاری و هەماهەنگی بەدەقی یاسا فەرز ناکەین، هیچ ڕێگریەکیش نیە لەبەردەم ئەم دەستەیەدا بۆ ئاسانکاری وجێبەجێکردنی ئەرکەکانی هاوکاری وهەماهەنگی لەگەڵ هەرلایەنێك بکات، بۆ ئەوەی زانیاری بەدەست بهێنێت ئەو شتانەی کە گومانی لەسەر هەیە بەڵگەی لەسەر پەیدا بکات و کۆی بکاتەوە، ڕێکارە یاساییەکان وەربگرێت بۆ ئەوەی بیانگەیەنێتە دادگا بۆیە پێویست ناکات ئەو ماددەیە هەبێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دوو ئەندامی بەڕێزیش کە دیفاع لەمانەوەی دەکات، (دکتۆر بەشیر، دکتۆر ئەحمەد) دکتۆر بەشیر، فەرموو.

بەڕێز د. بشیر خلیل توفیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە دیفاع لەوە دەکەین کە ماددەکە بمێنێتەوە، بەڵام ئەگەر هەندێ فەقەرەو وشەشی لێ لابرێت مانع نیە، بەڵام ماددەکە پێویستە بمێنێتەوە، یەکەم: لەبەر ئەوەی لیژنەی هاوبەش لەڕاپۆرتی خۆیان لەسەر ئەم ماددەیە تێبینیان نەبووە، دووەم: ئەوەی کاك عومەر باسی لێوە کرد، تەعاون، ئەوە مەسەلەیەکی جەوازییە، ئیلزامی نیە، مادام وایە نایکەین بە ئیلزام بەسەر دیوانی چاودێری داراییەوە، کەوا تەعاونمان لەگەڵ بکات یان نا؟، خاڵێکی تر، ئێمە بۆ دانان یان ئەنجامدانی ڕاپۆرتەکەی لیژنەکەی خۆمان، پێشتر چاوپێکەوتنمان لەگەڵ زۆر لایەن کردووە، لەگەڵ داواکاری گشتی دانیشتووین، لەگەڵ دیوانی چاودێری دارایی دانیشتووین، هەروەها کۆنفرانسێکی فراوانمان کرد بۆ لایەنە پەیوەندیدارەکان، هەموو ئەوانە کۆك بوون لەسەر ئەوەی ڕاپۆرتەکەی ئێمە ڕاپۆرتێکی چاکە، هیچ لایەنێکی پەیوەندیدار لەوانەی کە من ئیشارەتم پێدان، باسیان لەوە نەکرد کەئەو ماددەیە زیاد بێت یان پەیوەندی نێوان چاودێری دارایی و پەیوەندی نێوان ئێمە ئەبێ ئاوا لاواز بێت، بۆیە ئێمە تەئکید لەسەر ڕاپۆرتەکەی خۆمان دەکەینەوە، بەڵام ئەگەر گۆڕانکاریش بکرێت لەسەر خاڵەکان مانع نیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز دکتۆر ئەحمەد، فەرموو.

بەڕێز د. احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئیزافەتەن لەسەر قسەکانی دکتۆر بەشیر، بەڕاستی تەعاون لەنێوان دوو جیهاز یان دوو دامەزراوە، شتێکی وارد لە یاساکاندا، مادام بڵێین شتێکی جەوازییە، کە دروستە تەعاون لەنێوان دیوانی چاودێری دارایی و

دەستەی نەزاهەدا هەبێت، ئەی چ مانعێکە کە ئێمە بەیاسا دیاری بکەین؟، ئێمە لەشوێنی تریشدا ئاماژەمان پێکرد، ئەگەر بگەڕێینەوە بۆ ماددەی پێنجەم و شەشەم کە کرا بەیەک، کەدەڵێت(تقوم الهيئة بمراقبة التصرف بأموال الاقليم وطريقة ادارتها بالتعاون مع ديوان الرقابة المالية)یەعنی لەشوێنی تریش هەیە کە باس لەتەعاون دەکات، لەگەڵ دیوانی ڕەقابەی مالی، من پێم وایە زۆر زۆر شتیکی ئاساییە کە لێرەدا یەک لەبنەماکانی هەموو یاسایەك ئەوەیە کە ڕوون بێت، ڕوونی و شەفافیەتە، کەڕوون بێت لێرەدا دیوانی چاودێری دارایی بزانێت کە لەیاسادا ئیشارەت بەوە کراوە یان ئەرکێتی، یان پێویستە، یان جائیزە، کە هاوکاری بکات، لەگەڵ دەستەی نەزاهەدا کە هەردووکیان ئیشەکەیان لەیەکتڕییەوە نزیکە بەڕاستی، تەنها ئەوەی کە پەیوەندی بە مفتشی عامەوە هەیە، کە ئێمە هەموومان لەسەر ئەوە کۆکین کە لابېرێت، بەڵام من پێم وایە مانەوەی ئەو ماددەیە زۆر گرنگە، بۆیە موشەرعیش ئەمەی لێرە تەسبیت کردووە، لەبەر ئەوەی کە بەگرنگی زانیوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك فرست موداخەلەی هەیە، فەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕەئی من لەوانەیە موختەلف بم لەگەڵ هەندێك لەبرادەران، یارمەتیدان و هاریکاری وجوبیە بەڕەئی من، یەعنی دەزگاکانی حکومەت وجوبیە یاساییەن، چونکە ئەوە لە بەدیهیاتە کە هاریکاری یەکتڕی بکەن، بەتایبەتی ئەگەر ئامانجەکانیان لەیەکتڕی نزیك بێت، ئیش وکاری ئەو دەستەیە لەگەڵ چاودێری دارایی، بەڕەئی من زۆر نزیکی یەکەو لەهەندێ شت موتەداخلە لەگەڵ یەکتڕی، زۆر پێویستیان بەیەکتڕی هەیە، دوور نیە هەندێ موستەمسەکات و هەندێ زانیاری لەلای دیوانی چاودێری دارایی بێت وپەیوەندی لەگەڵ قەزیەیەکی تەحقیقی هەبێت لە نەزاهە، بە پێچەوانەشەوە واردە، بەڵام هەندێ فەقەراتی تر، جێگای لێرە نیە، ناحیەی تەشریعی نابێت تۆ ڕێگایەك یان خوتەیەك دابنێیت بۆ دەزگایەك، بەڵام نەصەکە لەناو یاسای دەزگایەکی تر بێت، لێرە فەقەرەی دوو باس دەکات کەچۆن دیوانی چاودێری دارایی ئیشی خۆی بکات، ئەو نەصە جێگای ئێرە نیە، مەفروزە لەیاسای دیوانی چاودێری دارایی بێت، هیچ لەگەڵ یاسای نەزاهە ناگونجێت، فەقەرەی سێ باسی مفتشی گشتی ئەکات، ئێمە ئەو پلەو ئەو وەزیفەمان نیە، مەفروز نیە بمێنێت، فەقەرەی چوار، بەشێوەیەکی ناڕوون صیاغە کراوە بەڕاستی، هەندێجار کە ئینسان بیەوێ بیخوێنێتەوە شعور ئەکات ڕاستە، لەهەندێ ئیجرائات مەفروزە قانونی ئصولی محاکمات جەزائی بەکار بێت، تاکو شەرعیەتێك بدات بە ئیشوکاری خۆی، ئیحتیمال هەیە سبەی موحتاجی ئەوە بێت ئیفادەی یەکێك وەربگرێت، ڕاستە لازمە سوێندی بدات، بەس بەشێوەیەکی وا صیاغەیان کردووە، ئینسان شعور ئەکات، کە شێوەی تەداخولە لە ئیشوکاری مەحاکم، بەڕەئی من صیاغەکەی باش نیە، من لەگەڵ ئەوەدام فەقەرەی یەکەم بمێنێتەوە، ئەوانی تر ئەگەر ئیلغاش بکرێت تەئسیر ناکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا ڕوون بوو بۆ هەمووتان، ئەو پێشنیارە دوو تەرەفە، یەکێك دەیەوێت هەموو ماددەکە ئیلغا بکرێت، تەرەفەکەی تر دەیانەوێت فەقەرەی یەکەم بمێنێتەوە، ئێستا دەیخەمە دەنگەوە، کێ لەگەڵ ئەوەدایە کە ماددەی 15 لە ئەصڵی پرۆژەکە کە دەکاتە 14 هەمووی لابچێت، تکایە بادەستی بڵند بکات؟، 37 ئەندامی لەگەڵدایە،؟، فەرموون کێ دەیەوێت بەس بەتەنها فەقەرەی یەکەم بمێنێتەوە؟، 16 ئەندامی بەڕێزی لەگەڵدایە کە بمێنێتەوە؟، بۆیە بەزۆرینەی دەنگ ماددەی 15 لەئەصڵی پرۆژەکە کە دەکاتە ماددەی 14 لادرا، ئیلغا کرایەوە، ئێستا بۆ ماددەی 16 لە ئەصڵی پرۆژەکە، کە دەبێتە ماددەی 14، (الفصل الرابع الکسب غیر المشروع)فەرموون.

بەڕێز عمر صدیق هەورامی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی چوارەم

حوکمەکانی داهاتی نامەشروع

ماددەی (16) کە دەکاتە ماددەی 14

یەکەم

هەرسامانێك کەسێك لەوانەی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە، بۆ خودی خۆی یان بۆ کەسێکی دی بەدەستی هێنابێ بە هۆی بەگەڕخستنی فەرمانبەرایەتی گشتی یان پێسپاردنی گشتی یان خاسییەتێك یان لە ئەنجامی ڕەفتارێك پێچەوانەی دەقی یاسا یان ئادابی گشتی بێ بەداهاتێکی نامەشروع ئەژمار دەکرێت.

دووەم: بەپێی ئەوانەی لە پێشەوە باسکران، هەر زیادەیەك لە سامان دوای لە ئەستۆ گرتنی فەرمانبەرایەتی گشتی یان پێسپاردنی گشتی یان دروستبوونی ئەو خاسیەتە سەبارەت بە ملکەچبوون بۆ حوکمەکانی ئەم یاسایە یان هاوسەری یان منداڵی ناکامی، بە قۆزتنەوەی هەل ئەژمار دەکرێن کاتێ لەگەڵ داهاتەکانیان هاوسەنگ نەبێت و نەتوانن سەرچاوە ڕەواکەی بسەلمێنن.

سێیەم: حوکمی بڕگەی دووەم لەم ماددەیەدا بەسەر هەرکەسێکدا جێبەجێ دەکرێ کە، بەهەر سیفەتێك سامانی گشتی لەبەر دەستدابێ و سەرچاوەکەی داهاتی نامەشروع بێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموون بە عەرەبیش بیخوێننەوە.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الرابع

احكام الكسب غير المشروع

المادة الرابعة عشر:

أولاً: يعتبر كسباً غير مشروع كل مال حصل عليه احد الخاضعين لأحكام هذا القانون لنفسه أو لغيره بسبب استغلال الوظيفة العامة أو التكليف العام أو الصفة أو نتيجة لسلوك مخالف لنص قانوني او للأداب العامة.

ثانياً: ويعتبر استغلالاً وفقاً لما تقدم كل زيادة في الثروة تطرأ بعد تولي الوظيفة العامة أو التكليف العام أو قيام الصفة على الخاضع لأحكام هذا القانون أو على زوجه أو أولاده القصر متى كانت لاتتناسب مع مواردهم وعجزوا عن اثبات مصدر مشروع لها.

ثالثاً: يسري حكم الفقرة ثانياً من هذه المادة على أي شخص يحوز بأية صفة أموالاً عامة مصدرها كسباً غير مشروع.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش تکایە ڕەئیتان؟، فەرموون.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پشتگیری لەماددەکە دەکەین، تەنها یەك تێبینیمان هەیە، سەبارەت بە بڕگەی یەکەمی ماددەکە، ئەویش دەستەواژەی (اداب العامة) لەکۆتایی بڕگەکە لابدرێت، لەبەر ئەوەی ئەو ماددەیە باس لە (کسب غیر مشروع) دەکات، ئەو ڕەفتارانەی کەوا پێچەوانەی دەقێکی یاساین، ئەوە هەموو حوکمەکانی(کسب غیر مشروع) دەگرێتەوە، ئیکتیفا بەوە بکرێت، دەستەواژەی (اداب العامة) لەکۆتایی بڕگەی یەکەمی ماددەکە لابدرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی نەزاهە تکایە ڕەئیتان؟، فەرموون.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەپێی ڕاپۆرتی لیژنەی نەزاهە، تێبینیمان نیە لەسەر ئەم ماددەیە، بەڵام ئەوەی دەمێنێتەوە، ئێمەش پشتگیری لەوە دەکەین کەوا لیژنەی هاوبەش چی بڕیاریداوە لەگەڵ ئەوەداین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا کێ دەیەوێت لەسەر ئەو ماددەیە قسە بکات، ناوتان دەنووسم، ئەم بەڕێزانە دەیانەوێت قسە لەسەر ئەم ماددەیە بکەن(ژیان عمر شریف، کاوە محمد امین، ئاسۆ کەریم، بێریڤان سەرهەنگ، دانا سعید، گوڵیزار قادر، ئاواز عبدالواحد، عومەر نورەدینی، خلیل عوسمان) ژیان خان، فەرموو.

بەڕێز ژیان عمر شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت بەشی چوارەم حوکمەکانی داهاتی نامەشروع، باشترە بکرێت بە حوکمەکانی دەستکەوتی نایاسایی، یان ناپەسەند، چونکە کسب مانای دەستکەوتە بەکوردی، نەك داهات، بەنیسبەت هەر سێ بڕگەکەش، چونکە ئەمە تەرجومە کراوی نەصە عەرەبیەکەیە، بۆیە زۆر ڕەکیکە، ئەمە خۆی زۆر هەستیارە ئەبێت بەشێوەیەك تەرجومە بکرێت کە بەو شێوەیە نەبێت، لەڕووی زمانەوانیەوە پێداچوونەوەی بۆ بکرێت، باشترە بۆ نموونە لە بڕگەی یەکەم، کە دەڵێت (هەرسامانێك کەسێك لەوانەی ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە) باشترە بکرێت بە (هەر کەسێك داهاتی بۆ خودی خۆی یان بۆ کەسێکی تر بەدەست هێنابێت، لەئەنجامی ڕەفتارێك پێچەوانەی یاسا یان ئادابی گشتی بێت، بە داهاتێکی نامەشروع ئەژمار دەکرێت) چونکە یەکەمجار دەڵێت هەر سامانێك دوایش دەڵێت بەداهاتێکی نامەشروع، بۆیە باشتر وایە بکرێتە بەداهات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، کاوە محمد امین، فەرموو.

بەڕێز کاوە محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵاّ بەشێك لە قسەکانم ژیان خان کردی، ئێستا لەماددەی 15 کە ئەصڵی ماددەی 16یە، بڕگەی یەکەم، تەرجومەکەی زۆر زۆر خراپە، مانا یاساییەکان هەموو لێرە بەدەستەوە نادات، لەبەر ئەوە من پێم باشە عەرەبیەکە بکرێت بە ئەساس بۆ دەنگدان، چونکە کوردیەکە زۆر زۆر خراپ تەرجومە کراوە، لەوانەیە ئیشکالیات دروست بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەتەئکید عەرەبیەکە دەکەین بە ئەساس، پاشان بە تەرجومەیەکی دروست، تەرجومە ئەکرێت، بەڕێز ئاسۆ کەریم، فەرموو.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەنها قسەم لەسەر بڕگەی دووەمی ئەو ماددەیە هەیە، کە دەڵێت(ثانياً: ويعتبر استغلالاً وفقاً لما تقدم كل زيادة في الثروة تطرأ بعد تولي الوظيفة العامة أو التكليف العام أو قيام الصفة على الخاضع لأحكام هذا

القانون أو على زوجه أو أولاده القصر متى كانت لاتتناسب مع مواردهم وعجزوا عن اثبات مصدر مشروع لها)، من پێم وایە پاش (أو أولاده القصر) یان با بڵێین ئەوانەی کە منداڵن، دەکرێت ئەوانەشی کە باڵغن، بەڕاستی ئیستیفادە لە مەوقعی باوکیان کردبێ بەشێوەیەکی فەساد تێوەگلابن، ئەگەر نەیانتوانی ئیسپاتی ئەوە بکەن، کە ئەوان سەرچاوەی داهاتەکەیان (کسب غیر مشروع)ی تێدا نیە، پێویستە ئەوانیش بگرێتەوە لەو حاڵەتەدا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

(أحكام هذا القانون لنفسه أو لغيره) ئەم یاسایە هەمووی ئەگرێتەوە، بەڕێز بێریڤان سەرهەنگ، لێرە نیە، باشە كاك دانا سعيد سوفی، فەرموو.

بەڕێز د. دانا سعيد سوفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو پێشنیارەی لیژنەی هاوبەش بۆ لادانی (اداب العامة) منیش پێم وایە هەر لابېرێت، لەبەر ئەوەی هیچ قوەیەکی یاسایی نیە، تۆ ناتوانی لەسەر لادان لە ئادابی عام کەسێك سزا بدەیت، سەبارەت بە بڕگەی دووەم، تێبینی ئەوەم هەیە، ئەگەر یەکێك نەتوانێت بیسەلێنێ کە داهاتەکەی چۆن زیاد بووە، هەست دەکەم بەپێی ئەو ماددەیە بە ناشەرعی دانراوە، یەعنی پێش وەخت تۆ، ئەگەر یەکێك نەتوانێت بیسەلێنێت، بۆچی سەروەت و سامانەکەی زیاد بووە، لەبەر ئەوەی لە بابێك کۆکراوەتەوە لێرەدا، بە (احكام كسب غير مشروع) یەعنی هەرچی هەیە تۆ وات داناوە کە مەشروع نیە، ئەگەر تۆ نەتوانیت بیسەلێنی، من پێم وایە دەبێت پێش ئەوە بتواندرێت تەحقیق لەوە بکرێت، ئینجا بڕیار بدرێت لەوەی کەوا مەشروعە یان مەشروع نیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز گوڵیزار قادر، فەرموو.

بەڕێز گوڵیزار قادر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بڕگەی یەکەم پێشنیار دەکەم، لەدوای (لە ئەنجامی رەفتارێك پێچەوانەی دەقی یاسا) ئەوەی بۆ زیاد بکرێت(دەقی یاسایی و پێچەوانەی شەرع بێت)چونکە هەر سامانێك لە ئەنجامی ڕەفتارێك پێچەوانەی دەقی یاسایی یان شەرع بێت، بەداهاتی نامەشروع بژمێردرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز ئاواز عبدالواحد، فەرموو.

بەڕێز ئاواز عبدالواحد خضر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینی منیش لە بڕگەی یەکەم، کە باسی داهاتی نامەشروع دەکات، پێویستە لە دێڕی یەکەم، لەسەرەتادا پێناسەیەکی ئەو داهاتە بکرێت، بەم شێوەیە بگوترێت، داهاتی نامەشروع: ئەو داهاتەیە کە بەڕێگەیەکی نامەشروع بۆ خودی خۆی یان کەسێکی دی بەدەست هاتبێت، پێویستە بەدێڕێك پیناسەیەکی ئەم داهاتە بکرێت، چونکە لە ماددەی دووەم و سێیەم باسی لە حوکمەکانی ئەم یاسایە کردووە، لە بڕگەی دووەمیش تەنها تێبینیم لەسەر منداڵی ناکام هەیە، چونکە منداڵی ناکام، بە منداڵێکی ناقص عزویە دەژمێردێت، پێویستە بە منداڵی خوار تەمەنی یاسایی بنووسرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز عومەر نورەدینی، فەرموو.

بەڕێز عمر حمه امین خدر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کران، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز خلیل عوسمان، فەرموو.

بەڕێز خلیل عثمان حمه امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا من پێشنیار دەکەم لەگەڵ ئەم دەقەدا هەندێ تاوانی تازە ئیزافە بکرێت، لەوانەی کە تازە هاتووەتە ناو هەرێمی کوردستانەوە، ئەویش مەسەلەی تاوانی غەش ویاری کردن بە موزایەدات ومونافەصات، مواصفات و هەندێ عەقدی حکومیش، تاوانی تەهریبی گومرگی و زەریبی، خاڵێکی تر ڕەشووەی فەرمانبەرانی بیانی وفەرمانبەری حکومی و گشتی، بۆ ئەوەی کە کارێك بکات یان ئیمتیناع لە کارێك بکات، کە ئەمەش ئیخلال بێت بەواجبی فەرمانبەر، بە مەبەستی دەستکەوتنی مەنفەعەیەکی ماددی، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز بێریڤان سەرهەنگ، فەرموو.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کە بڕگەی دووەم دەخوێنمەوە، وا پیشان دەدات کە ئەو کەسە گەندەڵە، پێش ئەوەی خۆی قسە بکات، پێش ئەوەی ئەو تاکە کەسە بیسەلێنێ کە ئەو سەرچاوەی هەیەتی دروستە یان نا دروستە، بۆیە ئەوە ئیشی دادگایە کە لێکۆڵینەوە بکات، ئێمە با دای نەنێین کە گەندەڵە یان گەندەڵ نیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ هەموتان، ئێستا لیژنەی هاوبەش فەرموو.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیاری یەکەم زیاتر تێبینیەکان لەسەر دەقە کوردیەکە بوو، دەقە کوردیەکەش وەك فەرموتان وەك عەرەبیەکەی لێ بکرێت، لە بڕگەی دووەم تێبینی ئەوە کرا کە هەموو کەسێك گەندەڵە، نەخێر بەو شێوەیە نیە، ئەگەر نەیانتوانی بیسەلێنن، کەوا لەسەرچاوەیەکی ڕەواو مەشروع، ئەو داهاتەیان یان ئەو مەشروعەیان بەدەست هێناوە، ئەو کاتە وایە، بەس ئەگەر نا کەس ناتوانێ هیچ ڕێکارێکی یاساییان بۆ دەربکات، بەڵام ئەگەر بەڵگەیان نەبوو ئەوە دەبێتە کسب غیر مشروع، کۆتایی بڕگەکە زۆر بە وازحی باس لەوە دەکات، (وعجزوا عن اثبات مصدر مشروع لها) ئەگەر ئەو سەروەتە، ئەو سامانەی کە بەدەستیان هێنابوو نەیانتوانی بیسەلێنن، کەوا سەرچاوەکەی ڕەوایە، ئەوە لەو حاڵەتە بە کسب غیر مشروع دادەندرێت، ئەویش ڕێکاری یاسایی بەرامبەر وەردەگیرێت، نەك بەبێ بەڵگە، یان بەبێ هیچ داواکردنێك و ڕێکارێك، بۆیە ئێمە لەگەڵ ئەوەداین کە ماددەکە وەك خۆی بمێنێتەوە تەنها دەستەواژەی (اداب العام) لەکۆتایی بڕگەی یەکەم لاببرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز کاك عومەر، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەو موقتەرەحەی کەهات، بۆچی بەتەنها (اولاد القاصر) باسکراوە، منداڵی گەورە باس نەکراوە، بەحوکمی قانون تەنها (اولاد القاصر) باوك یان وەلی یان وەصی، بۆی هەیە شتی بۆ بکرێت و تەسجیلی بکات بەناوییەوە، کەچووە سەرووی 18 ساڵ خۆی سەربەستە کە شت بکرێت، بەڵام ئەگەر بێینە سەر فەقەرەی یەکەم، نووسراوە(لنفسه أو لغيره) ئەو غەیرە یەعنی ئەو منداڵانەی کەلەسەرووی 18 ساڵەوەن، چونکە لە قانونی عێراقیدا لە غەیری باوك کەبوو بە 18 ساڵ زیمەی مالی سەربەخۆیە، تەنها قاصر نەبێت یان ئەوانەی کە بەحوکمی قاصرن، وەکو شێت وکەم عەقڵ ومەحجور و زەوی غەفلەو ئەو شتانە، ئەوانەی کە لە یاسادا باسیان کراوە، بە حوکمی قاصر ئەوە وەلی، وەصی ئەتوانن شتیان بۆ بکڕن و

بەناویان تەسجیلی بکات، لێرە موشەریع کە ئەمەی هێناوەو بە (اولاد القاصر) ناوی بردووە، کە باسی کردووە بە عام (اولاد القاصر) ئەوانەشی کە بە حوکمی قاصرن، کەواتە نەصەکە زۆر بەوازحی و بەصەریحی هاتووە، بۆ ئەوانەی کە لە سەرووی 18 سالّن و غەیری ئەوانیش لەفەقەرەی دووەمیش ئەوانەی کە باوکی و وەصی ئەتوانێت، شتیان بۆ بکات بەناوەوە، دەستی دەگیرێت لێرەدا بۆ ئەوەی ئەو مالّ و شتانەی بە غەیری شەرعی بەدەستی هێناوە تەسجیلی نەکات بەناوی ئەوانەوە، تا شمولی ئەوەش بکات، بەنیسبەت ئەوەی کە بۆچی تاوانی تری تێدا باس نەکراوە، ئەوانەی کە باس لە دەستکەوتنی مالّ ئەکات بە نامەشروعی لە بابەتی ماددەکانی (307، 315 تا 321)لە غش، ئیختلاس، رشوە، ئەوانە ئەحکامی تایبەتی خۆیان هەیە لە یاسای سزاکان، سزای تابیەتی خۆشی هەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز ئەڤین عومەر، فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لێرە باسی ئەوە کرا کەوا پێناسە بکرێت بۆ کەسبی غەیری مەشروع و پێناسە بۆ هەندێ حالّەتی تر، بەراستی ئەم یاسایە تەنها یاسایەکە بۆ ئەوە دانراوە کەوا رێکاری دائەنا بۆ هەیئەتێك کەوا چۆن کار دەکاو چۆن دروست دەبێ و چۆن دادەمەزرێ، بۆیە لێرەدا جێگای ئەوانە دەبێتەوە ئێمە پێناسەی ئەم حالّەتانە بکەین کە گەندەڵی یاخود هەر حالّەتێکی داهاتی غێر مەشروع بێت، بۆیە ئەوە ئەبێت لە یاسایەکی تایبەتدا بۆ بەرەنگار بوونەوەی گەندەڵی یان لەو شێوانە یاسایەکی تایبەتی تر هەبێت کە ئەو حالّەتانە پێناسە بکات. باسی ئەوە کرا کەوا خالّێ دووەم لێرەدا هەر کە دەیخوێنیتەوە ئەوەت نیشان دەدات کەوا ئەو خەڵکەی کە تەعامولیان لەگەڵ دەکا کە بە گەندەڵی ئیتیهام دەکرێن پێش ئەوەی تەحقیقیان لەگەل بکرێت، لێرەدا باسی ئەوە دەکا کە دەڵێ ئیستغلالی مالی عام، ئەگەر هاتو یەکێك وەزیفەیەکی هەبوو، وە سەروەتێکی زیاد کرد، تۆ دەزانی مەوردێکی موحەدەدی هەیە، چونکە بە هۆی ئەو وەزیفەوە ئەو مەوریدە وەردەگرێت، ئەگەر هاتو ئەو مەوریدە زیادی کرد بە شێوازێکی بێبەرامبەر بێت یەعنی موساوی نەبێت لەگەڵ ئەوەی کە وەریدەگرێت، ئەوە لێرەدا دەکەوێتە جێگای گومان و شکەوە، بۆیە ئەو خەڵکانەی کە وەزیفەی عامیان هەیە لێرەدا باس کراوە، بۆیە ئێمە هاوڕاین لەگەڵ لیژنەی هاوبەش کەوا بەو شێوەیە بمێنێتەوە، تەنهاو تەنها ئادابی عامی لێ هەلگرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا ئاخیر سیاغە بخوێننەوە بۆ ئەوەی بدەینە دەنگدان، لیژنەی هاوبەش فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الرابع

احكام الكسب غير المشروع

المادة الرابعة عشر:

أولاً: يعتبر كسباً غير مشروع كل مال حصل عليه احد الخاضعين لأحكام هذا القانون لنفسه أو لغيره بسبب استغلال الوظيفة العامة أو التكليف العام أو الصفة أو نتيجة لسلوك مخالف لنص قانوني.

ثانياً: ويعتبر استغلالاً وفقاً لما تقدم كل زيادة في الثروة تطرأ بعد تولي الوظيفة العامة أو التكليف العام أو قيام الصفة على الخاضع لأحكام هذا القانون أو على زوجه أو أولاده القصر متى كانت لاتتناسب مع مواردهم وعجزوا عن اثبات مصدر مشروع لها.

ثالثاً: يسري حكم الفقرة ثانياً من هذه المادة على أي شخص يحوز بأية صفة أموالاً عامة مصدرها كسباً غير مشروع.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

هەموتان موتەفیقن لەسەر ئەوە، ئاخیر سیاغەتانە؟، بەڕێزان کێ لەگەڵە تکایە دەست بەرز بکاتەوە؟، پەنجاو پێنج ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، کێ لەگەڵدا نیە؟، یەك ئەندامی بەڕێز لەگەڵدا نیە، بێریڤان سەرهەنگ. فەرموون بۆ مادەی هەژدە کە لە ئەسڵی پرۆژەکە مادەی بیستە، فەرموو.

بەڕێز عمر صدیق هەورامی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی حەڤدە لە ئەسڵی پرۆژەکە، کە دەبێتە مادەی پازدە.

یەکەم: لە حاڵەتەکانی داهاتی نامەشروع سەبارەت بەسەرۆکی هەرێم و جێگرەکەی و سەرۆك وەزیران و جێگرەکەی و وەزیرەکان و بریکارەکانیان، و سەرۆك و ئەندامانی پەرلەمان و سەرۆکی دەستە سەربەخۆکان و بریکارەکانیان و بەڕێوەبەرە گشتییەکان، دەستە ئەنجومەنی دادوەری ئاگادار دەکاتەوە، بۆ ئەوەی لێیان بکۆڵنەوەو ئەگەر پێویست بوو، بە پێی یاسا رەوانەی دادگایان بکەن.

دووەم: سەبارەت بە فەرمانبەرانی تر کە لەدەقی بەندی (یەکەم) ی ئەم ماددەیەدا نەهاتووە، دۆزەکانی داهاتی نامەشروع بە گوێرەی حاڵەتەکە رەوانەی دادگای تایبەتمەند، یان راستەوخۆ رەوانەی دادوەری لێکۆڵینەوە دەکرێن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ماددەی بیست کە ئێستا بە عەرەبیەکە دەخوێنرێتەوە لە ئەسڵی پرۆژەکە بیستە، بەڵام بۆتە مادەی پازدە، ئێستا لە ئەسڵی پرۆژەکە حەڤدەیە دەبێتە مادەی پازدە، فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الخامسة عشر:

اولاً: تتولى الهيئة ابلاغ مجلس القضاء في حالات الكسب غير المشروع بالنسبة لرئيس الاقليم ونائبه، و رئيس الوزراء ونائبه، ، والوزراء ووكلائهم، ورئيس وأعضاء البرلمان، ورؤساء الهيئات المستقلة و وكلائهم و المدراء العاميين، ، للتحقيق فيها واحالتهم الى المحاكم وفق القانون إن كان هناك مقتضى.

ثانياً: تحال قضايا الكسب غير المشروع بالنسبة لسائر الموظفين غير المنصوص عليهم في البند (1) من هذه المادة، الى المحكمة المختصة أو إلى قاضي التحقيق مباشرة حسب الاحوال.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان لیژنەی هاوبەش رەئیتان لەسەر ئەمە، فەرموو.

بەڕێز د. رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە مادە حەڤدەی ئەسڵی پرۆژەکە، کە بووە مادەی پازدە ئێمە چەند تێبینیەکمان هەیە، لە بڕگەی یەکەمی مادەکە باس لەوە دەکرێ سەرۆکی دەستە سەربەخۆیەکان، سەرۆکی دەستەکان، (وکلاء) هاتیە، ئێمە ئەو یاسایانەی کە تا ئێستا دەرمان کردووەو (وکلاء) یان نیە (نواب) یان هەیە واتە جێگریان هەیە، وشەی (وکلاء) دەگۆڕدرێت لە بۆ جێگر (مدراء عامیین) لێرە لابدرێت، لەبەر ئەوەی بڕگەی دووەم دەیگرێتەوە پێویست ناکا ناوی بێت، هەروەها سەبارەت بە پاشەو پێش ناوی سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران و، سەرۆکی پەرلەمان، لە دوای سەرۆکی هەرێم و جێگرەکەی، باس لە سەرۆك و ئەندامانی پەرلەمان بکرێت، ئەوجا دواتر سەرۆکی وەزیران و، جێگرەکەی و، وەزیرە بەرێزەکان، بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە، وە لە بڕگەی دووەم تێبینی ئەوەمان هەیە کە مەحکەمەی موخەتەسە لادرێ ئەو دەستەواژەیە، لەبەر ئەوەی خۆی رێکارە یاساییەکان ئەوەیە کە دادگای لێکۆڵینەوە کەیسەکە، کێشەکە لەلای وی تەواو دەبێ و کۆتایی پێدێت، ئاراستەی مەحکەمەو داواکاری گشتی دەکا، پێویست ناکا ناوی مەحکەمە بێت خۆی رێکارە یاسایەکە بەو شێوەیە، بە پێی یاسا کارپێکراوەکان لە هەرێمی کوردستان، ئەو تێبینیەمان هەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە نەسەکەتان بخوێننەوە چی لێدێت.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الخامسة عشر:

اولاً: تتولى الهيئة ابلاغ مجلس القضاء في حالات الكسب غير المشروع بالنسبة لرئيس الاقليم ونائبه، و رئيس واعضاء البرلمان، و رئيس الوزراء ونائبه والوزراء ووكلائهم، ورؤساء الهيئات المستقلة ونوابهم، للتحقيق فيها واحالتها الى المحاكم وفق القانون إن كان هناك مقتضى.

ثانياً: تحال قضايا الكسب غير المشروع بالنسبة لسائر الموظفين غير المنصوص عليهم في البند (1) من هذه المادة، الى قاضي التحقيق مباشرة حسب الاحوال.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی نەزاهە فەرموون.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە مادەی پانزە کە حەڤدەیە لە ئەسڵی پرۆژەکەدا، لیژنەی ئێمە پێشنیاری ئەوەی کردووە کە وشەی (إبلاغ) بگۆڕدرێت بە (اخبار) وە هەروەها دەستەواژەی پاشی دەستەواژەی بەرێوەبەرێیە گشتیەکان وشەی ئەوانەی بە پلەی هاوشێوەیانن زیاد بکرێت، وە پشتگیری رەئی لیژنەی هاوبەشیش دەکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ ئەیانەوێ لەسەر ئەم ماددەیە قسە بکات؟، ناوەکانتان دەنووسم، ئەم بەڕێزانە دەیانەوێت قسە بکەن(.أحمد وەرتی، ئاسۆ کریم، حسن محمد، دانا سۆفی، بەفرین حسین، ژیان عمر، سمیرە گۆران، کاوە محمد أمین، عبدالله علی، جمال طاهر) کەسی تر هەیە، بەڕێز د. أحمد، فەرموو.

بەڕێز د. أحمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە مادەی حەڤدە کە دەبێتە مادەی پازدە، نازانم ڕای لیژنەی هاوبەش، وابزانم ئەوە بوو کە هەردوو فەقەرەکە دەمج بکرێت دیارە رایەکەی خۆیان گۆڕیوە، ئەگەر فەقەرەی یەکەم وەکو خۆی بمێنێتەوە، لێرەدا راستی ئێمەش لەگەڵ ئەوەم کە ئەوو پاش و پێش بخرێن، یەعنی لە پێشدا (رئيس الاقليم ونائبه، ورئيس البرلمان ونائبه، والسكرتير، وأعضاء البرلمان) چونکە نائیب و سکرتێر نەنووسراوە، وە (وكلاو روئەسای هەیئاتی موستەقیلەو وکەلاو مودەرای عامیین، ئەوانە لابرێن، بەلأم تێبینیەك هەیە لێرە ئەگەر ئەمانە ئەڵێ ئیحالەی ئیبلاغی مەجلسی قەزا ئەکا، کە من پێم باشە لە جیاتی ئیبلاغ ئیخبار بێت، باشە ئەگەر ئەو حاڵەتە بۆ رەئیسی مەجلیسی قەزاو ئەعزای مەجلیسی قەزا بوو، ئەمانە بۆ کوێ ئیبلاغ

دەکرێت، یەعنی ئەمەش خۆی سوڵتەی قەزائیش بەشێکە لە سێ سوڵتەکان تەبعەن، ئەمە تەنها لێرە سوڵتەی تەنفیزی لەگەڵ سوڵتەی تەشریعی باس کراوە، ئەدی بۆ سوڵتەی قەزائی، کە مەجلیسی قەزایە ئەمانە ئیبلاغ دەکرێن بۆ مەجلیسی قەزا، ئەدی ئەگەر ئەم حاڵەتە بۆ مەجلیسی قەزا خۆی بوو، ئەمانە بۆ کوێ ئیخبار دەکرێن، ئەمە یەکەم، بۆ فەقەرەی دووەم (ثانیاً: تحال) من پێم باشە دارشتنەوەکە بەو شێوەیە بێت (تحرك الهيئة الدعوة الجزائية في قضايا الفساد والكسب غير المشروع بالنسبة لسائر الموظفين غير المنصوص عليهم في البند (1) من هذه المادة، الى قاضي التحقيق مباشرة حسب الاحوال) واتە لە جیاتی (تحال) (تحرك الهيئة) بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەست خۆش، بەڕێز ئاسۆ کریم، فەرموو.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم ئەو مادەیە، هەردوو بڕگەکەی بکەنە یەك و، بەم شێوەیە دابڕێژرێنەوە، لە حاڵەتەکانی داهاتی نا مەشروعدا هەموو ئەوانەی کە مادە چواری ئەم قانونە دەیانگرێتەوە، ئەوا دەستە بە پێی حاڵەتەکان ڕەوانەی دادگای تایبەتمەند یان قازی لێکۆڵینەوە دەکات، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز د. حسن محمد، فەرموو:

بەڕێز حسن محمد سورە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ڕەئیم وایە کە هەموو قەزایەی فەساد، ئیحالەی مەجلسی قەزا بکرێ، مەجلسی قەزا حەقی هەیە کە تەشکیلی مەحکەمەی موختەس بکات، بۆیە بە ڕەئی من وا دابڕێژرێتەوە، وە (بقرار مجلس القضاء الاعلى بناءا على طلب رئيس الهيئة تشكل هيئة المحكمة المختصة بالنظر في قضايا جرائم الفساد أينما وقعت) وە بە نسبەت کەسێکیشەوە بێت یەعنی لە حاڵەتێکدا ئەگەر مەحکەمە موختەس بمێنێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز خورشید أحمد، فەرموو

بەڕێز خورشید أحمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یاسا هەموو کەسێك دەگرێت لە ولاّت، لە سەرۆکی هەرێم هەتا ئاخر فەرمانبەر، هەموو جارێك ئێمە دێین خسوسیەتێك دەدەین مەسەلەن دەڵێین ئەمە بۆ سەرۆکی هەرێم، و، ڕەئیس وزەراو، ئەمە ئەم تەحدیدە، بە ڕەئی من باش نینە، چونکە یاسا، یاسایە پێویست ناکا، یاسا هەموو کەسێك دەگرێتەوە، هەر لە سەرۆکی هەرێم هەتا ئاخر فەرمانبەر، لەبەر ئەوە بەڕەئی من خاڵی بەندی یەکەم (أولا) زایدە، ئێمە تەنها ئیکتیفاو

به (ثانيا) بكەين بەو شكله (تحال قضايا الكسب غير المشروع بالنسبة لسائر المشمولين بأحكام هذا القانون إلى مجلس القضاء أو المحكمة المختصة وإلى قاضي التحقيق مباشرة حسب الاحوال) زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز دانا سۆفی، فەرموو.

بەڕێز د. دانا سعيد سۆفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێمواية تەئکيد کردنەوە لەسەر ئەوەی کە ناوی با بڵێين ئەو پۆستانە هاتووە، ئاساييە ئێمە لەبەر ئەوەی لە ولاتێك دەژين، لەوانەيە هەندێك جار، يەعنی بە زەحمەت بتوانين ياساکان لە هەموو شوێنێك و لەسەر هەموو کەسێك پياده بکرێت، بەلأم ئەگەر قرارێك ئەو ياسايە ئەو مادەيە بمێنێتەوە، من پێمواية دەبێ سەرۆکی وەحداتنی ئيداريشی بۆ ئيزافە بکرێت، لەبەر ئەوەی ئێمە لە مادەکانی پێشوو ئەوانيش مەشمول کراون بۆ ئەوەی کە ئەو ياسايە بەسەرياندا تەنفيز دەبێت، بەلأم لێرە دەرخراوە، من پێمواية دەبێت ئيزافە بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەست خۆش، بەڕێز بەفرين حسين خليفە، فەرموو.

بەڕێز بەفرين حسين خليفە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی حەفدە برگەی يەکەم، کە باس لە پلە تايبەتيەکان دەکا، من پێمباشە ناوی پلە تابيەتيەکان نەهێنرێ، لەبەر ئەوە ئەگەر لە يادم بێت لە مادەی پێنجی ئەسڵی پرۆژەکە، ياساکە لە رابردوودا، ئێمە ناوی ئەم پلە تايبەتانەمان هەموو هێنا، کە دەرخستەی بەرژەوەندیە دارايیەکانە، پێشکەش بکەن، کە تۆ دەرخستەی بەرژەوەندی دارايی خۆتت پێشکەش کرد، لەو کاتە زانيت داهاتەکەی مەشروعە يان نا، پێويست ناکا جارێکيکە ناوی بهێنرێتەوە، پێمباشە هەردوو برگەکە لە يەکتر بدرێت و لە بری ناوەکە بنووسرێ هەموو ئەوانەی کە حوکمەکانی ئەم ياسايە ئەيگرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەست خۆش، بەڕێز سميرە گۆران، فەرموو.

بەڕێز سميرە عبدالله گۆران:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددە پازدە بە ڕەئی من هەردوو ماددەکە دەمج بکرێت، لێرە باسی دەزگای عەسکەری و سەربازی نەکراوە، ئەگەر ئەويش ئيزافە بکرێت چەندەها ليوای عەسکەری هەيە کە گەندەڵی زياتر لەوێ ڕووەدات، ئەجهيزەی ئەمنی، لەگەڵ موحەققی هەيئە ئەوانەش ئيزافە بکرێت، سەرۆکی يەکە ئيدارييەکانيش، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز ژیان خان، فەرموو.

بەڕێز ژیان عمر شریف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت مادەی 17 کە دەکاتە مادەی 15 لەدوای بەڕێوەبەرە گشتیەکانەوە وا بەباش دەزانم، ئەنجومەنی پارێزگاو ئەنجومەنە خۆجێییەکانیش دیاری بکرێت، بەنیسبەت خاڵی دووەم، مادام بەپێی ڕێکارە یاساییەکان ڕەوانەی دادگا کراوە، ئەم بڕگەیە زیادە، نەك هەر تەنها دادگای تایبەت لابېرێت، وەك دکتۆرە ڕۆژان وتی، بەڵکو هەموو بڕگەکە لابدرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز کاوە محمد امین، فەرموو.

بەڕێز کاوە محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی 15 پێم وایە لە مادەی 4 موعالەجە کراوە، کە لەمادەی چوارەم دەڵێت حوکمەکانی ئەم یاسایە، بەسەر ئەوانەی خوارەوەدا جێبەجێ دەکرێت، ئینجا بڕگەی یەکەمی مادەی 15 لە بڕگەی یەکەمی مادەی 4دا ناوی هەموو ئەو پۆست و پلانە هاتووە، کە حوکمی ئەم یاسایەیان بەسەردا جێبەجێ دەکرێت، بۆیە من بڕگەی یەکەم بەزیاد دەزانم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز عبدالله علی، فەرموو.

بەڕێز عبدالله علی ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە هەمووجارێك ناوهێنانەوەی لەسەرۆکی هەرێمەوە تا خوارەوە، ئەندامانی پەرلەمان، جێگر، بەڕێوەبەری گشتی و ئەمانە، هەر بەیاسا خۆی ئەمە گومان خستنە سەر هەموو کەسە، لەبەر ئەوە هەر یاساکە خۆی لە پێشەوە وتوومانە هەموو ئەوانەی کە ئەم یاسایە دەیانگرێتەوە، یاسا بۆ هەموو کەسە، هەموجار ناو هێنانەوەی خەڵك کە کێ دوای کێ دەکەوێت، ئەمەش بۆ خۆی گومانێکی تیرە، لەبەر ئەوە من پێشنیار دەکەم ناوی کەس نەهێندرێت، خاڵی دووەمیشم ئەوەیە کە دکتۆر ئەحمەد باسی کرد، ئەگەر دەسەڵاتی دادوەری خۆی تووشی ئەوە بوو، ئەو حەواڵەی کێ دەکرێت، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز جمال تاهر، فەرموو.

بەڕێز جمال طاهر ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر بێت و سەیری ماددەکە بکەین، (اولاً: تتولى الهيئة ابلاغ مجلس القضاء في حالات الكسب غير المشروع) وە ئەگەر بێین و ئەخیری جوملەکە بخوێنینەوە، دەڵێت (للتحقيق فيها واحالتها الى المحاكم وفق القانون ان كان هنالك مقتضى) ئەمە لێرەدا تەناقوزێك هەیە، لەسەرەتاوە ئەوە کەسبی غیر مشروعە، ئەخیرەکەی دەڵێت، ئەگەر هاتو پێویست بوو، بۆیە من دەبینم کە یەکسەر بکرێت بە (للتحقيق فيها واحالتها الى المحاكم وفق القانون) وە (ان كان هنالك مقتضى) ئەوە لابېرێت، چونکە خۆی لە پێشدا کەسب غیر مشروعە، بۆیە پێویست ناکات، چونکە ئەوە جەریمەیەو جەریمەش موقتەزای پێ ناوێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ ئێوەی بەڕێز لیژنەی هاوبەش تکایە ڕەئیتان، فەرموون.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوای ئەو تێبینیانەی کە درا لەسەر ئەم ماددەیە، بۆچی هەندێ پۆست و وەزیفەی تێدا هاتووە، لەگەڵ ناوەکانیان، ئایا مەجلیسەکانی تر یان هەیئەکانی تر، یاخود باقی مەجلسی قەزا، یان حاکمەکان کە باسی لەسەر کرا، ئەی ئەوانە چیان لێ بەسەر دێت، ئەمە لێرەدا خاصە بە هەندێك لەو پۆستانە، کە ئەمانە پۆستن و پێویستە بچێتە مەجلسی قەزا، ڕاستە یاساکە بە عام هەموو کەسێك شمول ئەکات، هیچ کەسێکی نەهێشتوەتەوە، ئێمە لەماددەی 4دا وتوومانە (تسري احكام هذا القانون) بە عام هێناومانەتەوە، لەسەر هەر سێ دەسەلاتەکە، تەشریعی و تەنفیزی و دادوەری، لەهەنێ شوێندا باس لە حوکام و مودعی عام و ئیشرافی عەدلی وهەموو مەحاکم و عاملینی سولتەی قەزائیش هاتووە، بەڵام لێرەدا بۆچی ئەمە ئیحالەی مەجلسی قەزا ئەکرێت؟، ئێمە پێمان باشە لێرەدا ئەمە کە هی هەر سێ سەرۆکایەتیەکەیە، ڕاستە کەس فەرقی نیە، هەموومان یەکسانین بەرامبەر بە یاسا، هەموومان هاوولاتی ئەم ولاتەین، کەسمان نامانەوێت هیچ کەسێك بەهیچ پاساوێك، ئەگەر خوا نەکردە کارێکی ناشەرعی لێ وەشایەوە لەم یاسایەدا پاساوێکی بۆ بهێندرێتەوە، بەڵام پێویستە حسابی پۆست و پلەکانیشیان بکرێت، چونکە ئەم پۆست و پلانە، هەندێکیان حەسانەی تایبەتیان هەیە، هەر ئەو ڕێکارە نیە کە دەستەی نەزاهە یان هەر دەزگایەکی تر بێت، ئیحالەی بکات بۆ هەر مەحکەمەیەك، پێویستی بەوە هەیە، چەند ڕێکارێکی تایبەتی خۆی بگرێتەبەر، یەکێ لەوانە، مەسەلەن سەرۆکایەتی هەرێمە، ئەوە جێگرەکەیەتی، ئەوە پێویستە بچێتە سولتەیەکی قەزائی بەرز، لەو سولتە قەزائیەدا کە ئێمە هەمانە، سولتەیەکی دادوەرییە سەربەخۆیە، یاسای تایبەتی خۆی هەیە، سەیری کێشەکە ئەکرێت، بەگوێرەی ئەوراقەکانی، لەگەڵ جەنابی سەرۆك وەزیران وسەرۆکی هەرێم و سەرۆکی پەرلەمان وجێگرەکەی، ڕووبەڕووی کاری یاسایی دەبنەوە، هیچ فەرقێکی نیە، بۆچی لێرەدا سکرتێری پەرلەمان نایەت، سکرتێری پەرلەمان وسەرۆکی پەرلەمان وئەندامانی پەرلەمان بە حوکمی یاسا، هەر

هەموویان ئەندامی پەرلەمانن، بەڵام لێرەدا پۆستێك دراوە بەو، دەستەیەك دروست كراوە ئەوە سەرۆكە، ئەوە جێگرە، ئەوە سكرتێرە، بەنیسبەت ئەوەی تر كەباسكرا، ئەو مەسئەلانە بۆچی لێرەدا ئیحالەی مەحكەمەی تایبەت یان مەحكەمەی تەحقیق ناكرێت، ئێمە لە ماددەی 6 دا، زۆر باسمان لەسەر كرد، كە هەموو قەزایەكانی ئەم دەستەی نەزاهەیە، ڕووبەرووی مەحاكم دەبێتەوە، ئەو مەحكەمەیەش كە یەكسەر ڕووبەرووی دەبێتەوە مەحكەمەی تەحقیقە، ئەوە بەگوێرەی قانونی اصول المحاكمات الجزائیە، بەگوێرەی ئەو دەسەلاتەی كە دراوە بە سولتەی قەزائی ئەم مەحكەمانە كە عائیدی مەجلسی قەزان، مەحكەمەی تەحقیقە، جونحەیە، جینایەتە، باقی مەحكەمەكانی تریش، هەركەس بەپێی ئیختصاصی خۆی ئیجرائاتی خۆی ئەكات، ئیحالەی مەحاكم ئەكرێت، ئیجرائاتی یاسایی خۆیان بەرامبەر دەكرێت، ئێمە بەنیسبەت خۆمان وەكو ئەم لیژنە هاوبەشە، كۆكین لەسەر ئەو موقتەرەحەی كە لیژنەی نەزاهە پێشكەشی كرد، لەسەر ئەوەی كە (ابلاغ) بكرێت بە(اخبار مجلس القضاء) هیچ تێبینیەكی ترمان لەسەری نیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، دكتۆر بەشیر، فەرموو.

بەڕێز د. بشیر خلیل تۆفیق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەندێك لە ئەندامانی پەرلەمان باسیان لەوە كرد، كە ئەمە بۆ ناوی سەرۆكی یەكە ئیداریەكانی تێدا نیە، هەروەها عەسكەرینی تێدا نیە، دەبێت باس لەوانیش بكرێت، ئێمە پێمان وایە لە خاڵی دووەم شمولی ئەوانە هەموویان دەكات، بەڵام بۆ ئەندامانی ئەنجومەنی پارێزگا، ئەگەر بكرێت جێگای بكرێتەوە، ئەوە دەكرێت لە دووەم ئەوە بكرێت، لەپاش ئەوەی كە نووسراوە(بالنسبة لسائر الموظفین غیر المنصوص علیهم في البند (1) من هذه المادة بما فیهم رؤساء والوحدات الاداریة واعضاء مجالس المحافظات) لەوانی تردا ئێمە لەگەڵ ڕای لیژنەی هاوبەشین، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان دانیشتنەكە دوا دەخەین تا سەعات 2 خواتان لەگەڵ.....

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە ناوی خوای گەورە و میهرەبان، بەردەوام دەبین لەسەر دانیشتنەکەمان، داوا لە هەر سێ لێژنەی یاسایی و دارایی و نەزاهە دەکەین فەرموون بۆ سەر مینەصە، فەرموون لێژنەی هاوبەش ئاخیر صیاغەتان بخوێننەوە بۆ ئەوەی بیدەینە دەنگدان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الخامسة عشر:

أولاً/ تتولى الهيئة إخبار مجلس القضاء في حالات الكسب الغير المشروع بالنسبة لرئيس الإقليم و نائبه و رئيس و أعضاء البرلمان و رئيس الوزراء و نائبه و الوزراء و وكلائهم و رؤساء الهيئات المستقلة و نوابهم للتحقيق فيها و إحالتها إلى المحاكم وفق القانون.

ثانياً/ تحال قضايا الكسب الغير المشروع بالنسبة لسائر الموظفين الغير المنصوص عليهم في البند أولاً من هذه المادة إلى قاضي التحقيق مباشرةً حسب الأحوال.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا ماددەی (15) کە بەڕێز د.ڕۆژان خوێندییەوە، موناقەشەی لەسەر کرابوو، ئێستا دەخرێتە دەنگدان، بەو شێوەیەی بە عەرەبی خوێندییەوە، پاشان تەرجومە دەکرێتە کوردی، عەرەبییەکە دەبێتە ئەساس، کێ لەگەڵە تکایە دەست بەرز بکات؟ (56) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، کێ لەگەڵ دا نیە؟ (1) کەس کاك خورشید أحمد لەگەڵ دا نیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، ئێستا بۆ ماددەی (14) فەرموو، ببوورن بۆ ماددەی (16)، فەرموو.

بەڕێز عمر صدیق هەورامی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (18) لە ئەصلی مەشروعەکە دەبێتە ماددەی (16):

سەرۆکی دادگای تایبەتمەند بە بینینی داوای داهاتی نامەشروع بۆی هەیە لەسەر داوای دەستە حجزی ئیحتیاتی بخاتە سەر سامانی تۆمەتبار یان هاوسەری یان منداڵە ناکامەکانی.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بە عەرەبیش فەرموو بیخوێنەوە.

بەڕێز ئەڤین عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة السادسة عشر:

يجوز لرئيس المحكمة المختصة بنظر دعوى كسب الغير المشروع إيقاع الحجز الإحتياطي على أموال المتهم أو زوجته أو أولاده القاصرين بناءاً على طلب الهيئة.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی هاوبەش ڕەئیتان؟

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە لێژنەی هاوبەش پێمان وایە ئەم ماددەیە بەو شێوەی خوارەوەی لێ بکەین، لەبەر ئەوەی لێرەدا باسی کردووە (یجوز لرئیس المحکمة المختصة) و دووەم بە کەلیمەی (أموال)ی موتەهەمی هێناوە، تەبیعی ئەو مەحکەمەی کە ئەو قەزییانەی بۆ ئیحالە دەکرێ مەحکەمەی تەحقیقە، مەحکەمەی تەحقیق بە تەبیعەتی حال ریئاسەت نیە، هەیئە نیە، یەك حاکم ئیشرافی دەکات، دووەم/ هێشتا ئەو کەسەی ئیحالە دەکرێ نەبۆتە موتەهەم، سیفەی موتەهەمی وەرنەگرتووە، لەبەر ئەوەی ئێمە موتەفقین بەم صیغەیەی خوارەوەی لێ بکەین، (للمحکمة و في قضایا الکسب الغیر المشروع إیقاع الحجز الإحتیاطي علی أموال المطلوب التحقیق معه و زوجته و أولاده القصر)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی نەزاهە فەرموون.

بەڕێز د.بشیر خلیل حداد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لێژنەکەی ئێمە بە نیسبەت ماددەی (18) لە ئەصلی پرۆژەکە، وا بە باش دەزانێ کە بەم شێوە نوێ یە دابڕێژرێتەوە، بە عەرەبیەکەی:

(علی قاضي التحقیق المختص في دعوی الکسب الغیر المشروع إیقاع الحجز الإحتیاطي علی أموال المتهم أو الزوجة أو الأولاد القاصرین بناءاً علی طلب الهیئة عدا الأموال التي لایجوز حجزها وفق أحکام قانون التنفیذ).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، بەڕێزان، کێ دەیەوێ لەسەر ئەو ماددەیە قسە بکات، تەنها سێ ئەندامی بەڕێز دەیانەوێ قسە بکەن/ شوان کریم کابان، عبدالسلام بەرواری، د.أحمد وەرتی، فەرموو.

بەڕێز شوان کریم کابان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من یەك پرسیارم هەیە بە تایبەتی لە بەڕێزانی لێژنەی یاسایی، ئەم قەزییە کە تەحویل کراوە بۆ مەحکەمەی تایبەتمەند یان مەحکەمەی موختەص، لەوە نەبۆتەوە هەیئەکە کە ئەم کەسە تاوانبارە؟ ئینجا داویەتی بە مەحکەمە؟ یان هێشتا مەشکوکە لەوە؟ ئەگەر لەوە بووبێتەوە کە ئەو کەسە تاوانبارە بەو

قەزییەی کە لە سەرێتی، پارە خواردنە یان هەر شتێکی فەساد و گەندەڵی یە، دەبێ فیعلەن موتەهەمەکە بمێنێتەوە، بەڵام ئەگەر ئەوە وانیە حەق نیە بەڕاستی، ڕاستە ئەوە ناکرێ موتەهەم بێ، من تکام وایە ئەو بەڕێزانە ئەوەمان بۆ زیاتر ڕوون بکەنەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، (المتهم بريء حتى تثبت إدانته)، بەڕێز عبدالسلام بەرواری، فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى بەرواری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا من تێبینیەکەم دەکەمە پرسیار لە نەزانینی خۆم دەربارەی ژن و منالْ لێرە، ئێمە لە پێناسەکردنی کەسبی غێر مەشروع زانیمان، چونکە ڕێگا هەیە ئەو بە ناوی ژنی خۆی یان منالّەکانی کەسبی غێر مەشروع بکات، ئەوە تەحقیقی کردووە، بۆی دیار بووە کێ عیلاقەتی موباشیری لەگەڵ کەسب غێر مەشروعە هەیە، لێرە زۆر ئیحتیمال هەیە ژن و کوڕەکان هیچ عیلاقەتیان پێ نیە، کەچی ماددەکە حەق دەدات بە ئەوەی کە حەجزی ئەموالی ژن و منالّیش بکرێ، لەبەر ئەوەی ئەوانەش مەصادری (کسب غیر مشروع)ن، بەڵام (case)ەکە خۆی، قەزییەکە ئەگەر عیلاقەتی ئێمە لە باتی ئەوە بڵێین (و كل الذين لهم علاقة بالقضية) باشتر نیە ئەوها بە ڕەها ڕێگا بدەین بە مەحکەمە، بێ ئەوەی ڕەنگە ژن و منالّی هیچ عیلاقەتیشیان پێ بێت، چونکە ئەوە جیاوازە لەوەی تەعریفی (کسب)، من پرسیارە زیاتر.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز د.أحمد، فەرموو.

بەڕێز د.أحمد إبراهيم وەرتی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لێرە لەگەڵ ئەوەم لە جیاتی مەحکەمەی موختەصە قازی تەحقیق بێ، یەعنی قازی تەحقیق ئەو نەزەری دەعوا دەکات، ئیقاعی حجزی ئیحتیاتی، لە ئەخیرەکەشدا (عدا الأموال التي لايجوز حجزها)، منیش لەگەڵ ئەو ڕەئیەمە، بەڵام لێرە موتەهەم، دیارە مەبەست تۆمەتبارە کە کەسێ لەو حالّەتەی حالّەتی فەساد تۆمەتبار دەکرێ، خۆ ئەوە نەبۆتە تاوانبار، بۆتە موجەرەد تۆمەتی لەسەرە، کە ئەوە لێرە زۆر ئاسایی یە ئەگەر ئەو وشەیە لە شوێنی خۆی بمێنێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ ئێوەی بەڕێز، لێژنەی هاوبەش فەرموون.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئەو پرسیارەی كاك شوان کردی جەنابت جوابت دایەوە، بەڵام بە نیسبەت ئەوەی کە كاك عبدالسلام و كاك أحمد ویستیان تەوزیحی لەسەر بکەن، بۆچی لێرە موشەریع هەوڵی ئەوەیەتی حجز بخاتە

سەر مالّی ژنەکەی و منالّە قاصیرەکانی؟ هەدەق موشەریع ئەوەیە ئەو مالّە مالّی عامە، بۆ ئەوەی نەڕوات، بگەڕێتەوە بۆ عام، بۆ دەوڵەت، ئەو حیجزەش کە ئەو مەحکەمەیە دایدەنێ، حیجزێکی ئیحتیاتی یە، حیجزی تەنفیزی نیە، حیجزی ئیحتیاتی بە گوێرەی قانون تەدابیری ئیحتیرازی یە، هەندێك ئیجرائاتە بۆ محافەزە کردنی ئەو (case)ە هەتا وەکو بە لایەکەوە دەکەوێ، (قد یجوز) ئەو تەحقیقاتە ئەوها دەرنەچێت حیجزە ئیحتیاتەکەی لەسەر لادەچێت و کۆتایی پێ دێت، بۆیە موشەریع لێرە داوای کردووە ئەو مەحکەمەی کە (مباشرة) ئەوراقەکانی دەچێتە لا، بۆ ئەوەی ئەو گومان لێکراوەی کە ئیحالەی ئەو مەحکەمە کراوە فریای ئەوە نەکەوێ گۆڕانکاری لە نەقل کردنی ئەو مالاّنە بکات، ئیتر مولّك بێت یان حیسابی جاری بێ، یان نەقد بێ، یان پارە بێ، تەدبیرێکی ئیحتیرازی بۆ دادەنێم، موەقەتی یە، حیجزی ئیحتیاتی پێ دەوترێ، لەبەر ئەوە ئێمە وەکو لێژنەکە هیچ کێشەیەکی لەسەر نابینین ئەگەر حیجزی ئیحتیاتی بێ، ئەوە بە نیسبەتی ئەوەی مەحکەمەی تەحقیق بێ یان ریئاسەی مەحکەمە، ئێمە وتمان لە پێشەوە، وتمان (للمحكمة المختصة)، کە وتمان (محكمة المختصة)، یەعنی ئەو مەحکەمەی کە ئەوراقەکانی بۆ حەوالّە کراوە، تەحصیل حاصل بە گوێرەی قانونی ئصولی موحاکەماتی جەزائی، ئەوراق یەکەم جار دەچێتە لای مەحکەمەی تەحقیق، ئیتر دواتر بۆ ئێوەی بەڕێزە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

هەردوو لێژنە ئێستا دوو بۆچوونی جیاوازتان هەیە، ئەگەر ڕێکی بخەن لەگەڵ یەك، یان یەك، یەك بخەینە دەنگدانەوە؟ فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو لێژنەی هاوبەش ڕێك کەوتین لەسەر ئەوەی کە بکرێ بە (للمحكمة)، ئەوی تری وەکو خۆی حیجزە ئیحتیاتییەکە دەمێنێتەوە تا کۆتایی بڕگەکە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

هەمووی بخوێننەوە، ئاخیر صیاغە هەمووی بخوێننەوە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

(للمحكمة و في قضايا الكسب الغير المشروع إيقاع الحجز الإحتياطي على أموال المطلوب التحقيق معه و زوجته و أولاده القصر).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ لەگەڵە تکایە دەست بەرز بکات؟ (56) ئەندامی بەڕێز لەگەڵدایە، کێ لەگەڵ دا نیە؟ بە کۆی دەنگ پەسند کرا، کەس دژ نیە، ئێستا بۆ ماددەی (15) لە ئەصڵی پرۆژەکە ماددەی (19)یە، فەرموو.

بەڕێز عمر صدیق هەورامی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (19) لە ئەصڵی پرۆژەکە کە دەبێتە ماددەی (17):

یەکەم/ هەر کەسێك داهاتێکی نامەشروعی بۆ خۆی یان بۆ کەسێکی دیکە بە دەستهێنابێت، بە زیندانی کردن و بە غەرامەی هاوتای بەهای داهاتە نامەشروعەکە سزا دەدرێت.

دووەم/ بەسەرچوونی داوای سزایی لەبەر هۆی مردن بە حوکمی دادگای تایبەتمەند ڕێگا لە گەڕاندنەوەی داهاتی نامەشروع ناگرێت و بە پێی داوای دەستە لە ماوەی سێ ساڵ دا لە ڕۆژی مردنەکەوە لە سامانی مێردەکە و منداڵە ناکامەکانیان دەگەڕێتەوە بە جۆرێك هاوتا بێت لەگەڵ ڕادەی سوود وەرگرتنی لە داهاتە نامەشروعەکە.

سێیەم/ دەبێ دادگای تایبەتمەند فەرمان لە ئاست مێرد و منداڵە ناکامەکان بدات، ئەوانەی سوودیان لە داهاتی نامەشروع وەرگرتووە بە جێبەجێ کردنی حوکمەکە بە بڕینی بڕێك لە سامانی هەر یەکێکیان بە بڕی سوود وەرگرتنەکەیان.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بە عەرەبیش.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة السابعة عشر، المادة التاسعة عشر من أصل المشروع:

أولاً/ يعاقب بالسجن و بغرامة مساوية لقيمة الكسب غير المشروع كل من حصل لنفسه أو لغيره على كسب غير مشروع.

ثانياً/ لا يمنع إنقضاء الدعوى الجزائية بوفاة من رد الكسب الغير المشروع بحكم من المحكمة المختصة بناءاً على طلب من الهيئة خلال ثلاث سنوات من تاريخ الوفاة و تسترد من أموال الزوج و الأولاد القاصرين بقدر إستفادتهم من الكسب الغير المشروع.

ثالثاً/ على المحكمة المختصة أن تأمر في مواجهة الزوج و الأولاد القصر الذين إستفادوا من كسب الغير المشروع بتنفيذ الحكم بالرد في أموال كل منهم بقدر ما إستفاد.

سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا ماددەی (17) لێژنەی هاوبەش ڕەئیتان لەسەری.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە بڕگەی یەکەم/ ئێمە پێشنیار دەکەین تەنها سزایەکە ئەوە نەبێ کەوا سجنەکە، لەبەر ئەوەی غەرامەکە لێرە مساوی یە (لقیمة الکسب المشروع) ئەو بڕگە پێشنیار دەکەین کە لابدرێ، سزایەکە ئەوە بێ ئەو پارەی کە وەکو (کسب غیر المشروع) دەستکەوتێکی بێ ئەوەی سەرچاوەکەی ڕەوا بێ وەری گرتووە ئەو پارە بگەڕێتەوە، ئەوە گەورەترین سزایە کە پێی بدرێ، ئەگەر بڕە پارەیەکی قازانج دەستی کەوتووە، نەیتوانی بیسەلێنێ کەوا سەرچاوەکەی ڕەوایە، ئەوە ئەو بڕە پارەیە بگەڕێنێتەوە، ئەوجا دواتر مەحکەمە حوکمی دەدا بە سجن کردن، واتا بڕگەکە بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

(کل من حصل علی کسب غیر مشروع لنفسه أو لغیره یعاقب بالسجن و برد مبلغ الکسب الغیر المشروع)، سجن و گەڕانەوەی بڕە پارەکە، بڕگەی دووەم/ وەك خۆی بمێنێتەوە، بڕگەی سێش هەر وەك خۆی بمێنێتەوە، تەنها وشەی (تأمر) بکرێتە (تقرر)، چونکە بڕیار لەلایەن مەحکەمە دەردەچێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی نەزاهە ڕەئیتان، فەرموو.

بەڕێز د.بشیر خلیل حداد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش ڕامان ئەوەیە کە ئەو ماددەیە بەم شێوەیە صیاغە بکرێتەوە بە عەرەبییەکەی:

(أولاً/ یعاقب بالسجن کل من حصل لنفسه أو لغیره علی کسب غیر مشروع و إجباره برد المبلغ المکتسب بطریقة غیر مشروعة)، (ثانیاً) و (ثالثاً) هیچ مولاحەزەمان لەسەر نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ دەیەوێ لەسەر ئەو ماددەیە قسە بکات؟ ئێستا ئەم ئەندامە بەڕێزانە دەیانەوێ موداخەلە بکەن: عماد محمد، عبدالسلام بەرواری، سمیرە گۆران، شڤان أحمد، ئاسۆ کریم، پەروین عبدالرحمن، تارا ئەسعەدی، حسن محمد، دانا صوفی، بەفرین حسین، هاژە سلیمان، کەسی تر ماوە؟ نیە، فەرموو.

بەڕێز عماد محمد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبعەن سەرەتا پشتگیری پێشنیاری لێژنەی هاوبەش دەکەم سەبارەت بە ماددەی (17) کە لە ئەصڵی پرۆژەکە ماددەی (19)یە، بەڵام پێشنیار دەکەم هەردوو بڕگەی یەکەم و دووەم دەمج بکرێت، بەم شێوەیە صیاغە بکرێت:

(یعاقب بالسجن و بغرامة تعادل) (مساوي) ببێتە (تعادل قیمة الکسب غیر المشروع کل من ثبت)، چونکە لێرە وتی (کل من حصل) لێر ببێتە (کل من ثبت أن حصل لنفسه أو لغیره علی کسب غیر مشروع مع الحکم بمصادرة الکسب الغیر المشروع سواء کان في حسابه أو في حساب غیره و لا یحول إنقضاء الدعوی الجزائیة من

رد الكسب الغير المشروع بحكم من المحكمة المختصة لأي سبب من الأسباب)، چونكه ليَره بەس لە حاڵەتی وەفات بوون دا باسی كردووە، ليَرە پێم باشە (لأي سبب من الأسباب) بێ، (دون الحكم بمصادرة الكسب الغير المشروع)، ئەوە برگەی یەكەم و دووەم بەو شێوە دەمج بكرێ، سەبارەت بە برگەی سێیەم وەك خۆی بمێنێتەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

پێشنیارەكەت بە نووسین بنێرە بۆیان، بەڕێز عبدالسلام بەرواری، فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى بەرواری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من دەگەڕێمەوە مەوزووعی منالْ و ژن، ئەگەر تەماشای سێیەم بكەین، صیغە ئەصلّییە دروستەكەی كە من مەبەستم بوو تێدایە، (الزوج و الأولاد القصر الذين إستفادوا من الكسب الغير المشروع)، واتا بە ڕەئی من لە هەر جێگایەك ئیشارەت بۆ سزا خستنە سەر ژن و منالْەكانی، بە مەرجێك بێ كە ئەوانە موستەفید بن لە كەسبی غیر مەشروع، ئەگەر تەماشا بكەن دووەم (ثانیاً)، خۆی ئیسبات بووە موتەهەمە، چونكە قەزییەكە تەواو بووە، واتا نەزەرییەن من تەوەقوع دەكەم منالْەكان و ژنەكەی (بريء) بوونە، ئەگینا ئەوانیش موتەهەم بوون، كەچی كە دەمریت دێیت و لە منالْ و ژن كە موتەهەم نینە شت وەردەگری، من جیاوازی دەخەمە بەینی عیقاب لە مەفهومی كۆن و تازە، هی كۆن ئینتیقامی بوو، جەماعی بوو، هی تازە فەردی یە، تەعویزی یە، ئەگەر ئیسبات نەبوو كە ئەو (كسب غير مشروع)ە ئەو بە ناوی ژنی و منالّی كردووە، من نازانم بە چ حەق ئێمە لە دووەم دەڵێین لە (أموال الزوج) و (أولاد القصر) وەردەگرین؟ بۆیە لە ماددەی پێشووش من مەبەستم ئەم مەبەستە بوو، لە جێگایەك كە (أولاده و الزوج) هاتووە، (الذين إستفادوا من الكسب المشروع)ی تێدابێت، وازح دەبێت، ئێمە سزای موتەهەمێك دەدەین، بەڵام ئەگەر هات و ئەوان بەش نەبن تێدا و ئەوها بە عمومی بێت، ئێمە عیقابێكی جەماعی دەخەینە سەر خەڵكێك كە بەریئن، (ثالثاً) دروستە، بۆیە ئیقتیراح دەكەم ئەگەر ما (ثانیاً)یش، (وتسترد من أموال الزوج و القاصرين بقدر إستفادتهم) بێت، نا بە قەدەر (إستفادته)ن سوپاس.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس بۆ جەنابت، بەس لە (ثانیاً) لە ئەخیر دا نووسراوە، (بقدر إستفادته من الكسب الغير المشروع)، بەڕێز سمیرە گۆران، فەرموو.

بەڕێز سمیرە عبدالله اسماعیل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (17) سزای ئەو كەسەی كە خۆی ئاشكرا ناكات، یان هەندێك سامان و سەروەتەكەی لەو بڕەی كە زۆر كەمە ئاشكرا ناكات، بە ڕەئی من ئەوە كەمە ئەو عقوبەی داندرایە، لە نیهایەتی برگەكە زیاد بكرێت (إبعاده عن هذه الوظيفة)، ماوەی سجن و غەرامەكەش دیاری بكرێت پێم باشە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز شفان أحمد، فەرموو.

بەڕێز شفان أحمد عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵا موقتەرەحەکەی کاك عیماد من پشتگیری لێ دەکەم، من هەر ئەوەم هەبوو، زائیدەن دوو ئەوەی (لنفسه) (لذاته) بنووسرێ باشترە، قانونی تره، ناحیەی قانونیەکەی، تاریخ هەمزەی لەسەر دابندرێت (تأریخ) بێت، چونکە موحەدەدە، ڕۆژی وەفات، ڕۆژی لە دایك بوون دیارە، موحەدەدە، (تأریخ) بنووسرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز ئاسۆ کریم، فەرموو.

بەڕێز بکر کریم محمد(ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەڵ پێشنیازی لێژنەی هاوبەشم سەبارەت بە بڕگەی یەکەم، لە دوای بڕگەی دووەم پێشنیاز دەکەم دەقێکی دیکەی قانونی بەم شێوەیە، یەعنی بڕگەیەکی تر بەم شێوەیە زیاد بکرێ بە عەرەبی دەیخوێنمەوە (لا تسقط بالتقادم الدعاوى الجزائية المتعلقة بجرائم الفساد)، پێشنیاز دەکەم ئەو بڕگەیە زیاد بکرێ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز پەروین عبدالرحمن، فەرموو.

بەڕێز پەروین عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەرەتا پشتگیری لە لێژنەی هاوبەش دەکەم بە نیسبەت خاڵی یەکەم، بەڵام من وەکو کاك عبدالسلام فەرمووی لە بڕگەی دووەم کاتێك ئەو شەخصە کە موتەهەمە بە کەسبی نامەشروع، کە خۆی مردووە ئێستاکە بۆ ژن و منداڵەکانی ئینتیقامیان لێ وەربگیرێتەوە؟ من وەکو ڕاکەی کاك عبدالسلام پێم باشە ئەگەر بڕگەی دووەم و سێیەم دەمج بکرێ وای لێ بکرێ بڵێ/ (بەسەرچوونی داوای سزایی لەبەر هۆی مردن بە حوکمی دادگای تایبەتمەند ڕێگا لە گەڕانەوەی داهاتی نامەشرووع ناگرێت و بە پێی داوای دەستە لە ماوەی سێ ساڵ دا لە ڕۆژی مردنەکەیەوە، دادگای تایبەتمەند فەرمان بە مێرد و منداڵە ناکامەکان بدات ئەوانەی کە سوودیان لە داهاتە نامەشروعەکە وەرگرتووە بە بڕی بەشێك لە سامانی هەر یەکەیان بە بڕی سوود وەرگرتنەکەیان)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز تارا ئەسعەدی، فەرموو.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی من لەگەڵ لێژنەی هاوبەشم کە لە تەصنیف کردن و بڵێین کورت کردنی قەزییەکان لە ڕوویەکی قانونییەوە، بەڵام من پرسیارەکەم ئەوەیە، زۆرجار ئێمە لە چوونی سجنەکانیش دەبینین منداڵ و ژن گیراوە لەسەر قەزییەیەك، کە ئەو قەزییەیە مێردەکەی یان هاوسەرەکەی پێی هەستاوە، کە کەسبێکی (غیر مشروع)ە، یان موتاجەرەیەکە لە موخەدەرات، یان لە شتێ، ئایا لەو حاڵەتە نابێ ئێمە وا تەحدیدی بکەین ئەگەر بێت و ژنەکە زانیبێتی کە ئەو کەسبێکی (غیر مشروع) دەکات لەو حاڵەتە بگیرێ، چونکە ئەگەر بە قورئان بێ و بە قانون، (ولا تزر وازرة وزر اخری)، هیچ کەسێك گوناحی ئەوی تر هەڵناگرێ، من تێناگەم ئەو ژنە و ئەو منداڵانە کە دەخرێنە ناو سجن، منداڵێ جارێ لە ناو بێشکەیە، زۆرجار لە ناو لانك بووە لە ناو سجن دایە، من تێناگەم شتەکە ئەگەر قانونیەن من تێی بگەم چیە؟ مرد، دوای ئەوەی مرد منداڵ و ژنەکەی دەبێ لە باتی ئەو کەسبە (غیر مشروع)ەکە بدەن؟ ئەوهایە؟ حەز دەکەم ئەوە ڕوون بکرێتەوە، یەعنی شتەکە تۆزێ (غیر مفهوم)ە، هەروا باس دەکرێ، بەس لە ڕووی قانونییەوە پێم خۆشە ئەگەر زیاتر ڕوون بکرێتەوە تاکو بە جوانی دەنگی بۆ بدەین، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز د.حسن، فەرموو.

بەڕێز حسن محمد سورە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ماددە باس لە عقوبات دەکات، بە پێی ئەو داڕێژراوەی کە لە ماددەکەدا هاتووە، وا نیشان دەدا کە حاڵەتەکە لە قانونی عقوبات هاتبێ، بۆیە بە ڕەئی من ئەگەر باس لەو حاڵەتە جەرائیمانە بکەن کە لە قانونی عقوبات دا هاتووە، خۆشی لەوێ عقوباتی بۆ داناوە، پێویست ناکات لێرە دووبارە بێتەوە، بۆیە زیاتر ئەم ماددەیە بۆ ئەو کەسانەیە کەوا موخالیفن، یاخود موخالەفەی ماددەی (14)ی ئەم قانونە دەکەن، بۆیە دەبێ زیاتر ئەم ماددەیە لێرە ڕەنگ بداتەوە، وازح تر بێ، من لە سەرەتاوە داوا دەکەم کەوا ماددەکە بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە/ (فیما لم یرد فیه نص في قانون العقوبات أو أي قانون آخر نافذ)، لەو حاڵەتەدا ئەگەر لەوێ نەهاتبێ، لە قانونی عقوبات نەهاتبێ، ئێمە ئەو عقوبەی ئێستا کە لەم ماددەیە دانداوە دایدەنێین بۆ ئەوانەی کەوا (کل من یخالف مادة (14) من هذا القانون)، ئەوە خاڵی یەکەم، خاڵی دووەمیش/ بە باشی دەزانم تەخفیفی عقوبە بۆ ئەوانە بکرێ، (یشمل التخفیف من العقاب کل من ساهم في أي جریمة من جرائم الفساد إذا بادر إلی إبلاغ السلطات المختصة عن الجریمة أو قدم بیانات أو معلومات و کذلك).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز د.دانا سعید صوفی، فەرموو.

بەڕێز د.دانا سعید صوفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینی من سەبارەت بە بڕگەی یەکەمە لە ماددەکە، لێژنەی هاوبەش بە شێوەیەکی تر دایان ڕشتووە، پێم چاکە ئەو داڕشتنەوەیە تازەیە، بەڵام هەست دەکەم هێشتا هەندێك نوقصانی تێدایە داڕشتنەوەکە، لەبەر ئەوەی ئەو بڕگەیە دوو جۆر سزای دیاری کردووە سەبارەت بە داهاتی نامەشروع، یەکێکیان زیندانییە، ئەوی تریان غەرامەیە، سەبارەت بە غەرامەکە میکانیزمەکەی دیاری کراوە، با بڵێین نووسراوە (هاوتای بەهای داهاتە نا مەشروعەکە سزا دەدرێت)، بەڵام سەبارەت بە زیندانی کردنەکە هیچ میکانیزمێك دیاری نەکراوە، سەقفێك هەیە یاخود نیە؟ ئایا پێشتر لە قانونی عقوباتی عامی عیراقی دیاری کراوە سەبارەت بە داهاتی نامەشروع؟ ئەگەر دیاری کرابێ هەردوو لا دیاری کراوە، پێموایە پێویست ناکات لێرە ئیشارەی پێ بدەین، مادام بۆ سزای غەرامەکە دیاری کراوە، دەبێ میکانیزمێك بە باوەڕی من بۆ زیندانییەکەش بە هەمان شێوە دیاری بکرێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

دەستخۆش، بەڕێز بەفرین حسین خەلیفە، فەرموو.

بەڕێز بەفرین حسین خەلیفە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (19)ی ئەصلی پرۆژەکە دەکاتە ماددەی (16) کە باس لە زیندانی کردن و غەرامە دەکات، سەبارەت بە زیندانەکە، بەڕێزان ئەگەر لە قانونی عقوبات هاتبێت ئەوە پێویست ناکات لێرە بێت، ئەگەریش نەهاتبێت، بەس باس لە زیندانی کردن دەکات و ماوەکەی دیار نیە، ئایا بۆ ماوەی چەنێکە و چەنێك نیە؟ ئایا لە دەسەڵاتی دادگای تایبەتمەند یان ئاوا بە کراوەیی لێرە جێهێڵراوە؟ باسی غەرامەکە دەکات، باشە، بەهای داهاتە نا مەشروعەکە کێ هەڵی دەسەنگێنێت ئەو بەهایە؟ پێوەرەکەی چی یە؟ لە بڕگەی دووەمیش کە باس لە بەسەرنەچوونی ئەو سزایە دەکات کە کەسەکە ئەگەر بمرێت، بەڕێزان من نایشارمەوە لە هەرێمەکەمان دا ژنان دەتوانم بڵێم پلە و پایە و پۆستێکی گرنگیان هەیە، سەرجەم ناوەندەکانیان تەنیوە، لە هەموو پلە و پۆستە باڵاکان دا وجودیان هەیە، ئەگەر ژنان لێم زویر نەبن دەمەوێ شتێك بڵێم لێرەدا، باس لەوە دەکات لە سامانی مێردەکە و منداڵەکان و ناکامەکانیان دەگرێنرێتەوە، باشە ئایا تەنها مێرد تێوەدەگڵێ لە دیاردەی گەندەڵی؟ ئەگەر ژنان زویر نەبن، ئایا ژنانیش، ئەی ئەگەر ژنان بوون؟ بە هەمان شێوە باس لەوە دەکات جۆری وەرگرتنەوەکەی لەگەڵ ڕاددەی سوود وەرگرتن لە داهاتە نامەشروعەکە، ئایا ئەوەش ڕێژە و پێوەرەکەی چۆنە؟ لە بڕگەی سێیەمیش بە هەمان شێوە هاتووە باس لە مێردەکە دەکات، بۆیە من تکا دەکەم لە لێژنەی پەیوەندیدار موعالەجەیەکی ئەوە

بکەن، زۆر سوپاس، بەس باسی مێرد دەکات، ئەگەر بکرێت بە هاوسەر باشترە، یان کەسی تێوەگلاو، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، لە قانون جەمع هەیە، جەمع شەملی موئەنەسیش دەکات، موفرەد شەملی جەمع و موسەنا دەکات، کاك فرست با تەوزیحێك بدات لەو بوارەوە.

بەڕێز فرست أحمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە مەبدەئە و لە هەندێ قەوانین نصوصی صەریحی پێ هەیە، لەفزی (مذکر) شاملی (مؤنث) دەبێت، لەفزی (مفرد) شاملی (جمع و مثنی) دەبێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز هاژە سلیمان، فەرموو.

بەڕێز هاژە سلیمان مصطفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی (19) لە ئەصلی پرۆژەکە کە ئێستا ماددەی (17)یە، بەڕاستی منیش زیاتر ئەو تێبینیانەی کە هاوکارانم پێشتر تەرحیان کرد لەسەر مەسەلەی زیندانی کردنەکە، کە ئایا بە چ میکانیزمێك بێت؟ ئایا بە پێی قانونی عقوباتی عیراقی یە؟ ماوەکەی چەندە؟ سێ مانگە؟ شەش مانگە؟ بە پێی توهمەکە دیاری دەکرێ؟ ئەوە دیاری بکرێت، هەر دەربارەی ئەوەی کە ئێستا بەفرین خان باسی کرد، دەربارەی ئەوەی کە زیاتر تەئکیدی لەسەر پیاو کردووە، یەعنی کەس دەتواندرێ وەکو کەس دابندرێ لە قانونەکە ئاماژەی پێ بکرێ، پشتگیریش لە ئیقتیراحەکەی بەڕێز کاك ئاسۆ دەکەم بەوەی کە بڕگەیەك زیاد بکرێ، (لاتسقط بالتقادم الدعاوي الجزائية المتعلقة بجرائم الفساد)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە لە ناو موناقەشە ئەگەر ئەوەی دەیەوێ قسە بکات ڕجاتان لێ دەکەین ئیجازە وەرگرن بچن لە دەرەوە قسە بکەن، بەڵام لە ناو جەلسە لە قاعەکە بچووکە گاڵەگاڵ دەکەن، ئێستا من نازانم ئەو خوشکە چی وتووە؟ مولاحەزەی چ بنووسم؟ لێژنەی هاوبەش فەرموو ڕەئیتان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو پێشنیار و تێبینیانەی کە خرانە ڕوو ئێستا، پێشنیارێك تایبەت بوو بە برگەی یەکەم کە باس لەوە کرا بسەلێندرێ تاوانەکە، بەڕێزان سزا تەنها لەو حاڵەتانە دەسەپێندرێ، ئەگەر سەلێندرا ئەو تاوانە، ئەو کارەی ئەنجام داوە، ئەوە بەدیهیاتە و هیچ سزا بەرامبەر تاوان نییە، ئەگەر لەسەری نەسەلێندرا، ئەوە ناگەینە ئەو ماددە و جێبەجێ ناکرێ، ئەو سزایەی لەسەر نابێ، باس لەوە کرا ماوەی

سجنەکە دیاری بکرێ، میکانیزمی غەرامەکە دیاری کرا، میکانیزمی سجنەکە دیاری نەکراوە، ئەوە قەواعیدی عاممەی قانون عقوباتی عیراقیمان هەیە لە ماددە (25) باس لەوە دەکات کە سجن لە پێنج ساڵ تاکو بیست ساڵە، بۆیە پێویست ناکات ئێمە لێرە هەموو وردەکارییەکان باس بکەین، چونکە ئەوە بۆ سوڵتەی تەقدیری لەوانەیە پێنج ساڵ حوکم بدرێت تا بیست ساڵەکە، بۆیە موددەکە دیاری نەکراوە، لە ماددە (25)ی قانونی عقوباتی عیراقی وردەکارییەکان لەوێ باس کراوە، ئەو تێبینیەی کاك عبدالسلام تایبەت بوو بە بڕگەی دووەم (بقدر الإستفادة من الكسب الغير المشروع)، فیعلەن دەقەکە زۆر ورد نیە، (بقدر إستفادة كل منهم من الكسب الغير المشروع)، واتا هەر یەکە و بە گوێرەی ئەوەی کە سوودمەند بووە، باس لەوە کرا بۆ باسی منداڵەکان و ژنەکە کراوە؟ بەڕێزان ئەو کەسە کە بەکەسبی (غير مشروع) داهاتێك و دەستکەوتێکی بەدەست هێناوە، سەرچاوەکەی ڕەوا نیە، کەسەکە باسی حاڵەتی وەفات دەکات، کە مرد، ئەوە میراتە دەگەڕێتەوە بۆ وەرەسە، ئەگەر سەلێندراو شەخصەکە مرد، فیعلەن عقوبە شەخصی یە، کەسێك لە باتی کەسێك ناگیرێ لێرە، تەنها باس لەو حاڵەتە دەکەین حاڵەتی وەفاتە، حاڵەتی مردن، بەشێك لە میراتەکە یان هەمووی لە ڕێگایەکی ناڕەوا بەدەستی هێناوە، ئەو کەسەی کە ئەو کارەی کرد مرد، بەڵام میراتەکەی ماوە، پارەکە ماوە، مولکەکە ماوە، گوازراوەتەوە بۆ ژنەکە و منداڵەکانی، ئەوان چەند سوودمەند بوونە، ئەوە تەنها ئەوەندەیان لێ وەردەگیرێتەوە، باس لەوە کرا بڕگەیەك زیاد بکەین (لا تسقط بالتقادم الدعاوي الجزائية) ئەوە پێویست ناکات، چونکە لەبەر ئەوە دەعوای جەزائی سقوت ناکات، تەقادوم ناکات تەنها حاڵەتی وەفات نەبێت، لەبەر ئەوە بڕگەیەك تایبەتە بە حاڵەتی وەفات، پێویست ناکات دەقێك زیاد بکەین، پێشنیاری ئەوە کرا کە ئەگەر سزای تر هەبێ لە قانونی عقوبات جێبەجێ بکرێ، بەڕێزان ماددە (22)ی ئەصلی پرۆژەکە باس لەوە دەکات (دون الإخلال بعقوبة أشد)، واتا ئەو سزایانەی کە لەو یاسایە هاتووە، ئەگەر سزایەکی توند تر هەبوو، ئەوە ئەوان جێبەجێ دەکرێ، ئیخلال نیە، بەڵام ئێمە دەقێکمان هەیە (لاجريمة و لا عقوبة إلا بنص)، بۆیە دەبێ لێرە سزایەکە باس بکرێ، باس کرا ئەو کەسانەی کەوا هاوکار دەبن لە ئاشکرا کردنی ئەو جۆرە گەندەڵی و کەسبە غێر مەشروعانە دەکات تەخفیف بکرێ عقوبەکەی، نەك تەخفیف کراوە، لە ماددە (20) هەر عەفوو کراوە، هیچ سزایەك لەسەری ناسەپێندرێ، لەو حاڵەتەی کە باس کراوە هاوکاری دام و دەزگاکان بووە بۆ ئاشکراکردنی سەرچاوەی ئەو داهاتە، یان ئاشکرا کردنی گەندەڵەکە، نەك تەخفیفی عقوبە، عەفوو کراوە، باسی ئافرەت و ئەوەش کرا، وابزانم سکرتێری پەرلەمان ڕوونی کردەوە، لە هەموو شوێنێك ئێمە جەخت دەکەینە سەر ئەوەی کە ئافرەت دابندرێ، ئەوە لەفزەکە هەموو کەسێك دەگرێتەوە، ئەگەر بە موفرەدیش بێ موزەکەر و موئەنەس، ئەگەر نەشبێ ئەوە واتا ئافرەت هیچ گەندەڵی ناکات و کەسبی غێر مەشروع نیە لەناو ئافرەت، ئەوە شتێکی باشە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی نەزاهە، فەرموو.

بەڕێز د.بشیر خلیل حەداد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوو ئەندام پەرلەمانی بەڕێز ئیقتیراحی ئەوەیان کرد کە ئەو عیبارە ئیزافە بکرێ (لاتسقط بالتقادم الدعاوی المتعلقة بالفساد)، وابزانم ئەوە مەسەلەیەکی قانونی چەند فەقەرەیەکی قانونی هەیەکەوا بەیان دەکات کامەنە ئەو دەعوایانەی کەوا (لاتسقط بالتقادم)، مەسائیلی مالی و مەسائیلی ئەموال عاممەیە، وابزانم ئەگەر لێرە زیاد بکرێ، لەگەڵ ئەوان دا نەوعە تەناقووزێك دروست دەکات، بۆیە پێویست ناکات بەڕەئی ئێمە ئەوە زیاد بکرێ، تارا خان باسی ئەوەی کرد کە ئەگەر بۆ لە پاش مردنی باوکەکە دەبێ منداڵەکان و ژنەکە پارەکە بدەنەوە؟ ئەم تەعویزە، لەبەر ئەوەی ئەوان ئیستیفادەیان لەو ماڵە کردووە، ئەگەر بابەکەش بمێنێ لە پاش دا میراتەکە هەر عەینی بۆ ئەوانە، مادام میرات و ئیستیفادەی باوك بۆ منداڵ و ژنەکانە دەبێ عەینی شتەکەش لە کاتی گەڕاندنەوەدا ئەوان بیگەڕێننەوە، قاعیدەیەکی شەرعیش هەیە لێرەدا کە دەڵێ/ (الغرم بالغرم)، یەعنی کێ ئیستیفادەی کردووە دەبێ ئەو لە پاشان تەعویزەکەی بداتەوە، بۆیە لێرەش ئەوە هیچ موشکیلەیەکی تێدانیە، کە ئەگەر منداڵەکانی یان ژنەکە پارەکە بگەڕێنێتەوە، بەفرین خان ئاماژەی بەوە کرد، باشە ئەگەر هاتو گەندەڵکارەکە ئافرەتەکە بوو، ژن بوو، پیاوەکەش نەفسی شت دەگەڕێنێتەوە پارەکە ئەگەر ئیستیفادەی لێ کردبێ؟ بەڵێ، لەبەر ئەوەی کەلیمەی زەوج لە زمانی عەرەبیش دا بە هەردوو ڕەگەز دەوترێ، بە ژنیش دەوترێ (زوج)، بە پیاویش دەوترێ (زوج)، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ئاخیر صیاغەتان تکایە؟ لێژنەی هاوبەش فەرموون.

بەڕێز ئەڤین عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (19) لە ئەصلی مەشروع بوو ماددەی (17):

أولاً/ یعاقب بالسجن و برد مبلغ الکسب الغیر المشروع کل من حصل لنفسه أو لغیره.

ثانیاً/ لا یمنع إنقضاء الدعوی الجزائیة بالوفاة من رد الکسب الغیر المشروع بحکم من المحکمة المختصة بناءاً علی طلب من الهیئة خلال ثلاث سنوات من تاریخ الوفاة و تسترد من أموال الزوج و الأولاد القاصرین بقدر إستفادة کل منهم من الکسب الغیر المشروع.

ثالثاً/ علی المحکمة المختصة أن تقرر في مواجهة الزوج و الأولاد القصر الذین إستفادوا من کسب الغیر المشروع بتنفیذ الحکم بالرد في أموال کل منهم بقدر ما إستفاد.

سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بڕگەی یەکەم دیقەتی زیاتری دەوێت، تکایە دووبارە بیخوێننەوە، ناوی ماددەکە بێنن، بڕگەی یەکیشی بە وازحی بخوێننەوە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة السابعة عشر/

أولاً/ يعاقب بالسجن و برد مبلغ كسب الغير المشروع كل من حصل لنفسه أو لغيره على كسب غير مشروع.

ثانياً/ لا يمنع إنقضاء الدعوى الجزائية بالوفاة من رد الكسب الغير المشروع بحكم من المحكمة المختصة بناءاً على طلب الهيئة خلال ثلاث سنوات من تاريخ الوفاة و تسترد من أموال الزوج و الأولاد القاصرين بقدر إستفادة كل منهم من الكسب الغير المشروع.

ثالثاً/ على المحكمة المختصة أن تقرر في مواجهة الزوج و الأولاد القصر الذين إستفادوا من الكسب الغير المشروع بتنفيذ الحكم بالرد في أموال كل منهم بقدر ما إستفادوا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان کێ لەگەڵە دەست بەرز بکات؟ زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دا نیە؟ بە کۆی دەنگ پەسند کرا، ئێستا بۆ ماددەی تر، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

(المادة العشرون) كه دەبێتە (المادة الثامنة عشر):

يعفى الشريك في جريمة الكسب الغير المشروع إذا بادر إلى إبلاغ السلطات المختصة عن الجريمة قبل كشفها أو أعان أثناء البحث و التحقيق في كشفها و لايخل حكم هذه المادة بوجوب الحكم بالرد.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بە کوردیش.

بەڕێز عمر صدیق هەورامی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی بیست لە ئەصڵی پرۆژەکە کە دەبێتە ماددەی هەژدە:

ئەو کەسەی لە تاوانی داهاتی نامەشروع دا بەشدار بووە دەبووردێت ئەگەر دەست پێشخەری بکات لە ئاگادار کردنەوەی دەسەڵاتە تایبەتمەندەکان سەبارەت بە تاونەکە بەر لە ئاشکرابوونی یان لە کاتی گەڕان و

لێکۆڵینەوە بۆ ئاشکراکردنی یارمەتیان بدات، حوکمی ئەم ماددەیە لە پێویستی حوکمدان بە گەڕانەوەی بڕی سامانەکە بەدەر نیە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی هاوبەش ڕەئیتان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پشتگیری لە ماددەکە دەکەین، تەنها زیادکردنی یەك وشە لەوانەیە هەڵەیەکی چاك ببی، (یعفی الشریك) دیاری نەکراوە لە چ ئیعفا دەکرێ، بۆیە پێشنیار دەکەین وشەی عقوبە زیاد بکرێ، (من العقوبة)، (یعفی الشریك من العقوبة في جریمة...) دواتر وەکو خۆی تا کۆتایی ماددەکە، تەنها (من العقوبة) بۆ دوای وشەی شەریك زیاد بکرێ، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی نەزاهە.

بەڕێز د.بشیر خلیل حداد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە ڕامان وایە کە ئەو دریژییە کورت بکرێتەوە بەو شێوەیە:

(یعفی الشریك من العقوبة الواردة في المادة الثامنة عشر في جریمة الکسب الغیر المشروع...إلخ)، ئەوە بکرێتە ماددە (18) بۆ ئەوەی لە جیاتی ئەو دریژەپێدانەی ئێرە بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی هاوبەش ڕەئیتان.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

(یعفی الشریك من العقوبة في جریمة الکسب الغیر المشروع) لەسەرەوە تەوزیح کراوە ئەو عقوبەیە چیە، تەنیا عقوبەکە نیە کە ئەو ماددەیەی لە خۆوە گرتووە، ئیعفایە لە عقوبەکە بە شەرتی گەڕاندنەوەی ئەو مەبلەغەی کە دەستی کەوتووە، یان ئەو پارەی کە دەستی کەوتووە، لەبەر ئەوە خۆی ماددەکە بە صیاغەیەکی زۆر باش هاتووە، ئەگەر وەك خۆی بیخەینە دەنگەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دکتۆر بشیر صیاغەتان هەیە بیدەینە دەنگدان؟

بەڕێز د.بشیر خلیل حداد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

صیاغەی ئێمە وتمان لە جیاتی ئەوەی (جریمة الکسب الغیر المشروع) دیسان دووبارە بێتەوە، ئێمە دەڵێین (یعفی الشریك من العقوبة الواردة في المادة الثامنة عشر)، لەبەر ئەوەی ئەوە لە ماددەی (18)دا دیاری کردووە، بۆ دیسان دووبارەی بکەینەوە؟ ماددەکە لە جیاتی وەسفەکە بەکاربێت.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

د.ڕۆژان، فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر بەو شێوەیە بێت لە ماددەی هەژدەم باسی عقوبەکەمان کردووە، باسی سجنمان کردووە و باسی گەڕانەوەی پارەکەشمان کردووە، ئەگەر پارە بێ، هەر شتێك بێ کە بە شێوەیەکی ناڕەوا بە دەستی کەوتووە، بەڵام ئێمە تەنها لە عقوبەکە و ڕەددەکە عەفووی ناکەین، بۆیە پێویستە لە باتی ئەوەی بڵێین لە ماددە هەژدە باسی کۆمەڵەك حاڵەت دەکات، تەنها لە سزایەکە واتا لە حەبسەکە عەفووی دەکەین، لە ڕەددەکە عەفووی ناکەین، پێویست ناکات من هەموو سزایەکانی کە لە ماددە (17)دا هاتووە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالرحمن، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەسەلە ئیعفای ئەو شەریکە بە شەرت کراوە، بە شەرتی (إذا بادر إلى إبلاغ السلطات المختصة)، مەفرووزە ئەوەی تیا بمێنێتەوە، ئەو شەریکە ئیعفایە لە جەریمەکەی کە دادەنرێ عقوبەی کەسبی (غیر مشروع) بەڵام بە شەرتی (إبلاغ السلطات المختصة)ی پێ دەوێ، لەبەر ئەوە پێویستە ئەو ماددەیە وەکو خۆی، بەو صیاغەیە ئەگەر نەیێت ڕەکیك دەبێ و مانای خۆی نابەخشێ.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخیر صیاغەتان بخوێنن، دەیدەینە دەنگدان، ئەگەر دەنگی نەهێنا ئەوە ئەوەکەی تر دەدەینە دەنگدان، فەرموو، داوای لێبووردن دەکەین، ببوورن، بەڕێزان کێ دەیەوێ قسەی لەسەر بکات، فەرموو، ئەوانەی دەیانەوێ موداخەلە بکەن: بێریڤان سەرهەنگ، پەروین عبدالرحمن، تارا تحسین، جلال علی، خورشید أحمد، دانا سعید صوفی، عمر نورەدینی، فازل بەشارەتی، قادر حسن، فەرموو بێریڤان خان.

بەڕێز بێریڤان إسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ئەوە نابینم یەکێك ئەگەر داهاتی نامەشروعی هەبێ و لییێ ببوورین، چونکە خۆ ئێمە نالێین ئیعدامی بکەن، بەڵام نابێ لێشی خۆشبین، ئەگەر حەبسیشی نەکەی، بەڵام ئەوە دەچێتە ناو (قائمة السوداء)

جارێکی تر نابێ ئەو ئیشە بکات، ئەوەش هەر تاوانی کردووە، یەعنی نیەتی پاك نەبووە، یەعنی کردوویەتی، کە زانیتی عقوبە دەدرێ ئەوجا دەگیرێت، یان ئەوە دەکرێ، بۆیە لێبووردن بەرامبەر گەندەڵ قبوڵم نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تەشجیعیشە بۆ ئەوەیە خەڵك بێت ئەوە بکات، چونکە دەزانێ هەر دەگیرێ، بۆ کوێ دەڕۆن؟ هەمووی هەر دەدۆزرێتەوە، بەڕێز پەروین خان.

بەڕێز پەروین عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم باشە بە نیسبەت خاڵی ئەو ماددەیە بڕگەیەکی تری بۆ زیاد بکرێ، بۆ ئەوەی وەکو تەشجیعێك بۆ ئەوانەی کە بە گەندەڵی هەستاون، حکومەت هەڵنەستێ بە ئاشکراکردنی ئەو گەندەڵییەی کە کردوویەتی، بۆ ئەوەی خەڵکان بەردەوام بن بەو ئیشە خەراپانەی کە کردوویانە بۆ خۆیان بچن ئاشکرای بکەن، بە بێ ئەوەی خەڵکێکی تر بچێتە سەریان لێکۆڵینەوەیان لەگەڵ بکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز تارا ئەسعەدی، فەرموو.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من هاوڕام لەگەڵ ڕەئیەکە، بەس ئەوەی بۆ زیاد بکرێت، زۆرجار هەیە شەریکن، لەگەڵ یەك ئیش دەکەن، حەتا لەسەر وەزعێکی باشن هیچ موشکیلەیان نیە، ئەگەر تێکچوو بەینەکەیان دەچێ خەبەری لێ دەدات، ئەگەر لە حاڵەتێ خەبەری لێ دا خەبەرەکە تەواو نەبوو، یەعنی ئەو شێوەیە نەبوو، لەو حاڵەتە چی دەکەیت؟ یەعنی ئیزافەی ئەوە بکرێ (قبل كشفها أو أعان أثناء البحث و التحقيق في كشفها يستثنى من ذلك من أدلى بمعلومات خاطئة)، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

هەیە لە قانون عقوبات هەیە، لە ناو ئەو قانونەش هەیە، ئەوەی مەعلوماتێکی نادروست بدات عیقاب دەدرێت، بەڕێز جلال علي، فەرموو.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لەم ماددانە تاوانبار و کەس و کاری حوکمی یاسایان بۆ دانراوە، ئەوەی کە خەبەر دەدات دانراوە، بەڕاستی ئەو کەسەی کە تەقدیم دەکرێ بەو لێژنەیە، یان بەو دەستەیە، کە بێ تاوان دەردەچێ حوکمی

یاسا بەسەریدا چیە؟ بەڕای من ئەگەر بکرێ ماددەیەك زیاد بکرێ بۆ ئەو کەسانەی کە (بـریء) دەردەچـن نەتیجەی ئیتیهامەکەیان، ماددەیەکی بۆ دابندرێ، قانونەکە تەواوتر و مەزبووتتر دەبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لە بیرتانە؟ قانونێکمان دەرکرد پێش چەند وەختێك کە هەر کەسێك (بریء) دەرچێت مافی خۆیەتی بچێتە مەحکەمە داوای تەعویز بکات، مافی خۆیەتی، ئەوە تەنها موجەرەد نیـە لـە گشت ئـەو قەوانینانـەی کـە لـە تاریخی عیراق و کوردستان هەمانە، دەگەڕێینەوە بۆ سەر ئەوەکانی تر، خورشید أحمد، فەرموو.

بەڕێز خورشید أحمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیاری خاڵەك دەکەم کە ئەوە خاڵی یەکەم بێت، خاڵی دووەم، چونکە ئەم حاڵەتە ئیحتیمالـە ببێـت، یەك بچی شەراکەت لەگەڵ یەك بکات قەصدی ئـەوە بێـت (قصـد الإیقـاع)، لەبـەر ئـەوە ئێمـە لێـرە دەبێـت خاڵێك ئاماژە بەوە بدەین، بەو شکلە (لا یعفی الشریك المخبر مـن عقوبـة الجریمـة و حکـم الـرد إذا ثبـت أن قصده من هذه الشراکة الإیقاع بشریکه)، چونکە ئیحتیمال هەیە ئەوە بچێت شەراکەتێك بکات، پاشان بێـت ئیخباری لێ بکات، بۆ ئەوەی ئەو دەرگایە نەکەینەوە، چونکە ئەوە لە تیجارەت و لە (رجال أعمـال) شـتی وا ئیحتیمالە ببێت، لەبەر ئەوە (لا یعفی الشریك المخبر من عقوبة الجریمة و حکم الرد إذا ثبت أن قصـده مـن هذه الشراکة الإیقاع بشریکه).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بـەڕێز وەڵـلا مـەجال بکەنـەوە کـێ گەندەڵـە بـا هـەموو کەسـێك شـکاتی لـێ بکـات، جائیزەیـەکی بـدەنـێ، هەدیەیـەکی بـدەنـێ، گەنـدەڵکارێك لـە کـوێ بێـت بـا دەرکـەوێ، یـەعنی ئـاوا رێگـەیان لـێ مـەگرن، بـا بـێن، وەڵلاهی موکافەئەتیان بکە و مەدالیەشیان پێ بدە، ئەوەی بزانـێ گەندەڵکارێك لە کوێ یـە، تەساهولاتی بـۆ بکـە، رێگـەی لـێ مـەگرە، سوپاسیشـیان دەکـەین، یـەعنی محاوەلـە بکـەین ئێمـە لـەم پەرلەمانـە قانونێـك دەربکەین، تەشجیعی خەڵك بدەین، ئەگەر گەندەڵکارێك لە شوێنێك هەیە، با بیهێنن، یان ئەگەر موخـالیف بوو بیەوێت شەخصیەتی بشکێنێ، ئـەوە مەحکەمـە هەیـە، قـانون هەیـە عیقـابی دەدات، بـەڕێز دانـا سـعید صوفی، فەرموو.

بەڕێز د.دانا سعید صوفی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا من هەست دەکەم ئەو ماددەیە زیاتر لەو پەندە کوردییە دەچێ کە دەڵێ (ئەگـەر زانیـت ئـەزم ئەگـەر نەتزانی دزم)، نازانم یەعنی لە هەموو یاساکان ئەوە هەیـە، یـەعنی پرەنسـیپی تـەخفیفی حـوکم هەیـە لـە حاڵەتێك دا ئەگەر مەسەلەن تاوانبارێك تاوانێکی ئاشکرا کردووە یـاخود دانـی پێـداناوە، یـەعنی تـەخفیفی

حوکم هەیە، بەس ئیعفا بەڕاستی من پێمواید هەست دەکەم سەخاوەتێکی زۆری تێدایە، بۆیە پێمواید دەکرێ پرینسیپی ئیستیعفایەکە بگۆڕێ با بڵێین ئیعفایەکە بگۆڕێ بۆ تەخفیفی حوکم، یەعنی بەڕاستی پێمواید ئەوە باشترە، لەبەر ئەوەی تۆ ناکرێ، یەعنی تاوانەکە ئەنجام دراوە، ناکرێ هەر لەبەر ئەوەی ئاشکرای دەکات لێی ببووڕێ، بە تەواوی لێی ببووڕێ، ڕاستیەکەی هەست دەکەم ئەوە یاساکان دەخاتە ژێر پرسیارەوە بەو شێوەیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز عمر نورەدینی، فەرموو.

بەڕێز عمر حمد أمین (نورەدینی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ئیزافەیە زۆر باشە، ئەوەی کە دەڵێ (یعفی الشریك من العقوبة)، بەس بە ڕەئی من تەنها عقوبەکە ئەوها نەمێنێتەوە، چونکە وابزانم مەبەستەکە ئەوەی تەنها لە عقوبەی سجن ئیعفا بکرێ، بۆیە وای لێ بێت کە (یعفی الشریك من عقوبه السجن)، چونکە لەوێ غەرامەش هەیە، ئیتر ڕەددیش هەیە، مەبەستتان تەنها سجنەکەیە، بۆیە بە وازحی سجنەکە ئاماژەی پێ بدرێت، تەصەور دەکەم دەقیق تر بێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، وەڵلا عقوبە سجنە کاکە عمر، بەڵام ئەوەی پارەکەی لێ دەسەندنەوە، ئەگەر چی بردبێ، ئەوە هەمووی لێ دەسەندنەوە، دەگەڕێنێتەوە، بەس لە سجنەکە حەبسی ناکەن، ئەگەر ئیفادەیەك بدات بڵێ/ شەریکەکەی من یان فلان کەس ئەو کەسبە غێر شەرعییەی کردووە، بەڕێز فازل بەشارەتی، فەرموو.

بەڕێز فاضل محمد قادر (بەشارەتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەم ماددەیە باس لەوە دەکات کە زۆر لەو ئەندامە بەڕێزانە باسیان لێ کرد کە ئەو کەسەی لە تاوانی داهاتی نامەشروع بەشداربوو، دەبووردرێ ئەگەر تاوانەکەی کەشف کرد، یەعنی من لێرە یەك مولاحەزەم هەیە، ئەگەر ئەوەی تاوانەکە کەشف دەکات خۆی سەبەبی تاوانەکە بوو، یەعنی بەڕاستی ملی کۆمەڵێك خەڵك دەکات بە پەتدا، تاوانەکەشی کردووە و خۆیشی لێی دەردەچێ، یەعنی بە بڕوای من چونکە دائیمەن کەسی یەکەمیش سەبەبە بەم جۆرە تاوانە لەگەڵ حورمەتم، بەم جۆرە تاوانانەی کە بکرێ، یەعنی بە بڕوای من ئەوەی کە تاوانەکە کەشف دەکات، ئەگەر خۆی نەبێت تاوانەکەی ئەنجام دابێت، لەبەر ئەوەی بە حەقیقەت من تۆزێك لەو وەکو دەڵێ لەنگییەك دەبینم، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز قادر حسن، فەرموو.

بەڕێز قادر حسن قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من کرا، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك فرست أحمد، فەرموو.

بەڕێز فرست أحمد عبدالله/سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە ڕەئی من ئەو نەصە لە جێگای خۆیەتی، تەشجیعی خەڵکێك بکەین، چ شریك بیت چ بە خۆی سەبەبی تاوانەکە بیت، کەشفی ئەو جەرائیمانە بکات، عەفووی یەکێك بکەی باشترە کو مەجموعەیەك بەردەوام لە ناو موجتەمەعەکە بژین بێ عقوبە، بەردەوام بن لەسەر ئیش و کاری خراپ، ئەوە یەك، دوو/ وەکو ئەوەی من دەزانم نەصێکی قانونی هەیە، بیرم نایێت بیززەبت لە قانونی عقوباتە، یان لە ئصول موحاکەماتی جەزائی یە، بە نیسەبی ئەو جەریمانە ئەوی دیار نەبن و زۆر غامز بن، دەتوانێت مەحکەمە عەفووەکی خاص بداتە یەکێك لە موتەهەمەکان، کو یارمەتیان بدەن بۆ کەشف کردنی جەریمە، ئەو مەبدەئە مەبدەئێکی ڕەوایە، بە ڕەئی من وەك خۆی بمێنێت، عەفوەکەش لە عقوبە، عقوبەش مەعنای یان حەبسە یان سجنە، ردد کردنی پارەکە قەزییەکی مەدەنییە بە عقوبە حیساب ناکرێت، دەینە پارەکە وەری گرتووە بە شکلەکی نامەشروع ئیعادەی دەکات جارێکی تر، ئەوە نە عقوبەیە، ئەوە حەقێکە هی لایەنێکی تر، حەقێکی عامە، ئیعادەی دەکات جارێکی تر، بە عقوبە حیساب ناکرێ، عەفووش ناکرێت لەو مەبلەغە.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز لێژنەی هاوبەش ڕەئیتان.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەوەی کە باسی ئەوە کرا کە چۆن ئەم شەریکە بەشدارە لە جەریمەکە و پاشان ئیعفا دەکرێت، ئەو شەریکە کاتێ ئیعفا دەکرێت کە کاتێك پێش ئەوەی کە جەریمەکە کەشف ببێ، ئەو ببێتە هۆی ئەوەی ئەو جەریمەی پێ کەشف بکرێ، یاخود لە کاتی تەحقیق دا ئەدیلەی زیاتر بدات، هەڵبەتە زۆر پرسیاری ئەوە کرا، ئەو بۆچی ئەو هەموو موکتەسەباتە بدرێتە ئەو شەریکەی کە هاتو لە کاتی تەحقیق دا، یان پێشی تەحقیق ئەو ببێتە هۆی ئەوە کە ئەو جەریمە کەشف بکات، ئەوە ماددەیەکە، ماددەیەك بۆ ئەوە دانراوە تەنها و تەنها ئیغرائی ئەو خەڵکە بکرێ کە دەستیان هەیە لە جەرائیم دا، ئەگەر هاتو زانیان ئەوان ئیعفا دەکرێن، ئەوان دەتوانن دەست پێشخەر بن بۆ ئەوەی ئەو جەریمانە کەشف بکەن، ئەوەش وای لێ دێت کەوا خەڵکێك تەشجیع ببێ بتوانێ بۆ ئەم جۆرە تاوانانە کە تەبریئە دەبێ لە کۆتایی دا، ئەو ئەم دەست پێشخەرییانەی هەبێ، بۆیە ئەم ماددەیە دانراوە، هەڵبەتە چەند ئیعفائیش دەکرێ وەك بەڕێز کاك فرست ئاماژەی پێ کرد لە عقوبەکە، بەڵام مولزەمە ئەگەر کۆتایی ماددەکە بخوێنن، مولزەمە بە ڕەددی ئەو مەبلەغەی کە بردوویتی، کەواتە ئەو مولزەمە بە پارە گێڕانەوەکەی، تەنها لە عقوبەکەی تر کە

حەبس و شتە ئیعفا دەبێ، کاك خورشید جەنابی باسی ئەوەی کرد کە ئەگەر هاتو ئەو شەریکە بە مەبەستی ئەوە بێ کە ئەو خەڵکە خۆیان تێوەگلێنێ بە موشکیلەکە، ئەو موسەبیب بێ کە ئەو کەسە خۆی تێوەگلێنێ، هەڵبەتە لێرە مەبەدەئێك هەیە لە یاسا دەڵێ/ (القانون لا یحمي المغفلین)، ئەگەر هاتو هەر کەسێك بە تەحریزی یەکێکی تر کەوتە غەڵەتێکەوە، وابزانم لێرە یاسا حیمایەتی ناکات، بەڵکو خۆی دەبێتە ئەصلی و خۆی تەحەمولی ئەعبائی غەڵەتی خۆی دەداتەوە، ئەگەر هاتو ئەو کەسە ئەم ماددە نەیگرتەوە، یەعنی ئەگەر شەریك بوو، سەبەبی نەبوو، یاخود دەستی نەبوو لەوەی کە کەشفی جەریمەکە بکات، یاخود لە کاتی تەحقیق دا هاوکار نەبوو لەگەڵ لێژنەی تەحقیقی دا، هەڵبەتە ئەوە دەبێ بە تاوانبار و ئەو عقوبەی لەسەر تاوانبارە ئەصلیەکە جێبەجێ دەکرێ، لەسەر ئەویش بە هەمان شێوە جێبەجێ دەکرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

لێژنەی هاوبەش ڕەئیتان، فەرموون.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش پشتگیری لە ماددەکە دەکەین وەکو خۆی، وەك ئەو دەقەی کە هاتووە، هیچ تێبینی ترمان نیە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

چەند بەڕێزێك پێشنیاریان ئەوە بوو کە کەس لێی عەفوو نەبێت، ئەوە ئەگەر سەحبی بکەن ڕەئیەکەیان، کاك عمر عبدالرحمن، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێش ئەوەی باس لەو ئیعفایە بکرێ کاك فرست تەوزیحێکی باشی دا، ناکرێ گۆڕانکاری لەوە بکرێ، چونکە قانونی عقوباتی عیراقی لە ماددەی (59) باسی لە هەموو ئیتیفاقێکی جینائی کردووە، ئەگەر یەکێك هات ئیخباری دا، ئەو ئیتیفاقە جینائی یە بۆ ئەو جەریمەیە کە لە ماددەکانی (55) و (56) و (57)دا باسی لێوە کردووە ئیعفا بێ لە جەریمەکە، لە عقوبەکە ئیعفا بێ، ئەوە لێرە شەرتیشی بۆ دانراوە، دەڵێ/ ئیعفاشی دەکەین بە شەرتی ئیخبار و بە شەرتی گەڕانەوەی ماڵەکەش کە لەلای بێ، لەبەر ئەوە نەصی ماددەکە زۆر باش هاتووە، هەر ئەوە ماوە بیخەینە دەنگدانەوە، سوپاس.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا یەك کەسێك ماوە، یەك کەسیش ناخرێتە دەنگدان، ئێستا ئەصلی ماددەکە بخوێنە، بۆ ئەوەی بیدەینە دەنگدان.